

Ivo Fencel

Občan Starého Plzeňe

„U nás v Transylvánii by se tohle stát nemohlo.“

„Ale tady jste ve Starém Plzenci.“

Anonym

Rozdíl mezi malým a velkým městem je, že v tom velkém městě je možné víc vidět a v tom malém víc slyšet.

Jean Cocteau

Neexistují vůbec žádná fakta, nýbrž jen interpretace.

Friedrich Nietzsche

*Tato kniha je věnována Jakobovi Paškovi a **Alešce Čeňkové**. - Všechny události v ní jsou smyšlené a žádná zde zachycená či drze jmenovaná osoba nikdy neexistovala. Jako neexistují ani žádná místa v textu zmiňovaná a žádné věci, na které jest odkazováno.*

*Samo sebou s výjimkou mého rukopisu *Občan Starého Plzece*.*

„Mě to překvapuje,“ povídám Jorice.

„Překvapilo tě, že nás dva vidíš po letech jako pár?“

„Jo. Tenkrát jste se přece vy dva rozešli; vím to. A Jorika ti, Jakube, začala připadat falešná. Vzpomínáš? Proč jen to teď, jeminánku, vypadá, že táhnete znovu za jeden a ten samý konec provázku?“

Jorika se zasmála, Jorika se dokonce nechala ode mě políbit. Řekla: „Já a Kuba máme, víš, dávno každý svou rodinu.“

„Aha. Tak to jo.“ Na to jsem slyšel. „Já si to myslel. Máte dávno jiné partnery. Tady a teď jste se akorát náhodou na moment sešli.“

„Ale když ona to není náhoda,“ povídá Jakub.

„Není?“

Zahihňala se „Ty to fakt nechápeš?“

„Já se snažím.“

„Ale nechápeš. My jsme tady kvůli tobě,“ řekla. „Nejsi rád? Nejsi rád, že nás vidíš pohromadě?“ zeptali se současně.

Skutečně se mi to zamlouvalo. „Jsem O. K.“ hlesl jsem. Jako horká poklička bylo totiž jistotou, že jsem se kdysi stal svědkem jejich vztahu v jednom muzeu a v jedné pitvorné kavárně jménem Šangri La uvnitř onoho muzea, ale prakticky nikdy si tenkrát nenašli na mě ani chvíli. „Na mě si nikdy nenajdete čas,“ řekl jsem teď, po letech; ale dokázal jsem to vyslovit leda trochu teatrálně. Přesto přikývli: „Nenajdeme. Ty jsi prach (jako by hrubě dodali). Smíš zůstat mrtev. Ty nikdy nedosáhneš ani sebemenších styků s Jorikou.

Ale lhali, to tedy lhali, a ve skutečnosti onen čas objevili. Objevili ten čas asi jako obyčejnou kuličku skleněnku dětství, oba dva se tím svým objevem bavili a sami nechali venku na stojánku čekat cosi jako jeho motocykl, ale já už nečekal, poněvadž jsme usedli uprostřed jejich nové kavárny, kde to bylo samá záhadná sova (a tudíž skvěle vyzdobeno), a kdopak ví, možná jsem dovnitř ani nepatřil, ale nevyháněli mě a ony výry s velikýma očima svědků taky ne. A sice jejich kavárna zatím zela s výjimkou nás tří prázdnotou, ale... Ale co? Však probíhá teprve pondělní dopoledne a to lidé povětšinou pracují. Bylo 1. července 2016, zrovna jsem absolvoval noční směnu, oči se mi klížily a byl jsem poněkud zmaten, ba měl jednu chvíli pocit, že má ruka prostupuje Jakubovým ramenem, když ji natáhnu.

Pozor na to! Ale věděl jsem i ve své zmatenosti minimálně jedno. Než usnu, tak se pokusím dotyčnému páru z kavárny odvyprávět své dětství, které si současně znovu vymyslím, a vrátím se tím aktem pomyslně do nejlepší éry svého života.

„No, tak se vrať. Proč ne? Spust’“, řekla.

Ve skutečnosti ale budou následovat ryze imaginární vzpomínky.

Divadlo v posteli

Každý večer, než jsem jako kluk usnul, mi pod víčky defilovaly příběhy. Říkal jsem tomu, že si hraji divadlo, a jedna éra dětství tomu jevišti přiřkla dva hrdiny; říkali si Bill a Stewart, účastnili se bojů někde na Novém Zélandě devatenáctého století a Billa ranili, ale kamarád ho nenechal ve štychu. Bill vždy nosil specifický volný kabát, který splýval pod kolena, a to charakterizovalo podstatu jeho zastřeného bezpečí. „Bill jsou šaty.“ I tak se dalo vyjádřit ono zachumlání a mohlo by to souviset s určitým dílem puritánství v mé výchově, ale určitě s *Děťmi kapitána Granta* i sešitovým románem Alberta Vojtěcha Friče o protifrancouzské opozici v Kanadě v situaci, kdy se takzvaní červenokabátníci jeví jako zločové.

A přece mám Británii rád jsa anglofil; i nabízí se otázka: Nepředstavovali Stewart a Bill nějaký útržek předešlého života, ve kterém jsem byl jedním z nich? A nezahynul jsem v tom životě třeba v náruči nějakého červenokabátníka?

Lev a jeho princezna

V čase, kdy ještě měli táta s mámou ložnici v přízemí našeho rodinného domu postaveného roku 1930, který stojí ve Vrchlického ulici, jsem pomyslně hloubil jeskyně pod duchnou jejich postele a jednou odsud vyvěřela vize: Lev miluje princeznu obklopenou dlouhatánskou záplavou vlasů a dáma věru nestrádá v jeho tlapách.

Panna a netvor? Do značné míry ano a snad ji lev zachránil jako princ a teď ji opatruje, věděl jsem. Tu krásnou a celou pozlacenou, i včetně sukně do zvonu, asi jako by se jednalo o zvětšenou ozdobu z vánočního stromu.

Jak dlouho trvalo toto snění? Jednalo se o dni nebo o jediné odpoledne? Nevím. Intenzivní vize to však byla a já nikdy nezapomněl.

Malíř Neprakta a ještě jedna princezna

Jeden známý malíř uměl (Joriko) kreslit právě Joriky, víš, a taky jiné princezny a jedna i dnes korzuje jeho stolní hrou *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*. V srdci mých snů soupeřila s onou pozlacenou, kterou chránil král zvířat, a zamilovaný jsem byl do obou.

Má mladší sestra Eva

„Na vánocích koupíme Evičku. Pak, mámo... To už nebudeš chodit do práce a mou sestru nikomu nedáme,“ řekl jsem jednoho dne roku 1966. „A víš, proč ne? Protože bude naše.“ Nu, a pokud taky vás potkalo štěstí v podobě sourozence ve věku dva a půl roku a jste tím člověkem navždycky doplnění, má to dopad na vaši psychiku. Také Eva se totiž stala princeznou a měl jsem ji moc rád i navzdory tomu, že jako mimino vypadala zpočátku jinak, než jsem si vysnil.

„Já myslel, že bude mít všechno zabalený. I hlavičku,“ přiznal jsem se, když Evu přinesli z porodnice, ale náš vztah začal být brzy skvělý. I když občas, a to uznám, srovnatelný s mými styky s temnými kocoury našeho domu. Taky s kočkami jsem se totiž rád mazlíval a taky kočky já škádlil či poplácal, i když je ne po tvářích. „Ne, nebudu ji mordovat,“ slíbil jsem. „Jen kočičku.“ A kudy jsem chodil, tudy já hlásal, že je Eva naše mrně a prcek. „Ty jsi tak hezká!“ pohladil jsem sestru po vlasech, avšak ucukla.

„Ona si myslí, že když na ni sáhne má ruka, že je to cizí lid,“ žaloval jsem. Anebo povídám: „Mámo, podívej ty očička.“

„Copak? Má je špinavý?“

„Ne. Ale kouká tak hezky. Já bych ji celou olízal. Jo, a kdypak se nám narodí děda?“

Ani jediného praotce jsem totiž nikdy ani na sekundu nezažil.

Můj milený gauč všech snů a her

V jedné vzpomínce jsem vězněm postele se síťovými bočnicemi, budím se dočista sám a trvá století, než někdo přijde. Vlastně ale nikdo nepřijde. Pamatuji to lůžko v tomtéž koutě, kde dnes psávám na počítači, i jak jsem se začal soukat vzhůru. Už přehazuji nohu, zdolám síť a vstupuji dveřmi mezi dospělé v obytné kuchyni. Vylekal jsem je. Od té doby jsem spával na červeném gauči obemknutém pochromovanými tyčemi; dospělí o tom rozhodli. Jak já měl svůj gauč po celé dětství rád!

Hadi mých snů

Příběhy několik svých snů jsem *mamince* nadiktoval do kroniky, kterou mi založila. (Od některé chvíle také trvala na tom, že ji mám přestat oslovovat *mámo*.) V jedné té vizi narazí naše rodina na skútru na hadího kolosa, ten se okolo nás obtočí a připadá mi zevnitř oblý. Stojíme obklopeni jeho hladkou kůží a on se těsně přivine. Zlá smrt? Kdo ví. To mi byly dva roky a reálná maminka řekla: „Víš, to byl asi jen takový hádek. A jmenuje se slepýš.“

„Nemenuje.“

„Tak se zeptej tatínka.“

„Tatínku: jmenuje se ten had slepička?“

„Slepička ne. Slepýš.“

„Neslepim.“

„Sníš dort anebo radši kopřivy?“

Stále ve vzpomínce stojím ve výklenku našeho domu pod širokým oknem tátovy pracovny a na barevném zahradním stole na mne čeká bílý dort. „Ale nejdřív sněz kopřivy,“ vyzývají mě máma s babičkou. V paměti to tkví jako strnulá fotografie, anžto vzpomínky nejsou filmy, ale statické obrázky. Tato vzpomínka ovšem byla snem.

Nekonečný čas!!! Ožij!!

Neskutečná rozsáhlost prvních let života mě tenkrát ohromovala. Už někdy v sedmi letech jsem na ni nevěřícně vzpomínal. Ale něco možná nebylo ideální. Mrně uvězněné na pláni času nedisponovalo dostatečným počtem podnětů. Bez toho klíče se možná stalo tvorem do jisté míry autistickým. Tak nebo onak, roku 1971 jsem žil ohromujícím pocitem, že se mi již přihodilo nekonečné množství nepopsatelných věcí.

Mou zahradou

Proti schodišti sestupujícímu z verandy se tenkrát táhl záhon jahod. Pod oknem studené chodby se po břizolitu pnula réva obřích zelených bobulí. Od hradby lákaly dítě angrešty a rybíz, který byl buď rudý, nebo žlutý. Černý jsme měli taky, ale nikdy mi nechutnal.

Uprostřed zahradě dominuje uschlý zbytek třešně, do jejíž koruny jsem v mládí vtloukl pomocí hřebů prkennou plošinu. Ani ne tak pro sebe jako pro vnuka naší sousedky Pavlíka Kantnera. - U studny kdysi rodičové vysadili hrušeň na počest svého sňatku a máma ji po rozvodu zase porazila, její plody ale byly až do konce vynikající. – Kdysi, nesmírně dávno jsme hostili rovněž švestky, ale táta je musel vykopat; chytily červenku.

Jak jsem svou zahradou jako batole „lítával“, občas mi vykukoval podolek. „Tady ti kouká víno,“ upozornila mě maminka. „Tady mi vidí rybízek,“ inovoval jsem její drzé upozornění, a když mi byly dva roky, řekla mi maminčina máma: „Ivoušku zlatý!“ Asi mě konejšila poté, co jsem inkasoval od táty „sekec“, nevím, ale... „Neříkej mi zlatý, neříkej mi zlatý; vždyť jsem počůraný,“ odsekl jsem.

Býti strouhankou

Máma povídá: „Ta naše Eva zase řve. Koukej.“ Rozšafně jsem odvětil: „Ale nech ji, ona si taky musí trochu pořvat.“ Anžto často v domácnosti zbývaly rohlíky nebo housky, já je mlel a za kočkování s rodiči jsem už nikomu z nich od toho momentu nevyhrožoval, že ho hodím do kanálu. Varování jsem inovoval. „Rozemelu tě do strouhanky.“

Chata Pipi

Na té straně zahrady, kde hraničí s pozemky rodin Kantnerových a Čiperových, vlastně nerostly rybízky, nýbrž maliní. Mezi ním a trávníkem se táhl dlážděný chodníček a skutečně mě bavilo zbavovat jeho škvíry a okraje útočícího drnu a trávy, jak mě to máma naučila. V rohu vzadu bývala součástí zahrady slepičárna obehnaná drátěným plotem, Jeho oky jsem pozorovával barevného kohouta, hejno bílých slepic a kurník, na který máma napsala:

Chata Pipi

Ale roztomilejší byli obyvatelé nedalekých králíkáren, které jsem přikrmoval mlíčím otrhávaným od stvolů nádherně žlutých pampelišek.

Řekou kopretin

Zelená zahrada totiž vždy zjara zežloutla. Zrovna tak periodicky nastávaly časy, kdy se zabělala chudobkami. Dítě se na podobné *nekařkovské* proměny těší jako na éry a zná i epochu chmýří, kdy má co rozfoukávat do světa. Ty pápěrky nedoletí až k obratníkům Raka a Kozoroha, ale sledujte je, vy je sledujte! Jejich padáky jsou v majetku mikroskopických skřítků a snad vám podobný blud nevoní, ale táta stejně musí zas vybrat šoufkem žumpu. – Zrovna tak vzpomínám, jak chrabře ji kopali s jeho bratrem z Rokycan, a uvěřil jsem tenkrát tomu plku, že dole pod krumpáči vyvstává otcova nová, o dost intimnější pracovna, zapuštěná pod oknem té dosavadní. - Jak se výkopové práce chýlily k závěru, mířili jsme s vozíkem k Úslavě, řece jen pár bloků vzdálené, a pod jezem já vylupoval z černého písku kamenné poklady. Fascinovaly mě vzory na některých, nakládal jsem tu rudu a doma ji zaléval betonem. Dělo se to ve výklenku za domem, kde jsem si předtím hrával na písku s jinými

džulvry, a taky je jsem věnoval stavbě, ale bylo mi to trochu líto. Ti přátelé byli znehybnění a zakleti a jako vězni pomrkávají na mne svým grošováním dodnes, když po nich náhodou projdu. Už je neosvobodím. A co? Princeznami nejsou.

„A nyní ke skutečné řece, důvěřivci mí.“

Abyste se dostali od našeho domu k řece, musíte pár set metrů odsud přejít po klenutém můstku přes náhon zrušeného mlýna. Okolo louky ještě pár metrů pokračujete a ucítíte pod podrážkami tenisek cosi jako pláž. Do uší řve a hučí jez, vy putujete lány trav k mostu a přejdete na Malou Stranu, Plzenec totiž disponuje čtvrtí s tímto pražským názvem. - Jenže za dešťů louky u Úslavy mizí pod přívalem. Jako kluk jsem rád zkoumal nové břehy náhle širší řeky. A přežil.

Broučky aneb Strádáme palivo na zimu

Naházet obsah plné korby nákladřáku sklepním okénkem do nitra uhlárny představuje výkon, který náš táta vždy naplánoval i zvládl. Auto vysypalo černé či hnědé uhlí (mimořádně brikety) rovnou na zeď a na dřevěný rám, z něhož jsme okénko vysadili, chopil jsem se lopaty a otec mě naučil i zatápět a bylo to dávno, dávno předtím a za dětství nejranějšího, kdy nám instalovali ústřední topení a kdy se tak rodily ty nejkolorovanější z mých vzpomínek. Zamlouvalo se mi natírání radiátorů a to, že radiátory září v každé místnosti jinačí barvou.

Čtu

Knihám mého dětství vládly zprvu tři slabikáře, dva ruské a slovenský. Sovětským já říkal *Školy* a *Bimba* a nikdy nepohrbím v zapomnění některé z ilustrací. Na jedné rodina vytváří z cihel garáž, jinde se utkaly kočka a myš, které zachránila krk díra ve špici pantofle. Ušly ale i publikace *Moja kniha* (slovenská učebnice z roku 1966) a *Azbuka*, která mě instruovala, co mohu vyrobit ze šišek a kaštanů. Jednu malou holku v ní štípl rak; on snad více nikdy neosvobodí její ruku, napadlo mě. O kolik přívětivější jsou bodliny ježka, odnášející křupavá jablíčka. Ještě jedna malá příslušnice národa myši má na obrázku zálsusk na zavěšené jelito. Nebo je to hovno? Právě od té chvíle jelita nemusím.

Paměť si ovšem řadu vizuálních vzpomínek situuje na stránky úplně jiných knih, takže při návratu dojde na překvapení. Byly mi dva a půl roku, když jsem začal nad knížkou poprvé simulovat, že rozumím textu a čtu. „Tak kolik je tady? Drúbek. Dynky, dygyny, osm. Negydyčky, viky, bidynky, dygy, dynky. Tedy minky. Drnky, drep, vinky. Hodinky.“

Ale napodobovat jsem i rozhlas po drátě a ty nesrozumitelné mi zvukové šmouhy, linoucí se z jeho útroh.

Chutě aneb Tajnosti křupavé palačinky

„Na lopatě ještě nejsme?“ ptával jsem se, když jsem už poslouchal po x-té *Perníkovou chaloupku*. Mezi druhým a třetím rokem nicméně nelze o občánkovi tvrdit, že je netrpělivý, to by byl podraz.

Pamatoval jsem si hlavně události spojené s úleky, i kdyby měsíce starými. Ale oddalme ještě momenty strachu a věnujme se jídlu. Chleba s máslem k snídani já ve svých dvou letech miloval, nicméně nikdy se to vlastně nezměnilo. I ten s marmeládou jsem uznával, i ten mazaný pampeliškovým medem či postrouhaný sýrem. A jeden čas mi babička dokonce chleby s láskou krájela na štráfky. Připíjel jsem mléko, které někdy ohřívala, ale kafe jsem nelokal nikdy, to bylo pro sestru (a holky). Jaká energie mnou prostupovala, když jsem snídal, a jak jsem pak jako malý tygr brousil kuchyní. Nikdy jsem se snad fyzicky necítil lépe.

A jablka jako červená Matčina nebo křupavá Čistecká? Chroupal jsem je prostupován štavnatostí, Co se týče obědů, zprvu jsem preferoval rýži, ale nikdy ne s játry, ta mi nejedou dodnes. Oblíbit jsem si taky košťály zelí, které jsme nakládali ve sklepě, a když byla k obědu kachna, ládoval jsem se nezavřeně. Ikonickými se staly špagety, ovšemže s rajským protlakem a požívané pomocí lžice a vidličky, ale ani žluté palačinky mě nezklamaly a měl jsem rád jejich chuť zrovna jako Bobík ze *Čtyřlístku* a Marcel Proust.

Nelze nevzpomenout na bezstarostnost naší pětičlenné rodiny a jednou maminka s babičkou praly dvě záclony z kuchyně a stará Zoubková nás od Kantnerů díky nezastřenému oknu pozorovala a dodatečně se svěřila mladým, jak trpěla. Záclonu si, prosím, věšte, řekli nám.

Zapomenuté výprasky

Zpívat mi nešlo, ale dům písní zněl, to ano. Ještě mám i sešit s jejich rejstříkem. Zpěv jistily babička a máma a zaujaly mě tehdy v textech nejvíc hrůzy. Když hlavičku češe, krev potůčkem teče! Tak s Janečkem jednali, až Janečka zabili - u hája!

Z nářezů od otce jsem oproti tomu strach nemíval a na žádné bití si ostatně nepamatuji, ač pár „sekeců“ proběhlo. Jednou jsem ovšem začal řvát, když mi máma neprozřetelně prozradila, že do kroniky zaznamená, jak se ještě pořád sem tam počůrávám.

„A proč táta říká vejprasku fasování?“ zajímalo mě, když jsem zaslechl, že možná „něco vyfasuju“.

Nekupte to aneb Tuhý socialismus

Vzpomínka je jako pes; ulehne, kde se jí zachce. Takže jedna paní v Pramenu „se mi zdálo, jako by smrděla,“ opakoval jsem dokola. Zato když vykládali chleby před tou samou prodejnou, voněl kůrou notný kus Smetanovy ulice. Ve skle láhve s mlékem jste tenkrát rozeznali usazenou smetanu.

Ale přál bych vám vidět řeznictví.

Veršotepcem, ne však Poem

Před čtvrtým rokem jsem najednou začal recitovat Hrubínovy básničky, které mě máma učila, a přednostně *Princezničku na bále* a *Perníkovou chaloupku*. Znal jsem i Halasovu *Sněhurku* „v tom lese stříbrném“ a milované obvodní lékařce Chudáčkové, která mě později v některých ohledech možná i poněkud zanedbala, jsem bez vyzvání přednesl *Mlýnek*. Když mi bylo šest (1970), začaly mě další a další říkačky jednoho dne samy napadat a máma je zaznamenávala do kroniky; zabírají tam pár stránek. V lásce mám dodnes Hrubínův *Špalíček*, ale stejně mě ovlivnily *Puntovy příhody*, jak jsem je objevoval uvnitř dvou soukromě vázaných knih. Lze se tam dočíst: *V lese temném, v lese hustém, v lese strašlivém a pustém, kde nespadne ani šiška, vězni obr šotka Smíška*.

Fabuluj si před usnutím!

Nutili mě chodit na kutě brzy, a než jsem usnul, v bdělém stavu jsem snil. „Já si ještě hraju divadlo,“ říkával jsem tomu, vytvářel mnohadílné příběhy na pokračování a promítal je před vnitřním zrakem do celé šňůry večerů. Za sebou na pokračování. „Jsi jejich hlavní hrdina. To je nejlepší,“ řekl mi jednou otec, ale mýlil se. V první osobě jsem snil před usnutím také, ale naprosto výjimečně. Možná jedinkrát. Tou typickou osobou mi zůstala osoba třetí a kupříkladu po několik večerů jsem bez problému vyfabuloval příběh o hřebci, který na pláních amerického Západu cválá a cválá pod sedly střídajících se majitelů, a oni postupně umírají z nejrůznějších příčin, ale především za indiánských válek. Bylo to něco jako pozdější román *Válečný kůň*. Ó, jak krásně krvavé příběhy směly rašit, když jsem ještě neměl ani ponětí o krutosti světa. Co občanů já v těch časech s láskou pokosil a četné mé sny sestávaly v podstatě z jediné války.

Holčička Holčičička

V oblíbě jsem míval dva maňásky, a to psa a opici. Rozhodně se ale nejmenovali Jakub a Jorika. Z neživých věcí jsem měl rád plastové makety kladiva, kleští a různobarevného náradí,

zatímco pro Evu rodiče dostali cosi jako dům panenek. Jde o dřevěný model dvoupokojového bytu. Inspiroval nás krajně. Uvnitř se odehrál celý můj legendární epos *Holčička Holčičička*. Éra ér to byla. Měli jsme tehdy dětský pokoj v podkroví. Nejprve úplně jednoduchý, ale později už se po podlaze táhlo nezapomenutelné červené lino s černým vzorem, na něm teď čekala ona kuchyňka, jak jsme s Evou bytu říkali. Do každé z jejích dvou místností i dnes vede na čtyřikrát dělené okno, strop i přední stěnu domov panen postrádá a na jeho podlahu maminka nůžkami vytvarovala lino. Jedna sedací souprava je z drátů a rudého plechu, druhá z bílého plastu. Patřivala k budoáru i kolíbka, kam sestra střídavě ukládala některou z mrňavé pětičky panen z gumy, a té nejsympatičtější panence se dostalo cti, že se mi stala legendární Holčičkou Holčičičkou alias aktérkou snad jako roky dlouhé (připadalo mi to takové) šňůry vysněných příhod. Bez břehu mi ta dobrodružství tenkrát tekla mozkiem a ještě dnes mi čas těch šťastných dní tam v podkroví připadá ohromující. Slastnou epochou, i závidím si. A přece se jednalo jen o pomyslné vyprávění, které nikdy nahlas nezaznělo. Teskním po něm. Kdybych tak uměl vrátit čas. Počíhal bych si tam se zápisníkem. Ale kdo ví, třeba bych byl zklamán. Možná si epopěj o panně idealizují a byla primitivní. Ale ne. Tomu nikdy neuvěřím. Byl to majstrštyk mého života. Nepochybně.

Ve zmenšenině bytu stál pestrý plastový sporák s kastrůlky, skříň, dřevěné noční stolky a obzvlášť mě bavilo, jak panenky v mých prstech zlobí. Vícekrát budovaly bariéru z nábytku ve výřezu pro dveře mezi oběma místnostmi, ale hrával jsem si tou samou dobou rád i v přízemí s trojicí o něco větších gumových panáčků, které taky stále ochraňuji. Mají vytrhávací nohy, ruce i hlavy a rozlišit je umím leda podle jmen, kterými jim kdysi máma popsala těla inspirována Klapáčovým *Puntou* a jeho dětmi Harrym, Mary a Barrym. Ale nejmilejšími miláčky mi bývali tři plastoví, ušatí beránci na kolečkách, modrý, žlutý a bílý, přičemž běloch má modré oči, zatímco zbylí poulí korálky černé. I oni se stali hrdiny mých vysněných příběhů, ale dávno, dávno už bohužel skončila tato éra *dynky tydynky*.

Jak jsem vyprávěl své mladší sestře Evě

Povídání Evě před usnutím jsem zachytil v první části své knihy *Domek pana Stilburyho* (2013), kde vím, že se nám prvním večerním cyklem stala *Ovečka Ovečička*, inspirovaná večerníčky *Pohádky ovčí babičky a Štaflík a Špagetka*. Bavilo mě večer co večer komponovat pokračování toho skvělého příběh, potřeboval jsem to a slova se následkem toho nesla napříč setmělým pokojem v srdci Plzně. Starého, dobrého. Motivovalo mě přání budovat stavení, uvnitř něhož budou Beránek a Ovečka spolu v bezpečí žít, ale nestačil mi posléze poklid, zachtělo se mi akce. A tak zvířátka bojovala s nepřáteli. Znova a znova mě přitahovalo

dramatizovat i jen postup stavebních prací a chtěl jsem tenkrát být zedníkem, aniž bych ovšem třeba znal pamětihodnou grotesku *Melouch* (1963) s Milošem Kopeckým (v netypické roli fachmana).

Evě jsem vyprávěl jen před spaním a přes den jsem kreslit komiks *Nudlička a Knížtička*, což je druhý odraz milovaného mnou dua *Štaflík a Špagetka*, nicméně mí hrdinové nesoupeřili s vránou, nýbrž s krokodýlem. Přesto jsem otrocky napodobil sekvenci, v níž vrána v televizi vynesla za provaz k výšinám dobudovaný domek i s brachy, a protože krokodýl létat neumí, připevnil si u mě křídla. Měl jsem z díla radost, i když to byla pouhá parafráze, a smál jsem se a zase bečel, když mi Eva seriál bezděky zmuchlala a zahodila. V obrázcích na papíře asi nic zajímavého nerozeznala, potkalo mě ovšem štěstí, *Nudlička a Knížtička* v koši nepošli, maminka je po mojí urgenci vytáhla a přetáhla žehličkou, mě ukonejšila, výsledný sešit secvaknutý sponami mám dodnes a nedám dopustit na jeho rádoby sofistikovaný scénář.

Jedno další večerní pokojové vyprávění Evě jsem nazval *Pavel Rejšek a jeho parta* a jednalo se o dobrodružství zlobivějších kluků než já, přičemž reálný Pavel dál žije v Plzenci, dnes restauruje nábytek, anebo s ním obchoduje, nic o mém divadle ani jako můj spoluobčan netuší a nejspíš ani není důvod, aby byl zasvěcen.

Dalece nejlegendárnějším z příběhů vyprávěných Evě se ovšem stali *Macek Hurdys a pan Salátek*, podnět k nimž přišel z rádia jako dramatická sekvence příběhu pro děti, jenž jsem dosud neidentifikoval, ale na který nelze zapomenout. Dva hrdinové zběsile uhánějí kabrioletem, na jehož zadním sedadle rachotí klubko drátu. – Nu, ještě děsivější jízdy podnikali moji borci.

Takzvaný toml aneb Létaující talíře útočí

Snad vesmír osobně, žije-li, vygeneroval další mé příběhy. Jednou jsem totiž jen tak ležel na mileném gauči a měl za úkol zase usnout, když mě napadlo slovo *toml*. Tu věc jsem v tu ránu uzřel i před vnitřním zrakem, letěla o sto šest a šlo o oblou polokouli z kovu. Banální? Snad. Ale připadá mi zvláštní, že jsem o létaujících talířích (ostatně trochu jinak vypadajících) slyšel či četl teprve později.

„Kresli, kresli komiksy!“

Čáral jsem si stále obrázkové seriály a dostal pro tu potřebu miniaturní zápisník v zelených destičkách. Prazvláštní mravolichnost mnou tamo vmalovávaných komiksů je komická. Tak třeba úkol radím napsat ještě předtím, než vystřelíte blbnout do větru z baráku a změníte se v Tarzánka zahradních větví. Což o to, že jsem rád lezl na stromy, je jasné, ale mnou kreslený

hrdina té rady neuposlechl, úlohu odbyl a ve škole inkasoval sardel. - Jiný seriál zeleného zápisníku radí, abychom udávali závistivé spolužáky, a můj další hrdina Kluk prochá jedním rázem ze školy i z domova, ale musí se vrátit a očekává jej tatínek s řemenem. - Budeš se před usnutím koukat na televizi? ptá se implicitně jiné mé dílko. Dobře, potom tě ale doženeme my, sny plné hrůz. A co se v těchhle seriálcích až obsesivně vrací? Motiv útěku přes hranice. Utéct „do Ameriky“, toť bylo metou met, a jistý mladý sportsman jménem Bardoun, muž také z našeho městečka, to v tom roce i realizoval. Potkali jsme se až roku 2016 v plzeňském paláci Ehrlich. Zase žije tady.

Útěk přes hranici jako takový ovšem byl vděčným tématem našich pouličních her a jen jsme jednou udělali tu chybu, že jsme v duchu proráželi závoru právě před domem komunistů, A paní Černá se vyklonila z okna a zavelela, ať s tím skončíme, co je to prý za nepěknou blbinu.

Zaháčkovala si mě už tenkrát za rohem v knihovně opakovaně půjčovaná knížka Jaroslava Tichého (a dalších) *Veselé příběhy*, jejíž kapitoly se věnují kominictví či zedničině, a do brčálového notýsku jsem podle ní vkresloval, jak vázat cihly. Což bylo „přesné“. A i nad svými milenkami „červenobílými“ kostkami z plastu, slovenskou odnoží lega, jsem na moment pohrdl kamarádem, když na radu „musíš to vázat“, reagoval dotazem na provazy.

V zeleném notýsku dětství se skrývá i kuriózní soupis *Pořadů, které hrajeme*, čímž jsem chápal fantazijní hry odehrávající se částečně jen v mé hlavě, a přece i na ulici či v zahradě. Inscenovali jsme je s Evou (a tedy fantazií spojeni) a dnes už to plně nechápu, ale nazývám je v sešitku *Kovbojky, Hajhitler, Tarzan, Hitler, Vinnetou* (psáno *Vinetu*) a *Kapitán Kloss* (psáno *Glos*). To jsem přitom už navštěvoval druhý ročník obecné školy a mé kreslené seriály pro změnu osídlily takzvaný *Učitelský zápisník*, který mi k tomu účelu opět věnovala máma. Disponuje čtverečkovaným papírem a příběhy zakleté dovnitř jsou zběsilejší než ty mravoličné. A o čem?

O horolezení, podzemních chodbách, erupcích sopek, které zběsile chrlí popílek, o Hitlerovi, o předlouhých plavbách přes oceány, o pravěku. Jedná se ale taky o budování dalších a dalších přívětivých domečků a ozvlášť vykutálená historka *Nádobí utíká* je můj nevědomý pandám k Maupassantově příběhu o šílenci, který za noci v hrůze sledoval, jak mu odchází přes domovní práh nábytek. V *Učitelském zápisníku* ale najdete i docela primitivní komiksy, ve kterých se vzájemně masakrují kovbojové s indiány. Čím to ovšem je vše proti pralesům a jednomu muži, který se stal nejproponovanějším hrdinou mého dětství, totiž proti Tarzanovi? Jen málem. Tarzan přitom kredit získal v mých očích jen díky vřele milované západoněmecké televizi, kde jsme ho s tátou... prostě jednou našli v amerických filmech.

A ta vlastní má tarzaniána? Jsou jí prostinké příběhy toho geroje na liánách se přehupujícího nad světem, jako by to byl maskulinní Friedrich Nietzsche.

Dělej si seznamy, i když nejsi Umberto

Do nového školního sešitu jsem tehdy začal sepisovat lákavé názvy, až jich bylo dvě stě. Inspirují mě dodnes, anebo by měly, a jedná se o tituly neexistujících ještě případů Sherlocka Holmese, povětšinou hororových. - Rodily se ale i tituly imaginárních kapitol neexistujících pokračování *Tarzana*. Vzniklo jich bezpočet a jsou uskupeny do dílů. Nechal jsem ten plán přečíst ještě spolužákovi Tondovi Štorkánovi na vysoké. Baval se, což o to, ale to je krapet smutné a nepřírozené, že dodnes vytvářím seznamy kdečeho a baví mě kompilovat informace a kvantifikovat věci mě obklopující; ba i lidi.

Jak jsem vyprávěl svým nebohým spolužákům

Zůstanete tím, čím jste v devíti, a já začal právě tenkrát ve škole o přestávkách spontánně vyprávět. Spolužáky (nikdy ne spolužačky) jsem zaujal, a tak brzy automaticky mířili k řadě židliček u zadní stěny třídy, usedali a těšili se, až zase začnu. Pokračovali jsme v pábení na cestách Malou Stranou ze školy, ale i během putování ke škole nazítří, nebo i během prázdnin a za ohromujícího výstupu na Sněžku, kdy mě motivovaly mlhy Obřího dolu. Rovněž *Jekyll a Hyde* mě tady postrčil, neboť máma mi jej zrovna doporučila, a vůbec jsem ujížděl na Stevensonovi. Ale vysnil jsem si já i vlastní obdobu Krakonoše, jen d'ábelštější, a jen tehdy jedinkrát mě třídní Rynešová okřikla, abychom přece vnímali krajinu. Já ale přece prostor vnímal a zamiloval si Krkonoše skrz povídání.

Jindy se ta dobrá žena (a matka mé spolužačky Venduly) pokusila mým historkám naslouchat, nicméně se zklamala. Přítomnost dospělých mě paralyzovala, a když mě rodiče jednou vzali ke známým, kteří měli holčičku, a chlubně v předsíni prohlásili, že „umím povídat“, postavili mě tím bohužel tváří v tvář nesplnitelnému úkolu. Sice jsem ze sebe začal soukat jakousi improvizovanou historku o diamantu, ale stala se rozhodně tím nejhorším, co jsem si kdy vysnil. Hu, ještě teď je mi ta vzpomínka nepříjemná.

„Hazardista“ není hazardér

Jméno Hazardista mě v dětství prostě napadlo a mluvnicky neobstojí, jenže mi to nikdy nikdo neopravil. Mlád devět let jsem nepotkal nikoho, kdo by řekl: „Říkej mu raděj hazardér.“ Kdo byl ten muž? Hrdina dalšího cyklu mých rozprávek, šíleně riskující kaskadér, inspirovaný pro mě dodnes památnou sekvencí němé grotesky, kterou by nebožtík Karel Čáslavský okamžitě identifikoval. Auto projede domem, zřítí se balkón s nájemníkem, punktem. U mě ovšem gag

vyvolal vizi vozu, který uhání a uhání stále rovně a boří a proboří veškerenstvo. Osudy zběsilého prostředku kalamity a jeho řidiče jsem pak rozvíjel až do stratosférického nebetyčna, ale nikdy, opravdu nikdy jsem si za své kecání nenechal platit. Proč taky? Přece se jednalo o mou vlastní příjemnou zábavu, o přirozenou potřebu a nevědomou terapii. Kluci vždy poslouchali nadšeně, to mi stačilo. Byl jsem díky tomu král, dominoval. A součást kolektivu jsem byl i nebyl, to je také pravda. Uchyloval jsem se do svých vlastních světů. Jen jedinkrát mi Míra Koranda nabídl na náměstí mezi kostelem a trafikou odznak či číslo časopisu Ohníček, pokud ještě budu pokračovat a nepopálím hned za roh domů.

Dvaapadesát komiků a spol.

Televizní seriál o klaunech *52 komiků* prosadil kdysi do televize historik Myrtil Frýda z Filmového archivu. Využívali se zdarma sekvence němých komedií a uváděl to – asi živě - František Filipovský. I stal se mi ten muž symbolem grotesek mého dětství a s povděkem jsem po roce kvitoval, že cyklus na naší černobílé obrazovce pokračuje pod titulem *52 komiků a spol.* Nezapomenutelný úvodní sestřih seriálu akcentuje dortové války a zůstal mé generaci trestí němé komedie.

Vykoupit se psaním

Sektor čtvrti Starého Plzně nazývaný mými vrstevníky Pod zahradami leží na odvrácené straně toho bloku zahrad, který mám dodnes před oknem. Dál už začínají luka pana Chenička a táhnou se vlastně až pod románské hradiště Hůrka, jen jsou přerušeny tokem Úslavy. Co kluci jsme blok zahrad objížděli na kolech a onehdy mě „dole“ lapil a (nevýrazně) šikanoval starší mládenec ze sousedství. Můj spolužák Vašek Chýlek mi chtěl v nesnázi pomoci, i povídá: „Nebil bys Iva, kdybys věděl, že je spisovatel.“ Jistě, bylo to od něj prima, ale začal jsem se stydět, jelikož psaním jsem se mimo rodinu takřka nekasal a dokonce všech 116 čísel našeho domácího časopisu Rodina jsem po léta týdně „vydával“, aniž by opustila dům, a dosud je prolistovali jen členové naší rodiny, a to vlastně jen když je poprvé a naposled četli. Ale Pod zahrady. Ten větší kluk, kterého za rohem dnes potkávám už jako padesátníka, kupodivu na Vaškovu vějičku zabral a doprovodil nás pod okno mého pokoje. Přes parapet, který se za dalších čtyřicet let nezměnil, jsem mu nerad a s obavou podal tlustý červený sešit nadepsaný *Ivovy pohádky*. Dál existuje. Dovnitř jsem psal a kreslil od svých devíti, jak jsem ale stárl, už jsem netvořil ryzí pohádky, nýbrž rozmanitá dobrodružství a sci-fi povídky. Často s kryptozoologickou tematikou a pod Součkovým vlivem. Ilustroval jsem ty příběhy až extrémně pečlivě, ale proč s tím vystrkávat tykadlo kamkoli do světa? ptal jsem se. Tohle bylo jen moje, pouze z mých snů, v mé hlavě odlito a zpětně vnímáno, muži jako Robert A.

Heinlein a před ním Epikuros, později třeba filozof Ivo Tretera radili: „Žij v skrytu.“ Mýlili se? Ne. I jdi tedy do prdele, sousede ze Starého Plzeňce; ale teď žertuji a nečekal jsem to, ale došlo ke smíru a na určitou katarzi. Toho mladíka mé rádoby pohádky zaujaly. A přece jsem žádná svá díla na vlastní obranu či obhajobu už nikdy víckrát nepoužil. I ke své škodě? Kdo ví.

Chlapečkův hrobeček

Jednou jsem ve škole u někoho okouzleně zahlédl záložku s nějakým varovným stripem. Varoval před něčím, co nemáme dělat, a tak moc mě zaujal, až jsem začal kreslit svou vlastní pseudozáložku a skončil teprve u šesté. Jen ta úvodní se ztratila a nevím, o čem byl její příběh, ale jinak jde o varování před zmijí, otravou houbami, tenkým ledem, rizikem vytopení bytu a jedem z drogerie. S výjimkou závěrečného nesmyslu, který končí pohledem na čerstvých chlapečkův hrobeček, to mí hlupácci přežili.

I Stalin měl rád, když se koule propadaly do dř...

K Vánocům 1972 jsme dostali já a Eva stolní kulečnick. Roky zůstal na čele našich oblíbených her. Pošetile, ale charakteristicky jsem do jednoho sešitu v pevných zelených deskách sepsal i rádce *Jak hrát kulečnick*, což je až nepochopitelně rozvleklý výklad svědčící o nedostatku idiotova či autistova odstupu od předmětu jeho fascinace i o nesmírném ulpívání na detailech.

Kukuřičné děti

Chvála Bohu jsem nebyl jen ponořen do her a psaní, ale taky na procházky se chodilo. Ještě vzpomenu na tu první i poslední, ale nezapomenutelná je jen jedna. Tehdy nás táta vzal s Evou do pole kukuřice u nedalekých Šťáhlav. Až do toho momentu jsem dotyčnou plodinu neznal, ale na prales, který tvoří, neumím ani dnes zapomenout. Kukuřice mi navíc zachutnala, a když jsme se vrátili ty tři kilometry domů, nakreslil jsem plán výpravy. Podobné mapy vycházek jsem pak vytvářel často a ještě po desetiletích, nešlo je nevytvářet.

Vojtěch Steklač, hokej na asfaltu a Mořští vlci

Jen pár listopadových dní roku 1975 jsem chodíval o dva bloky dál hrát na ulici hokej. Zdá se to divné, ale já to opět zpětně vidím jako éru. Nešlo přitom možná o víc než dva týdny. Proč to pak skončilo? Nevím. Ale taky tady mě občas obklopovali posluchači a ve starém papíru až na dně sklepa tamní bytovky já objevil rok i víc let staré časopisy Ohníček. Nejvíc mě uvnitř nich už dávno předtím uhranul komiks o dvou chlapcích *Mořští vlci* a nevěděli jsme ještě nikdo, že jde o plod fantazie mladého Vojtěcha Steklače, který seriál vymýšlel pod

pseudonymy a za pochodu, jak mi později prozradil, když jsem s ním dělal rozhovor pro Tvar. V domě, kde jsem narazil na ten poklad, bydlil můj spolužák Petr Nepodal s milou starší sestrou a rodiči, ale typicky vonící Ohníčky nevyhazovali oni, nýbrž jejich sousedé Doležalovi. Kradl jsem je bez váhání a šťasten jako blecha, vystrkával je na parapet sklepního okénka, cpal makulaturu pod košili a tajně ji jako zdroj mnohých klenotů přinášel domů a studoval. Svatý grál. Chronologicky jsem čísla Ohníčků skládal do štůsku, a sice jsem ročníky nikdy nezkompletoval, ale co? Úhlavní seriál o Vlcích je dnes stejně na internetu a existuje i jeho bezvadné knižní vydání (Albatros 2014). Pro mě však bylo lepší, že se mě ty fenomenální Steklačovy příběhy dotýkaly nedostupně a co světla v hlubinách. Prázdná místa v mé sbírce mě mocně inspirovala a vymyslel jsem a nakreslil vlastní odvozeniny. Tou nejstarší je komiksový sešit *První kluci na Marsu*.

Ohníček s *Mořskými vlky* (konkrétně č. 24/1971) jsem prvně spatřil v haldě starého papíru na korbě nákladáku za naší obecnou školou ve staroplnzenecké čtvrti Malá Strana. Majitel vozu Čejka byl strýc mého bohužel jen předškolního a pak se odstěhovavšího kamaráda Ríši, jenž mě opustil fatálně, jak se k tomu dostanu, a ty časopisy díru po něm měly svým způsobem zaplnit. Že právě Čejka mě přistihl, jak na seriál zbožně zírám, je zvláštní.

„Tak to vidíš, jaký skvosty lidi vyhoděj,“ řekl mi a já inkriminovaný Ohníček tam před kostelem na pahorku pokorně vrátil do hromady s lhostejným výrazem, ale za Čejkovými zády sešit pochopitelně už vzápětí putoval pod mou košili, jako by šlo o singl s Elvisem. Bohužel mi rodiče dotyčný čtrnáctideník předplatily příliš pozdě a teprve když normalizace pokročila, takže surreálně skvělé Steklačovy příběhy zatím přešly v poměrně infantilní pohádku, když parafrázovaly Sněhurku a Červenou karkulku.

Žlutý Robert a Zelený Jíra

Právě uvnitř legendárních Ohníčků se poprvé objevoval i Steklačův *Žlutý Robert*, který se mi jako dětský román vlastně až tak nelíbí, nicméně pod vlivem fenomenálních ilustrací „Dobry“ Folla, jednoho z géniů české kresby, jsem si stvořil další kult. Vymýšlel jsem zbrusu nové Robertovy příhody a vyprávěl je místo pozemního hokeje nadšeným posluchačům Honzovi Jašků, Kájovi Kuchynkům a Petru Nepodalovi. Toho z nich mám dodnes nejraděj a bavilo mě krapet, jaký je hračička. Naše zlatá třídní Zdeňka Voříšková jej sice občas vyplísnila, ale nebylo to nic platné, v „žákajdě“ měl opakovaně „hraje si při vyučování“. Ale když jsem začal vyprávět, ztichl a byl pěnou, dával pozor a vyžadoval místo závěru příběhu jeho pokračování. *Nepodal* mi tak osobně nikdy důkaz žádné roztěkanosti a jednou jsme se, jak vzpomínám, kvůli mému vykládání zavřeli v kůlně před jejich bytovým domem. Lehce mě

dojímá, že ona démonická kůlna ještě stojí, byť šikmější než věž v Pise. Stodoly hned za ní za roky popadly, ocitla se na otevřeném prostranství, ale má vzpomínka z útrob mezi prkny nezemřela a my čtyři, Jaško, Kuchynka, Nepodal a já, existujeme stále uvnitř.

Když Robertovy příhody došly, nasadil jsem do krvavých bojů nového, už čistě svého Zeleného Jíru a jedno platí. Šlo o totéž v bledě zeleném.

Jednou jsem přinesl mezi kluky s odvahou i původního *Žlutého Roberta* s Follovými obrázky a donekonečna budu vidět vysokého Káju Kuchynku, jak na ty listy zírá. „Ty vole, to ne-ní možný! Kdo ti to vytiskal, kdo ti to vytiskal?“

Hazardista ne.

Dýchací papíry

Ještě jedenkrát mě nějaký rapl na kole otravoval Pod zahradami. Proč prý nemám dýchací papír. Žaloval jsem a rodiče promptně zhotovili dokument, kde stojí černé na bílém, že mám nárok den co den vydýchat třicet krychlových metrů vzduchu „za časovou jednotku, tj. hodinu. Potvrzení bylo vydáno,“ píše se tam, „u příležitosti dosažení desátého roku věku jmenovaným a platí do 16. dubna 2064. Po tom datu je nutno obnovit. Podepsáni tajemník pro občanské záležitosti a předseda Krajského národního výboru ve Škroupově ulici v Plzni.

Zda jsem měl příležitost tu perfektní doložku zvláštních výsad strčit pod nos onomu blbovi? Ne.

Podlý podraz se zlomeninou

Několikrát v dětství jsem unikl jen o chlup smrti a neřekl bych, že přeháním. Ve veliké Ríšově zahradě kousek od valící se řeky jsme šplhali na vysokou cisternu a já padal po hlavě, ale zachránilo mě mé zápěstí. Prasklo. Pozemek obléhala parta, vlastně jsme na té cisterně blbli, abychom se před nimi ukázali, a nabízelo se svést úraz na ně. Prchali jsme před nimi tedy do naší ulice a před barákem se nám tenkrát táhl rigol, který jsem pravidelně a velice rád čistil, aby měl pořád průřez do vé. Ten den jsem o to své milé věčko schválně zakopl, nahrál fotbalově pád a doma zlomeninu svedl na ty nešťastníky. Pokud vím, vyšli z toho beze ztrát. Naši nevzali žalobu vážně.

Kamenem do spánku!

Na Kubešovic dvorku na rohu mě naučily děti v čele s jednou starší holkou, jak si hrát Na sochy; ale jednou došlo ke konfliktu mezi naší a jinou skupinou a zezadu přes mé temeno se mihl kámen. Do spánku bacil jedno z dvojčat Suchých, tekla krev a svedli to na mě, Nevím,

zda ta proklamovaná vina ze mě byla mimo naši rodinu kdy sňata. „Do spánku? To může zabít!“ opakoval tenkrát dokolečka Eda Babka.

Kamarádi se odstěhují a nechají mě napospas mně samému

V raném dětství jsem měl pocit, že se snad veškeré se mnou spřátelené děti z naší ulice postupně stěhují pryč. Něco podobného asi potkalo skoro každého, ale mě to zkrušilo. Nejdřív se - po rozvodu rodičů – vypařil Ríša do Loun. Už do Plzně jezdil jenom na část prázdnin a přitom právě jeho jsem měl velmi rád. První naše dni jsem si ještě léta oživoval v každém detailu. Kdyby zůstal, vyrostl by ze mě někdo jiný.

On byl z náměstí, ale z naší Vrchlického ulice mizely děti taky, asi jako by je jedli Dahlovi Zlobři. Sice jsem na nich už nelpěl jako na Ríšovi, ale odstěhovala se – opět po rozvodu rodičů – i dvojčata Suchých a zrovna tak Kubeš z rohu, který asi vrhl onen kamenem. Pak Eda Babka, syn námořníkův. Zůstaly jen sestry Štětkovy. S tou starší jsem si, pravda, rozuměl a jednou jsme před naším oknem vymýtili od heřmánku plochu, která zívala po odvezené haldě písku. Už mě to sice nehřeje, ale následovala pochvala.

Jednou jsem u nich v domě dostal na talíř rybu a odmítl jíst v hrůze, že se mi dovnitř do krku zabodne kostička. Jindy jsme s Irenkou seděli na podezdívce hradby u domu architekta Pospíšila a čučeli pod podrážky. „Teď!“ řekla. „Teď jsem to zahlídla.“ Chtěli jsme zaregistrovat, jak se točí Zem. - Říkal jsem jí Irenko, ale jednou jsem zaslechl, jak ji holky oslovují Iry. Taky jsem to zkusil. „Tys mi řek Iry!“ užasla a byla to ona, kdo mi vysvětlil, že kovboj není a nikdy nebyl bijec indiánů, ale jde o honáky krav a „dnes maj motorky“. Asi jí to řekli doma a koneckonců šlo o časy před premiérou filmu *Léto s kovbojem*, na který ji rodiče nadšeně vedli do biografu na náměstí. Iry ale rovněž četla a vzpomínám, jak vychvalovala mnohosvazkového *Josefa Balsama*.

U knížek si obvykle pamatuji, kdy přede mnou byly pochváleny. Tak třeba Ríša se později přestěhoval až do Bratislavy, ale dál se vracel, takže u mě jednou zaregistroval slovenské vydání Ferryho *Jezdců ze Zlaté kotliny*. „To je moc dobrý!“ řekl zvláště vážně. Zrovna tak mi utkvělo, když se strýc z Rokycan uznale vyjádřil o *Chatě v Jezerní kotlině* a tamní bratranec jindy o fantasy románu *Světy bez hranic*. Mou spolužačku Evu Kellerovou zas jednou vyvolali a zaujalo mne, že si připravila proti hamižnosti cílený referát z Běhounkovy *Kletby zlata*.

Koncert pro plechovou vanu a ocelové sloupky

Pod okapem u schodů na verandu stávala vana, ve které jsem se v raném dětství koupával sříšou; ale především vždy sloužila k zalévání, i když hladinu temného jezera, jež vytvářela, brázdila jeden čas má milená plastová velryba žluté barvy s pohyblivými kukadly.

Jiným poutavým kusem kovu mého dětství byly zahradní sloupky s mocnými vodorovnými hřeby nahoře; prakticky nikdy jsme je nevytahovali z ložisek ukrytých vtrávě a sloužily šňůrám na prádlo.

Ale hlavně tomu, abych se měl okolo čeho točit, když jsem snil. Držel jsem se za času oné rotace vždy jen jednou rukou a sníval o tom, že červenou pistolí z plastu kosím lány nepřátel, sám a sám v srdci mnoho hodin neutuchající bitvy. Ohromující hudební scéna! Považoval jsem si toho, když jsem válku vydržel udělat dlouhou.

Míval jsem ovšem díky babičce i rumcajsovskou bambitku s pružinou v hlavni, která vystřelovala pingpongové míčky. Inu, taky jedna éra. A jen se mi ta bouchačka bohužel vždy brzy rozbila.

První máje aneb Poprvé ignorantem

V devíti letech jsem se automaticky stal pionýrem, aniž jsem byl předtím tzv. jiskrou, a veškeré osazenstvo naší učebny škola ztotožnila s oddílem, když už sama byla totožná s pionýrskou skupinou. Nejvíce mi vadil кроj, což je pro mě typické. Děsila mě domněnka, že v něm budu nucen chodit na schůzky, jako jsem to viděl v ruské učebnici. Zrovna se přecházelo od bílých košulenek na modré, ale uniforma jako uniforma, že. Jsem na ně háklivý a ještě po letech, když jsem se chystal nastoupit k vlakové poště, jsem měl jediný problém. Hrozil jsem se toho, že tam nebudu v civilu.

Vyhledal jsem proto v jedné soupravě jen z toho důvodu průvodčího a zavedl řeč. „A to oni musejí taky nosit uniformu?“ skončil jsem.

„Ne, pokud vím. A co se mračíš? Těš se, mají to fajn.“

Pionýrský šátek jsem se ani nikdy nenaučil uvázat a co horšího, ani mě nenapadlo se to učit; ale naštěstí se ukázalo, že okolo není Sovětský svaz, i když jsme s ním v tom samém bloku (ne domů, ale států), a nosit veřejně кроj a šátek v Čechách vyšlo z módy.

Obešel jsem se tedy bez převlékání do pionýrské uniformy. Až na dvě výjimky ročně, jimi bylo skupinové shromáždění – vždy v lidáku na Malé Straně - a prvomájový průvod. A to jsem se vždy podvolil a šel za pionýra, jak jsem říkával. Jako by se jednalo o maškarní ples.

Před 1. květnem jsme ve třídě každoročně vyráběli mávátka a na státní svátek ráno se místo vyučování došlo na křižovatku v Sedlci, což je asi kilometr od školy, a těšil jsem se na to, i když doma průvodem pohrdali. Vracivali jsme se v tom procesí na náměstí. „Ať žije První máj!“ skandoval jsem a mával hůlkou s trásněmi z modrobílého krepu. Asi nejtěsněji jsem pak splynul s režimem v momentě, kdy pionýrská vedoucí zavelela, že máme skandovat „ať žije ká-es-čé,“ což jsme nadšeně provolávali na rozhraní místní továrny na nábytek Jitona (dnes Pronapo) a Vinařských závodů (dnes Bohemia Sekt).

Vyvrbily se, pravda, i jadrnější pokřiky. „Já pr, ty pr, zachráníme Kypr!“ „Utažením řemenu - pomůžeme Jemenu!“ A dokonce: „Sušíme hubu, živíme Kubu.“ Maně vzpomínám, jak ve škole jednou zdůraznili, že všem zemím budujícím socialismus Československo pomáhá a tatranka proto bude zdražena o dvacetník.

Rok co rok to chodilo na Prvního máje navlas tak a ve finále jsem vždy rázoval kol té samé příkrčené chalupy své tety, před jejímiž okny stály teta i má babička, její sestra; když předtím v čisté zástěře prošla dvěma zelenými zahradami a kůlnou na jejich rozhraní. Obě důchodkyně nemávaly radostně průvodu, ale mně, a já mával jim. Ale čekalo mě ještě nudně nekonečné stání před radnicí, během něhož byly pronášeny projevy, jejichž smysl jsem nechápal. Pošťuchovali jsme se a nechali pošťuchování, jen když někde za námi vypustili z podsad mračno holubic míru. Míval to na starost vybraný pár starších už pionýrů, kteří drželi stráž po stranách rudým sukнем potažené tribuny, a za osvěžujícího šumu se k nebi vždy nesl šedobílý oblak. I já stojím o mír, výživnější ale pro mě tenkrát zůstávalo, že se ten den neučilo a směl jsem hned po oslavě pálit domů; daleko dřív, než nás normálně pouštěli ze školy.

Někde u Podbořan se průvody z recese věrně napodobovaly ještě léta po převratu, ale nebyli ani původně jenom nudou. To ne. Našly se chvíle, ve kterých jsme dostali šanci si zašermovat pracně předtím vyrobenými mávátky a postupně jsme je mohli s gustem odrbat a rozlámat. Zamlouvali se mi také kvěry milicionářů a ještě slyším hymny včetně té slovenské a *Internacionálu*, jejíž úvod - *poslední bitva vzplála, dejme se na pochod* - jsem dávno předtím pochytil od mámy. Zpaměti jsme se navíc učili toto:

Ó zazni, písní vznešená/ o práci, která vrozena/ přírodou lidstvu jest,/ vše čeho člověk užívá/ z šlechetné práce vyplývá,/ buď práci čest,/ buď práci čest./ Ta práce, matka pokroku,/ a s ní armáda otroků/ jde hájit svoji čest.

A když mě jednou vyvolali v hodině zpěvu, zblble jsem řekl, že zkusím zazpívat *Partyzána*, nicméně text jsem mimo stupínek vždy měnil takto:

Skal a stepí - divočinou,/ hladový a rozedrán,/ s ohněm v ruce, s puškou v srdci/ uhání vpřed partyzán. V Ukrajině a Povolží,/ jak hejna hladových vran...

Hradec nad Moravicí

Na tábor v Hradci jsem se bál a ve škole před zástupkyní Pionýra vysolil hned dvě výmluvy naráz, načež řekla třídní rodičům, že snad stačila jedna. Ne? A to ta, že máme ve stejných dnech namířeno na rodinnou dovolenou. Teprve od toho *faux pas* vím, že se lži nemají paralelně kumulovat, neboť je to kontraproduktivní. A to i při psaní. Takže i tyto vzpomínky jsem si vymyslel jen jednou.

Bedničky od vína jako ráj dětských krtků

V dnešním Bohemia Sektu na dvoře směrem na Sedlec stávaly zelené bloky plastových bedniček a my, kluci, si uvnitř vydlabávali tzv. bunkry, což byly hnízda a malé místnůstky. Uměli jsme k nim dovést i spletité chodby a vznikala tak hotová bludiště. Lopotil jsem se s tím ještě ve čtrnácti, snad jsem tam i onanoval a jedno je zvláštní. Nikdo nás nikdy nenačapal ani nepronásledoval a kutali jsme svobodni. Jen sem tam jsme znuděně svlékli z láhve nálepku a tamní vinná vůně se nedá zapomenout. Chodbičky se daly vytvářet v horní a obtížněji ve spodní vrstvě beden, mezi ležely prkenné podlahy. Trasy malých démonů se klikatily donekonečna. Budovali jsme pozorovatelný a ony bedničky byly většinou prázdné a lehké, ale někdy i plné vypláchnutých láhví. Těmi se manipulovalo hůř.

Můj kamarád Ríša

Člověk si často pamatuje, kdy co zažil poprvé, a taky vím, kdy a kde jsem poprvé potkal Ríšu Markuše, tehdy Valůcha. Byl jsem teprve předškolák a v naší ulici na úrovni dnešních Chladových jsme si padli roku 1969 ne do oka, ale do obou očí. Neuháněl tenkrát kupředu jako Emerson Fittipaldi, na tříkolce však to páčil. Vraceli se s maminkou ze zahrady, a tedy Zpod zahrad, zatímco já si to fištl Vrchlického třídou v protisměru na koloběžce. Za mnou se ubírala babička. Ríša se smál, jako bych jej pořád viděl, a celý zářil. Nazítří mě vzal do dvora jejich statku na náměstí, hned na odvrácené straně bloku, a budovali jsme svorně domek z cihel a specifické malty jen z písku a vody. Výsledně šikmou stavbu (na pohozené konstrukci z trámů) ale ke zkáze odsoudil Ríšův táta a tedy týž muž, který syna a svou partnerku brzy nato opustil.

Bylo to nepříjemné. Ale i tak ty dni zůstaly ve vzpomínce krásné. Učil mě kotrmelce na zábradlí před zeleninou paní Hákové a koupali jsme se, jak už řečeno, za domem v plechové vaně. Klouzali jsme se z jejího čela do vody. Jako zvědi jsme se jindy plazili u nich vysokou travou a pozorovali jeho dědečka, který mi v placaté čepici připomínal hřib. Zlobil se, že to kosou už neposeče, a máte lány života, ale i prosté planiny zahrad. Žijí. A s Ríšou jsem prožil další z epoch, přestože se jednalo jen o chvílenku, tedy pokud měřím metrem, se kterým čas odplývá mezi prsty nynější dospělosti.

Ríša se ale odstěhoval za novým otcem a za ním zůstalo prázdno. Už jsem v dětství takového kamaráda nenašel. Už jsem ty další vždycky vnímal jen jako sousedy, spolužáky nebo registrátory příběhů. Často jako bezvadné kluky, ale zůstal jsem enklávou pro sebe.

Okno první duhy

Na věci, které den co den míváme, lze hledět jako poprvé, radí Chesterton a Čapek. Takovým místem i věcí může být rovněž kuchyňské okno. Ještě dnes si v něm občas všimnu toho koutku na skle, kam babička před věky přimáčkla prsty ne mravence, ale dvě velikonoční samolepky. Kolik mi bylo? Nevím, ale vidím se, jak civím oknem po vlahém dešti na svou první duhu. Snad ji opravdu pozoruji poprvé a je krásná. Kde asi končí? sním. Kde začíná? A stejným průzorem já hodnotil své první blesky, když jsem je ještě znal jen ze Sekorovy knihy *Malované počasí*.

Objevil jsem nicméně taky vnitřní okna. Uměl jsem zatnout víčka a spatřil duhy v nich a pod nimi. Jindy se mi tam zjevila plocha jediné určité barvy, ale střídala se hned s plochami mnoha dalších barev. Nikdy jsem předem neuměl ovlivnit, co uvidím, a tak na mě jindy jukly pláne plné obličejíků. Byli na nich čarodějníci a někdy se to zdálo děsivé, ač se některé tváře smály.

Odstřel komína v sousedním bloku

U bývalého pivovaru se dlouho tyčil komín, než ho odstřelili. Občané Starého Plzece si směli cihly rozebrat, i putovali jsme ke zbořeništi s otcem a s vozíkem podobným malému žebříňáku, který nám půjčili Štětkoví. Ale běda, cihly byly samozřejmě ohnuté a při pozdější stavbě garáže využít zrovna moc nešly.

Žižkovo koleno

Tak se říká neznámému a skoro veřejností ignorovanému otisku v kameni, který čeká v příkrém, zarostlém svahu pod románskou rotundou nad Plzencem. V houští jsme si ve svahu

nad tím Kolenem budovali s Vaškem a Čest'ou Chýlkovými klubovnu, což obnášelo dorovnat celkem už horizontální plošinu v břídlíci. Zakopali jsme pod podlahu dokonce jakýsi poklad a ze stráně s klubovnou je úžasný výhled na údolí Úslavy a protější hrad Radyně. Žili jsme na stráni jako děti šťastně a nemyslili na to, že dospějeme. Pojmenovávali jsme si okolní srázy a dodnes vím, kudy se táhne Převisová stěna. Ještě po letech jsem tam opatrně zavedl synovce Michaela a později syna a taky redaktora Tvaru Michala Škrabala. (A chtěl jsem tam vzít i básníka Milana Šedivého, ale na to jsme se moc zapovídali.)

Zase tak lehce se ze stráni pod rotundou nesvalíte, stačí ovšem uvolnit kámen a hluboko dole nabourá po letu do střechy či plotu písničkáře Samsona Lenka – co střela smrti; jako pitomí kluci jsme přesto ony náboje bezstarostně uvolňovali. „Geologicky je zakončení Barrandienu u Starého Plzně s okolím hodně zajímavé,“ řekl mi v jednom interview pro Literárky oceánolog Zdeněk Kukul.

Podivná moudra socialistických pedagogů

Jedna češtinářka, kterou nezvládám jmenovat, nám jednou řekla: „Staré překlady, psané předválečnou češtinou, se nedají číst.“ To prý zjistila. Ale já postaru převedené knihy louskal léta a s odstupem mám podezření, zda nešlo ze strany naší pedagožky o pokus vyzdvihnout nad prvorepublikové překlady ty socialistické. Nebo dámě křivdím? Možná. Sám jsem měl strukturou předválečných překladů dlouho poznamenaný styl.

Jindy nás třídní Voříšková informovala, že zatímco u nás, v socialistické zemi, alkohol za volantem trestáme, na Západě je to polehčující okolnost.

Rumcajsi! Rumcajsi!

O fenoménu dobrotivého loupežníka, jímž mou generaci prodechla televize konce šedesátých let, knihy Radka Pilaře a Václava Čtvrtka a cyklus povídek v měsíčníku Mateřídouška, bych rád vyprávěl dlouho, ale nejostřeji vnímám následující obraz: Dosahuji po výstupu vrcholu nad šesti schody ke dveřím našeho domu a vysoko nad letní zahradou směrem od sokolovny zní dnes už zapomenutá kapela Buřinky. A já? Aniž vím, že jde o ně, těším se na refrén. Už je tu. Zní: „Rumcajsi, Rumcajsi, je pěkný počasí...“

Voskovec, Werich a ten „mladý pán“ s knírkem

„Bylo by mukou/ zdravit jen pravou rukou/ a na jediný pokyn z hůry/pálit plný fůry kultůry.“ Taky tahle sekvence na mě tenkrát učinila dojem, a to takový, až jsem vyběhl před dům, chodil ve svém tradičním kruhu (asi jako při zaklínání satana) a broukal si. Slova „zdravit jen

pravou rukou“ mi připadala provokativní a stejně tak „hej, mladý pane! Každá potopa přestane! Vono to tak nezustane. A potom my - se budeme smát.“ Jen díky otci jsem ale nad světýlkem magnetofonu Duo pochopil, že „mladý pane“ mám překládat „Hitlere“.

Svobodná Evropa

Táta si v sedmdesátých letech pořídil moderní rozhlasový přijímač a vytloukl kvůli tomu v pracovně rourovákem díry do zdi. Zabetonoval do nich konzole a na bocích rádia stanuly na polici reproduktory. Ladil „samu“ Svobodnou Evropu, aniž jsem to ještě chápal, a teprve v jiné fázi mého vyspívání mě seznámil s realitou, která mě tudíž od té chvíle také obestřela a připadala mi konspirační. Ač doktor filozofie, pracoval tehdy v pekárně a natáhl z okna pracovny nad zahradu drát k vertikálně uvázanému trámu, který předtím vztyčil podle kuny Vlnářova plotu. S odstupem mi připadá, že se jednalo z tátovy strany o mírně demonstrativní provokaci, nicméně omyl. Anténa byla nutná.

Táta mi vypráví

Otec říkává „to se vystříbří“ a „nech si to projít hlavou“. Nikdy nepreferoval spontánní rozhodnutí a obvykle váhá, ale nadchly mě jeho vzpomínky na válečné dětství v Rokycanech. Jindy mi vyprávěl pravdivé příběhy o manících od něj z práce Biddym a Willisovi. O koho se jednalo?

O kumpány ze sedlecké Vodohospodářské správy, kteří (kupříkladu) šéfovi slibovali, že mezi dva kanály pustí rourou šikulu trpaslíka, kterým vše pročistí a stane se opět Biddym poté, co spolkně druhou piluli. Jindy teatrálně trhali na pruhy Rudé právo a sypali výslednou cupaninu na podlahu maringotky v tomtéž momentě, kdy vítali nadřízeného komunistu. „Tak, a je tady poklizeno, šéfe.“

Karel Kryl

Slyšet Kryla v sedmdesátých i osmdesátých letech bylo *něco*. Ohromujícího. Seděl jsem u otcova rádia jako pěna, vykulený, vyvedený z míry a zvlášť mocně na mě působil song *Rakovina* v sekvenci, kde Karel protahuje ono slovo. Úžas mě naplňoval a zrovna tak daleko později na chmelu, když spolužák mezi jiné písničky vložil a na kytaru vystříhl *Anděla*. Jak jen to bylo roku 1982 konspirační! Co si to dovolil? žasl jsem. Po převratu se mi proto právě Krylův návrat stal vrcholem. Ten muž náhle zpíval tady to, co jsme dvacet let poslouchali v skrytu. Vynořil se nejabsolutnější z kultů. Ne, tady neumím být objektivní.

Denní tisk nejen v roce 1973

V dětství jsme odebírali Svobodné slovo a četla ho hlavně babička, ale stopově i já. Louskal jsem titulky a rubriku Slovíčko. Ze schránky na dřevěných vrátcích se vynořoval taky Rozhlas, na jehož předposlední stránce jsem týden co týden studoval televizní program, vždy sedm dní napřed. Bylo mi devět, a pokud jsem co poutavého odhalil, zatrhl jsem to. Obyčejně šlo týdně tak o dva až čtyři pořady typu filmu *Proti všem*, milé děti dneška.

Důstojně jsem vždy prolistoval ono Slovo a nepřipravil se tím prakticky o žádný čas. Jen jednu rubriku o osobnostech jsem si jeden čas vystříhával a občas nějaký komiksy, jinak to bylo dobré na podpal. Ač... Ano, Rudým právem se oheň rozdělával ještě snáz. I žasl jsem, když mi otec vyprávěl o jednom učiteli, který noviny skladoval. „Tý jo! To myslíš vážně, táto?“ „To víš. Nový číslo zběžně prolistoval a přeložil a položil ho na štos těch předchozích. Navštívil jsem ho a mohl z pilíře *prachstarýho* tisku kdykoli vytáhnout něco, co bylo daleko poučnější než všechny aktuality.“

Čím to bylo poučnější, mi došlo, když se otec vyťasil s Českými slovy z Protektorátu. Bože, to tedy... Neuměl jsem pochopit, že zpravodajství času nacismu působí, jako by bylo v zemi i tehdy vše v *rychtiku* - a zlý byl Londýn a Rusové. I vzal jsem protektorátní noviny ukázat do školy a po letech i do práce. Ani soudobému tisku nelze důvěřovat, došlo mi. „Ale je to v novinách, tak to asi zčásti pravda bude, ne?“ poví vám dodnes mnohý občan a ještě snáz všichni věří televizi a rádiu, ač se tam melou polopravdy alias velké lži od rána až do večera. Takové však je lidstvo. Chce si lhát.

Upřednostním před kamarádem kamínky

Dlouho jsem si pletl dva sousedy, kteří mají pozemky propojené vrátky. Kubína a Suchého. Kubínovi měli syna Miloše, který je o nějaký rok starší než já a už přede mnou odebíral, šťastný to chlapec, Ohníček, takže mi mohl u nich na zahradě (hned za tou Vlnářovou) ukázat komiks *Morští vlci a sedm trpaslíků*, líčící podzemní válku dvou královstvíček. Ale viděl jsem u něj prvně i knížky *Mikeš a Motorové opojení*, tedy svazek s obrázkem nejrychlejšího auta světa. Jednou mě Miloš z ulice přes plot přemlouval, abych ještě „šel ven“, ale nebyl jsem nikdy zcela normální, i bavilo mě zbavovat záhon kamínků; lhal jsem mu proto, že mě táta proti mé vůli „zapojil“ a nutí mě pracovat na pozemku. Hrál jsem současně otrávenost. Tak zdařile, až se mi Miloš vysmál, a mně to bylo šumafuk; i takový jsem byl. Jistý si nejsem, ale zrovna ten den možná naše styky navždy skončily. Proč jen jsem musel být až takovou enklávou pro sebe?

Tajná chodba v sousedově sklepě

S Milošem a kluky Suchých jsme hrávali kopanou u Suchých na zahradě a postavili mě párkrát do branky symbolizované špalky. Někdo vypálil, já zvedl vypjaté dlaně jako Plánička, ale vlastně hůř, meruna se náhodou od těch dlaní odrazila (tý-jo!) a po chvíli jsem hrdě poukázal na bravurní zákrok. Překvapilo mě sdělení, že to byl gól. Odrazil jsem snad míč teprve za brankovou čarou?

Dvojčata Suchých mě chtěla smířlivě vzít na oběd, ale sotva jsme stanuli ve dveřích jídelny, kde příbory nad stolem zdvíhala celá rodina, jejich děda se stal sopkou. „Ven!“ čílal se.

Část rozsáhlého pozemku prodali Suchých poté, co se rozhodlo o výstavbě školky před našimi okny. Jim vzali půdu a mně stavba měla zastříh milovanou rotundu na Hůrce, kletě! I dohodli jsme se během válečné porady, že budeme práci zedníků rafinovaně sabotovat. S tím přišla dvojčata, mě by to nenapadlo. Nadchl jsem se; hned vymýšlel, jaké dělníkům uchystáme na staveništi nástrahy typu propadlišť a petard. Tím spíš mě ohromilo, když mě dvojčata už nazítří se samozřejmostí varovala, že nesmím nic podnikat. Nijak to nezdůvodnila a já poprvé v životě pochopil, co to v politice znamená otočit. V senátu se mi to dnes hodí; ale to žertuji.

Postup při výstavbě školky

Založil jsem si sešit *Postup při stavbě školky*, protože jsem stejně jako Miroslav Zikmund detailistický systematik a vedu si podobných záznamníků od dětství přehršeli. Toužil jsem zaznamenávat písemně i kresbou, jak se to před mým oknem bude na někdejší Suchých zahradě vyvíjet. Nu, do toho! - Začalo to tak, že se na pozemku objevila rule pletiva. Zapsal jsem to. Ruli nakreslil. Oddělili pletivem větší kus zahrady od míst, kde jsme u Suchých dál čtávali, ale dál jsem kroniku netvořil, musel jsem chodit do školy. Sešit zůstal nedokončen a já podobnou nedokončenost v ten čas nutkavě nesnášel, i zničil jsem i ten začátek. Škoda.

Odkrojenou parcelu budovatelé ještě vzadu rozšířili o část pozemku pana Cheníčka, který od té doby nemůže obcházet stodolu, a začalo se s bagrováním základů. Výstavbu dvoupatrové mateřinky jsem sice nezaznamenával na papír, ale užil jsem si ji dost, vždyť po každém odchodu budovatelů jsem vše nové prolezl. Nestačil jsem se divit, jak se co dělá, a ve finále jsem žasl i nad propastnou studnou, z níž vyvezli horu břidlice.

Slavní bandité aneb Rumcajs se vrací

Slavní bandité se jmenoval barevný komiks, který jsem kreslil do dalšího ze sešitů, a aniž jsem to vnímal, inspiroval jsem se trochu Rumcajsem. Byl jsem ovšem brutálnější a anarchističtější dítě, než dospělý pan Čtvrtek, a mnou vymyšlení bandité nosili i v Československu kovbojské širáky. Motivací pro generování jejich příhod mi snad byly

nevědomé sny o vlastní soběstačnosti, nezdolnosti a protispolečenském odporu. Kreslil jsem nadšeně, vybarvoval obrázky pastelkami a stále mi ti lotři figurují před očima. Jak žili? Usadili se v lese v útulné jeskyni a vše, co potřebovali, si začali opatřovat loupením, což bylo ryzí podstatou věci. Sami! Od píky! Připadalo mi to úchvatně okouzující právě tím. Vše uzavřít do lesa a do soukromé jeskyně. Jednalo se tu tedy o snové budování nového světa, který fungoval sám pro sebe, a jen si nevybavuji, zda přitom banditi taky vraždili. Ale bohužel asi ano. Zbraně a munici si doplnili přepadem vojenské kolony.

Tak to v jejich světě chodilo - a v oněch dřevních časech dětsky intimní pohody pro mě smrt neznamenal úzkost a zabíjel jsem se stejnou chutí, s jakou baštíte nanukový dort. Vrah jsem a vrahem zůstanu.

Ale i tenhle seriál jsem přestal kreslit, a když jsem si po čase uvědomil, jak to za *Bandity* v sešitě zívá nedokončeností, zničil jsem je. Zvláštní. Zvláštní a naštěstí jen krátké období dětství, ve kterém jsem sice už byl egocentrikem, ale z prázdných stránek cítil přehnanou hrůzu. *Horror vacui* dokonce trumfl mé ego, které by jinak poručilo kresby schovat.

Až později mi začalo stačit prázdné stránky za svými veledíly jen proškrtat a četné práce jsem ostatně trpělivě dotáhl do konce. I máma si toho všimla: psal jsem a kreslil s tou samou mírou trpělivosti. Bílo pod mými prsty mizelo a vznikly seriály *Cesta kolem světa* nebo *Kluk Vašek*. Jsou to celé sešity, jejich naivita je nesporná a hrdinovi jsem tupě přidělil jméno spolužáka. Chýlek to ani nevěděl, ale sláva jej ještě čekala. Pronikl totiž spolu se mnou také na gymnázium (vzpomínám, jak nás otec oba vezl k přijímačkám) a já ho udělal i krajně brutálním hrdinou komiksu *Krvavý Wenda*. A ten již čítal. Já ony krváky kreslil hlavně během přestávek do jistého čtverečkovaného školního sešitu zelené barvy a výsledné dílo dnes obnáší padesát stran groteskní akce – v mnohém ve stylu starého dobrého Hazardisty.

Kynžvartská mezihra

„Tak tady jsem si to (dynky tydynky) zamiloval v dětství,“ povídám rozmarně Jorice a Jakubovi, když krapet přibrzdili. Protože najednou jsme uháněli jejich autem, tedy pokud se mi to jenom nezdálo. Koukali jsme okny vozu na obří stonky bolševníků.

„Vždyť tu nic není,“ řekla. „Nebo skoro nic.“

„Ale je.“

Ty to jenom nevidíš, má milá Jorindo Betlachová, tak jako ani nevidíš, jak tě miluji, a musím uznat, že taky nemáš šanci hledět dětskýma očima mé hlavy. Ale já tu šanci mám. Pořád. A jsem tady teď s vámi jako dítě a kluk, jenž tu po několik prázdnin bydlel.

Jen dva srpny let 1968 a 1969. Ale stačily. Tak se to sešlo a existuje tu tím pádem pro mě celý další svět. „Ve formě vzpomínek,“ měl jsem dodat, ty dva ovšem asi moc zajímat nebudou. Proč by taky měly? Zajímal snad by mě dětský svět Jakubův anebo Joričin?

Ale ano. Zajímal. A potočil jsem se k ní sentimentálně: „Nepovíš mi taky někdy o svém dětství?“

„Když budeš chtít. Nechceš nám ale dnes raději ty dál vyprávět o tom svém?“

To se nespletla.

Podzemní chodba ze strašidelné Hůrky na hrad Radyni vede pod řekou Úslavou

Při pohledu do zahrady Suchých mi v dětství imponoval pestrý úl, ale nikdy jsem se tam k němu neodvážil. Už neexistuje. Existuje ale možná podsvětní chodba, do které bych si troufl. Je tajemstvím sklepa a dvojčata mi několikrát vyprávěla, že pod domečkem ústí. To doma bohužel nemáme žádný podobný chřtán a jen jednu divně nepodsklepenou místnost, a tak mě podzemí u Suchých zajímalo. Jejich údajnou chodbu já si nesčetněkrát představoval a od začátku ji automaticky ztotožňoval s legendární cestou, která se prý táhne z Hůrky na Radyni. V dětství jsem o její existenci takřka nepochyboval a údajné ústí pod Suchých baráčkem musí být její součástí, soudil jsem a sepsal postupně pár povídek, jejichž hrdinové odhalili v podlaze rotundy poklop, vždycky jej zdvihli a vždy se dostrachali až na dno radyňské hladomorny na protějším kopci. V momentě, kdy na ně cestou začalo kapat, pochopili, že procházejí pod Úslavou, to představovalo klíčový okamžik. V reálu jsem ale splakal nad výdělkem a do tajemného sklepa jsme bohužel nikdy s dvojčaty neslezli, to by starý Suchý ani nedopustil. Jen Miloš mi jednou vyprávěl, že občas večer chodí na sousedův pozemek a z výklenku za domem kouká otvorem ve skleněných dlaždičkách, jak se koupou. – A zrovna tak mi právě on poprvé vykládal o onanii, ale takovým způsobem, že jsem nepochopil, o co se jedná.

Luční jezero, které nikdy nebylo, a zídka, které jsem se nikdy nedotkl

Už jako velmi malý kluk jsem jezdil s babičkou nebo mámou autobusem do Plzně a před okrajovou čtvrtí Koterov nás někdy zastavoval pán s praporkem. Řidič vždy zatáhl ohromnou ruční brzdu a vyčkával. Pak došlo k detonaci. Z lomu před námi se vyvalily kotouče bílého

dýmu. Já to registroval z žabí perspektivy. Pak jsme se znova rozjeli a některé výhledy jsem už očekával. Prvořadě ten na kamennou zídku se zábradlím.

Stojí a čeká dodnes trochu stranou od svažité koterovské návsi. Autobus se okolo vždy prohoupne dolů a zas uhání do kopečka. Chráněná náves nutí zídku zůstat v původní pozici, a přece jsem se onoho orientačního bodu svého nejranějšího dětství nikdy nedotkl. Tak je to ale s mnohým.

Zpětně mi připadá zvláštní, že jeden z nejinenzivnějších snů mého dětství objevil své *finální jezeroprávě* v lukách u Koterova. Někdy vzpomínám na ona rákosí a tůně a jejich živost. Co to mělo znamenat? A proč, ptávám se. Vím už jen, že jsme k jezeru ve snu došli po velmi dlouhé pouti z Plzně podle levého břehu Úslavy. Ale ve skutečnosti je v tom místě jen louka.

„Čmárej, synu, čmárej po zdi,“ řekla

Jednou jsem doma pastelkami spontánně pokreslil stěnu v kuchyni a dostal. Anebo dostal vynadáno. Už jsem se vzpamatoval, když vidím mámu rýsovat na to samé místo dvě tlusté vodorovné čáry. „Kresli,“ překvapila.

„Do těch čar?“

„Snaž se nepřekročit hranice.“

Výsledek mého snažení se měl stát dokladem mé a snad i její svobody, ale nepovím vám, zda jsem už tou dobou znal anarchistku Pipi od Astrid Lindgrenové. I ji mi však doporučila máma a ještě po desetiletích nechala na zed' v podkrovním pokoji po babičce čmárat mého syna Filipa, což jsem přijal s nostalgickou vzpomínkou. Ouha ale, natrefili jsme na období, kdy dítě prahne znázorňovat čůrání, a výsledek není valný, ačkoli syn začal pak malovat solidně. Čmárandu přesto neničíme a kouká do světa zrovna nad místem, kde mívala nohy usínající maminka mé mámy.

Až daleko později jsem na stěně v pokoji na strahovských kolejích vytvořil čtyři svislé pásy textových koláží a kreseb charakterizující čtyři žánry. Western, horor, detektivku a gangsterku. Ani to dílo nad nohama toho mého lůžka mě však nenapadlo vyfotit, když jsem se stěhoval pryč.

Lom pod Radyní

Asi jen jednou jsem doběhl do lomu na okraji radyňského lesa jako příslušník hordy, která vystartovala za dobrodružstvím ze zahrady rodičů mého spolužáka Mirka Mandy. Vedl nás

jeho mladší kamarád Pacanda, a když jsme se vyřítili ze smrčín na prostranství, spatřili jsme pod stěnou lomu jezírko a kluky na voru, jak válčí s jinými. Dnes mi to splývá se záběry z filmu o *Pětipsech*, ale ten jsem tenkrát neznal. Tohle navíc žilo. I já ještě žil. A proč tedy mé návštěvy ráje další dni nepokračovaly? Nevím. Asi ta válka hned skončila? Nebo umřelo léto? Začal podzim? Proč jsem tak pasivní, uzavřený a nemobilní? Dnes - i tenkrát? Do téhož lomu jsem aspoň umístil děj jedné z povídek své knížky *Rok Joriky*.

Spejbl a Hurvínek jako akustický azyl

Přesně 6. ledna 1971 jsem dočetl *Spejblu tramskou chatu*. Věnoval jsem se jí, jak si pamatuji, na stále existujícím prahu kuchyně a toho pokoje, kde dnes psávám. Tenkrát jsem se smál a smál takřka všemu v dotyčném příběhu a jde o prvou mou osobně a samostatně přečtenou knihu. Nedávno mi její výtisk dost nerad půjčil kamarád Pepík Kotěšovec a usmíval jsem se nad těmi samými sekvencemi jako kdysi. Ale zřetelněji symbolizují mé dětství Skupou mluvené příběhy Spejbla a Hurvínka, jak mi je prozřetelně pouštěl táta tak dlouho, až jsem uměl jejich kousky nazpaměť. „Tatí, co je to doba kamenná?“ „Nádoba kamenná? No, třeba hrnce máme z kameniny...“

Do první třídy

První pololetí první třídy jsem strávil v dílně. Stojí na nedaleké školní zahradě u náměstí. Vypadá stále stejně a dobře je vidět z vlaku na Budějovice. Tenkrát teprve končily opravy obecné školy na Malé Straně, která mě čekala, a úvodní půlrok náležel oné dílně a staré učitelce Chrastilová, které nebylo ještě třeba říkat soudružko, nýbrž paní. Měla za muže mého prvního zubaře, a když si nás on jednou vedl do ordinace a potkal současně dva známé, rychle za sebou dvakrát pozdravil. O tom jsem pak vyprávěl doma jako o vrcholu slušnosti; mohl přece pozdravit oba jediným dobrý den, ne?

Někdy o Vánocích jsem jeho paní donesl za celou třídu bonboniéru a ona v lednu zmizela do penze, zatímco my začali docházet do nové, malováním a omítkou ještě vonící školy na pahorku za řekou. Je to v oblasti pomyslných plzeňských Hradčan, kterou doplňuje areál kostela se hřbitůvkem, a vzpomínám na to jako na sladký čas i kraj. Svěbytnou epochu.

Přístup k budově je po stínadelských schodech přerušovaných plošinami, a jak stoupáte, vlevo se každým krokem prohlubuje propast malostranské ulice. Teprve před školou vás od prostoru oddělí nit zelené zahrádky. Jak tam budu rejt? žasl jsem. Nu, párkrát jsme opravdu během následujících čtyř let zašli na ty záhony s motýčkou, ale jinak bývala zamčená.

Až na jeden úvodní incident s Mirkem Korandou a Honzou C., který se odehrál u paty školního schodiště, kde stojí lidový dům, jsem se mezi spolužáky nesetkal s nepřátelstvím, ba právě naopak, a vyhovovala mi zrovna tak má v pořadí druhá učitelka Zdeňka Voříšková, která jinak žila v přízemním bytě jednoho paneláku u nádraží.

V třetím ročníku jsme se stali jako třída pionýrským oddílem jménem Hvězdička, i když jsem bůhvíproč navrhoval název Plamínek, a Alena Kuchynková, Mirek Manda a já jsme začali psát a kreslit oddílovou kroniku.

„Dnes je pátek! Kdo má svátek?“

Alena Kuchynková byla sestrou Káji Kuchynky, mého oddaného posluchače, a nejvíc z celé třídy kamarádila s Irenkou Havlíkovou. Právě u nich dvou jsem poprvé v životě zaregistroval cosi jako dívčí spiklenectví, a to v momentě, kdy se Iry v mé blízkosti zakoukala do tajuplného notýsku poté, co Ali teatrálně vyhrkla: „Dnes je pátek! Kdo má svátek?“ „Liběna,“ vystřelila Irena. Byla roztomilá a stala se pak i jednou z prvních cizích holčiček (Evu teď nepočítám), kterou jsem viděl skutečně nešťastně plakat, když nás musela někdy ve třetí třídě opustit a odstěhovala se. Obdobně mě veřejný projev citů doplněný roněním slzí šokoval u spolužáka Frolíka, zvaného někdy Fajfrlík, který jednou při hodině vstal a zoufale oznámil, že mu doma umřel děda. To mě ovšem potkat nemohlo.

Legendární stavebnice Merkur

K Vánocům v čase první třídy jsem dostal stavebnici Merkur, nicméně se nejednalo o hračku zcela mé krevní skupiny. I tak jsem v příštích letech sešrouboval ledacos a strávil nad maticemi něco času, nebyly totiž matematické. Bavilo mě tvořit podle návodů, ale rovněž improvizování a nejvýrazněji jsem uspěl při konstrukci traktoru Zetor, ač si popravdě už nepamatuji, zda jsem ho dělal sám. A zrovna tak ani vzdáleně netuším, kdy jsem si hrál s Merkurem naposled. Synovi jsem jej totiž jednoduše nepředložil. Jako šílenec jsem mu stále jen četl.

O vzhledu a barvách dní v týdnu pochyb nemám

Bylo mi už skoro sedm, ale představoval jsem si dny týdne jako artefakty. Pondělí byl oranžový čtverec, úterek příjemně modré námořnické tričko s bílým límcem a vodorovnými proužky na hrudi, středa černý komín z mého dřevěného vláčku, čtvrtek byl buď krabičkou sirek či stahovacími dveřmi garáže vyrobenými z vlnitého plechu a pátek byl další lokokomín, jen světle žlutý. A víkendy? Sobota ani neděle neměly tvaru, ale určitě byly zelené. Sobota

světější. Jen bych dnes dodal, že podle Capota je nejlepším dnem středa a ujdou úterý a čtvrtek, Ostatek zlobí.

Sáňky

Žasnu, že se otec odvážil sjíždět s námi na saních od románské rotundy; je to o zabití. Ale okouzlili mě ony „metry“. Podobně jako malebné fasády domů po obou stranách cílové nerovinky, které nesly na čelech naivní fresky. A saně?

Jezdilo se taky za městem U Blažeje nebo v proluce u zahrady rodiny Holečkovy. Ze skládky na Chvátově jsme to rozpálili dolů k řece a Chvátov se navíc stal slovem, které jsem si jako dítě až podivuhodně ztotožnil s výrazem skládka.

Skála jménem Šibenička

Jdete-li do kopečka prolukou u Holečků, třeba když míříte s vozíkem do sběrného dvora, lze projít tunýlkem pod železniční tratí; ale býval hlubší, než na dno ulehlo potrubí. Jen o blok zahrad dál trčí ze zástavby takzvaná Šibenička, kterou jsme s kamarády, ale i rodiči často zdolávali. Krásné, ale i nebezpečné místo skýtá výhled na Plzenec a jen eldorádo skalek a křovin a probíhaček pod ním je dnes trapně rozparcelováno a skoro celé soukromé.

Obchodní dům Prior v Plzni

Jeden z prvních obchodních domů Prior v Československu otevřeli v Plzni koncem šedesátých let a pamatuji ještě obří jámu jeho základů, asi jako pamatuji daleko pozdější díru pro nedaleký Palác Ehrlich. Sotva raný obchodník dobudovali, vyzkoušel jsem uvnitř za máminy asistence poprvé v životě eskalátor. Nevtažlo mě to nikam a nejsem dýhou, třeba na to ale ještě dojde.

Exkurze do skla

Maminka učila na Střední ekonomické škole v Plzni, dnešní Obchodní akademii, a jednou se vypravili do fabriky vyrábějící skleničky a misky. Směl jsem je jako chlapeček doprovázet. Jelo se tam autobusem a nejvíc mě upoutala obrovská halda jemného bílého písku. Zarazilo mě vedro uvnitř provozu. Výlet jsem vnímal jako báječné dobrodružství a sepsal o něm rudou pastelkou dvoustránkovou reportáž.

Spisovatel Vladimír Thiele

Jako kluk jsem miloval dva mi dostupné díly Thielovy trilogie o Edvardu Valentovi alias admirálu Machorkovi. Bavila mě tam vyprávění cestovatele jeho synům, ale zvlášť jedno. *Jak*

maminka pomohla tatínkovi svázat čtyřicet loupežníků. Ne týmiž slovy, ale hodně podobnými jsem náhle ten příběh uměl vyprávět, a když to táta zjistil, zaznamenal výstup na magnetofonový pásek.

Thiela obdivuji, ať už to s ním bylo jakkoli, a jako mladík jsem ho vyhledal v činžovním domě na Vinohradech. „No, to je fajn. Už jste mě skoro nezastihl,“ řekl. S jeho druhou ženou jsme něco málo popili a půjčil mi Valentův cestopis *Světlem pro nic za nic*. Utopil jsem se bohužel tenkrát v této těsnopisem psané knize, četl ji zbytečně zevrubně a otálel kvůli tomu s další návštěvou. Byla to chyba.

Nutkavě si podtrhávám

Od některého dne jsem s výjimkou knih vypůjčených do všech čmáral. Začalo to být až nutkavé, ale prvně jsem to praktikoval poté, co Roman Lipčák napsal do Mladého světa, že nechápe lidi, kteří si při čtení nepodtrhávají.

Růžový ostrov

Kolik knih mě v dětství pohltilo a vyplivlo doplněného. Dělo se to i díky Městské knihovně Plzeň, ale jsem nezdolný a dnes už jen pár těch děl nemám doma. Přesto se taková najdou. Například mi chybí *Tim Tolar aneb Prodaný smích* anebo *Růžový ostrov* Charlese Vildraca, ve kterém je lekcí teprve druhá část, kdy jsou děti okolnostmi donuceny pro ostrov pracovat.

Hotel a Kmotr

Maminka domů přinášela z půjčovny i produkci pro dospělé a jednou mě na jejím nočním stolku okouzila obálkou Karla Vodáka Collinsova *Žlutá maska* (1974). Skoro jsem se její vizáže bál. *Letiště* a *Hotel* od horšího spisovatel jsem jako kluk jen listoval a zaujaly mě v *Hotelu* mezihry, kde Hailey detailně líčí, jak výtah postupně zraje k pádu. Každý soudný čtenář chápe, že jedna ze sestav kladných i záporných hrdinů nakonec spadne a uvolní prostor happy endu, dobře. Ale jak bude ona skupina namixovaná? To neuhádnete.

V Puzově bestselleru *Kmotr* jsem si vedle pěvecké sekvence všiml pasáže, z níž víme, že se hrdina některých žen při polibku dotýkal mezi nohama, aniž to vždy zaregistrovaly. Nemohl jsem pochopit, jak maminka může podobně nemravnou knihu doporučovat vlastní matce.

Stoupneme si tu nahé

„Vsaď se, že si před tebe babička stoupne nahá,“ řekla mi máma, a jelikož byla naše rodina dost puritánská, byl jsem konsternován. Ještě víc, když dodala, že to spáchá také. Nelhal; stanuly na písmenu HÁ, když HO předtím napsaly na papír.

Moment dětské zvrácenosti

„Mně se chce něco říct,“ ležel jsem nekonečně dlouho pod kuchyňským stolem. Maminka s babičkou chodily okolo a já myslil na krátkou povídku v časopise *Sluníčko*, která mě vyděsila větou „babička se skutálelo se schodů“. Líčila náhlou smrt dotyčné očima vnuka. Takhle to přijde? zhrozil jsem se - a jako tasemnici z hrdla soukal do kuchyně to, co nutkavě chtělo ven. „Mně se chce říct, že až, babičko, umřeš, tak nám to už stejně nebude s Evou vadit, protože se o sebe budeme umět postarat.“

Potrestán jsem nebyl ale to, že babička odejde dřív, než si budu umět udělat knedlíky s vajíčkem, mě děsí ve vzpomínce ještě dnes, kdy je nad Plzencem na návrší.

Další moment dětské zvrácenosti

Jednou mě napadlo, že je moč na dně mého nočníku (stával pod kuchyňskou výlevkou) sice možná odporná, ale co vím? Neměl bych ochutnat? Dlouho jsem se odhodlával, zase vleže pod stolem, až jsem k oné bílé nádobě z plechu došel... a sotva významně si lízl. Náhle vstoupila matka. Jak dnes chápu, určitě neviděla, co jsem provedl; ale registrovala, jak provinile metu pod stůl. „Co jsi prováděl?“

Nenapadlo mě lhát, i přiznal jsem se. Stejně jako v případě s babiččinou smrtí už si nepamatuji reakci, ale jistě byla smírná.

Jinak, pravda, vytěsníme ledacos. Nedávno mi otec vyprávěl, že mi jednou nařezal poté, co jsem utekl k řece a chodil po ledě; ale já o tom nevím a dostal jsem v dětství víckrát, nepamatuji si však z toho nic.

„Selský rozum“

Táta musel jednou někde pochytit kritiku „obyčejného“ selského rozumu, a když doma došlo na jednu z hádek a tchyně znamenala problém, volal: „To je obyčejnej její selskej rozum. Nic víc.“ Jindy mámě předvedl, nakolik rozkročena babička stoupá po schodech do svého pokoje. „Takhle chodí, takhle. A otrávila jste svého muže!“ křičel za ní.

Ještě o absenci dědečků

Má povaha je bez debaty i následek toho, že oba dědové zemřeli ještě před mým narozením (a nepřírozenou smrtí); žádný starý muž, ať už moudrý či nemoudrý, mě tudíž nikdy ani stopově nevychoval, ani nevzal za ruku, ani nepoučoval.

Děd z matčiny strany umřel už koncem války a ani má maminka (nar. 1939) si ho vlastně nepamatuje, což je trochu divné. Otcův otec-legionář zas uklouzl pár let před mým narozením na ledě pár kroků od svého domu v Rokycanech, tedy je-li tato oficiální verze pravdivá. Do podrážek si vtloukal želízka, ale zda to zavinila ona, netuším.

Předčítatelem

Jsem rozený zjednodušovatel a popularizátor, obvykle umím vybírat podstatné a ostatní ten subjektivní výsek obyčejně akceptuji. Během mého dospívání nastal i čas, kdy jsem prahl rodičům předčítat, i předčítal jsem třeba Leacocka. A někdy non fiction. Otci jsem na zahradě dokonce nutil vybrané kapitoly z publikace *Z depa senzací*, když mě předtím nadchla. Četl jsem mu o skoku motocyklu přes Grand Canyon anebo sekvenci o gangsterských *gitmanech*. Dílo Miloše Skořepy existuje ve dvou vydáních a druhé, normalizační, je kráceno; jeho takřikajíc americké kapitoly zmizely. Starý výtisk nevlastním, ale nechal jsem si přepsat ty sekvence od sestry, když se učila na stroji. Až dnes odhaluji, že mi ta kniha částečně splynula s publikací *Ďábelskou rychlostí*, kterou napsal Adolf Kuba.

Mámě jsem později dokonce prahl předčítat hesla z encyklopedie *Od agamy po žraloka* a jasně si vzpomínám, jak to odmítla. Kdo by také chtěl naslouchat odstavci o Linného systému, že.

Mé dvě nejmilejší encyklopedie

Říhova *Dětská encyklopedie*, kterou později užil jako kadlub pro její moderní verzi Martin Vopěnka, se stala další z ikon mého dětství, ale charakteristickým je, že jsem ji nikdy nedokázal ani zdaleka přečíst; na to mi připadala až neskutečně rozsáhlá. Do mnoha jejích obrázků jsem se nicméně vpíjel očima už jako předškolák a u některých pojmů mi ty kresby dodnes naskočí. Řeknete propast, užrím Macochu očima malíře Fuky. Jeho obrázky v oné bibli sice později překreslil Kalousek, to však se mě už netklo, to už jsem vyrůstal.

Zatímco dnešní děti poznávají svět skrze filmy, my ho budeme až do poslední minuty před skonem pozorovat skrz ilustrace svých milovaných dětských knih, a to aniž si to uvědomujeme. Náš kosmos tak ustavili Neprakta, Kubašta, Zdeněk Burian a třeba i Helena Zmatlíková.

Ještě mocněji než Říha mě uhranul *Svět kolem nás* Evy Veberové. Máma s babičkou mi ho půjčovali za dvěma rohy ve Smetanově ulici u knihovnice Poláškové tak často, až ho dočasně odmítla mým rukám poskytovat. Koupil jsem si později aspoň druhé, mírně inovované vydání a jsem autorem publikované studie o rozdílech v obou verzích. Teprve nedávno jsem sehnal tu

původní, ó, jak je krásně i červeně omyvatelná. A protože jsme televizi úvodem mého dětství neměli, stal se rovněž ilustrátor Jan Černý mužem, který mi přinesl a zpřehlednil svět, a to tak mocně, že jsem ještě v sedmé třídě užil při kreslení jeho obrázky jako předlohy. Ať se už jednalo o zvířectvo či dopravní prostředky.

Posedlost fakty a ulpívání na detailech

Těch ikonických děl ale mám! V šestnácti mě vůní, úpravou i náměty uhranula kniha *Kde končí země* (1980). - Ale nějak se vše horšilo, a když na ni po sedmi letech navázala publikace téhož Albatrosu *Nový svět*, někdejší omámení se už takřka nedostavilo; i na tom posunu je znát dočasná krize mého vnímání. A úpadek.

Po právu mi připadá divné i to, nakolik jsem v dětství nerozlišoval non fiction a beletrii. Splývaly mi až tragikomicky a fatálně, a když jsem obdržel co dar už zmíněnou encyklopedii *Od agamy po žraloka*, domníval jsem se, že ji musím přečíst od A do Z, nejsem-li srab. Dělal jsem tedy, co jsem mohl, ale informace jsem hltal mechanicky a marně, hned jsem je zapomínal. Obdobně neproduktivně jsem jindy atakoval tátovy objemné *Dějiny dobytí Mexika* od Prescottta a... Rovněž na ně nedosáhl. Textem jsem se totiž zaobíral extrémně důkladně a ulpíval. Nedostal jsem se proto někdy ani moc daleko. Nerozlišování toho podstatného, neuměřený detailismus a ulpívání na maličkostech je handicap táhnoucí se jako zrada celým mým mládím a vzpomínám i teď udiveně na chvíle, kdy jsem v pokoji po babičce v podkroví začínal s románem postaveném na mých starších, rukou ještě psaných dobrodružstvích *V nitru Kamerunu*. Do osnovy jsem s odstupem hnidopišsky vetkával jeden po druhém údaje o některém kryptozoology objeveném zvířeti, ačkoli ony neměly s dominujícím příběhem potvory Mgvvy pražádnou vazbu. Absurditu toho přístupu vnímám teprve při pohledu zpátky a ony kuriózní stránky strojopisu ještě v mém archivu existují jako další z dokladů mírného autismu a té blahé samoty, která mi tak úplně nevadila. Tehdy ne.

Vytváření mytologie jako věda

Bram Stoker pojal *Draculu*, ať už jste si toho všimli nebo ne, jako science fiction. Upír je pro něj ryze přírodní entita a náleží kryptozoologii. Stalo se mi to jedním ze vzorců, když mě obdobně zaujal „ohyzdný bazilišek“, i dočetl jsem se postupně v různých pramenech, kolik je třeba podmínek, aby se ono monstrum zrodilo, a souběžně jsem zaujatě studoval metody jeho likvidace. „Ostatně soudím, že Kartágo musí být zničeno,“ končil projevy v senátu známý Říman. „Ostatně myslím, že ohavný bazilišek musí být udolán!“ opakoval jsem já a do dalšího školního sešitu vyráběl rozmáchlou paralelu na zohlednění vypýřů. Je to bizarní

baziliščí příběh, který jsem si dopředu jen částečně promyslel, a při psaní jsem se pokusil využít vše, co jsem o vlastnostech onoho plemene porůznu vyčetl. Některé informace si přitom odporovaly, nebo se navzájem vylučovaly, a už čistě na mě zůstával nápad, abych vždy osvíceně objevil ideální kompromis.

O všem od baziliškova zrození jsem vyprávěl realisticky a nepohádkově, asi jako bych byl Wells, a nestvůru jsem nechal zakořenit do pokud jen možno běžného světa. Asi jako jsem v jiných érách, ale podobném modu psával o fiktivní výpravě za lochneskou a ještě jindy za sněžným mužem.

Kartotéky, výčty a marné uchopování světa

Ač mám do Eca daleko, vždy jsem vytvářel seznamy a jeden čas vedl dokonce kartotéku veškerých knih vyskytujících se u nás doma, v níž se věru setkávaly šicí stroj s deštníkem na operačním stole, neboť rovnocenně byly zohledněny Čtyřlístky i nejdrobnější tisky. Naštěstí jsem s tím přestal; začalo mi to právem připadat málo speciální a balíček kartiček jsem spálil. - Oproti tomu veškeré mnou vlastněné knihy fantastního charakteru a zrovna tak detektivky dodnes zaznamenávám do dvou seznamů v jistém sešitě v modrých deskách a podobně to mám s přečtenými knihami a s viděnými filmy. Proč to vlastně dělám? Nevím. Ale jako bych tak žil vždycky. - Nebo to není život?

„Život to možná nebyl, ale úchvatné mi to průběžně připadalo,“ dodal bych, abych v tomto případě parafrázoval Francise Scotta Key Fitzgeralda, a zilustruji to typickou příhodou. Na základní škole mě nadchla hodina, v níž nám Voříšková rozdala učebnici sestávající z volných lístků, načež jsme ji vespolek skládali podle čísel stran. Vyvolávala je. Přišel jsem ten den odpoledne domů a tutéž knihu schválně rozsypal po kuchyňské podlaze, abych si rozkoš z uvádění kartiček v řád zopakovat s mámou a babičkou.

S podobnou akribií jsem do jednoho bloku zakresloval veškeré tituly časopisů a novin, na které jsem narazil, a když mě to po letech vysilovalo, aspoň jsem je ještě chvíli dál vystříhával a do bloku přicvakával. A jelikož mě uhranuli komici němé éry (a viz už Hazardista), založil jsem i další sešit sešitovič a ke každému včetně Harry Langdona a Larry Semonu jsem celé roky připisoval nově mnou objevené názvy filmů, v nichž hráli. Internet totiž ještě nezavládl a ani té přeložené literatury nebyly přehršle.

Jak by se můj přístup lišil, kdyby už existovala Wikipedie?

To by mě zajímalo. Sepisoval jsem také protistátní vtipy a některé dnes díky tomu nacházím v těch sešitech v jedinečných formulacích. Je to na pováženu, ale ještě okolo svých pětadvaceti

jsem také zaujat zpracovával prostou kartotéku veškerých filmů svého oblíbence Eastwooda, ač některé její karty dodnes neobsahují víc než titul snímku.

Ulpívání na detailech mne neopouští

V mnoha svazcích jsem si rovněž vedl čtenářské deníky a obsahy knih zaznamenával někdy nestvůrně detailně. Málem zapomenutá sbírka raných povídek Julese Verna mi zabrala deset stran velkého formátu a zrovna ten deník (zelený) byl školní, i musil jsem dovnitř nechat v prváku střední školy nahlédnout v hodině literatury doktorku Kozlíkovou. „Některé obsahy jsou, ehm, až moc podrobné,“ sdělila třídě, aniž na mě pohlédla.

Bolestné loučení s místní Malou Stranou

Ale utečme ještě na území páté třídy. Jak nerad jsem opouštěl království uliček u školy na pahrbku a byl snad Lovecraftem, který nerad odchází z rané ryzosti. Čtyři a půl roku jsem tam chodil (pro dítě celý věk) a každý den já přešel znova chvějící se most. Jak rád jsem měl dlaždičkami obloženou verandu, na které jsme postávali po roky s brašnami, i zmíněnou už nudli zahrádky vysoko nad střechami. Ke škole ze zlata vedly pod sluncem rán dvojí schody, ale užíval jsem a miloval jsem jen ty staré. Nové vybudovali na druhé straně a kus od kamenného schodiště číslo tři, které stoupá ke kostelní bráně. Představa, že bychom ráno co ráno mířili do školy i tím božím schodištěm se ledaskomu zajídala.

Prašná půda s pokladem v jisté zřícenině u kostela

Navzdory stesku a obavám jsem tedy musel do měšťanky na náměstí a měl to koneckonců do ní blíž. Za roh. Brzy jsem si zvykl a některými učebnicemi jsem ostatně doma listoval odmala. Jak jen mi v první třídě připadaly záhadné a plné rébusů! Naštěstí se ukázalo, že se podle nich zase tolik nepostupuje.

Cestou ze školy jsem si teď hrával na schovávanou a honěnou ve výklencích kostela na náměstí. Jednou vedle začali bourat dům, na jehož místě dodnes nic nestojí. „Pojď, prozkoumáme půdu,“ navrhl Houška, Tak jsme šli. Blbli jsme v podkroví a hned první minutu narazili na poklad. Měl podobu starých mosazných knoflíků s mečíky, už je nemám, a některé nebyly mosazné a zářily zlatě. Stále přes ně vidím okénkem ve štítě dějepisárku Šnajdrovou ve chvíli, kdy volá od kostela: „Co tam tropíte?“

Dětské lásky a erotika

Minimálně do třetí třídy jsem seděl s Petrou Koubovou, kterou jsem doma definoval už ve třídě druhé tehdy užívaným slovem „přesná“. K údivu spolužactva jsme se párkrát i demonstrativně políbili a doma jsem oznámil, že se vezmeme. „Když to nejde s Evou.“

Byla jedinou dívkou, které jsem vyprávěl své neuvěřitelné příběhy, ale náznak erotické lásky se mě dotkl teprve v šestce a po přesunu na náměstí, kde se mi líbila (i včetně boků a sukně) učitelka přírodopisu Valentová, zvaná Kádinka.

Spolužačka ze Šťáhlav jménem Fáberová v kalhotách do zvonu, jak se tehdy nosívaly, ometala zas jejich lemem nepochopitelně přitažlivě podlahu, když byla vyvolaná, a ten zvláštní detail na mě zabíral, ba zdá se mi, jako bych ještě teď Fáberku pozoroval z lavice, když odpovídá učitelce a souběžně ometá lino. Bezděky. A to, jak se lemy jejích kalhot letmo dotýkaly podlahy, je kouzlem, které ve mně takřka zastřelo i pofiderní poučku „Bill jsou šaty“.

Vyložené sexuálně zaútočilo ale teprve v osmičce, když si Oldřiška Kopecká vzala do školy žluté minišaty. Hned jsme na ni brali ještě víc než jindy a někteří ji dokázali dovést až k pádu na podlahu chladné chodby. Držel jsem se zpátky. Ale vzpomínám, jak jsem ji potkal ve vlaku šest let nato (věky věků poté, to jsem už studoval ČVUT) a neprávem mi připadala tlustá. Jevila se mi tak, ačkoli byla nepochybně víc sexy než ve čtrnácti. Jakýsi pitomý estét ve mně ale bohužel tehdy vnímal jen domnělou její nadváhu.

Kanava

Na základní škole nám při dvouhodinových pracovních vyučování předváděly různé typy stehů, například perličkový, a i kluci musili šít. Pečlivě jsem doma plnil různá zadání, ale dnes už umím leda vyslovit slovo kanava. Jak si navíc vzpomínám, něco za mě šila máma. „To přehánějí,“ řekla.

Edice Dobrodružství

Postupně jsem jako kluk napsal, ilustroval a ve hřebíčcích sešil deset různobarevných sešitků s příběhy vědce Lupičky; jen ten první mi vlastně ještě sešila maminka.

Názvy mých dobrodružství naznačují vliv Součkových *Velkých otazníků* i Vernův a Wellsův: *Marťané*, *Cesta do pravěku*, *Atlantida*, *Útok z páté galaxie* a *Jeti*, rozuměj Sněžný muž.

Lochnesku jsem řešil pro změnu v jedné z *Ivových pohádek* a podnítila i rozsáhlejší příběh „vydávaný“ pro rodinu na pokračování. Sepsal jsem však o ní i jakousi dětskou non fiction. O únosu pilota jisté stíhačky rovnou ze stratosféry do nitra létajícího talíře je zase (zeleně

kreslený) komiks *Netvorové vesmíru*, a jestliže se pozastavujete nad tím, proč ne *netvoří*, zeptám se: Proč *Poslední dnové lidstva*?

Z práce mi matka přinesla za první část edice Dobrodružství *Mart'any* dokonce diplom. Máloco v životě mě víc povzbudilo.

Časopis Rodina

Od 16. února 1975 jsem žil také tím, že jsem doma neděli co neděli produkoval „časopis“. Míval čtyři strany formátu A5 a v případě některých čísel dosahuje desítek stran. Vzadu dominuje barevný obrázkový seriál inspirovaný *Mořskými vlky* (z Ohníčků) a „d'ábelského“ doktora QQ jsem poněkud mechanicky nahradil „d'ábelským doktorem XY“. Velkého piráta a Šilhouna pak zastupují Josef Knoflíček a Eduard Tyčinka, protože lepší jména mě v deseti letech nenapadla. Inu, stejně neinvenční jako s klukem Vaškem; leč tady žádné živoucí předobrazy neexistovaly.

Tajný deník autisty Mouly neboli Po svém

Už koncem roku 1974 koupila máma mně a sestře dva diáře, nechť prý nám bude ctí neponchat roku 1975 ani den nepopsaný. Svolili jsme a plnili stráněčky, ale já to vbrzku až nekřesťansky odbýval. Ve výsledku tak jde o jakýsi *Tajný deník autisty Mouly*, a pokud byste mě studovali akorát na podkladě oněch telegrafických záznamů, nebylo by to objektivní. Jistě však je vidět, jak moc jsem fungoval ve vlastním světě a po svém. Třeba v očích mého syna Filipa dnes takový modus samo sebou neobstojí.

Diáře jsem plnil (otráven) úsečně, ale vydržel, a to i roku 76. Víc mě ovšem zajímalo jiné psaní a ve dvou na sebe navazujících sešitech jsem vedl jakési rodinné kroniky. Tu první jsem dokončil 2. prosince 1973, má 94 stran, 46 kapitol a je původní verzí jádra *Domku pana Stilburyho*.

Matčiny kroniky

S kronikářstvím u nás doma začala máma, dnes už dlouholetá kronikářka Starého Plzece, za kteroužto práci byla i oficiálně oceněna Krajem, a ještě jsem nebyl na světě a už založila kroniku mou. Dva roky nato pak Evinu. Když jimi dnes procházím, jistěže mám příležitost studoval vlastní raný vývoj, ale zvláštnější mi přijde, že jsem tu šanci využíval už v dětství. A znovu a znovu. Opětovně jsem tu analyzoval vlastní dějiny, abych tak řekl, a z odstupů času žasl nad našimi ranými literárními pokusy, které tam jsou zaklety.

Já a Eva jsme do kronik kreslili i psali a ó, jak obsáhlé nám jejich světy připadaly. V reálu se přitom jedná jen o pár desítek stran.

Tenká roura nad Úslavou

V hlubině za Bohemia Sektem leží zarostlá říční zátočina a ještě kousek dál proti proudu tok během mého dětství překlenuli útlým plynovým potrubím, které na jednom břehu vystrčilo krk z podzemí jako Plesiosaurus, aby jej zarazilo do hlíny na pobřeží protějším. Vzpřímeně jsem onu rouru nikdy nepřešel, ale obkročmo jsme ji s kluky překonávali mnohokrát; nebo mi to aspoň tak připadá. I tak jsem onu pouť cítil jako drama, a když jsem ve fimále suchý a neutopen dohmátl, byla to úleva. Doma nic netušili a ono místo je natolik ukryté, že nás nikdy nikdo ani neokřikl.

Vagónová anabáze

Fascinuje mě dodnes dřevěný vláček s nákladem barevných kostek, které lze variovat, ale vagóny mě v dětství lákaly i v reálné podobě. Tak například jeden nákladní v lese. Jak to?

Řeknu vám to, Jakube a Joriko. I dnes občas vyšlapu ku hradu Radyně, ale začal jsem s tím už dávno, a jak vzpomínám, obyčejně jsem po takové makačce stanul právě u vagónu, který kdysi opustili u silnice nad Vejrovnou. A vždycky jsem se schoval za něj, usedl, odpočíval a využil slastný azyl v jehličí a božský klid. Vagón bohužel před několika lety zmizel.

Asi jako ten z naší ulice a času, kdy ještě dědkové pomáhali v Akci ZET budovat školku. Stával tam! Hnědý, prkenný, nákladní. A já? Stával jsem se veverkou, která se naučila vyšplhat na jeho vypouklou střechu, a jednou jsem z boku omaloval její plech provokací předestřenou osazenstvu staveniště za plotem; vytvořil jsem křídový Union Flag.

Jako mnoha lidem včetně mého kolegy-spisovatele Patrika Linharta mi totiž britská vlajka připadá krásná. Co jen jsem se jí nakreslil.

Další osudový vagón stál na jiném okraji téhož staveniště, u zdi domu rodiny Štětkových, a ochraňoval pytle s vápnem. Nikdy nezapomenu na první den, kdy ho přivezli, a na zvláštní poprašek z jeho podlahy. Vpadl jsem tam, hrál si na přestřelku; prach symbolizoval dým výstřelů. A pak?

Čas utíkal, už mi bylo čtrnáct a nevylezl jsem naštěstí na další z vagónů. Jarda Houška ano, jeho i dalšího hochu zasáhlo napětí a on nemá paži. Stalo se to o posledních prázdninách, než jsem nastoupil do Blovic na gymnázium. Teprve když o tom po letech přemýšlím, vidím divnou okolnost. Odcizil jsem koncem posledního školního roku na základce Jardovi z brašny

nějaký odznak, on to odhalil a cestou ze školy mě před radnicí dohonil a já mu úlovek do své absurdní sbírky musel vrátit. Styděl jsem se a měl strach, že mě udá. Rozkmotřili jsme se tím, přestal jsem s jeho partou táhnout - a žiji.

Student proti učni

Jednou jsem cestou z gymnázia potkal ve vlaku Mirka Korandu, někdejšího obdivovatele svých příběhů. „Nazdar.“ Ale on nic. A kabonil se. Mlčel. Neodpověděl. Nebavil se. Došlo mi teprve později, že asi také dělal zkoušky na školu a nevzali ho, i představuji si, že se v momentě našeho shledání lopotil někde v učení a cítil se zdeptán. a kdo ví, třeba zoufalý. Ve škole na mě přitom vždy působil jako bystrý džentlmen, v čemž měl ostatně vzor ve starším bratrovi, který nám jednou vysvětloval ve třídě etiketu.

Ferda Valenta

Když si vybavím, jak mi Houška líčí, co prý provozuje naše učitelka Vodičková s manželem, tak mě nemůže nenapadnout, že se před ním doma rodiče neostýchali. Ani tendence masturbovat o přestávce v lavici jsem si v osmé třídě u jiného spolužáka nevšiml. Ale uvědomme si, že zmiňuji pouhé momenty. Nic víc.

A ty momenty jsou stejně samy jako on.“

Až do osudného rozkmotření jsem s Jardou někdy vyrážel do stohů za město, abychom si do srdcí hranatých balíků vydlabávali tzv. bunkry. Idiotsky jsme se taky vrhali z výšin do slámy, ale přežil jsem. I Jarda, koneckonců. Nicméně po onom úrazu na vagónu mi jiný spolužák Valenta napsal dopis, kde stálo: „Cos to udělal Jardovi Houškovi?“

K Ferdovi jsem tíhl, a to jistě nejen proto, že oddaně naslouchal mému notorickému pábení. Ostatně i Ferdyš někdy vyprávěl. O Salgariho Černém korzárovi, například, a svorně jsme vzývali veledetektiva Agatona Saxe. „Už ses naučil ty značky prvků?“ ptal jsem se, neboť jsem si nemohl zapamatovat značku dusíku.

„Už jo, a je to lehký. Dusík, to je N. Jako když se dusím.“

Ted' ho šel podusit můj táta. „Copak's přece byl na tom nádraží?“ čítil se nad dopisem.

„Depa, táto; já s nima dávno nechodím.“

„Ale k němu jdem!“ rozohnil se. Cestou si zapálil lulku. Instruoval mě, co kamarádovi povím. Přemýšlel jsem. Ferdu asi Jardova strašná tragédie uvedla v úžas, který tím nevhodným

dopisem ventiloval. To už jsme s tátou míjeli Šibeničku, za níž Valenta v novém šumperáku žil s rodiči.

„Maž, ať se omluví; počkám!“ zabafal otec. Okolo se mihla veveruška, já už tiskl kliku vrátek, ale Ferda před pomyslným tribunálem nestanul. Nedokázal jsem mu vynadat a otci jsem přesto lhal, že dokázal. S Ferdou jsme se víckrát nesetkali, i když se po roce zastavil, ale to jsem neuctivě jen otevřel okno, asi jako když pod ním tenkrát stál onen šikanista.

Mířil třídní táborák. „Jdeš taky?“ zeptal se do podvečera. Zrovna ukončil devítku a já prvák.

„Mně se nechce.“ Nebo jsem se nějak vymluvil? Už nevím. Pomyslně za mnou možná už nahlíželi do jeho světa mí noví spolužáci a středoškolská léta sílu mají a mocí svou zastře hodně předchozího. Ne, otec za rozkol mezi mnou a Ferdou vinu nenese a jako na loučení s měšťankou vlastně vzpomínám na jednu brigádu na zbořeništi domu ve Smetanově ulici; náhodou v místě, kde teď stojí knihovna. Činila se tam i Vendula Rynešová a hovořili se mnou oba její rodiče. Mě i Vendulu vzali na gympl a ne ani tak spolužáci ze školy základní, ale ti z gymnázia dirigují zbytku našich životů, jak říká Stephen King.

Neh ty nehty

„Má ten kluk vůbec nějakou vůli?“ ptal se táta, když jsem si začal odstříhávat kůži u nehtů.

„Ty si je koušeš!“ mýlil se. „Nekoušu!“

Nevěřil. „Přestaneš!“ rozhodl. „Ty to dokážeš.“

Není těžké skoncovat se zlovykem, když neexistoval. Táta chtěl být slepý a dával mi šanci imaginárně zabodovat. „Ukaž!“ vzal mě po dvou týdnech za ruce. Bambulky prstů už byly hezčí, i mohl mámu vítězně ujistit, že vůli nepostrádám, ba naopak. „On to dokázal.“ Mohl být na syna hrdý, tak si to zařídil. Rodiče někdy mají podobných důkazů zapotřebí.

Doktor Ludvík Souček

Naši nekradli, anebo minimálně (jak to chodilo, když vše patřilo všem), ale jednou na dovolené tátu tak zaujal Ludvík Souček, že zapřel *Tušení stínu* a odvezli jsme jeho nejznámější knihu z horské chaty s tím, že jsme ji ztratili. Kdo ví, kolik tamních hostů po nás přišlo o četbu prvního dílu slavné trilogie, jejíž poslední část byla taky zcizena, byť ještě v rukopise.

Vládne Valpuržina noc aneb Čeho jsem se děsil

Ze všech v raném dětství předčítaných mi babičkou a mámou pohádek ve mně zůstal v pozdějším čase zvláštní pocit nesmírné rozlehlosti, opulentnosti a spletitosti dějů, které jsem sice neuměl opakovat, ale tkvěly uvnitř mě, takže jsem odsud těžil. Jak tomu bývá, utkvěly mi především hrůzy, a na půl metru vím, ve kterém bodě kuchyně jsem se vyskytoval, když má psychika podstoupila atak ze strany Boženy Němcové, v jejíž zašmodrchané pohádce *Dvě kmotřinky* mě vyděsily věty „sotva dořekl, stála před ním ohnivá žena, rostla výš a výše, z huby jí hleděl drak, z očí dvě ještěrky. Již ho chtěla pojmout do hořících loktů...“ Až váchalovsky se mi to vymalovalo před oči, jak si pamatuji, a ryzí báchorky ostatně plynou „z hlubin krve a strachu“, jak prý Kafka sdělil Gustavu Janouchovi. A co ještě mě vyděsilo?

Jedno divadelní představení v Alfě v Plzni a řekněme, že to byl *Kašpárek a čarodějnice aneb Svatojanská noc čili V moci zlých duchů*; my jako děti tu paletu děsů navštívili ve druhé třídě a mimo jiné tam pekelně straší na Větrné Hůrce. Inscenace mě nadchla jako nikdy žádná jiná, ale ještě víc bych se divil, kdybych tenkrát tušil, že jejímu autoru Václavu Sojkovi bylo teprve čtrnáct, když jeho drama - imaginaci se naprosto nevzpírající - vyšlo poprvé (1919) v čerstvě ustaveném Československu.

I jiné denní sny mě však vystrašily. Šeredná Ladova Bída v Erbenovi. Gorgona Václava Fialy z Petiškových *Bájí* - a běsy dětství nepřekoná nic, přičemž vydatné dávky hrůzy generoval i rozhlas. Pořád si vybavuji sekvenci jedné ruské pohádky, ve které jakási svoloč, asi umrlci, za noční vichřice klepe podobna víru do tašek střechy. Jindy herec líčil smrt v ohni: „A kroutí se a černá a... Á!“ Ještě dlouho jsem to měl před očima. Jindy vysílali banální pohádku o siréně a její houkání mě u rádia učinilo takřka tumpachovým. Jak jsem četl, na rozhlas býval hodně fixován také Jiří Lábus a nepochybně z toho těžil.

Přesto ani ta siréna nemá na hrůznost ledničky hned na počátku mého dětství. Mraznička z pekel! Zvuk z jejího nitra se vracel, nicméně stvůry se vynořovaly i naprosto z ničeho a nacházel jsem se třeba v prázdném, ale vlídném pokoji a dodnes vím, na kterém místě jsem stál, když se přede mnou zhmotnila zelená vodnická hlava s nekonečně dlouhým, obludným nosem. Odkud vyrašila? Proč zrovna v tu chvíli? Hrůza je rozhodně větší diblíka, ba je to nejsilnější pocit. Paradoxně často i nejkrásnější. Všechny nás obklopují obrazy chrlící úděs, když jsme dětmi, a samovolně vystupují z tmy sotva setnete víčka. Sotva je setnete, žasnete, neboť se před vámi střídá vzor za vzorem a jsou někdy z tváří. Bez vlivu vlastní vůle musíte sledovat krajinu podvědomé fantazie. Jaké děsy jen produkovala! I pouhé tituly kapitol v otcově *Záhadě hlavolamu* sálaly hrůzou a hrůzně působily černobílé filmové záběry Maxe Schrecka v *Upíru Nosferatu* uvnitř slovenského vydání *Draculy*, když jsem tu knihu občas

vykroutil spáru rodičovské knihovny. Ale bál jsem se i ve sklepech, na půdě a na hřbitovech. A nejděsivější z vizí se v mých patnácti letech stala imaginární chatrč uprostřed lesů, i chápu srdce tvůrců filmů *Evil Dead*. Podobné prožitky s vámi kráčí jako plachý sklípkan a ještě na vysoké škole mi spolu s kamarádem Járrou Fričem připadalo úžasné jít s děvčaty mezi hroby.

Tady však dovolte, Jakube, odbočku. Aspoň trochu nad věcí jsme totiž při každé podobné výpravě na hřbitov a humor se s hororem může proplétat a Frič mi kdysi řekl: „Taky to znáš? Já povím fór, jen trochu rafinovanější, a všichni koukaj, co za blba promluvilo.“

Ale k hrůze. Nebýt úleků, je mě ve vzpomínkách čtvrt, a naštěstí tu úleky jsou, ještě neumrzly a hle, v torně si nesu taky torzo povídky *Drezína noci*. Méně a méně jen bohužel chápu, proč mi řítilí se, prázdný, rachotící vlak připadal tak příšerný a z jakého důvodu mi přišel hrůzným pohled na drezínu, která se náhle mihne za oknem v protisměru (fíí). I když... Kdo ji to pohání? Kdo to tam pracuje? Co jsme to zahlédli za změř údů a kdo se to tam pohyboval a smál? A kde měli původ strašící mě nosáci? Odhalil jsem to, i když teprve nedávno. Jedná se o Vojtěchem Kubaštou kreslenou marionetu v druhém dílu nevinné knihy o ježku Pícháčkovi, knih, která mi v dětství připadala u babičky v Rokycanech ponurá. Hej, zručný paňáco! Můj děs ale má i další zlolajné původce, a to na obálce *Azbuky* (1965). Vyvedeni jsou modelínou a čekají – a čekají - a čekají. Na straně jedna. Jeden žlutý, druhý jde s bubínkem a vládne Valpuržina noc.

Scifoidní rádio

Pokud horor straší, science fiction ohromí. V souvislosti s propíraným už rádiem se mi to přihodilo taky a chybí u toho přitom mart'anské prsty OrsonaWellese. Infikoval mě případ odstraněné gravitace, který se vám možná podaří identifikovat. Seděl jsem na svém milém gauči a živě si představoval vše, o čem rádio vyprávělo. Vynálezce měl na dvorku vše dopředu pojištěno a instaloval si třeba i madla a mohl se na nich zavěšen - po eliminaci přitažlivosti – přesunovat ke kůlně, zatímco nohy i tělo vlály jako fábor k zenitu. Vybavuji si, jak jsem hned po oné šokující relaci vyběhl na ulici a tentokrát se neroztočil, ale komusi horor odvyprávěl. A znovu někomu jinému - a znovu.

Štítit se

Je to smutné, ale dnes už jsem s to sebrat za nožičku mrtvou mouchu a opatrně shrábnu na lopatku odpraveného pavouka: rukou. Když se pak opláchnu, nedělá mi problém ani sběr shnilých jablek a švestek. Ale nebylo tomu tak vždycky, jako dítě jsem se štítit hmyzu až neskutečně a setkání s pavouky pro mě bylo letitou sérií šoků. Kdo by ostatně netrpěl

arachnofobií, je-li člověkem a nikoli krabem; kdo by se jí nepodřizoval jako lemra? A jindy jsem v zahradě zelené zatoužil poklidit a sebrat shnilé ovoce na špičku lopatky, místo abych je umístil precizním výkopem do nějaké branky, a prastrýc to přes hradbu zbystřil a já uslyšel, jak se ptá babičky, proč ryji do trávníku; co prý kutím. Velmi jsem se tehdy za svou štítlivost před sedlákem zastyděl. To Rasputin by se zasmál.

Bubáci, hastrmani, škvor a Mart'ané

Stále vidím ložnici v rokycanském rodinném domě a jak mě ukládají pod bílou duchnu.

Jednou jsem tam zažil koncentrovaný úlek, když se přede mnou na pokrývce objevil škvor, ale jindy mě tátova maminka uspávala předčítáním. Brzy jí bohužel došla trpělivost a pamatuji dodnes na podvečer s pouhou první stránkou Ladových *Bubáků a hastrmanů*. „Mně se to nelíbí,“ zabručela a zklamala mě tím, nicméně dlužno říct, že na mě první stránky té knihy s odstupem nepůsobí libě dál. Jsou teskné a imanentně se tam odráží atmosféra před propuknutím války. Tlustá babička z Rokycan se s tátou v mé přítomnosti navíc několikrát ukrutně pohádala a pamatuji zvláště jeden spor v kuchyni. Stál jsem u dveří koupelny a ve schránce mé mysli se vše rozzurčelo a rozkmitalo. Slzy mi netekly, ale jako řezán dýkou jsem musel dokola soucítit střídavě s babičkou a otcem, Blik, blik, blik; jako byste nůž zakrajovali společně s románovým kanibalem do mozku a ještě zlobili s vypínačem světla. Pokud náhodou znáte teorii vzpomínek zvanou „ozáření bleskem“, tohle je solventní příklad.

Čtyři roky před mým narozením se táta z Rokycan přišel do rodinného domu v Plzenci a stal se občanem tohoto městečka, ale zpátky jsme jezdívali, byť ne často. Ložnice tam mi připadala studená a pochmurná. A proč mě dávají tak brzy na kutě? Společnicí mi byla jenom naducaná, sinavá peřina a skrze záclonu jsem očima chtěl lapit dvůr, když tu... Záhybem duchny něco proběhlo. Strašně jsem vyvřískl, vyskočil vymrštěn perem, dospěl z kuchyně stanuli okolo, babička mi pak řekla, že myslela, že jsem strčil prst do zásuvky. Byl to škvor. Už si nepamatuji, zda jsem dokázal usnout ve stejné posteli, ale nazítří a pod žhoucím sluncem satanovým došlo na dvoře k exekuci a k demonstraci převahy lidské síly nad mocí hmyzu, když mi statný strýc pod oknem ložnice ukázal dřeva pokrytá loupající se deskou. „Ustup.“ Serval jako bájný obr svrchní prkna. Vyrojili se škvoři. Následoval masakr. Strýc cvičil, byl takřka kulturista, a škvoři tím vypadali ještě nicotnější. Obdobně zpuchřelé dřevo jsme mívali v Plzenci pod oknem otcovy pracovny a jeden čas jsem taky já škvory kupodivu mýtil. A tak to chodí, jsme lidstvo. Rozbombardujeme veškerenstvo a vše, co subjektivně vnímáme jako odporné, zamáčkne, zatímco Wellsovi Mart'ané zase sáli tu naši krev, jako by to dělali nejodpornější žouželi. *Válka světů* ale nebyla za času mého dětství kloudně

k sehnání, i znal jsem tamního Marťana jen ze Součkových *Velkých otazníků*. Štěstí, že aspoň Vojtu Steklače napadlo uveřejnit tři pokračování její bezostyšně krácené verze v Pionýru, když se do onoho časopisu přesunul z Ohníčku na post šéfredaktora. Hltat jsem to! V Anglii přistane válec, všude prší válce další a dočetl jsem se i o zlém paprsku a všem, co následovalo. Ó, zlovolné, vztyčující se trojnožky, z výšin své nadutosti ničíte lidské škvory? Svůj čtenářský zážitek jsem přetavil do ilustrovaného sešitku *Útok z páté galaxie*.

Ještě o arachnofobii

Horko těžko věřit, že arachnofobií netrpí každý, a když jsem v dětství vymýšlel pro své horory maxima hnusu, obvykle korespondovala s hrůzou z pavouka nebo pavoukovitého spáru. Že by mě v předchozím žití lapili do pavučiny? Nebo mě jako miminko některý vystresoval a já šok vytěsnil? Jistě vím, že nejúděsnější a nejkurióznější sekvence, zneužívající až pornograficky ten odpor, se vyskytuje v Herbertově *Kdysi*, v podstatě dětské knize, kterou nezaměňujte s jeho nejslavnějším dílem *Krasy*. V *Kdysi* je i překvapivě erotická pasáž, ale vrcholem zůstává bizarní pouť sklepem nahuštěným nejděsnější záplavou hmyzu. Ne, nic příšernějšího jsem nečetl a chvála pánu Bohu na nebesích, že mě ta odpudivá kapitola nemohla atakovat už v dětství. Herberta přechovávejme v uzamčené skříni; i film *Arachnofobie* (1990) je proti němu selankou a Steven Spielberg, který jej raději jen produkoval, by mi dal zapravdu.

Vzpomínám též na knihu Jana Havlasy s povídkou o jedovaté arizonské stonožce putující snad roky po hrdinově těle a tváři. Bude uštknut, pokud se pohne, ví to a my až monomanicky detailně sledujeme jeho podřízeně strnulé očekávání pod putujícím hnusem. I mně z toho asi srdce pulsovalo rychleji, i vstal jsem od stolu a byla to chyba. Táta přišel zezadu z pracovny, knížku uhlídal rozevřenou, a když jsem se vrátil z WC, vynadal mi. „Co to louskáš za brak?“ ale veledílo přece bylo v půdní skříni volně dostupné. Dotklo se mě to,

Verne kontra Týnecký

Středně dobře si vzpomínám, jak vyšel na počátku sedmdesátých let znova román *Zemí šelem*; také on tkví za mým čelem. Už jsem si tehdy čítal sám, ale babička mi přece ještě někdy pomohla. Úvodem líčí Verne historicky reálný masakr. Ten *babi* znechutil, i rozhodla, že onu verneovku sice nespálíme, ale vrátíme! Není zvláštní, jak pokorně jsem stařenčino rozhodnutí akceptoval (a jako mameluk)? Dnes bych řval! „Dejte to sem!“ Tenkrát jsem se automaticky podvolil. Šli jsme jako spořádaní občané Starého Plzně za roh Vrchlického ulice do dveří tehdejší prodejny knih. Obávám se, že tamní prodavače pak našli manko, ale

nemění to nic na tom, že byla milá; i směl jsem si vybrat náhradní knížku. Moc toho neměli, ale zaujaly mě ilustrace Heleny Zmatlíkové, takže jsme koupili Haise Týneckého. Knihu *Kmotr ježek. Vrabec tulák*. První z těch příběhů jsem přečetl, i když s jistou námahou, a Týnecký byl skutečný spisovatel, to je pravda; jenom vám nesmí vadit, nakolik hluboce v dílech pro dospěláky smutní. Ale *Zemí šelem* jsem nakonec rovněž dočetl a ještě v dětství a hle, úvodem pod hromadu mrtvol v studni pohřbená hrdinka vlastně přežila.

I já. To se už babička nedověděla.

Ruská invaze

„Asi bude válka,“ povídá máma. Byly mi čtyři, jí tekly slzy, já začal chodit v kruhu kuchyní s čímsi přes rameno. Vážně jsem očekával, až se otevrou dveře na chodbu a po liniích lina zadusají vojáci. A ne! Já rodinu nedám.

Šli jsme do Pramene a vraceli se na Smetanovu ulici s nákupy, když jsem vykřikl: „Pitomci jedou.“ Ne že bych si i tohle pamatoval, jen se to v rodině traduje.

V paměti mi utkvěly jen otisky pásů v asfaltu a poničená cihlová Pumpička nad neviditelnou studnou. Ke své smůle připomínala střelecké stanoviště, ale tankista její demolici zdůvodnil. Národnímu výboru nahlásil, že se otáčel, jak vím z městské kroniky.

O Volod'ovi

„O čem jste se dnes učili?“ zeptali se mě doma na podzim 1970. Chodil jsem do první třídy. „O nějakým Volod'ovi.“ Malý Volod'a rovnalo se malý Lenin, ale to mi nedošlo; blbě se ostatně chápalo i to, proč se takzvaně Říjnová revoluce slaví v listopadu. Auroru, jejíž kanón to odstartoval, jsem při kreslení maloval na čtvrtku modrými vodovkami a zrovna jsem začínal být spokojen, jak by se vyjádřil Daniil Charms, když soused povídá: „Měla jinou příd'.“ No a? No nic. Předělal jsem to. Původní sklon přídi zůstal ale na obrázku znát a zbytečně jsem schytl trojku.

A zase Kynžvart

Má první knížka je vzpomínka na místa, která jsem zatavil do paměti v letech 1968 a 1969 v Lázních Kynžvart, a to vždycky v létě. Dá se zapomenout? Ale dá. Jak? Jak jinak, než napsáním knihy. Do jejích listů vyprchá notná část nostalgických bublinek, když je ta knížka upřímná. A Kynžvart? Můj další domov! Mé místo, kam se, Joriko, vždycky jen opatrně vracím. Aspoň jednou jsem tam ale strávil týden i se synem Filipem, jsem rád a dodnes mi ten kraj připadá od Plzně daleko. Jako by také zůstal rozsáhlý a říší plnou dětí a opojné

minerálky. Vesmírem s chodníkem z písku, po kterém jsem se první hodinu druhého z pobytů rozjel dolů na koloběžce - a nabil si. Už rozumnější jízdy mě táhly se svahu opuštěnou silničkou pod korunami stromů i po stupech od pramene Viktorka, ale hlavním symbolem těch časů zůstala asfaltová terasa, kterou jsme já a mladší sestra brázdili v srpnu 1968 na tříkolkách. Nad přední kolečko mi rodiče upevnili plastovou maketu motoru, předla vrh a bulky asfaltu mě fascinují dodnes. Pně se pod nimi pýr? Prý.

Intenzivní vjemy zprostředkovalo taky malebné „náhorní“ jezero Kladská, když se přede mnou rozprostřela jeho mihotavost a lesklá zář. „Táta mě tam nejméně jednou přivezl na skútru.“ „Vážně? Tak mi tu s tebou zůstaneme,“ řekla Jorika. Ale já ji neslyšel, já se soustředil na vzpomínání.

Tisíc a jeden sud

Kynžvart se mi prolíná se *Stromy pohádek z celého světa*, z nichž mi předčítali. S *Tisíc a jednou nocí*. Tu otec interpretoval i mé milované stráni, zatímco jsem s tamním klukem válel sudy. Zase jsme šplhali zpátky a jednou přišel ten kamarád s tím, že se chytne tváří v tvář. Kulilíč! Rotaci děti milují, to jsem pochopil i se synem. Jeho budějovický dědeček mu válení sudů sice na chalupě v jednom momentě zakazoval, na což nemám pěknou vzpomínku, ale zapudit je zhola? Nelze.

V souvislosti s tátou a arabskými pohádkami vzpomínám i na Magnetovou horu, a jak jsme si na ni hrávali. Být přitahován pomyslným magnetovcem bylo fajn.

Jen počkej, zajíci

Kluka zvyklého, že jej berou ve škole do biografu na šílené nudy, nadchly grotesky *Jen počkej*, když nás na ně vzala Šnajdrová koncem čtvrté třídy. O to jsem ji hned měl radši, i když pak zasahovala jako kaprál u kostela na náměstí pod onou zříceninou baráku, který zvláštní náhodou sousedil s plzeňským kinosálem.

Zpojzdění podzemní dráhy v Praze

Otevření metra nás jako rodinu vytáhlo do Prahy. Ve stanicích jsem poznal, co jsou turnikety, a za korunu jste v ten slavný den plný Husáka mohli brouzdat všemi podzemními stanicemi, pokud jste nikdy nikde nevylezli na povrch. Ale to jste vylezli, protože jste metro prahli poznat i shora. Podzemní dráha pod Prahou mě fascinuje dodnes.

Malý optik tváří v tvář minulosti

Stimulovala mě mnohokrát stavebnice Optik. Dostali jsme ji k Vánocům a smontovávali si s Evou tu divadelní kukátko, tu různé dalekohledy i včetně toho astronomického, tu prohlížečku diapositivů, tu stereohled, tu mikroskop. A pozorovati mrtvou vosu není zrovna nukleární bomba ztracená letounem v Arktidě, ale tehdy mě to věru bavilo. Asi jako dnes opticky zpracovávat skrze vzpomínky naprosto jedinečnou minulost.

Safari v Hradci jsem měl z ruky

V deseti letech jsem s rodiči jedinkrát v životě navštívil Vágnerovu zoo ve Dvoře Králové. Utkvěli mi jen banální gazely, poutavější žirafy na pláni a zelení aligátoři pokrytí desetníky. Také tam byl ovšem osobně Vágner a vzal mě za Stinglem do Afriky. Avšak Stingl byl v Americe. Avšak tohle jsem si přimyslel.

Tatry

„Babi, jaká je nejvyšší hora Československa?“ ptal jsem se nad Říhovou encyklopedií. „Gerlachovka.“ Toužil jsem se stát Hillarym a dosíci její špičky, takže mě zatroleně zklamalo, že to nejde a musím se spokojit se štítem Lomnickým. Jak jen se mi kulisa Tater za jízdy z Popradu, kde jsme se ubytovali s rodiči, zdála obrovská; a ještě rostla. Stále ji proti oblakům vidím. I Štrbské Pleso obklopené rekreačním a sportovním areálem mě okouzlo (tvary hotelů, gigantismus lyžařských můstků) a zamlouvala se mi závratnost různých typů lanovek i sebevědomí průvodcov. Rodiče tam tehdy nebyli poprvé, já však ano a Tatry jsem poznal během stejných prázdnin jako Český ráj. Na rozdíl od Ráje jsem se nikdy nevrátil. Tenkrát jsem přitom v duchu pěl: „Chci až na vrchol Lomničáku. Na štít! Na štít!“ Věděl jsem, že chci, sledoval jeho špicí v cárech mlhy i s tou klikatou cestičkou k nebi. Místo zábradlí měla stezka chvějící se řetěz a poutníci a poutnice se jej přidržovali jako v Moodyho tunelu a stoupali v řadě co husy. Dotknout se hvězd, dotknout se hvězd! Jedna dáma dokonce v kramflíčcích. Cítil jsem se na to taky, byl plný energie a vzduch zůstal dýchatelný, takže co? Proč ne? Hujajá, toto není Everest; ale nepustili mě dál, protože prý jsem byl „zelený jak sedma“.

Měli jsme, jak už řečeno, průvodce. Líbil se mi; už ho bohužel nepotkám. Jmenoval se Salfický. Vedl nás okolo Plesa a každou chvíli se otevřel nový výhled. Drobné vlny se leskly, slunce číhalo za mraky a sálalo. Mraky nepluly nijak vysoko a náš vedoucí a průvodce v jedné osobě stál pod nimi u břehu jako Quijote. „To by byla krása - přeplavat. Myslíte, že by to šlo?“ zaznělo melancholicky z jedné dámy. Už-úž odporoval, ale všiml si, že civím, i založil paže na prsa a neutrálně, a přece teatrálně, přehlédl kompletní jezero: „Proč ne?“ Postál, jako

by o tom vážně rozjímal. Mohu zalomit šipku do vody? Sebejistě pokyvoval hlavou a já jej chápal. Žertuje. Jistě. - Ale nepochyboval jsem, že by šipku skočil.

Hladina Popradského Plesa mi naopak bude v mé vzpomínce vždy připadat strašidelná. Poprvé jsem poblíž spatřil kamzíky. A Jezerní stěna? Když jsem zaregistroval cestičku, kterou budeme stoupat, tetelilo se ve mně srdce, ale překvapivá touha po závratí nemá, věřte, konce ani dnes. Sledovali jsme zdola postavičky pachtící se nad propastí, a já jim záviděl. Už za chvíli budu další z nich! Sňal jsem plátěnou kšiltovku. Znovu si narazil tu plátěнку do čela! Kupředu! Ohromovala mě nebetyčnost tatranských smrků a některé byly u pat holé a větve začínaly až vysoko. Jeden z nejpůsobivějších hororů literatury napsal světoběžník *Jan Havlasa* (1883-1964), vlastním jménem Klecanda, a najdete ho buď ve sbírce povídek *Případy skoro neobyčejné* (1904) nebo ve sborníku próz různých autorů *Tajemné příběhy* (1976). *Kdosi, jmenuje se*. Kolik z té povídky Havlasa zažil? To by mě zajímalo. Skutečně už jen Ladislav Klíma dokázal psát podobně, ba lépe a až po fascinující pointu.

Slovenština

I z naší rodinné černobílé televize se v těch letech řinula den co den *slovenčina*, nebo aspoň Husákovy dvojjazyčné projevy. Pondělí co pondělí se vysílala bratislavská hra, a zvlášť když měl roli Dočolomanský nebo podobný borec, rodiče se odevzdaně dívali. Vlastnili taky zmíněné už vydání *Draculy* s fotografiemi z filmu *Nosferatu – symfonie hrůzy* (1922), ó, jak jsem se bál Maxe Schrecka. Ten román jsem prvně přečetl právě ve spřáteleném jazyce, ale třeba i kamarád Pepík na gymnáziu jej znal slovensky a notovali jsme si nad citacemi: *Prelezli sme cez nizky cintoránsky múr. A hrdinčiny rty, to byly pery*.

Anebo: *Otvoril som debnu a tam ležal gróf! Kotěšovec mi zcela vážně tvrdil, že jen četbou ve slovenštině vychutná jakoukoli knihu*.

Červenobílé kostky

Prastrýc mi ze Slovenska vozil tamní obdobu lega, která se stala mou nejoblíbenější stavebnicí ubytována v kufěrku, vnitřek jehož víka a jehož dno maminka polepila nejen Ladou. Navenek to uprášené zavazadlo dodnes na půdě propaguje gottwaldovský hotel Moskva, a když jsem si stavíval (prastrýc vozil další a další krabice s tou stavebnicí, ale pak náhle zemřel a pohřební vůz s jeho rakví navíc na hranici Slovenska havaroval a shořel), koukával na mě z nitra schránky medvídek. Žije tam pořád, je sám a šplhá ke strakapoudovi vykukujícímu z kmene. Vedle ovíjejí zvířátka ve veselém kole ozdobený smrček v lesích. On dominuje temnotě, Ježíšci přicházejí, ježci se marně hotoví baštit lesní jahody vysoko nad

čumáky, divočák je na modro a nejradši jsem měl zaječici s mladými. Meteli si to s mrkví a se zelím před sebou na talíři. Ale ještě víc pro mě znamenaly maminečkou sem vlepené pohlednice s doktorem Bolíto. Na jedné vytahuje ten dobrák z vody hrocha. S lany pomáhá štíhlá žirafa Jorika a slon poháněný skutečnou opicí. Trhají vlastně tlust'ochovi zuby. Na sousedním obrázku má lékař na rameni papouška. Stojí u kaktusu obklopen radostně tančícími zvířátky, konkrétně zajícem, hrošíkem, veverkou a další žirafou.

Kostky mi přibývaly, i dostaly darem nové, větší pouzdro. V původním dnes teskní vodové barvy, v novém, větším se vnitřek víka zaskvěl dalšími pohlednicemi. Na jedné šupajdí lesní noci děvčátko se zvonkem a svíčkou v doprovodu divného červeného skřítky, který radostně vyhazuje špičatou čapku. Roky jsem při budování z kostek periferně vnímal i Ladův střelecký poprask na návsi. Hlavní část pohledů patří ovšem času vánočnímu i velikonočnímu. Děti nesou jedličku, zajíc kraslici. Děti koledují, jelen a laň čekají u otevřených dveří na něco na zub. Malý Ježíšek, nebo kdo, se stromkem přes rameno a svatozáří, přivezl dárky na saních.

Léta plynula, dost kostiček já nerad rozšlapal, ale pořád jich zbývá halda, ta vydává charakteristickou melodii, když ji prohrabuju, a rád bych si i zítra stavěl. Umím Eiffelku, plynojem u borské nemocnice, městečko, ve kterém stačí na domek pět kostiček, letiště (dvě delší kostky křížem byly letounem), dutý parník, model našeho domu v Plzenci, panelák, Radyni, robota, bludiště, obchod s míči, jak mě ho naučila stavět máma (s kuličkami na regálech), a postavím pyramidu dutou i kostek plnou, jak mi to předvedla. Do bojů dodám flotilu lodí, ač na neviditelné hladině, a umím veliké letadlo s dutými křídly, do kterých se kupodivu rozlézají prostory pro cestující.

Po mnoha letech tu stavebnici testoval syn, ale moc neuspěla; víc jej zaujalo moderní lego, které dostal od prarodičů a jehož výrobci se soustředili na fenomén *Hvězdných válek*. Pro mě neuvěřitelná komplikovanost Filipovy práce na hradech, které z něj budoval, není srovnatelná s mými vlastními chabými výkony.

Dřevěné domino

Stavebnice ve formě modrého plastového potrubí propojovatelného žlutými tyčkami mě rovněž kdysi zaujala, ale proti červenobílým kostkám je nickou. A odkdy vlastním krabici dřevěného domina s násobilkou vyvedenou v rumělce? Nevím, ale paradoxně jsem ho málem nehrál. Vlastní podlouhlé kostky přesto miluji a budování z nich mě opakovaně pohlcovalo. Tvořil jsem jejich prostřednictvím na koberci labyrinty i pevnosti z času indiánských válek a kasárna s bezpočtem kójí a klopené závodní dráhy pro McQuena. Pod rukama mi rostly šikmo

se zdvíhající rampy pro autíčka i věž přimykající se k leštěné noze válečky. A propojující podlahu s povrchem matrace. Ty krajiny a stavby jsem někdy navíc osídloval figurkami z *Člověče, nezlob se* a musím se k tomu vrátit. Uprostřed staroplnzeneckého náměstí a jako řádný občan ale radši ne.

Se synem jsme se, je to pár let, díky témuž dominu věnoval i veleopatrnému budování tzv. řetězovek, do jejichž konce jste pak cvrnkli - a hrrrrrrrrrrrrrr! Snad z dětství také znáš, co je to perfektní řetězovka, Joriko.

Rajské údolí trav a Havlovice u Domažlic

Bylo to jen jednoho léta. Kdopak ví, možná jen v jeden den. Anebo jsme tak žili během dnů několika? Hráli jsme si tenkrát se sestrou a se Zdeňkou Kohelovou, která jezdila vedle ke Kantnerům, zahrada nebyla víc než zpola pokosená a já si vysníval příběhy o putováních do Rajského údolí, kraje hluboko v trávě. Zvláštní, že později, ve třinácti, a tedy v pubertě, mi ta samá tráva posloužila debilně. Plazil jsem se po ní co idiot, když jsme žili v táboře v Havlovicích u Domažlic, a dělal jsem to ne snad, abych se vzrušil, ale abych si umazal kraťasy, které mi máma v to léto vnutila. Jenže mi neseděly, nebo jsem snad byl konzervativní, i jich násilným zazeleněním jsem chtěl dokázat, nakolik se nehodí, abych v nich vycházel z chaty. A není snad plížení u dětí jako já samozřejmou aktivitou? V letech 1975 a 1976 jsme o prázdninách pobývali na Chodsku, a to v chatkách u havlovické zotavovny.

Poprvé jsme spávali v jedné dřevěné a špičaté chatě, ale už napřesrok v betonové pro šest osob. Psal jsem tu kroniku našich koček a zaplňoval velký zelený sešit se čtverečkovaným papírem krvavým komiksem *Šerif* inspirovaným *Malým Vinnetouem* Karla Franty, kterýžto seriál jsem osudově zbystřil v jednom krámě. K původně v Ohníčku vycházejícím příběhům s tím rudochem mám podobně jako Ondra Müller z Albatrosu niterný vztah a představují můj styčný bod s westerny jako takovými, tedy pokud si odmyslím vliv kaubojek filmových.

Je charakteristické, že si dodnes pamatuji nekonečnost štěstí při vymýšlení onoho havlovického *Šerifa*, zatímco skuteční lidé z masa a krve, s kterými jsme tam trávili den za dnem, se v mé paměti propadli. Utkvěl mi jen jeden vonný táborák koncem prvního pobytu, ale jakmile se začalo zpívat „prsatou, prsatou“, rodiče mě i sestru poslali do chatky.

Kamarádil jsem v Havlovicích s jistým Mirkem Krejčím a oba nás nadchl potok hned za hradbou areálu, tak jsme jej doplnili mocnou hrází z kamenů a drnů. Zabralo to jako doping, hladina stoupala. Nateklo jezero, takřka se už rozlévalo do trávy, ale správce nám zle vyčínil a

přehradu rozebral. Potok sloužit jako zdroj vody či co. Roku 1997 jsem se tam zajel podívat z Domažlic na kole, když jsem pracoval u vlakové pošty (a byl zrovna dlouhodobě zamilován do Ivany Čubrové), a osada se dost změnila. Pokračoval jsem silnicí ke státním hranicím, a když jsem se na jednom místě otáčel, nevšiml jsem si auta, které mi v plné rychlosti šmrnclo o přední kolo bicyklu.

Ještě o Divokém západě

Když pomínu filmového Vinnetou (další fascinaci) a několik westernů (včetně maďarského snímku *Prérie*), které mě prostřednictvím televize okouzly, nelze pohřbit v paměti klip *Blízko Little Big Hornu*. Využívá záběry z jistého amerického filmu o té bitvě a dodnes neumím dotyčnou sekvenci masakru na YouTube sledovat bez nostalgie po našem prvním setkání. Okno do jiného světa. Jakoukoli bitvu jsem tady viděl v pohybu prvně a ohromné členky Siouxů mě ohromily. Právě dle toho vzoru jsem pak o podobných masakrech snil a hrál si na ně za poskakování, aniž bych o reálné smrti co věděl. Nebo jsem se přehráváním podobných příběhů bavil před usnutím, ale opravdu i v poledne, na zahradě a sám. Osamělý jsem se ovšem necítil a možná mi bylo lépe, než vám teď, Joriko a Jakube. Určitě. Teprve YouTube odhaluje, co jsme kdysi jedinkrát zahlédli, a přece stále nacházeli před vnitřním zrakem.

Vrstvy vzpomínek a fascinující Zdeněk Kukal

Rostl jsem rychleji než stromy na zahradě a uvnitř mozku se mi rozmrazovaly jakési vrstvy, takže jsem se k vlastní minulosti vracel pokaždé jinýma očima. Ke svým výkresům a hračkám na půdě jakbysmet. Dělá to každý, kdo má půdu či komoru? To nevím, ale hned několikrát za dětství jsem se až archeologicky zaobíral sešity z první a druhé třídy anebo pradávno vstřebanými knížkami, jako je Kubaštův *Gulliver*, jehož mám i v angličtině; a pokaždé jsem si při těch výkopech připadal jinak a po čase opět úplně jinak. Šlo o vývoj, o nabírání zkušeností, o pohledy novými očima, o vrstvení, o náhledy s novými znalostmi. A jistěže taky o chorobné ulpívání na detailech. Znovu a znovu jsem si navíc připadal zralý a takřka dospělý a sepisoval podrobné seznamy svých „literárních děl“. S odstupem jsem ty pitominky s mírným pohrdáním vyhodnocoval a zvažoval, nakolik je lze přepracovat a využít, případně postavit do základů něčeho zralejšího. Přechovávám dodnes sešit komiksů, které jsem *pihňal* v pěti letech, a chápu, proč na něj nedám dopustit. Pořád jsem nezapomněl, co jsem cítil, když jsem ty stránky spontánně pokrýval dějem, a čím jsem byl inspirován. A čím?

Třeba filmy o Tarzanovi na německých televizních kanálech. Právě ten hrdina mi jednoho dne i předvedl, jak uskočit před výbuchem miny, a byl jsem šťasten, že mě k tomu tatínek zavolal. Nejsou snad ty snímky a následné pakomiksy dosud mou součástí? Nejde o světy bez hranic? Čtu je dozajista radši než Johna Irvinga – a nejsem snad i já brána, i když víc povolaná než vyvolená? Jsem. A když jsem veškeré zběsilé příběhy kreslil a psal, žil jsem uvnitř nich a doopravdy objevoval pravou prastarou Atlantidu, asi jako to reálněji dělá oceánolog Zdeněk Kukul; jsem rád, že jsem mohl aspoň jednou uvádět jeho pořad, a poskytl mi odpovědi na otázky. V dětství mi musel být podobný, to vím.

Šrámkova Sobotka

Klíčovými rodinnými dovolenými mého dětství ale nebyly ty havlovické, nýbrž čtyři účasti na festivalu Šrámkova Sobotka. Pokaždé jsme přebývali v nějaké třídě tamní školy a škamny o prázdninách nekousnou, to, Jakube a Joriko, víte. Měl jsem to v Sobotce rád a mám to tam v oblibě dál, ale zvlášť první pobyt jen s tátou se do mě vtiskl. Vedl jsem si deník a napsali jsme taky o tom (a nejen o tom) před pár roky spolu knihu *Básnické mezisvěty otců a synů k prahu bolesti*.

Jak si vzpomínám, jednou jsem se skrze sobotecké programy ocitl i v televizním šotu a jedinkrát jsem se zrovna v Sobotce setkal na Šolcově statku s legendárním Ludvíkem Součkem.

Ukrytí v zahradách

Jestliže mě sobotecké pobyty stimulovaly i společensky, doma na zahradě jsem si jako dítě připadal absolutně v bezpečí a utišujícím způsobem izolován od světa. Byl to azyl. Doupě. Varna snů. Past na fantazii. Dítě obvykle ještě neuvažuje o tom, zda je či není sledováno, i vzpomínám, jak se dělalo splachovací WC, a my chodili vykonávat potřebu za kompost. „Proč mají, sakra, Suchých i ve dne stažené rolety?“ ptala se pojednou babička. „To dá, babi, rozum. Aby se nemuseli koukat, jak chodíme na záchod,“ opáčila máma, ale řekla nesmysl. Copak by Suchých viděli na takovou dálku a šikmo přes nějakých čtvero pletiv? Maminka není (užasl jsem) na rozdíl ode mě v obraze a připomnělo mi to neorientovaností v prostoru moment, kdy otec řekl rodinnému známému Vojáčkovi na jeho chvilkovou vizi atomové exploze nad Plzní: „My jsme v údolí, Plzenec by to přeletělo.“

Po obvodu Starého Plzence

Co pamatuji, má naše město okolo pěti tisíc obyvatel. Jsem občan, který nikam moc nechodí, ale jednou jako kluk jsem se rozhodl, že se vydám po obvodu Plzence. Klíčem k uspokojení

mi při té příležitosti byla extrémní až šílená důslednost, s níž jsem se na své pouti držel jen a jen okrajů. Naštěstí to není Francie, ale dodržet to stejně nebylo lehké. Kudy se ještě táhne štěrková a kudy zatravněná ulice a kde už leží louka? Co uznat? Kupodivu jsem si nenakreslil po návratu mapu, s těmi jsem začal později a jednu z nejhezčích věnoval okolo roku 1990 Janě Škardové, partnerce svého kolegy Honzy. Byl zrovna na vojně a vytvořil jsem ji hned po výpravě se sousedčíným vnukem Pavlem. Ve vzpomínce tkví barevný kraj na oné mapě a jmenuje se Ryzí úžas. Škoda jí. Ale snad to je spíš jako s většinou žen, abych byl chvíli laciný; možná by mě dnes už pohled na zelenožlutou krajinu neinspiroval k ničemu.

Izolace

Co pamatuji, ležely u naší zahrady a Vrchlického ulice dvě volné parcely: Vlnařových a Kubínových. Další pozemek zůstal po mé praradě za zadním plotem a po desetiletí je džunglí plnou jezevců, kun, myši, koček a ježků, kde proběhly i archeologické vykopávky. Dlouho jsem jej navíc považoval za jakési vlastní teritorium a eldorádo.

Další výhonek půdy, s kterou také sousedíme, náleží panu Čiperovi (mimo jiné otci plzeňské knihovnice Milenky) a poslední patřival starým manželům Kantnerovým, jejichž vnuka jsem brával na rozličné dobrodružné výpravy, ale to právě teprve poté, co mi to jako dobrý nápad vnukla máma. Jak se to stalo, pořád vidím. I kde. Jednou mě na chlapce prostě musela upozornit, abych si vůbec všiml, že existuje, a jasně si vzpomínám, jak jsem si v první chvíli uvědomoval, že to je podraz a dítě mě obere o spoustu času. Ale pak už mě to ani nenapadlo.

Rovněž jsem onomu polovičnímu sirotkovi čítal a odvyprávěl jsem mu jednou spontánně první verzi svého románu *Žiju! Ježek v kleci*. - Dnes je Pavlík bohužel mrtev. Je na pravdě boží, což si trochu vyčítám, ale tenkrát přijížděl na pozemek vedle pořád, zatímco jeho matka a sestra žijí v Plzni. Otec neměl nejlepší pověst, i když balit ženské uměl, a umřel snad ještě před synovým narozením.

Pavel ke mně vzhlížel. Ale když odrostl a já měl k dispozici díky sestře synovce, poněkud jsem jej přestal vyhledávat; matka to pro změnu jen schvalovala.

Ostatně se oženil. Narodilo se jim děvčátko. Ale rozešli se. Chatu byl nucen za nátlaku příbuzných z Plzně prodat a jednoho dne pak vypadl z okna v panelovém bytě své sestry. Když ještě žil vedle mě, jednou jsem k nim zase zašel a ležel na parapetu přízemní ložničky, jejíž okno vedlo do zpustlé zahrady. Zničehonic se - jako ve hře - převážil a svalil na lavici venku. Možná je to zvláštní, ale krom toho chlapce a jeho babičky okolo mě a mé matky nežil celé roky naprosto nikdo. Upřímně navíc mohu napsat, že mi trochu vadili dokonce i oni.

Ta topografická situace mě nepochybně dotvářela, nicméně kdo ví a snad to naopak je má povaha, co mi umožnilo až natolik v klidu obývat izolaci a zůstat přitom šťasten. Ne, nikam do světa širého jsem se nikdy ani vzdáleně nehrnul, ba ani do té tak sympatické Prahy ne.

A udělat si třeba jen výlet po levém břehu Botiče? Nikdy mě to tehdy ani ve snu nenapadlo. A přece bych třeba zrovna tam potkal osudovou ženu, říkám si dnes pobaveně. Nebo se, Joriko, pletu? Možná. Ale žil jsem zkrátka v enklávě zeleně a taktéž do školy jsem to měl až do čtrnácti let od baráku jako azylu jen pár kroků. Až do páté třídy jsem navíc nekomunikoval s víc pedagogy než s Chrastilovou a Voříškovou. Kým bych se asi stal, Jakube a Joriko, být klukem ze sídliště?

Další stesky

Stesk generovaný samotou jsem dlouho nepoznal a poprvé a pouze na pár dní se to stalo na Borech v nemocnici, jak se k tomu dostanu. - Podruhé pak za loučení s jednou budovou v zasněžené Železné Rudě (1973), to mi bylo necelých devět. Devět dní jsme předtím žili u Antošu a jistě ona chata ještě stojí. Na sjezdovce Belvédér jsem se tenkrát prvně zbavil značného dílu dosavadního strachu z pádů a naučil se velmi slušně lyžovat. Určitě rychle. Elánu fůra, styl žádný a rodiče já ještě popoháněl. V pokojíku v chatě jsem si ale až moc zvykl a čtyřicet dalších let se tam přece mohu vracet každou zimu nebo i v létě, přesvědčuji se dnes, ale nikdy jsem to přesto neudělal. Proč?

Laxnost? Loučení tenkrát jsem nevnímal letargicky, ale naplno. Jako přeukrutný akt, který skličuje. Na odchodu jsem navíc uvěřil, že se nikdy nelze vrátit, a tu víru mi navíc nikdo nevyvracel; asi že jsem ji nahlas nevyjádřil.

Ronil jsem slzy? Nevím. Asi. Ostatně jen vyjádřit se, to nestačí. Ale tuto pravdu jsem teprve měl pochopit.

U Antošu bylo však blaze, dokud dny dětství plynuly, a poprvé jsem tam na dotek a vlastní oči poznal, co znamená vlastnit porci sněhu přímo pod obrovským, temně zeleným smrkem před prahem. Sama závěj podpírala baldachýn jeho jehlic a takové dítě jako já u paty onoho strom nahlíželo i do temnot jakéhosi doupěte a toužilo podobná doupata zdravě šířit. Vydlabal jsem pár tunelů do křupavé běloby - a bydlily s námi. Jako i babička. Jak si vzpomínám, během odjezdu mě aspoň trochu utěšovalo, že za pár dní mířím s rodiči ještě do chaty Primátor ve Špindlu. Na to také došlo, v Krkonoších jsem se definitivně otřepal a bezstarostně jsem sjížděl Turistickou sjezdovku a s tamní chatou jsem se již rozkmoťoval snáz. Poslední

den jsme s Evou dokonce rodičům uspořádali večírek, recitovali a zpívali. Nic to nemění na tom, že stesky překonávám celý život a zvykl už jsem si.

Stesk po synovi - se vracívá - a od sedmnácti to byl už jaksi tradiční stesk po první lásce Zuzaně. Po pětadvacátém roce pak po Janě i Honzovi (představovali pár) – a mohl bych pokračovat. Ale opakoval bych jen to, co se objevuje v mých knížkách. - Je snad tendence se neodmilovávat a nezrazovat pitomé srdce božstější než tendence si sugerovat „ono to tak není a už nemiluji“? Nevím. Ale praktická nebývá. Představuje handicap.

Snad s jedinou výhodou. Podobně potrefení se následkem onoho pocitu pravosti původní lásky i citů netrápí nikdy pro více než poslední objekt lásky.

Nikdy nebudu Jackson

Naučil jsem se díky otci slušně bruslit - v čepici a s bambulí - a řádlil pak na Sedleckém rybníku. Nikdy jsem se nezranil a nejsem legendární krasobruslař Jackson, ale nikdy jsem ani nepropadl ke dnu; to znám leda nakreslené z *Rychlých šípů*.

Vy asi také. A v jednom příběhu o tenkém ledě se u Foglara dokonce umíralo. V druhém naštěstí ne a tyto jeho dva komiksy se tudíž jaksi navzájem vyvažují a napravují.

Jak plyne čas

Vše souvisí se vším a ve stáří nejvíc. V dětství svorníky ještě nevidíte a svět jen kumuluje X entit. Je členitý, městečka a věci jsou daleko od sebe. Líbí se mi píseň *Harold Lloyd* i stejnojmenný komik ve slamáku, po jehož vzoru jsem pošetile šplhával i po fasádě našeho domu, a český text toho songu asi byl inspirován oním filmem a já tomu dnes věřím, ale tenkrát jsem si to neuměl připustit. Proč ne? Propast času mezi oběma zážitky mi připadala přílišná. Pochopit nešlo, že byl i textař - a nejen já – zaujat tím snímkem, když vytvářel českou verzi slavného šlágru *Oh. Carol*.

Nebo si vezměte zrod Neckářem interpretovaného songu *Madmasell Giselle* jen s relativním časovým odstupem od českého uvedení seriálu *Markýz de Bois Dorais* (kde madmasell Giselle vystupovala). – Když už jsme u toho, v dotyčné sérii je také scéna, u které jsme se v prváku gymplu nasmáli jako nad ničím jiným. Markýz je padouchem napaden zezadu a v poslední chvíli jej propíchne díky zvolání svého komorníka: „Markýzi, pozor!“ Jistě, o nic nejde, ale ve čtrnácti letech nám s Pepíkem Kotěšovcem prostě stačilo si moment předvádět - a mohli jsme se uřehat (komické klišé!) - Utkvěl mi ovšem i moment, kdy se má starý markýz setkat právě s dávnou láskou Giselle - a přežene to s lícidly.

Svačiny

Léta jsem o velké přestávce nejedl svačinu, schovával ji a páčil doma v kotli ve sklepě. Od momentu X mi totiž připadalo, že má spolužákům nelibý odér. To, že oni sami housky v klidu jedli, s tím pro mě nesouviselo. Na plánech své blbosti jsem se s nikým nesrovnával a s jistým uspokojením se po letech dočetl, že i Lawrence z Arábie se nejraději stravoval v skrytu.

Průchod kůlnou

U zadního plotu naší zahrady vztyčil děd v letech třicátých kůlnu. U mé pratety (babiččiny sestry ze statku za zadní hradbou našeho pozemku) si po desítkách let pořídili televizi, i začali jsme s babičkou docházet na večerníčky. Zprvu jsme chodívali hezky veřejně a jako společenší občané okolo bloku, ale táta z nitra „kolničky“ vyřízl průchod do sousední zahrady; tudy jsme se od té chvíle protahovali, pokračovali temnotami přes další pozemek a tunelem číslo dvě (alias stodolou). U Čížků mě čekal černobílý *Rumcas*, *Pohádky ovčí babičky* nebo *Štaflík a Špagetka*.

U řeky a u bazénu

Otec mě učil plavat nad jezem, ale kdovíjaký plavec nejsem: v rybníku Sycherák jsem se jednou možná mohl utopit, když jsme se jej během studia na střední škole odhodlali překonat se spolužákem Pavlem Čížkem (dnešním politikem), a jist si nejsem ani tím, jestli bych vůbec zvládl plavecký výcvik na Univerzitě Karlově (kde jsem začal studovat roku 1985). Asi ano, ale vybavuji si moment ze šatny nad bazénem (a Bill *nejsou* jen šaty), po kterém se beze stříhu oblékám a odcházím hledat snad i klíč k nějakému budoucímu románu, tedy pokud bychom jako román vzali vzpomínky, které zrovna louskáte. Podle mého názoru nelze pak naprosto říct, že jsem studia druhé vysoké školy zanechal pro nedostatek intelektu, a dokonce jsem připraven tvrdit, že tu školu do jisté míry nezvládl lehký autista ve mně.

Starý Plzenec jako Praha

Kousek od Plzně leží u řeky Úslavy a pod zbytky jednoho románského hradu čtvrt' Malá Strana a nedaleko odsud u trati na Budějovice kdysi stával kostel Svatého Blažeje, který kvůli jeho poloze přirovnávají hrdí občané Starého Plzně k Vyšehradu. Jen jedno je divné. Že jsem si zdejší inspiraci českou metropolí uvědomil teprve dnes a ne již jako kluk. Tenkrát.

To jsem ji přitom taky měl před nosem. Ale podobnost mi unikala a zůstala abstraktem. A to jsem se v těch samých chvílích nechával unášet tehdy známou knihou *Krásná a slavná* a

utvářel si v mysli seznam pražských zajímavostí, kterým jsem se nechal okouzlovat. Nikdy, a to je možná zvláštní, jsem si nicméně ani v nejmenším nestýskal, že v Praze nebydlíme.

To dnes bych o metropoli - jako krajinu svého dětství - zpětně stál - a tu její Malou Stranu zadumaně sleduji v seriálu *Kamarádi*. (A nepřipadá vám neuvěřitelné, že byl natočen až po sérii *Mission Impossible*, která v mnohém trumfuje i pozdější Cruisovy filmy?)

Možná je to jako se vším. Kdo ví. A až udělají z *Kamarádů* udělají barevný filmový remake, taky bude slabší, i když se tam třeba znovu vynoří Eben a Svatý Mikuláš.

Ale pocházet z Prahy, byl bych dnes, myslím, někdo jiný, a kdyby mě - svého času - přestěhovali i s domem na vhodné její okrajové místo (anebo třeba vedle Michala Černíka), jako to v literatuře udělali s babičkou v Čapkově *Kočíci pohádce*, nebyl bych proti.

Ty roky, po které jsem v metropoli žil, nemohu pak než vnímat jako čas k nezaplacení, a to ač jsem je nevyužil dost a ačkoli jsem je rodičům nikdy neuhradil.

Zkřížené hnáty a šátky přes ústa

V dětství mě kdosi doma poučil, že loupežníci při přepadení volají „peníze nebo život“ a nosí přes ústa šátek. Nedodali, že to druhé byla specialita gangsterů. Ale zvěděl jsem, že se piráti plavívali pod černou vlajku s lebkou a zkříženými hnáty, a kolikrát jen jsem ten prapor vybarvoval a jak jen mě zklamalo, že kolonisté *Tajuplného ostrova* uviděli z oken Žulového domu *jednolitě černou vlajku bez lebky*. Stěží dokáži analyzovat, proč na mě činil takový dojem *Ostrov pokladů*, ale ještě dnes bych vám předvedl na metr přesně místo naší zahrady, na kterém mi matka Stevensonovu knihu s Tichého obrázky prvně vtiskla do rukou. Černá známka, černá známka; další to detail, na který nelze zapomenout, a pořád vidím i Černého psa bez dvou prstů a slepce Lavičku. Nepřeceňuji význam své knížečky o Robertu Louisovi, kterou mi kdysi vydali, ale je symptomatické, že jsem ji vůbec sepsal. Za její vydání jistě musím děkovat i Knihovně města Plzně a Vladimíru Novotnému, ale za její první uveřejňování na pokračování rozhodně děkuji Tvaru.

Naivní představy dítěte o mučení

Měl jsem ve své trojnásobné izolaci rodinou, maloměstem a železnou oponou o pirátství absurdně idealistické představy a za nejkřutější mučení tenkrát považoval vrážení jehel pod nehty. Dnes mi to připadá neuvěřitelné. Co? Jaké minimum jsem jako dítě chápal o skutečné krutosti lidstva. Jasně si navíc vybavuji, že jsem si někdy absurdně představoval své chování, s nímž bych se mučitelům nedal.

A neodbytný Áda je zase tady

„Adolf“ mě také nikdy neděsil a dodnes je to ostatně jedna z nejlepších obchodních značek, ani Coca-Cola na něj nemá. Zavínil smrt milionů, ale vždy fascinoval. I nás, děti. Už jsem se zmínil o písni Osvobozeného divadla a v soukromí jsem disponoval ještě panem Hajhitlerem. To bizarní jméno vzniklo z nacistického pozdravu a díky hrám na válku jsem u spolužáků pochytil i „heil“ a „halt“ a také to, co jsem vyslovoval „hendirhof“ či „hendirhoch“ a překládal si „ani hnout“. Jen jako na výjimku ovšem vzpomínám na jednu školní šikanu, kdy Houška masochisticky odříkával větu, jak ho k tomu starší kluci nutili: „Žid číslo tolik a tolik se hlásí do plynu.“

Jirka Kunzendorfer se ovšem nedal a s brekem žaloval, že mu kdosi do Židů nadává. Tento Rejškův bratranec kvůli tomu dokonce uronil slzičku, a to byl z nás nejvyspělejší. Na táboře v Nízkých Tatrách jsem k němu, vzpomínám, mírně a nenápadně vzhlížel – a vybavuji si dokobnce, jak teatrálně vyloví plachtu kapesníku a obřadně smrká. Nenapadlo mě do té chvíle, že by šlo smrkat esteticky, avšak taky básník Petr Král, s nímž jsem se kdysi setkal v divadle Dialog v Plzni, píše o „přemýšlivé tváři při smrkání“.

Jirkovi jsem v první třídě půjčil v nedaleké vsi Šťáhlavy, když jsme byli s třídou autobusem na divadelním představení, celou jednu korunu (po které se vybíralo), a sice jsem na to brzy zapomněl, ale je zajímavé, že po letech se mi onen moment vybavil a žertem jsem po něm onu minci vymáhal. Nikdy ji nevrátil. Jiří „Kunciter“, kterému později Chýlek říkal pro jeho tmavý šat Černý mor, mě nadchl i hereckým talentem. Napodoboval například světské („Už je to tady, Kopeckého sady!“) a na Slovensku na puťáku jsem si na cimře nenápadně zapisoval jeho výroky, ba některé vybrané jeho činy. Jednou se s námi ostatními čehosi nezúčastnil, snad návštěvy biografu, zůstal večer na pokoji, a když jsme se vrátili, líčil, co mezitím viděl z patra ubytovny. Bydlili jsme v Bystrici a on reprodukoval tamní noční život asi následovně: „No, a ten opilec šel a hrál na kytaru...“ a Jiřík zanotoval známou melodií ze seriálu *Tajuplný ostrov*. „A Gořasovo *Stůj, stůj, stůj. Stůj, stůj, stůj, dívko, hej. Kam pospícháš?* Načež ten opilec upad, vychcal se (čč) a šel dál.“

Váleli jsme se smíchy, i Jiří tedy příhodu zopakoval a zase jsme se váleli. Kvůli čemu? Asi to bylo tím jeho geniálním podáním. Dobře zpíval a dodnes se tomuhle řehoním. „Stůj, stůj, stůj, čč, zase vstal!“

Konec dětství

Ježíšova trnová koruna to nebyla, ale bodat to bodalo, když jsem oknem kuchyně zahlédl děti na ulici, jak se ženou pod zeleně natřeným parapetem okna zleva doprava za dobrodružstvím, zatímco tvrdnu doma. Zatímco já sám už nejsem jedním z nich a nemohu za nimi běžet, ač jsem se v jádru nezměnil. Běda. Připomíná mi to příhodu ze svahů Hůrky. S partou jsme si chtěli ještě jednou hrát na válku a nebyli už nejmladší, domlouvali si proto či přesto pravidla a větve jsme si představovali jako pušky. Začalo se a někdo zařval: „Pif paf!“ Načež organizátor hry vyprskl totálně odbourán a mohl se usmát. Ale pifpafování měl za dětinství naprostým právem! Velcí chlapani přece přesně napodobí zvuk výstřelu.

Knihovna v Plzni

Obdobně se mě na konci dětství dotklo, když mě vyhostili z dětského oddělení městské knihovny v Plzni a tamní ráj mi víc nepatřil. V něm jsem si předtím připadal šťasten a knihy, toť světy. Do nich dovnitř se dá odejít z cizí reality.

Stany

Léto co léto jsme na zahradě mívali stan. K létu patřil. Miloval jsem podobné „domky“ i jako místo na čtení a jediným nebezpečím zůstávali škvoři v záhybech látky, stejní v Plzenci jako v Rokycanech. Když jsme se později - v osmnácti - loučili s gymnáziem na čundru, poslední noc jsme všichni vlezli do jednoho jediného stanu; Vendula, já, Zuzana, Jitka, Luboš, další kluci. Omylem jsem v noci uvěřil, že se nějaký čas dotýkám Zuzaniných nohou.

Shaw

Až do třiceti jsem s nikým nic neměl, vlastně na to byl sám před sebou zvláště hrdý a pomáhalo mi, jak si vzpomínám, že jsem přesně věděl, do kolika až let zůstal panicem G. B. Shaw.

Tuším šlo u něj o sedmadvacátý rok? Dnes už by za to ruku do ohně nedal, ale stačí nakouknout do vševěda Harrise.

A gymnaziální Zuzana? Tu mi jiná nezastřelaaž do pětadvaceti.

Mým tátou psaná kniha

Jednou mi táta v pracovně prozradil, že píše knihu o historických románech, a ukázal mi, jak bude tlustá, až bude hotová. Imponovalo mi to, šel jsem a okamžitě o tom vytvořil kapitolu do kroniky *Naše rodina*. Po většinu dětství mi otec imponoval a dřív, než bych o jeho dokonalosti začal ztrácet iluze, odešel do Prahy.

Rodičové, country a já

Když rodiče koupili začátkem sedmdesátých let nový gramofon, poslouchali hodně americkou country. Přehrát v pracovně desku bylo zpočátku hotovou mší a Kristoffersona a Cashe už se v hlavě nikdy nezbavím; jsem rád, že ne. Ani se nepřestanu vracet k několika songům Mirka Hoffmanna, Tomáše Linky, Honzy Vyčítala a Michala Tučného. Tak třeba *Hej, Joe* si pobrukuji na kole, často to vypluje, a taky *Historii týhle káry* a *Dívku s vlasem medovým* a *Cizince* a *Feleenu*.

Drny až od řeky

V deseti letech mě ohromilo, že lze ukrást trávník. Než jsme dobudovali garáž, provizorně jsme si totiž upravili vjezd. Jak? U řeky jsme vyrýpali drny a převezli je na náš pozemek. Jinou fascinující prací, u které jsem asistoval otci, bylo odlévání betonových obrubníků (a třeba i jako ty někdejší komínové cihly zatočených) v zapůjčených formách. Vroubili jsme jimi nový záhon, bavilo mě to a smutné bylo jen, že na konci onoho záhonu pohřbívám milenou oblast pískoviště. S ní další kus dětství.

Stavba nijak netančící garáže

Táta naplánoval, že koupíme za wartburg obytný přívěs, i stavěl garáž delší a s výklenkem. Obrys čtyřicet centimetrů širokých základů jsme vysypali pískem a kopali mezi čarami osmdesát centimetrů hluboko, nicméně ulicí zrovna procházel manžel mé třídní Voříšek a houkl přes plaňková vrátka: „To už stačí!“

„Ale ne. Ať to netančí.“

Úrodnou zem vybranou do hloubky čtyřicet centimetrů jsme vozili na kompost, a jelikož jsem tenkrát ve škole míval do deseti dopoledne volno, vytkl jsem si, že vždy něco přikopu.

Předsevzetí jsem plnil, někdy s pomocí Vaška Chýlka. Původně jsem se ovšem naivně domníval, že se základy zakládají jako nějaká centrální jímka, i začal jsem s ní uprostřed jahod v místě, kde mi otec pár let předtím předvedl, jak se dělá podzemní krecht na mrkev.

Koupili jsme tři sta čtyřicet tvárnic a devětačtyřicet pytlů cementu a vápna a uskladnili to ve stodole babiččiny sestry. Plány nakreslil za hubičku soused Pospíšil, architekt, a osobně vyměřoval. Dobře si vzpomínám, jak varuje před mohutným trámem nad vraty. „Dřevo pracuje, může se prohnout.“

Míchačku jsme si půjčili od Suchého a naučil jsem se, že písek a cement mísíme v poměru 6:1. Hned jsem to zapomněl. Kameny do základů jsme našli na skládce a já je omyl, aby se

lepily. Trámy na střechu přivezl svým nákladňákem Čejka. Tančícím domem výsledná stavba není, ale hrdí jsme být mohli. Dozadu jsme postavili lavici z dalšího mohutného trámu, který potřeboval hoblík, a tak jsem trám na tátův pokyn osedlal a jeho povrch rovnal. Po chvíli prohlásil, že bych prý byl truhlář „jako fík“. Nevěřím. To Thiele dobrý truhlář byl, i když se zdá, že měl tendenci na Valentu donášet.

Ráj

„Když mi bylo deset, táta mě vzal sem do Českého ráje a od té doby to tu miluju.“

„A provedeš nás... tím svým rájem?“ ptala se usměvavá Jorika.

„To bych rád.“ To by bylo to nejpěknější, co by se mi mohlo přihodit, domníval jsem se a provedl jsem je (v jednu chvíli ještě za asistence spisovatele Vaška France) báječným Jičínem a místy, kde za mých mladých let rostla Semtinská lípa. Tedy než se nebožáčka po trefě blesku zřítila. Doputovali jsme na Trosky a vyšplhali se (dynky tydynky) na tamní věž Babu a vedl jsem je údolím Plakánku až na Kost, která se před námi vynořila, a na ohoz orientálně působícího zámku Humprecht. Zajeli jsme i do Prachovských skal a potom, teprve potom jsem vzpomínal dál.

Wartburg

V pátek 11. dubna 1975 jsme díky prodeji domu v Rokycanech koupili žlutý wartburg kombi s bezdušovými koly a do dvou tisíc kilometrů se vyskytující v záběhu. Ač u nás nikdo nekouřil, disponoval čtyřmi popelníky, a sice si musel počkat na dostavbu garáže ve stodole laskavého souseda Čipery, ale už den poté jsme připutovali do Plzně ke Klepsovým, známým mých rodičů, a já během lijavce prvně sledoval činnost stěračů.

Další den přišla na řadu návštěva strýce a tety v Rokycanech, známých v Březnici a malíře Krátkého v Blatné. V dubnu jsme byli na Přimdě a nedaleké chalupě manželů Vojáčkových, kde jsem zažil šiškovou bitvu, načež mě jejich syn Vít'a vodil jako provazochodce po vysoko se táhnoucích trámech nad vraky stodol. Přežil jsem. Otec zatím pomáhal Mirku Vojáčkovi bořit přístřešek za chalupou, sám vlastník nemovitosti sám se totiž k práci vždy rozkomíhával a říkali se ženou: „Uděláme to, uděláme; ale máme přece v plánu dřív tamto.“

Věc se tím vždy odložila.

Můj bratranec Zdenda

Protože jsme já a Eva roku 1974 dostali od Ježíše angličáky, vystříhali jsme si ze čtvrtek cosi jako zmenšené silnice, narýsovali na ně čáry a osadili jsme vozovky dopravními značkami,

dalším to dárkem. Pár našich aut nebylo ale ničím proti sbírce mého bratrance Zdendy Šaška rozložené malebně za sklem jejich vznosného sekretáře.

Navštěvovali jsme ho občas, ale jeho maminku Marii si vybavuji už jen matně. Jednou šla za tmy domů snad právě od nás a smrtelně ji ranil neosvětlený cyklista (alias konkrétní plzeňský občan), když přecházela Smetanovu ulici.

Zdendově rodině náleží dnes několik staroplzeňských domů i včetně činžáku na náměstí, v němž bývala pošta a ve kterém mají jeho paní a jeho dcera (farmaceutky) lékárnou.

Klavír a psací stroj

Začátkem roku 1975 k nám zavítal ladič, rozebral piano dovezené z Rokycan a rodiče začali cítit klávesu po klávese. Sestra se začala učit hrát a jednou i táta, to ale bylo později a idealistické. Aspoň já cítil, že jeho pokus nepovede daleko, a ze slyšitelné snahy v pokoji v podkroví jsem byl zoufalejší než on. A Eva? Ta má bilion talentů a díky hře na klavír se naučila psát na stroji tak rychle, že se stala mistryní republiky.

Užitečník

V lednu 1975 nám táta, snad iritovaný nějakou z našich laxností, založil sešit zvaný Užitečník. Každý člen rodiny tam měl zapisovat, co užitečného udělal. Ale dlouho to nevydrželo.

Pout' rokem 1975

Zkusme teď zajít na návštěvu do doby, kdy mi bylo deset.

V lednu 75 jsme v tělocvičně u měšťanky hrávali vybíjenou a v plzeňském divadle Alfa viděli *Lišku Bystroušku*. Kellerovi, kteří žili u závor, mě každý pátek odpoledne vozili s jejich dcerou Evou do plzeňské lidové školy umění, kde nás, co pamatuji, jen jedinkrát využili rovněž k otírání rámu, když se chystala nějaká výstava, a jinak jsme chrabře tvořili. Na oba tamní pedagogy Topinku a Veseláka vzpomínám, ale na Veseláka víc.

Kvůli zlým snům mě tenkrát psycholog Vojáček vyšetřil a nadchly mě hračky, které přitom užíval. Z Roarchova testu mi utkvěly „dvě paní, co perou“. Toho ledna jsem ve škole proti všem svým zásadám ukázal doma sepsované a kreslené sešity *Vlastivědy* - a bylo to šestnáctého, kdy jsme z Rokycan obdrželi polovinu částky za prodaný babiččin barák.

Vymalovali jsme ložnici rodičů v podkroví, a to zeleně, ale půl stěny jsme ponechali v zářivé žluti. Zlobil jsem ve třídě s maketou filmové kamery, která byla stříkačkou, a nadchl mě večerníček *Viktor a Horác*, který bohužel už nikdy neopakovali. V pololetí jsem měl na

vysvědčení skoro „samé“, až na dvojku z ruštiny. V dnešním Bohemia Sektu jsme s Vaškem Chýlkem dostali darem nálepky z láhví včetně čtyř mušketýrů; ještě je mám.

V pondělí 10. února jsem se odhodlal „vydávat“ rodinný týdeník a 16. února mě uhranul v televizi film *Robin Hood a piráti* s Lexem Barkerem. Jak vím, ještě jsem se uměl intenzivně vžívat do pnutí mezi dobry a zly a sledování podobných snímků, kde byli hnusní padouši odsouzeni nakonec odpykat hnusné činy, mi zůstávalo sladce katarzním. Jejich symbolem jsou mi tři Maraisovy šermírní *Hrbáč*, *Kapitán* a *Kapitán Fracasse*. Jakmile došlo na třesk tasených mečů, babička se ke mně vždycky v křesle otočila: „Už to tu máš, to se Ivovi líbí.“ Nicméně to byl v podstatě omyl, neboť vlastní souboje mě nefascinovaly.

Koupávali jsme se tenkrát ve vaně ve sklepní prádelně, kde se nejprve muselo zatopit v kamnech a kam se chodilo tmavým sklepem, a když někdy večer vypjali proud, blbli jsme já a Eva se svíčkami. Vyšel teprve *Čtyřlístek* číslo 40 a sněhuláka mi pomáhal postavit Vašek Chýlek. Iglú taky. V dalších dnech jsme jej zvětšovali a při jedné koulovačce jsem chytil do oka zásah.

Krom Vaškova mladšího bratra Česti se k nám při sportech a hrách občas připojovala dvojčata Šaškova. Zaujatě jsem doma listoval ve *Světtech motorů*, které táta začal odebírat, a vytáhl rodiče na večerní promítání *Noci na Karlštejně*, ač jsem to viděl týž pátek odpoledne. Film mě nadchl díky písním, nicméně Matuškovy kvality mi došly daleko později. Vzpomínám, jak se mi ještě spolužák z gymnázia Háček jednou svěřil, že se mu Walda líbí, a já měl pocit, že by se měl dát vyšetřit. Tak to chodí a je to něco podobného jako se Štědroněm; taky jsem jej, frajera, až do padesáti nevnímal, i když zpívá uhrančivě.

Je pravda, že jsem Vrchlického hru *Noc na Karlštejně* viděl už předtím s tátou, a to za tmy a právě na inkriminovaném hradě. Byli jsme tam s jeho internátními svěřenci a vzpomínám, že se mu odpoledne předtím na fotbalovém hřišti nedaleko Berounky jeden zranil.

Zaujal mě tou dobou Sovák ve čtyřrolí ve *Třech nevinných* a 2. března nás navštívil budoucí spisovatel Martin Šmaus s bratrem Petrem a rodiči. Přijeli z Plzně, nejprve jsme hráli na klavír a pak šly obě rodiny k rotundě na Hůrce. Nato nás v televizi s Martinem nadchla *Bláznova kronika*.

Eva tehdy kamarádila se Štěpkou Ledinskou ze sousední ulice, dcerou dvou populárních zpěváků, ale já se zdržoval doma a **11. března 1975 večer jsem se nadchl pro ťukání do psacího stroje a seděl nad ním také většinu následující středy i po část čtvrtka, neboť byly prázdniny (a zaděláno).**

Ano, zdá se mi to neuvěřitelné, ale nebýt tohoto momentu nejsem možná spisovatelem. Kdo ví.

Hrávali jsme tehdy zaujatě karetní hru Detektiv, skvělou záležitost nakreslenou opět Nepraktou, a bavila nás různá pexesa s hrady a zámky, Foltýnem malované vykládací karty a pasiáns. Válečná, dětská a přeskokovací. – V den dočtení *Pokladu na ostrově* jsem z červenobílých kostek vybudoval pirátskou loď včetně lanoví a černé vlajky s hnáty a lebkou. Pár dní nato jsem ji rozbil a vyprojektoval nádraží.

Mé jedenáctiny

K jedenáctým narozeninám jsem dostal smetanový nanukový dort a košík dobrot, bíle puntíkováný červený míč, který ale pak dlouho nevydržel (jak to chodívalo), dvě sady miniaturních dopravních značek z plastu a encyklopedii *Od Agamy po žraloka*. Ještě jsem věřil, že na světě nežije víc zvířat, než kolik jich ta kniha vyjmenovává. Od narozenin uplynul jen měsíc a bylo Iva, i upekli mi dort a dostal jsem tenisky, gramofonovou desku Ladislava Vodičky a závěrečný svazek přepychového vydání *Mušketýrů*. S Evou jsme se ale nejvíc rozradostnili tím, že nám rodiče nechali svázat čtyři z příběhů, které v předchozích letech uveřejňovala Mateřídouška a k nimž náležela *Pipi i Karlíka a továrna na čokoládu*.

Pětasedmdesátý rok pokračuje

V televizi tenkrát zrovna končila populární soutěž *Piškvorky*, co jen jsme se jich doma i ve škole nahráli. Opakovali seriál *Čtyři z tanku a pes* a 23. dubna 1975 se konalo v lid'áku na Malé Straně shromáždění pionýrské Skupiny Václava Kratochvíla: Evu ošátkovali. Hrávali jsme stopovačku a od konce dubna se vystupňovala má sběratelská posedlost časopisem Ohníček, a to čísla tehdy i sedm let starými. Když mi dva odcizil Vašek Chýlek, chtěl jsem se mu pomstít, nicméně mi je poklidně vrátil. V květnu 1975 jsem v Plzni u obchodního domu Prior zažil lampionový průvod a ohňostroj. 2. května naše rodina i s babičkou navštívila Kynžvart, a to poprvé od dvou slavných let 1968-1969, která mi teď připadala v nekonečné minulosti. Přivezli jsme si dvě láhve tamní minerálky a viděl jsem závod starých aut do vrchu ke Kladské. Jsem si jist, že právě tehdy prahla má fascinace podobnými vozy po podchycení. 10. května jsme autem navštívili Horšovský Týn, Újezd, Klenčí, Babylón, Výhledy, Trhanov a Domažlice, den poté jsem jel v Plzni u Prioru na horském dráze, ruském kole, autíčkách a lochnesce. V dalších dnech jsme si s Mirkem Korandou a Jirkou Kunzendorferem budovali doupě v lese pod Radyní, maskovali ho a chutě okolo blbli, když jsem užasl. Jako ve snu jsem

letěl přes do půdy zapuštěný sklípek, jehož vršek byl z kulatin. Jenže jsem jej později vždy hledal marně a už nikdy na něj nenarazil.

Záhada. 15. května jsem tátovi pomáhal skládat uhlí. 18. 5. mě nadchl western *Prérie*. Když jsme byli s Evou nemocní, užili jsme si v podkroví u babičky loutkové divadlo tím, že jsme si vzájemně inscenovali představení. 28. května jsem nasbíral pětadesát deka jitrocele a sedm deka hlaviček chudobek, Babička dala byliny sušit na radiátor. Den poté zvolili Husáka prezidentem; ve škole jsme akt sledovali na obrazovce.

V červnu jsem mamince předčítal z *Boříkových lapálií* o hrůzných skutcích žáka Mišoně a spolužák Petr Nepodal mi věnoval komiks *Flash Gordon*. 14. 6. jsme postříkali vodou mazánka Jirku Klause a v neděli rodina svištěla silničkou nad propastmi ku Karlštejnu. Na Hůrce jsme s kamarády trhali třešně a byl jsem šťastným majitelem jednoho sta šesti Ohníčků. Sestra nacvičovala na spartakiádu. Před prázdninami mezi pátou a šestou třídou jsem dostal *Žlutého Roberta* a mrzelo mě, že ilustrátora Dobroslava Folla, který jej zpracoval v původní verzi v Ohníčcích, nahradil Adolf Born. Taky text byl přeorán.

Cestou na literární festival do Sobotky 29. června jsme prozkoumali Kutnou Horu včetně dolů a Svaté Barbory a zajeli do kostnice v Sedlci. Tam jsem do sbírky získal několik odznaků s lebkami. V Sobotce jsem toho roku zakotvil teprve podruhé a především bylo úžasné předávat své loňské poznatky Evě a provádět ji tu. Stačil jsem se přesto až neúměrně těšit, jak se doma potkám s novým, letně rozšířeným dvojčíslem Ohníčku.

S Evou jsme na soboteckém Migu, odstaveném u oválu školního hřiště, hráli čtyřdílnou krvavou romanci *Romeo a Julie* a já hltal knihu *Pan Tau a tisíc zázraků*. Zaujalo mě tamní líčení Holandska a později na Šumavě jsem se cestou k Černému jezeru pokoušel pro tu zem zaujmout sestru a právem byl zchlazen matkou. „Vnímej!“ napomenula mě.

Sestra ostatně raději četla *Děti z Büllerbinu* a v ten červenec jsem se s ní a Zdenou (dnešní Adinou Sládkovou) vykoupal nejméně jednou nad naším jezem a zlepšil se v potápění: Pod hladinou jsem už vydržel dvacet vteřin.

Zdena nám odhalila, že se křídý dají vyloupat i z betonových rour, a my ty roury atakovali na Malé Straně. S partou jsme budovali nový bunkr a přepadla nás Rejškova parta. Doma na zahradě stál opět vedle slunečnic stan, ale mě i Míru Mandu odsud vyhodili a 30. července taky z party, protože prý nejsme aktivní. Já přitom pracoval na stavbě garáže a pomáhal při malování válečkem; jenže k tomu se nepřihlíželo.

7. srpna naše rodina dobyla Petřínskou rozhlednu, prošli jsme Hradčany, Karlův most a Staroměstské náměstí. 9. srpna jsme znovu jeli na čtrnáct dní do Havlovic a pobyt probíhal ve znamení badmingtonu a stolního tenisu, kterému mě učila prázdninami rovněž obdařená máma. První týden jsme tam trávili i s tátou, druhý také s babičkou. Neušel nám Vavříneček a sunul jsem se šťastně nade dnem rybníku Babylón a skrz potápěčské brejle analyzoval kamínky. 14. srpna jsem v Domažlicích narazil na zásadní pro mě publikaci *Malý Vinnetou*, o které už byla řeč, a uhranutě, ba posedle začal kreslit novou, o dost brutálnější její verzi *Šerif*. S babičkou jsme nostalgicky poseděli u Kozinova pomníku, kde se nám pod nohy a dlaně přimotala smolně černá kočička. Já se ale nemohl už dočkat stejnobarevného „Bimbíka“ doma.

Chudák otec zatím v Plzenci řezal dřevo, česal jablka a budoval okrasnou zeď v průčelí garáže. Naproti přes ulici omítali školku, a když jsme se vrátili, dorazil z Loun Ríša. Koncem prázdnin jsme jako děti do jisté míry žili v houštinách za čerstvě nahozenou školkou a takřka pod nosy dělníků budovali nejapnou skrýš. Jeden z nich nás sice navštívil, ale nevyháněl. Dny svobodných návštěv té zahrady se nicméně blížily konci. Využili jsme při stavbě „bunkru“ dřevěné podlahy, čtyři sedátka sestavili z cihel a pokryli hoblinami. Až dodatečně jsme zhotovili páte pro Evu, položil na zem dva modré koberečky a pár ústrižků lina. Střecha byla z igelitu a od páteho dne dokonce disponovala okapovou trubičkou. Předposledního srpna však se s námi rozloučil Ríša a přišel tím o každoroční kolotoče. První pouťář dorazil k řece a mostu 31. 8. a poprvé v životě jsem posléze mezi atrakcemi uhlídal zrcadlové bludiště; zvláštní, že ne tak dlouho předtím jsem poznal to na Petříně.

Ve čtvrtek jedenáctého září jsem si pak zaznamenal: Konečně! Po pětiletém pátrání, jsem došel k závěru, že všichni učitelé jsou stejně ťuklí. Nechali mě po škole, že jsem neměl rodičem podepsaný sešit!

Některá zářijová odpoledne jsme s Jardu Houškou budovali další bunkr ve stohu za Malou Stranou, z níž pochází, a tu samou skrýš jsem pak zdokonaloval s Chýlkem. Pod vlivem televizního seriálu jsem po roce znovu přečetl *Návrat Sherlocka Holmese* a v poslední dekádě září se mě z neznámého důvodu chopilo nutkavé mrkání, i začal jsem nosit tmavé brýle. Zdrsňoval jsem s tátou hoblíkem břízolit na garáži a v říjnu navštívil se třídou alias pionýrským oddílem hamr v osadě Dobřív a nedalekou skálu U Matěje. Z televize se vynořil seriál *Vivat, Beňovský*. Údery motyček jsme zbavovali plevele základy kostelů na Hůrce, a když jsem se od té dnes nepředstavitelné práce ohlédl, magnetizovalo mě rostoucí lešení okolo rotundy; jen díky němu jsem se aspoň jednou v životě dotkl kříže na její špičce. „Ať se

neysympatičtější holce naší třídy Zuzaně Noskové nikdy nic nestane,“ řekl jsem bezděky se vzpomínkou na její frňáček, před kterým se zastavila den předtím má pěst asi na milimetr.

„To byla legrace, Ivo?“ vydechla strnule. Stáli jsme před tabulí a okolo hučela velká přestávka. „Ty, Ivo, pokud jo, tak – ů - chyběl kousínek a teče mi červená.“

„Vim. Promiň.“

Tak rád bych se ještě někdy s tou holkou potkal, ale je mrtvá - a zemřela tragicky.

Mámě jsem čítal seriál *Otazníky detektiva Štíky*. 15. října jsme se školu navštívili Národní muzeum a obchodní dům Kotva a postáli pod Orlojem. Ale Prahy jsem se tím nenabažil, tak mě rodiče ještě vytáhli do Národního divadla a do obchodáku Máj, kde jsem se povozil na eskalátorech.

Plzenečtí družstevníci mezitím odhalili a zrušili náš bunkr ve stohu a 20. října mi Čest'a Chýlek půjčil kapslíkovou pistoli. Vydávala ohromující práskání a čpavý dým, podobnou se kdysi mohl pochlubit jen Eda Babka, kterému otec z moře vozíval všelicos. Když jsme dovezli staré železo do sběrný na konci městečka, chtěl Čest'a ošidit váhu a nenápadně na ni šlapal. „Jak se jmenuješ?“ chytil ho pan Venda za ucho. „Čestmír.“ „Já ti dám Čestmír. U nejsi čestný.“

V pátek 24. října jsem byl v areálu pionýrské klubovny pod lesem spolu s Pavlem Pirnerem druhý v terčovém běhu a to se doma už zaznamenávalo, co kdo chce k Vánocům. Stále jsem mrkal, do očí si kapal tajemný roztok. 22. listopadu jsem poprvé viděl památník na Žižkově a navštívil Technické muzeum. Večer jsme znovu mířili do Národního na *Pohádku o Honzovi*.

27. listopadu mě otec přesvědčil, abych zkusil číst Součkem přeložené *Vzpomínky na budoucnost*, ale já je odložil. Na schůzce v klubovně pod lesem jsme vyráběli dárky pro důchodce a při té příležitosti jsem pokapal voskem láhev od kofoly. Ponechat jsem si to dílo nemohl. Začátkem prosince dostala Eva k narozeninám hru *Kloboučku, hop*, ale nenadchla mě; to jsem už radši měl *Smolíčka pacholíčka* - od Neprakty.

2. prosince přibyl do naší třídy Ferda Valenta z Nepomuku, s rodiči se přistěhoval do šumperáku poblíž Šibeničky. Na Mikuláše jsme s ním a dalšími kamarády sledovali několik tlup čertů a strašili Jirku Klause. 12. prosince jsem Jiřího zbil a jeho matka si přišla postěžovat. Den poté byla sobota a šel jsem s otcem povinně brigádničit na stavbu školky. Sbírali jsme tam při té příležitosti s Evou a Chýlky starý papír. V pondělí máma začala udělovat hvězdičky za dobré skutky, zatímco za špatné poskytovala prasata. Ve škole jsme

zdobili stromek a 18. prosince jsem si vydlabal doupě na čerstvě nakupené haldě země na ulici, jen kousek od domu. Famózní dolík mi bohužel nazítří zapadal sněhem.

Slavnostně proti průčelí našeho domu otevřeli novou plzeňskou školku a já zatím zkoumal zbrusu nový stojánek na stromeček zatěžovaný pískem. Když toho roku Ježíšek naděloval, neopomněl ani vzduchovku. Na zahradě jsem střílel o sto šest a nejméně jeden kos to zaplatil životem. Strefoval jsem se i do papírových terčů a dodnes mám dřevěný žebříček, po kterém kdysi uměl v kotrmelcích sjíždět panák, aniž by se vykloubil ze špryclíků. Má v oku diabol.

Z dobrot na vánočním stromečku jsem nejvíce miloval ty plněné fontánem, ale omylem jsem jim původně říkal nugáty, i dopřávali mě doma dlouho nugátu; další to z podivuhodných nedorozumění mého života. O Vánocích 1975 jsem uzavřel se sestrou sázku, že si celý příští rok vydržíme oba vést diáře a nevynecháme ani den; posléze mi to mělo připadat zničující a zápisy jsem odbýval.

A ještě rokem 1976

Prvního ledna po půlnoci jsem na druhém ze všech dvou tehdejších programů prvně v životě viděl film *Lelíček ve Službách Sherlocka Holmese*. 2. ledna jsem dokončil hned dvě čísla časopisu Rodina naráz a umístil je za sklo kredence; jako obvykle. S otcem jsme odjeli do Malé Úpy a v ubytovně Družba nám přidělili pokoj s výhledem k polské hranici. Ačkoli se strhla vánice, stejně jsme lyžovali, a dostal jsem horečku. Takže jsem brzy trávil čas v posteli četbou *Robura Dobyvatele a Pána světa*. Otec o mě pečoval rád a z tamní knihovny jsme si navíc půjčili *Bubáky pro všední den* či klasickou sbírku Poeových detektivek, které mě nadchly. Tady jsem je potkal poprvé, nicméně je nestihl dočíst. Až poslední dva dni jsme se s tátou vydávali na čtvero sjezdovek v Peci a já zvládl rychlé, krátké oblouky. Když jsme se vrátili domů, v televizi běžely seriály *Tajuplný ostrov*, *Bolek a Lolek na cestách*, *Podivuhodná dobrodružství rodiny Smolíkovy* a *Třicet případů majora Zemana*. Starý Plzeňec slavil tisíc let první písemné zprávy o sobě. Ve škole jsem zaujatě vstřebal základ řecké abecedy. Koncem ledna jsme jednoho pátečního odpoledne zametli a vytřeli pionýrskou klubovnu pod lesem, utřeli prach a pokryly stoly ubrusy. Té neděle jsem zřejmě poprvé navštívil Západočeské muzeum v Plzni. Se Štěpkou Ledinskou a Mirkou Štěchovou jsem sáňkoval u Blažeje. Na pololetním vysvědčení se objevila jediná dvojka z matematiky, v lidušce jednička z vyřezávání. 1. února mě nadchla vernovská výstava v Technickém muzeu, jen kvůli ní mě ostatně naši vzali do Prahy. Zpětně vnímánonebyla tak ohromná, zohlednila jedenáct Vernových románů.

Naši třídu navštívil ornitolog a doporučil malou, černobíle ilustrovanou knížku s ptáky; prý je lepší než jakákoli barevná, protože barvy prý by stejně neodpovídaly realitě. Měl jsem pocit, že dílo pod jeho vlivem objednávám, nicméně nikdy nepřišlo.

Začel jsem se raději do *Podivuhodných příhod žáků Kopyta a Mňouka* a v sobotu 7. února mě v plzeňském kině navždy ohromil film *Fantomas se zlobí*. Den poté jsem v plzeňském Edenu poprvé viděl *My Fair Lady*. Začal jsem chodit do střeleckého kroužku a účastnil se klání ve Štáhlavech. Rád. Otrávil mě teprve významně pronesená slova pana Štecha: „To víte, děti. Pokud budete mít výsledky, *budete jezdit*. Pokud ne, nebudete.“ Já ovšem (plný ostychů) nikdy nikam na mistrovství nechtěl. V kině (což bylo *ono!*) jsem si tehdy oblíbil *Mrzána* ve snímku *Drahé tety a já*.

Jednu únorovou středu z nějakého důvodu nejely autobusy a spolužáci ze vsi Losiná za kopcem Radyní dorazili po svých: Do deseti dopoledne. Nato se přešlo pod okny přes ulici na *Zbraně pro Prahu*.

Na rozdíl od několika předchozích verneovek (v počtu přečtených románů Julese Verna jsem poctivě zápolil s Chýlkem) mě *Závět' výstředníka* opravdu chytila. Začal nás víc navštěvovat Vít'a Vojáček a podnikli jsme výpravy na Hůrku a Žižkovo koleno. Jednou ovšem taky přišlapal z Plzně na kole mezi auty a bez vědomí rodičů; táta si pro něj večer zase v klidu přijel. Těžko říct, jak to Vítovým rodičům doma klapalo, ale vybavuje se mi, jak si doktorka Vojáčková (někdy poněkud neurotická) jednou mým rodičům stěžovala, že Mirek doma chodí nahý.

Zaujatě jsem hltal šest dílů *Monte Christa*. Při hodinách tělocviku jsme uvykli vybíjené, takže mě mrzelo, když jsme nějaký čas nesměli válet poté, co jsme nekázní rozzlobili tělocvikářku Valtovou. Maminka mi v knihovně prozřetelně a naráz vypůjčila *Tarzana* i *Vinnetoua* (ve třech svazcích), i baštil jsem tyto „správné“ knihy. May mě ale zaujal jenom v některých sekvencích a iritovalo mě, že hrdinové jdou po Santerovi, ale když se podívám o několik dílů dopředu, tento padouch stále žije a pronásledování zdaleka nekončí. Zvyklejší jsem přece jen byl na vernovskou strukturu příběhu.

Pod vlivem Svěrákovy a Smoljakovy komedie o Františku Koudelkovi jsem denně sledoval svůj kondiciogram, ale naštěstí se smolnost jistých dní obvykle nenaplnovala. Ze seriálu *Slavné útěky* mě nejvíc zaujal díl o Kempelenově šachovém automatu. V březnu jsem pomáhal otci skládat dalších jedenapadesát metrických centů uhlí. 10. 3. byla ve škole taková zima, že jsme stávkovali, byť se dá stěží popsat, co vlastně naše stávka obnášela. Například

zrzavá a milá Zuzka Nosků řekla: „Já tu nejsem!“ A zvrátila se kouzelně v lavici se Čtyřlístkem na čele. Chvála pánu Bohu nebyla děvčetem, kterému jsem jiný Čtyřlístek odporným způsobem ukradl a které jej pak vytrvale hledalo a několikrát se mě vyptávalo. Jednalo se o tehdy již starší, ještě nečíslovaný a dnes nesmírně cenný *Jeden den v Bubákově*.

Vedle v ulici jsme opět zabojovali proti Jiřímu Klausovi, tentokrát za podpory jeho sousedky Štěpky. Babička tou dobou Evě přátelení s tím znalým děvčetem rozmlouvala poté, co si ve třídě hrálo na porod a učitelka o tom bezostyšně referovala. Na malém městě skutečně prosákne ven a rozšíří se hodně, jak věděl třeba i Jean Cocteau.

Spolužák Pavel Pirner mě uchvátil dvěma sešitky s *Divokým Billym*, když je přinesl do školy. S mámou jsem v kině viděl *Pádu říše římské*. Založili jsme si bez ohledu na Pionýra novou partu a budovali rádoby klubovnu v houští nad Žižkovým kolenem. Starý dobrý Plzenec je odsud na dlaní, zatímco človíčků v křovinaté stráni pod rotundou si jeho občané obvykle nevšimnou. I tak jsme důkladně maskovali. Od ostatních jsem si bohorovně nechal říkat *šerifadmirál* a chvíli to snesli, než došlo na vzpouru.

V ulici ukládali pod zem další potrubí a chození po rourách mi přinášelo cosi jako katarzi; svědomitě jsem je ošlapal každý metr trubek. V kině jsme viděli americký kreslený film *Lady a tramp*. Na přeborech v Blovicích jsem vytvořil družstvo se Sůvovou a Štěchovou a ve střelbě byl nakonec sedmý ve své kategorii, když vyhrál můj spolužák Kovář a Štěchová byla první z děvčat. Doma ji, pravda, pilně cvičili.

S Vaškem jsme pod jezem budovali hráze a pomocí placáků zvládali jak žabky, tak tzv. vodníky, jak mě je kdysi učil Ríša. Začátkem dubna jsme s pionýrem očistili základy kostela Svatého Kříže na Hůrce. Už jsem měl tou dobou ve sbírce 83 odznaků. V dubnu jsem ve výtvarce nadvakrát zapracoval na olejomalbě Motýl, která se později k mému překvapení ocitla v denním tisku. Šestáho v tom měsíci zbil pedagog Pražák mírně Pavla Rejška a téhož dne mi táta vyrobil krabici na odznaky; za dvacet korun jsem si hned prikoupil zbylé dva z trojice k tisíci letům městečka a i Vašek mi tři odznaky - v podobě olympijských sněhuláků - věnoval. Sobota 10. dubna byla železná a šrot jsme sváželi už v pátek odpoledne. V neděli jsme na zahradě vypalovali suchou trávu a směl jsem přelézt k Vlnařovi, abych s konví hlídal plameny. Mé dvanácté narozeniny pro mě znamenaly šanci sedět beztrně v autě na sedadle smrti. Mezi dárky jsem objevil datové razítko a odznaky s Radyní a plzeňským Pivovarem. 18. 4. jsme stačili wartburgem objet Žebrák, Točnick, Křivoklát a Lány. Pionýrského shromáždění 21. 4. se zúčastnil iluzionista učící nás trik s uzly. 24. dubna jsem se cítil jen co odstrčený záložník na krajském přeboru v Blovicích, zatímco Mirka vystřílela sto padesát z tří

set bodů, což jí stačilo na druhé místo. Další odznaky, a to hned dvanáct, mi přidal bratranec Zdeněk.

28. dubna jsme jako správní pionýři vyčistili studánku na kraji lesa a den poté jsem na Hůrce nasbíral se spolužákem Honzou dvě deka trnkového květu, byť za cenu nudy. Na prvního máje v kině dávali *Neuvěřitelná dobrodružství Italů v Rusku*, na sovětský film cosi nevidaného, a den poté jsme ve škole probírali, co jsou pestík a blizna. S Vaškem jsme cestou domů opět lovili Jirku Klause a doma mě uspokojila úhlednost omítnutí podezdívky garáže. Otec mě vzal na skútru na zámek Kozel a 9. května jsem díky tomu mohl sledovat lité boje v podání skupiny historického šermu: klání dřevci, kopími, dýkami, pochodněmi, halapartnami a řemdichy. Jednoho nešťastníka dokonce zapálili a pointou se stal výstřel z kanónu. Část jejich scénáře mě inspirovala ke komiksu *My jsme dva a jich je šest*.

Jednu květnovou neděli se naše třída vypravila na kolech do Lužan, kde nám zazářilo do čí pole žlutých a červených tulipánů. Jen kdyby se tři z nás nesrazili, jen kdyby Pavel Pirner nepíchl. Výlet se podařilo stačit mezi devátou ráno a půl šestou, kdy se monumentálně sjíždělo od Radyně. Týž sjezd jsem od té chvíle absolvoval nesčetněkrát.

To jaro mi hned několik poznámek do žákovské knížky napsala učitelka přírodopisu Valentová, které se přezdívalo Kádinka, a stále víc se mi líbila. Cesty v tmách z kreslení v lidušce v Sedlci jsem vyplňoval příběhy *Žluzozeleného Ďasa*, kde s titulním monstrem bojoval sám Sherlock; spolužák Petr Vrobel naslouchal. 2. června jsem absolvoval školní exkurzi do plzeňské stáčírny vín, v pátek čtvrtého se třída ploužila po pomyslné kružnici okolo Plzně, Radyně a Hůrky, přičemž jí tížily pláštěnky a bojové masky. Den poté jsem opět brigádníčil naproti přes ulici a hloubil před školkou osmdesát centimetrů hluboké pískoviště, narazil na kosti a obratem telefonováno do Západočeského muzea pro archeology. Osmého června mě okouzila první plzeňská naučná stezka, když jsem ji slavnostně prošel s rodiči. Oficiálně byla otevřena den poté, ale to jsme jeli se školou do Koněpruských jeskyní a na Karlštejn a Křivoklát, na kterémžto hradě vzrostl počet mých odznaků na 161. Ale připadalo mi podstatnější, že jsem seděl s Ferdou a mastili jsme karty. Den poté při tělocviku jsme já a Pavel Rejšek jako jediní zdolali výšku 115 cm. V časopise Sedmička se začal objevovat komiks o Řím potírajících Galech. Během sportovního dne na hřišti pod lesem jsem uběhl padesátku za 8,3 vteřiny, a to ještě se špatným startem. 16. června jsme si prohlédli se školou výstavu loutek divadla Alfa. Sedmnáctého přijelo dopravní hřiště. 23. června jsem se s brýlemi a dýchací hadicí potápěl na koupališti v Rokycanech. Krausová v lidové škole umění mi udělila na konci školního roku jedničky. 26. 6. jsme se spolu s Vítou a Katkou

Vojáckovými koupali na Labuťáku poblíž jejich chalupy a nato jsem s ním opět vrávoral po trámech vysoko nad podlahou tamních pobořených stodol – a opět přežil.

29. 6. jsme hráli hru Co se ve třídě změnilo. Na tátův pokyn jsem si začal v těch dnech čistit kolo, ale zanedbával ho jinak, takže se pode mnou na ulici jednoho dne rozlomilo. Byl to Pionýr, na kterém se ještě brzdilo stlačením pedálu vzad.

Koncem školního roku přibyly do rodiny hned dva výtisky knihy *Tisíc let Starého Plzně*.

Šrámkova Sobotka 1976

Dovolená v Českém ráji v mých dvanácti letech začala návštěvou soutoku Vltavy a Labe v Mělníce a pokračovala návštěvou autosalónu v Mladé Boleslavi. Přespali jsme v kempu Sedmihorky, kde se rodiče pohádali, a pamatuji, jak mě máma s pláčem kamsi odváděla.

Všechno se zase spravilo, jak jsem aspoň věřil, a Šrámkovi věnovaný festival ten rok sestával taky z večerního koncertu na čtvrtém nádvoří hradu Kost, noční procházky Sobotkou a výletu na závratné Drábské Světničky a hrad Skály, pod nímž nám Alfréda Strejčka přečetl první kapitolu stejnojmenného Jiráskova románu. Nadchla mě, ale když jsem ji nedávno četl sám, těžko jsem chápal proč. - Sobotka nesobotka, ležel jsem ovšem tehdy sám v publikaci *Vlajky, znaky země světa* a v soboteckém biografu stejně jako pak v Plzenci se pobavil komedií *Čtyři sluhové a čtyři mušketýři*.

Zbytek šestasedmdesátého roku

Cestou ze Sobotky jsme navštívili Říp. Doma zatím vyrostli jak králíci, tak lusky hrachu (mňam). O prázdninách máma vymalovala pracovnu, chodbu a babiččin pokoj; mezi přesunutým nábytkem díky tomu dočasně vznikly probíhačky. Jejich týden byl fajn. Skvěje se ve vzpomínce jako námět příběhu z úplně jiného světa. A těch knih, co bývalo během malování nutno přenosit, ó, jé. Jen kdyby se nakonec nehydrovoskovalo.

Četl jsem znovu *Draculu* a na otcovo doporučení non fiction *Pětka z mravů*, ale musel jsem mu předtím odkývnout, že si nebudu brát z Harry Jelínka, Ivana Kruegera, Alexandra Staviského a Al Capona příklad a že ani nezačnu zkoušet rozbít bank v Monte Carlu.

„Slibuji.“ „Fajn.“ Opět mě zkusil učit některé chvaty a navíc karate, ale byl jsem natolik apatickou spící pannou, že to proběhlo víc na teoretické bázi; tenkrát jsem si to ovšem neuvědomoval.

Okolo garáže jsme zaseli trávu. Časopis Pionýr mě to léto nadchl i jen zkrácenou verzí Wellsovy *Války světů*. Objevil jsem taky humoristu Wittlina a Ladova *Švejka*, toho takřka

komiksového. Táta opustil pekárnu a chystal se k vodohospodářské správě v Plzenci, Zbavil se tím nočních.

Koncem července s námi navíc vyrazil autem do Rudy a došli jsme na tamní jezera. Jedno dopoledne jsem s ním šťasten vylezl po sjezdovce až na špičku Špičáku a později jsme obdobně dobyli Pancíře a dosáhli Hoffmanek. Vrátili jsme se domů a začátkem srpna otloukli z baráku veškeré zpuchřelé kusy omítky. Táta nahazoval.

Natírali jsme okapy a římsy. S Evou jsem si chvíli hrál tím způsobem, že jsme do vzduchu vysílali prostřednictvím gumiček plastická letadélka. Otestovali jsme i nový bublifuk. 9. srpna konečně dorazil z Loun. Ríša a já mu mohl předvést triky zvládnuté podle knížky *Abraka dabra* z edice Oko (sv. 30); i kouzlení pro mě představuje jednu mikroéru.

14. až 21. 8. jsme žili v Havlovicích a já tam mimo jiné poprvé v životě louskal *Knihu džunglí*. 22. 8. ale máma musela na chmel. Vydali jsme se po týdnu s otcem za ní a všichni tři jsme si prohlédli Valeč. Vrátila se 8. září.

Zcela vážně jsem tehdy plánoval, že kroniku našich koček, kterou jsem v Havlovicích dopsal, pošlu do Mateřídoušky. Co by tam s ní tehdy udělali, opravdu netuším. Nápad jsem zavrhl a raději pracoval na ilustrovaném hororu *Půlnoční běs*. Počínaje 26. srpnem jsem také až do konce prázdnin navštěvoval Petra Nepodala, Káju Kuchynku a Honzu Jaška v sousedním bloku – a povídal a povídal. Pak začala škola a 8. září mě už čtvrtým rokem za sebou zvolili kronikářem oddílu. Evě se někdy tehdy zdál strašný sen, i sepsala na tom základě skvělý horor *Malá paní*. Později k tomu sešitku připojila ještě dvě pokračování.

Od poloviny září jsem začal číst *Dějiny dobytí Mexika*. 17. 9. jsme s Evou založili Klub přátel hraček, a to na „malé půdě“. Jeho symbolem jsme učinili dutý válec, který byl dávným produktem muniční továrny v Hrádku u Rokycan. Ranní němčiny vždy v pondělí a ve čtvrtek s učitelkou „Maňou“ Černou (z rohu naší ulice) mě ubíjely. 22. 9. došlo k dalšímu shromáždění plzenecké pionýrské skupiny a je to možná zvláštní, ale navzdory našemu úsilí ani toho roku neprošel mezi členy syn protikomunistického brojitele Rejšek.

24. 9. mě táta vzal do Edenu na bezvadný film *Le Mans*. Den poté jsem byl s kroužkem kreslení v Klatovech, obnášelo to i mumie. 29. 9. jsem přepočítal odznaky. 235! 1. října táta prvně šoféroval pro nového zaměstnavatele. 9. října jsme byli s třídou na kolech v Blovicích a ve Spáleném Poříčí. I s cestou domů to na mapě vytvořilo trojúhelník. Naše garáž byla toho podzimu definitivně dokončena tím, že táta nabil dopředu pod přečnávající střechu úhledná

prkénka a do čela nahoru dlouhé prkno; ještě jsme netušili, že se pod onou čelovkou usídlí kuny.

13. října jsme byli s Pionýrem v plzeňských kasárnách. Sledoval jsem tou dobou v televizi *Muže na radnici a Chalupáře*. Zaujatě jsem vstřebal příběh Krüsovy knihy o ztraceném smíchu. Pochodové cvičení 21. října proběhlo snad i proto, že školu chvíli nešlo vytápnout. 23. 10. nám začali do domu zavádět vodu, až do té doby jsme pili jen ze studny. Eva i já jsme byli na přelomu října a listopadu marod a využili to jako čas vysoce akčních her s pokojíkem pro panenky. V lidušce se mi povedla barevná kopie Čapkovy *Ženy* z cyklu *Oheň*. Čítal jsem denně *Fregatu plující kolem světa* od Františka Běhounka a neděli co neděli sledoval seriál *Daktari*. Začátkem prosince sestra dostala k desátým narozeninám album na nálepky od sýrů. 10. 12. jsme ve škole vyráběli papírové řetězy pro chystaný karneval v lidáku. Na čtvrtku jsem namaloval velkou červenou ozdobu a během plesu se skvěla na stěně spolu s výtvary mých spolužáků, kteří občas kopírovali populární postavičky i včetně toho Sekerova Ferdy. Bál se konal 18. 12., šel jsem za kuchaře a Eva za Šípkovou Růženku. 22. 12. jsme ve třídě záludně nahrávali na magnetofon vyučovací hodinu s učitelkou Urbánkovou, která si neuměla udržet kázeň. V televizi začali dávat seriál *Pan Tau*. Pod stromek jsem dostal pět knih a dvě z nich mě zvládnou pohltnout ještě dnes: Elstnerovo *Motorové opojení* v druhém vydání (ne tedy to, kterým jsem kdysi listoval u Miloše Kubína) a *Kochánkových 1000 československých rekordů*.

Mezi jedenadvaceti dárky, které jsem dostal (a jako vždy akurátně sčítal) se vyskytla prostá červená pištálka z plastu, pastelky, skicák, lyžařské boty a patnáct nových odznaků. Naše rodina si navíc darovala nádobí a lucerničky na stromek.

Od 28. prosince dávali v televizi třídílnou inscenaci *Hrající deštník* o vynálezci Aldemarovi, což byl příběh, který jsme s Evou znali z onehdy zapůjčené knihy. Na Silvestra nezklamal animovaný *Šťastný Luke*. Nu, a v lednu 1977 jsme žili s rodiči chvíli v chatě U krále Šumavy v Rudě... Ale ještě se k tomu dostanu.

Grilovaná kuřata a žár Raye Bradburyho

Asi každé dětství má rádo táboráky a jsem pyroman; do jisté míry. Jaksi občas hořím zevnitř, což se projevovalo už v dětství. To ovšem panovala v zahradách větší svornost, zatímco dnes je spíše výjimkou. Dnes už musíme zohlednit polohu sousedstva na pozemcích, pokud něco podpálíme a není to jako kdysi, kdy jsem se do role Ohniváče pokládal beze všech skrupulí. S dýmy k nebesům stoupajícími se dnes vůbec přesmíru nadělá, dodal bych, a hořlavý odpad by

se přitom měl pálit i rovnou na ulici (a ne bůhvíkam odvážet). Tak bych likvidoval také plasty, pneumatiky a prostě vše, co hoří, neboť oheň ví, na co má, a nezalekne se, když žádá o svá práva. Odpad je přečeňován, je mu věnováno zbytečně moc pozornosti a osobně bych jej ani netřídil do „těch“ barevných popelnic. Ač vzpomínám, že ve filmu *Má máma, masový vrah* titulní hrdinka dokonce jednu dámu za netřídění odpadu zabila. To už mi připadá přehnané. Stejně přes míru, jako likvidovat ekology. Ale ochoten jsem uzavřít rozumnou sázku o to, že si zemská atmosféra s jakýmkoli dýmem poradí.

Ale do dětství. První třídu mám spojenou s výletem do starého lomu v lese a nejslastnější z ohýnků mé kariéry. Poprvé a vlastně naposled jsem žasl, jakou jsou špekáčky s chlebem dobrotou, a nikdy už mi lépe nejely; ačkoli na vojně jsem si jednou pochutnal ještě víc. Bylo to v Benešově u Prahy a výjimečně na nás zbyla v kuchyni kupa maštěných kuřat a „chlebík“. Cítil jsem se po výcviku vyhládlý a ne, nikdy předtím ani potom jsem si na kuřatech víc nepochutnal.

Ale oheň jako takový rovněž chutná, neolizuje-li vám již podrážky, a ještě ve svých třiceti letech jsem vnímal jako neobyčejně příjemný moment, když jsme se s mou láskou usadili bok po boku před ohýnkem, opření jen o starou kozu na řezání, a zírali do jícnu všepohlcujících plamenů Raye Bradburyho.

Paříž

Roku 1968 naši rodiče navštívili Paříž a to také v podstatě zůstalo jejich jediným společným výletem do zahraničí. Já a Eva jsme tenkrát byli ještě dost malí, tak nás nechali v Československu s babičkou, ale maminka po návratu vyprávěla, kreslila Eiffelovku a poradila, jak ji konstruovat z červenobílých kostek. Zvládl jsem to mnohokrát. Líčila nám bulváry, které se nedají kvůli provozu vůbec přejít, ač se o to s tátou v první chvíli naivně pokusili, a já si prohlížel barevné diapozitivy, na kterých se místo aut táhnou tmou světelné čáry, a domníval jsem se, že cizokrajné a cizomravné vozy Paříží uhánějí tak rychle, až se rozmazaly. - Máma mi vyložila, jak se liší Sacré Ceur a Notre Dame i co je Vítězný oblouk a roky doma visel na zdi zarámovaný kýč v podobě pařížského rošťáka. Sám jsem nad Seinou nikdy nejel, nicméně minimálně jednou jsem po ní zatoužil a ty, Jorindo, víš, kdy to bylo. Když mě zmátla ona série fot, na kterých se Paříží pohybuješ s kamarádkami. Ó, kéž bych se uměl vrátit v čase a být taky tvým kamarádem na vrcholu Eiffelovky!

Šťastná máma, myslím, vzpomínala i na neóny nebo pistáciovou zmrzlinu, ale to si asi už pleťu s dojmy rodičů po nějaké jejich návštěvě Prahy let šedesátých.

Veliký Vinnetou

U *Vinnetou* a filmů toho typu spatřených poprvé v dětství neumím ani dnes, po opakovaném zhlédnutí, vnímat děj jinak než prizmatem úvodní chvíle. Rád bych získal odstup, jenže mi to nejde. Všecičko z prahu úvodního momentu trvá a věřte, šlo v dětství o film delší než dnes. Jako svět onoho rozsahu jej vnímám dál. *Poslední výstřel* jsem ale poprvé sledoval v přítomnosti sourozenců Vojáčkových a starší Vítova sestra Kateřina už dopředu hlásila: „Vinnetou bude zastřelen.“

„Nebo ho zabije rapír?“ snažil jsem se marně hrůzu banalizovat.

„Kulka, Ivo. Kulka.“

Proklatá, ty třikrát proklatá Kateřino! A sice jsem se uměl koukat, ale bylo to cosi absolutně nezvyklého. Prostoupila mě hrůza z onoho finále. Což má rudý občan Západu právo dodýchat? *Copak nemá na vzduch rodné Ameriky od rodičů dýchací papír?*

Městem od bodu k bodu

Dětství jsem nesl jako dost mužů v sobě daleko přes čtyřicítku. Od jisté chvíle jsem se navíc polovědomě zaměřil spíš na sbírání knih, četbu a psaní; ne na skutečný život. Proč, je zřejmé; ač jde o konglomerát příčin. - Maně vzpomínám na jeden týden života přetrpěný v geodetické kanceláři v Radobyčické ulici v Plzni. Záchranou byla jen pauza na oběd a to jsem vždy vyrazil do ulic a hnal se takříkajíc *od bodu do bodu*, většinou po trase mezi nějakou trafikou, antikvariátem a prodejnou knih. Kontroloval jsem, co vlastně mají i nemají, a jen někdy něco koupil, a kdybych dnes vlastnil všechny peníze, které jsem kdy vydal za různé Čtyřlístky, časopisy, zvukové nosiče a hlavně knihy, byl bych milionář.

Indiáni proti kovbojům

Za mého dětství bylo ve školních třídách zvykem kreslit na papír dvě proti sobě rozložené armády, a to indiánskou a bělošskou. Postavičky z protichůdných polovin papíru po sobě začaly střídavě vysílat střely a šípy a tu palbu znázorňovaly bleskově čmárané čáry od hlavně či tětivy. Zasaženého bojovníka jste vždycky začárali, ranění neexistovali. Hned se umíralo. Po vzoru spolužáků jsem vždycky kreslival skoro stejné westernové městečko, kolovou pevnost a X hlaviček pod širáky nad palisádou. „Saloon se ale píše s dvěma o,“ upozornil mě v začátcích Kuchynka.

Jinou třídní zábavou předpočítačové éry bývalo kreslení bludištních závodních drah se řadou slepých odboček do žump a takzvaných šrotovaček. Projížděli jsme tudy rovněž tužkou a pár jsem jich jat brutalitou i zlomil.

Přidaná hodnota

Teprve kolem padesátky jsem si uvědomil, že k úspěchu potřebuje člověk přidanou hodnotu. Ať už jakoukoli. V mládí jí bývá osobní půvab, i když si to uvědomujeme v nedostatečné míře (jak značnou hraje roli), ale i bez ohledu na charisma, které je naším osudem (a nejde donekonečna vylepšovat a možná vůbec), se většina života motá okolo toho, kdo je náš otec.

Můžete si to odmítnout připustit, je to však přinejmenším stejnou realitou, jako se ve viktoriánské Anglii točilo až příliš věcí okolo tehdy nejtýpější otázky „co by na to řek strejček“. Tak či tak je fakt, že umět se narodit je základ. A narodit se do takříkajíc lepší rodiny (popřípadě rodu podepřeného zajímavými předky typu Heyrovského) nepochybně může sehrát fatální roli. Byť, uznávám, nemusí – a vlastní přičinění taktéž něco znamená. Jsou výjimky. Ovšem nečetné. Přidaná hodnota tkví pak taky v tom, že se v pravý čas vyskytnete na správném místě. A neumím si pomoci, ale mám pocit, že podobně jako je pražský autor svou rodnou češtinou odříznut od rovnocenné šance soupeřit s autorem světovým či anglosaským, tak je i mnohý regionální spisovatel determinován a odříznut od šancí oblastním prostředím a někdy i tamními nakladateli.

Záblesky jiného sexuálního citění

Vybavuji si jen několik momentů z času puberty, kdy jsem takřka autenticky pochopil přitažlivost vlastního pohlaví. Jednou mě zaujal Mauglí Zdeňka Buriana na konkrétní ilustraci a je, řekl bych, symptomatické, že Burian uměl malovat spíš muže. Jindy jsem si v bleskovém, snad jenom vteřinami vymezeném momentě uvědomil přitažlivost jednoho ze spolužáků. Byl sportovní typ. Ale jinak zůstávám i ke své škodě pohlcen pozorováním žen a dívek, což je u potenciálního spisovatele na pováženou. Homosexualitu, když jsme u toho, zajímavě zobrazil Ian McEwan v *Pohostinnosti cizinců*, a to právě díky tomu, že o ní nemluví. Maně si vybavuji sekvence s procházkami po (nejmenovaných) Benátkách.

Písek

Boky mého pískoviště vymezovalo pár dutých cihel, v nichž se usazovaly čilé, žluté stonožky. Písek byl cihlově červenavý. Vždy jsem seběhl se schodů, překonal betonový dvorek, mrkl do vonné zahrady a neletěl dál, ale přidřepil do pomyslného ateliéru své tvorby a vršil, už vršil

horu, již splácával hrad a okolo hloubil příkop. Vrcholem se pak stávalo vpouštění vodstva doň prostřednictvím zahradní hadice a rád jsem také projektoval klopené a klikaté dráhy.

Hájky, háječky

Vídal jsem jako děcko z vlaku na cestách za rokycanskou babičkou (přestupovalo se v Nezvěsticích) shluky borovic v polích, odjinud dodnes podobné lesíky neznám. Jako bych se tudíž tenkrát plným právem domníval, že jsou charakteristickým znakem těch míst. Co bych asi objevil v nich uvnitř? Poklady? Propasti? Vrahy? Smrt? Vše je možné, ale není snad zvláštní, že mě po celý následující život ani jednou nenapadlo některý ten les navštívit, když bývaly tak mocným zdrojem magie? Rostou či rostly ode mě přitom jen pár kilometrů.

Krásy Rokycan

Podchod u rokycanského nádraží, ve kterém jsou na černobílé fotografii vidět siluety dvou dětí, totiž Evy a mne, zůstal dalším symbolem babiččina, strejdova a tetina města. Anebo odumírající, do porostu se propadající bazén v zarostlé pláni proti tamnímu babiččinu domu a tátova nad ním se vznášející vyprávění o tom, co tu prožíval s kamarády koncem války.

Rok 2000

V dětství jsem měl dosažení roku 2000 na stejné úrovni s přistáním na Měsíci.

Řadím v poličke knihy podle času jejich vzniku

Rodiče mě a Evině zařídili počátkem roku 1975 úžasný dětský pokoj. Koupili nábytek a slavnostně jsme vymýšleli kompozici světlé stěny. Skládali jsme ji z uzavřených skříněk a knihoven a nato jsem do poliček ukládal knihy. Později mě popadlo něco trochu divného. Přeskupil jsem svazky dle dat prvních vydání originálů, takže vlevo se ocitl *Gulliver*. Naštěstí jsem ještě knih moc neměl a posléze jsem od podobného řazení upustil. I jistý pan Manguel ve Francii by mi dal za pravdu.

Zaslepenost Vrchlického ulice

Teprve nedávno jsem si uvědomil, že od narození žiji v netypické ulici. Na koncích je zaslepená, aniž má v sobě jakoukoli křižovátku. Jistě, na obou uzávěrech lze zatočit doleva i doprava, což představuje hned čtyři úniky, ale nikdy nelze pokračovat rovně.

Několik let před momentem, než mi tohle došlo, jsem si v Plzenci všiml jiné takové ulice. Tou jsem ještě nikdy nešel, uvědomil jsem si. Je divu? ptal jsem se v duchu - a divu nebylo. I Vrchlického ulice je podobně zakukleného typu, i když nelze říct, že by jí nešlo projít jako

zkratkou. Výjimečně to taky turisté udělají, ale vyložená zkratka to prostě není, a pokud uvnitř nebydlíte nebo nejedete do školky či někomu na návštěvu, neexistuje důvod ke vstupu.

Občansky pomáhám s výstavbou obchodního domu v Plzenci

Aby máma doložila, že prožila aspoň den manuální prací mimo domácnost, vzpomene vždy na jedno své angažmá na brigádě počátkem padesátých let, kdy okolo ní poskakovali chlapi, aby jí pomohli s kolečkem. Má na to příjemné vzpomínky, i když v obraze není, řekl bych. Ani já se ale nevyznamenal. Stále vidím jednu sobotu před přijímačkami na střední školu. Já a otec ráno míříme na stavbu nákupního střediska Radyně. Teprve později mi došlo, že chodil na brigády i proto anebo jen proto, aby mě na gymnázium doporučili.

Ves Kotouň a výpravy do ní

Rodinní známí Klepsovi měli chalupu ve vsi Kotouň u Nepomuka, kde žili jejím vylepšováním; otec té rodiny mi proto imponoval. Hlavně tím, že předělal na obytné místnosti hned dva chlévy a zazdil v jednom okénko, aby měli domácí sejf. Od roku 1972 jsme k nim jezdili a já a Eva si hrávali s jejich dcerami. Sestra a ty dvě holky se převlékaly za princezny, já tam poprvé slyšel Šimka a Grossmanna. Z gramodesek. Pojil nás tehdy ale všechny například i televizní seriál od Fan Vavřincové *Taková normální rodinka*, jemuž Jiřina Klepsová říkala *Taková bláznivá rodinka*, a poprvé v životě jsem u nich na chalupě listoval Hrnčířovou komiksovou adaptaci Troskových románů.

Roku 1974 rodiče rozhodli, že do Kotouně podnikneme tajný výlet. Evě jsme cíl neudali a hodlali jsme Klepsovi překvapit. Vymyslil to táta, ale teprve dnes mi říká, jak ho tenkrát bolely nohy z prochozených nočních v pekárně.

Z Nepomuku jsme rázovali po zelené do údolí a přes les. Na jednom rozcestí mi táta pomohl rozdrtit pár velikánských křemenů úžasné bělosti a pár kousků jsem si vzal. Ale vrcholem výletu bylo objevení dvou gigantických píchavek zářících v trávě; předtím jsem o podobných houbách nikdy neslyšel. Prošli jsme Oselce a další les. Eva užasla: vynořili jsme se zničehonic před chalupou našich kamarádek. Ale ouha, nikde nikdo. Nebyli doma.

Napsali jsme přede dveře „byli jsme tu“ a seskládali barikádu z větví. Klepsa mi později vynadal, protože jsem mu děláním značek rozryl čerstvě zasetou travu. Psal jsem si nedávno s Jiřinou a překvapilo mě, že má na naše setkávání stejně prima vzpomínky. V Karkulčině temném hvozdě u jejich chalupy jsme s rodiči jednou nasbírali obrovské kvantum hub i včetně gigantického hříbu a Klepsa upřímně vyjádřil obavu, že jim tam začneme chodit. V tom směru ale zůstala mocnější má vzpomínka na lesy vpravo od asfaltky, která stoupá ze

Šťáhlav k tátovým Rokycanům. Jednou ráno jsme tu vysbírali hotové plantáže klouzků a ono vidění mi pomáhá celý život, i když houby moc nejím. Toho, že mě tenkrát táta probudil, rozhodně nelituji.

Slaměný labyrint „Oz“ a rokycanské hřbitovní bludiště

Jednou jsme v Rokycanech šli procházkou za město a ohromilo mě cvičiště pro vojáky v podobě spletených chodeb se stěnami pečlivě zrobenými ze slámy. Nadšeně jsem probíhal nezastřešenými chodbami „města Oz“, stalo se to ale jako většina věcí v našich krátkých životech jen jednou. Stavba zmizela. Stálé bludiště ale Rokycany chrání na hřbitově, sestává z keřů a na začátku je pozoruje socha z náhrobku. Ona specificky vonící místa mě obluzují dodnes, přijdu-li tam.

Od plzeňského hřbitova ovšem zase máte jeden z nejhezčích pohledů na naše město, i procházím někdy tamními stezkami, když zaliji, a nic se nezměnilo; zvláštní. Sochy stále stojí ta, kde vždycky stály. Tady se jen málo inovuje. Snad jen kaplička a márnice už mi nepřipadají tak draculovsky strašidelné. Jako chlapec jsem objevoval na náhrobcích ta nejzvláštnější jména a atmosféra hřbitovních zahrad mě bez ustání inspirovala k chrlení příběhům. Stručně řečeno, obávám se, že mám ke hřbitovům takřikajíc brdečkovský přístup: Jsou mi romantickými universy a postrádám pocit, že tam podstata zesnulých zůstává.

Rozkopaný hrob jsem navíc snad nikdy ani neviděl. Nebo tedy jednou: U rotundy na Hůrce. Archeologové tam v sedmdesátých letech odkryli kostry. Stáli jsme nad nimi s Petrou Koubovou, Oldřiškou Kopeckou, Jirkou, Petrem, Kájou a se Zuzanou Noskovou. Po několika dnech je nevyzvednuté zase zasypali.

Sir Alfred Hitchcock

Pamatuji svého prvního Hitchcocka a nejde bohužel jen o můj pocit, že za mládí mé generace uvedla Československá televize jediný jeho film, *Rozdvojenou duši*, a navíc teprve poté, co se tento génius odebral věčností. Vysílali to pozdě, přesto jsem vydržel, neusnul, vše vstřebal a ovlivnily mě především známé sekvence malované Dalím. To, že zrovna tento film není „typický Hitchcock“, jsem odhalil až po letech.

Jean-Paul Belmondo, David Niven a Filuta

Belmonda jsem poznal jako muže, co chce opakovaně umřít v *Muži z Hongkongu*, což je adaptace zajímavé verneovky. Film však byl taky odlehčením vedle tou samou dobou vzniklého *Bláznivého Petříčka*, kde si Belmondo ze sebevražd legraci tropí ještě méně.

Mohl bych teď jmenovat řadu snímků s Jeanem-Paulem, ale zůstanu u jediného, u *Velkého šéfa* (s Davidem Nivenem v titulní roli). Ta komedie mi zůstane zjevením, asi jsem ji viděl v pravý čas a asi je mým nejoblíbenějším filmem vůbec, i slýchám, slyším dál z minulosti Vaška Chýlka, když se vedle mě směje v plzeneckém biografu. A jelikož jsme ještě neznali Bourvila, nazýval jej Filutou. Je obrovskou škodou, že k tomuto filmu nikdy nevznikl druhý díl.

Raná díla grafomanova

Měl jsem vždycky přehnaně intenzivní vztah ke všemu, co jsem napsal a nakreslil, archivoval jsem kdejakou čárku, v několika vlnách se k tomu balastu vracel a nostalgicky sepisoval seznamy svých děl. Ješitně? Ne. Egocentricky? Ano. I když jsem ony spisky bral tak, jako by je kdysi vytvořil někdo jiný.

Několik raných prací jsem ovšem spálil poté, co mě záhadně vyděsily neukončeností. Období tohohle až moc pořádkumilovného ničení trvalo naštěstí krátce, a tak dodnes doma najdu i z té minulosti kdeco. Pro jiné banality, u mne světy. Dómy. Haleká odsud blaze prosněného dětství. Úhelné kameny blbě cíleného vývoje, ač některé ty věci mi dodnes připadají adaptovatelné na regulérní příběhy. Rozhodně mohou sloužit jako odrazové můstek, a to i kdyby nezůstalo v novém výplodu z toho původního nic.

Karafiáty a šeríky hrdých československých pionýrů

V Pionýru jsme jednou asi rok sbírali kulaté samolepky s obrázky karafiátů. Další rok šeríky. Ty se vztahovaly k třicátému výročí osvobození Československa, karafiáty k jubileu naší mládežnické organizace. Po jedné kytce jsme inkasovali za účast na výletech a jiných akcích – a já je okouzleně vlepoval do předkreslených kytic v kronice. Prácička spíš pro holku, ale taková Nosková do toho nešla. Asi mívala úplně jinačí starosti než já a stejně je zvláštní, jak držely skupiny děvčat i kluků od sebe. I můj vztah k Petře Koubové zvláštně vyšuměl a nenašli už jsme k sobě cestu. A první Zuzana mého života? „Co bys chtěla k Vánocům?“ zeptali se (přece jen) kluci v osmé třídě.

„Já nevím.“ A smích.

„Co lva?“ A smích.

„A co je se lvem?“

Já: „My ti ho dáme. Bude ti vyprávět pod peřinou. Je to přítel.“

„Ale blbost. Je to vrah.“

Náš osvoboditel Sovětský svaz

V dětství se mi v důsledku fondu místní knihovny dostalo do rukou také pár knih líčících ideální život v Rusku padesátých let; pamatuji, nakolik mě nejméně jedna uhranula. Bohužel už nevím, jak se jmenovala, ale nakazila mě budovatelským étosem jakéhosi společného bezpečí v ulicích, které jsem chybně považoval za tamní realitu. Nebo přinejmenším moskevskou. Kolektiv, radost, zajištění, společný plán všech, světlé zítřky. Jen to, kolik lidí Stalin poslal na věčnost, chybělo. I díky té knize chápu, nakolik na děti zabírá reklama a propaganda.

Bloky domů. Jejich rozsáhlost

V dětství je svět větší. Dnes mi náš zahradní blok s baráky připadá malý; tenkrát byl krajem světa, do jehož nitra jste mohli podnikat jako červotoč, který pořádá dobrodružné výpravy po hřebeni kamenné zdi. Ani jsem moc nepočítal, kolik spoluobčanů na onom prostoru denně usíná za stěnami.

„Knihu si, milánku, stačí vypůjčit!“

Knihy jako bych miloval odnepaměti, a když jsem v sedmnácti zjistil, že o lásce nestačí Zuzaně Druhé jen říct, tak jsem nezačal bojovat, ale rovnou cítil: „Tak je to marné.“

Říší liter se pak uniká a já unikal, aniž jsem ovšem vnímal, že unikám. V Praze jsem navštěvoval antikvariáty, to knihy ještě bývaly laciné a viděno očima dneška jsem se často spokojoval s pitomostmi, nicméně shromažďuji ty přítelkyně dodnes a už s větším rozmyslem, osude typického narkomana. Některé, pravda, s odstupem vyhodnotím jako zbytné, ale stejně mě to drží. Rozdíl oproti dětství tkví v tom, že si dopřávám ten luxus a momentálně nechodím do veřejných knihoven. Ve vypůjčeném materiálu bych si totiž nemohl podtrhávat, studium bych nemohl libovolně přerušovat a především je otázkou, jak bych paměti pomohl vždy později osvěžit vše to, co bohužel zapomínám.

Můj kamarád Josef to má podobné, takže ona věc nás spojuje spolu s tím, že jsem oba minimálně lehcí autisté, on i funkčně vrostlý do společnosti. Ani Pepík si knihy nikdy nepůjčoval a pošetile je sbírá a řadí doma do knihoven. Snad i proto si mě oblíbil, už když nám bylo okolo patnácti.

Milení Němci

Němce jsem měl nejradši počátkem let sedmdesátých za mistrovství světa v hokeji. Táta tenkrát fandil a já s ním, nicméně zdaleka ne vždycky jsme drželi s Československem. Seděli

jsme před černobílou obrazovkou v kuchyni, radovali se vždy ještě notnou chvíli z každého gólu, který neschopní Češi inkasovali, a radost jsme vyjadřovali takovým halasem, až nás babička s maminkou okřikly. Buďte prý vlastenci. Jsem rád, že jsem to zažil, nicméně mi stejně zůstává záhadou, jak se lidé svedou sžít s jakýmkoli ligovým i neligovým mužstvem, fandit mu a prožívat jeho výhry, jako by je oni sportovci až božsky zastupovali.

Osobně nevěřím, že za mě kdokoli kope.

Loutkové divadlo a Vaškova závist

S Evou jsme kdysi dostali prvorepublikové loutkové divadélko, znáte jej možná také. Nad dřevěným průčelím se směje hlava Kašpárka, a to nijak uťatá, Vlevo od ní truchlí tři trpaslíci a hrůzu nahání obr. Princ Sojka odpravil draka, jehož ocas záhadně mizí v nedohlednu. Vlevo dole přehají Jeníček s Mařenkou před Ježibabou (ještě se nestali lovci čarodějnic) a vpravo dole vede Karkulka konverzaci s dobrácky vyhlížejícím vlkem.

Hráli jsme s loutkami obvykle tím způsobem, že jsme hry vymýšleli v průběhu představení, ale několikrát nám rodiče prezentovali skutečná dramata a nejvíc na mě působí *Ostrov splněných přání* od Vojtěcha Cinybulka.

To divadlo dál mám. Disponuje tenkou oponou a naše zlatá maminka onen malý svět ještě před několika lety vynesla na zahradní stůl. Párkrát jsme loutky předváděli klukům Andreasovým od sousedů (Vlnářovým vzdáleným potomkům), ale skutečné hraní snad ani nechtěli. Což mi připadá smutné. Díváme se tu nepochybně na cosi zanikajícího a kartónové kulisy upevněné na dřevěných nohách zůstaly a my přece víme, jak jsme je ještě vsazovali do otvorů v překližce jeviště. Co základ vždy sloužil rozlehlý obraz na pozadí. Čtyři užší kulisy se zapíchly po stranách. Jinak vypadají zřepředu a jinak zezadu, takže lze každou užít nejméně do dvou scénérií. Vidím tu škaredý močál i nudné lány pod oblaky. Mlejn; jak to v jedné písni dokonale vyslovuje Václav Neckář. Brčál hastrmanovy říše vražedných řas s jedenácti hrnky v poličkách. Této říši zmaru konkuruje rudé peklo se sedmi kotli a (samostatnými) skalami a dnes už ne, ale v éře dětství, šeru pokoje a pod divadelním osvětlením byla iluze dokonalá.

Nechybí chalupa celá z perníku a chlívek pro Jendu. Ves disponuje statkářem, statkem a čtyřmi nebo pěti hrázděnými staveními. Les nepostrádá šmíru kašírovaného šípku a dubu a v Horákově hře *Pepík loupežníkem* je onen dub dutý. Na skále z pestrobarevných balvanů se tyčí monumentální hrad, který nepostrádá padací most, a další dvě kulisy jsou prostě fotokopiemi olejových obrazů. Řeka současně šumí divadlem i okolo kotníků normálním

domům a setká se s mořem pokropeným desítkou bárek se vzdouvajícími se kosatkami, které se zmenšují do dále až po tečku (a nic víc).

Jedna další kulisa, ta s pagodou, je skutečně fotografií a celek lze úspěšně doplňovat například pomyslně kamennou zídou nebo vlnitými hladinami i všelikými divnými dvířky, z nichž jedny dojísta náleží ježibabině peci a druhé X-té dimenzi Wellsově. K divadlu navíc namalovali zámeckou komnatu, která disponuje meči, štíty a erby. A loutky?

Některé jsou jenom z placatého dřeva. Tak třeba rozskřípaný obr, okrojovaná selka či beznohý dráb, který pro mě a mou sestru představoval Škrholu.

Je tu i královna, ale král vypadá divně a hrával vlastně ovčáka. Ještě červený trpaslík je plochý, ale ty další milé kreatury už po nás jukají trojrozměrně.

Jedné z princezen kdysi máma odborně přidělala nové ruce z korálek, což mělo krutý důvod, ke kterému se dostanu, a stejně vypomohla rytíři bez nohou. Voják má už dnes jen jedinou hnátu a hrával převtěleného čerta, z jehož bratříčka zbývá rudá kebulka, zatímco imitací těla se staly nitě a drátky. Ještě jeden satanáš (těch ale je) má hlavu z rudého pingpongového míčku a poslední je pouhým hadrovým tělem bez hlavy.

Hastrman se kupodivu zachoval kompletní. Zrovna tak hloupý Honza a princ - pokrytý brožemi jako gay. Zvláštní postavení mívali Spejbl a Hurvínek. Původně se totiž nejednalo o loutky, ale figurky z tábora stolu, a teprve časem byly tyto ztročeny skrze drátky, za které je lze vodit. Zrovna tak je tomu s Kašpárkem. Nosí navíc trikolóru a rolničky rovněž nepoztrácel a na míle překoná Kašpárka původního.

O moc se ale nedaleko hádají další tři králové a královna Zuzka. Kromě nich i dvě čarodějnice a babička v zástěře a černém šátku. Jsou tu i dva kluci, taky ty, Joriko, a nechybí ani pravá Kalupinka. Půvabné mi dodnes připadají hlavně princezny a děsuplní černokněžníci, kteří snad povinně nosí špičaté čepice a velké brejle. Bílý mág s vousem je doplněn na svém červenozeleném mundúru broží v podobě draka. Ta buď pochází daru sousedky Babkové, nebo od nedaleko od ní tenkrát bydličího pana Nekoly (a dostanu se k nim), ale tou nejsympatičtější z figur se mi stal hajný, chlapík dost podobně uvolněný jako onen Bill mých raných snů, anebo mi to takové aspoň připadalo.

Hajný dodnes nosí zelenou hučku, i když mu ji několikrát strhli, a vymyslel jsem o jeho dobrodružstvích celé ságy. Vždy přežil. Na tyto loutky svého času zažrlil můj kamarád Vašek Chýlek a jednou jim následkem toho ukroutil drátky, ačkoli se vedle něj prostě odnikud nemohl vyvrbit ani jediný jiný podezřelý.

Až později jsem si uvědomil, o co byl na tom doma Vašek bohužel hůře, myslím hlavně ohledně prostoru a hraček i knížek, ale i co do vztahů mezi rodiči, které se u nás horšily až daleko později. Musil prostě zažárlil, to nebyla žádná věc vůle, i zničil nám loutky – a já to tenkrát nějak spolkl. Zvláštní. Zvláštní, že jsme se nerozkmotřili, ač devastaci drátků tehdy Václav nikomu nevysvětlil. Ale prošlo mu to a dokonce i náš táta mu odpustil (a to je dobře). Teprve po letech a jako ředitel továrny v Nepomuku se mi omluvil, a jak si někdy představuji, jeho rodiče se v jeho přítomnosti víc a víc hádali (než se nakonec rozvedli).

Vzpomínám, že jejich rodina jednou slavně putovala do Rumunska k moři vozem značky Hillman, ale nedojeli a patrně po ostřejší výměně názorů utkvěli u nádherně mělkého maďarského Balatonu. Zrovna tak si vybavuji, že se doma Vašek dostal k nezamčeným pornofotkám, i vyprávěl o jakýchsi penisech na ramenou nahých žen. Bydlili v přízemku paneláku a nebyli žebráky, nicméně stále vidím, jak nade mnou tenkrát potřásl hlavou:

„Jak to, že máš na sobě každý den něco jinýho?“

Bylo nám deset a já užasl, co na tom, sakra, vidí zvláštního.

Čas televizních seriálů o zvířatech

Nedělní rána mého dětství si neodmyslím od seriálů *Můj přítel delfín* a obzvláště některých jeho nervy napínajících části se žraloky či ostnatými mořskými minami. Následovala africká série *Daktari* s ochočenou opicí a přítulným lvem, charakterizovatelná napomenutím „Judy, nech Clarence!“. Jedním z prvních doteků s Keňou se mé generaci stal *Příběh lvice Elsy*, ale třeba klokan Skippy už mě nezasáhl, i byl jsem trochu udiven, když jen o dva roky mladší gymnaziální spolužák po jednom plese v opilosti panáčkoval v nádražní čekárně před jistou dívčinou právě ve Skippyho ňuf-stylu.

Titěrné skládání paliva na zimu

Vedle kůlny u zadního plotu naší zahrady stával přístřešek na dřevo a já si ještě jako mladý muž kladl s vážnou naivitou tu stupidní otázku, co budeme dělat, až tamní puchřející palivo dobereme; některá prkna až dole čekala na plamenný ortel po celé mé dětství. Chci říct, že halda už byla přírodní stav.

Dnes topíme plynem, ale tehdy jsme s uhlím pálili právě dřevo, které původně štípával na špalku táta, zatímco já přepravoval třísky v kárce k okénku směřujícímu na schody do sklepa, metal je tudy do domu, nato přelezl výslednou haldu a s pečlivostí sobě vlastní budoval u vápenné sklepní stěny vonnou, ó, jak vonnou hranici. Krajně mě to bavilo. Do skládání jsem

se vždy oddaně ponořil a tím se našel. Zpočátku jsem třísky urovnával dokonce i v zadní řadě a v *Domku pana Stilburyho* je tomu věnována kapitola. Teprve s odstupem let vnímám dotyčné výkony jako příznak jistého stupně autismu.

V kronice vedené matkou jsem se navíc dočetl, že jsem otci původně během sekání podával i „velké špalky“ už roku 1965, kdy mi byl rok a sotva jsem byl s to říct své první slovo auto. Dřevěný nákladáček, na jehož korbě mě spolu s dřívky vozili, jsem dostal k druhému Ježíšku na s ním tabuli a křídly. Sklopením se tabule stala mým prvním stolem, ale víc než kreslit mě bavilo, jak se čmáranice exterminují pod mokrou houbou.

Kdy vstává kominík a kdy popelář?

Chtěl jsem původně být popelářem, ale po domě jsem rázoval spíše s koulí na provázku a vymetal: „U Babků, u Pospíšilů...“ Komentoval jsem imaginární komíny za radiátory topení jmény sousedů. Pamatuji, jak šťasten jsem jako kluk vstával třeba už v půl páté a vyrážel nikoli do farchy, ale vlastně ano. Budit rodiče.

Ríšovy návraty a Ivana

O dětství s Ríšou jsem napsal pár vět až v povídce *Le(h)kce po smrti* z knihy *Idealista, romantik, kritik a Marie*. Z Loun se posléze vracíval skoro jenom na prázdniny a po dalším přesunu do Bratislavy ještě méně. Evropu nakonec začal brázdít za volantem kamiónu, našli se s jednou švýcarskou učitelkou. Vzpomínám hlavně na následující z jeho návštěv.

Stáli jsme u mě v pokoji, nebylo mi ještě pětadvacet a mezi knihovnamí jsem měl vlepen vysoký plakát s Fantomem opery. „Ženská se okouká,“ uznal Richard.

Jiné plakáty - s kráskou v kalhotkách - jsem ovšem vlastnil také, jenže ležely srolované ve skříni. I pozdější lásce Ivaně jsem předvedl *Plakátovku*. „Hezký,“ hlesla tehdy vcelku uznale, a když jsem jí jindy věnoval miniaturní mosaznou paličku, prohodila přede všemi nezapomenutelné: „Líbilo se mi to!“

To jsem ještě byl všeobecně oblíbeným třicátníkem alias „Božský Ivo“ ve službách vlakové pošty. Teprve následné Ivanino negování mé osobnosti mě vykolejilo, jak o tom pro web *Romány zdarmavyprávím* v románu *Haraš*.

Ale utíkejme do dětství, dětství má smysl a kvůli dětství jsme žili a žijeme.

Byť je to jen nadhozený názor.

Stroj nudy

Když jsem byl stár teprve dva a půl roku, upozorňoval jsem horlivě matku, aby vynechávala v příbězích ty strašidelnosti, které mě už někdy vyděsily. Podivíte se, ale jedna pro mě tkvěla i ve známé Sekorou kreslené a Kožíškem zrymované knížečce *Polámal se mraveneček*. Vadila mi ovšem taky ohyzdná sudička ze Šípkové Růženky, a pokud mi máma chtěla číst navzdory tomuhle mému odporu, vždycky jsem začal ječet jako pavián. Nejprvotnější z hrůz mi ale začalo v některé chvíli zosobňovat slovo NUDA, až nepochopitelně děsivě znějící. Sotva se vyskytlo co ošklivého a já nechápal, oč kráčí, nazval jsem to Nudou. „Tenkrát, jak táta šlápl do louže,“ vzpomínal jsem úzkostně na procházku po lukách u řeky, „tak tam vedla lávka a ještě druhá a objevil se stroj a *to byla nuda*.“

Stínový Hitler

Jednou mě v televizi raných let sedmdesátých zaujala pohádka vyrobená z dnešního hlediska levně. K nějakému chlapci temně mručel zloduch a my viděli jeho temnou siluetu. Nic víc. „Vždyť je to Hitler, Bože, co dnes těm dětem předvádějí,“ shodly se maminka s babičkou. Kdyby věděly, co budou děti akceptovat na obrazkách čtyřicet let poté, sklaplo by jim.

I Verne napsal horor

Tajemství Viléma Storitze ve filmové podobě na mě působilo jako horor nejenom následkem vracejícího se motivu zrcadel, ale i kvůli běžícímu tkalcovskému stavu.

Když jsem ovšem po letech vyřukával za barákem do psacího stroje *Hvízdající chatrč*, tak jsem si onu podvědomou inspiraci neuvědomoval. Divné. Bolavou tragiku Vilémovy lásky a zhrzeného výkřiku „já si tě nechám“ jsem při prvním sledování toho snímku (v přítomnosti babiččině) ovšem doposud nechápal.

Kino Cestujících

Stále vidím jednu jedinou skleněnou dlaždičku mezi normálními v horní hale plzeňského nádraží. Co je o patro níž? Tenkrát tam existovalo celodenně promítající kino a na jeho plátně jsem sledoval nejprve konec a teprve potom začátek filmu *Fifipírko* či podivuhodný snímek pro děti, ve kterém spolu bojují prostřednictvím jeřábů a rypadel.

Blouznění

Když jsem byl daleko později (a léta) zamilovaný do Ivany, připadalo mi, že je mi souzena a objevil jsem dokonce první duben 1967, kdy se narodila, v kronice svého dětství. Stojí tam: *Znovu měl horečku 39, 6 stupně. V noci blouznil*. Viděl jsem v tom později fatální znamení a vypátral celý seznam dalších shod mezi mnou a Ivanou.

Obavy z pana doktora

Lékařem v Plzenci býval koncem šedesátých let jistý Brychta. Jednou jej povolali, když mi něco bylo, a odehrála se příšerná scéna, kterou si ale nepamatuji. Křičel jsem jako na nože brán, pral se a nakonec se z hrůzy pomočil a pozvracel.

Kdo to udělal?

Ve třech letech se mě matka jednou zeptala, kdo jí roztočil lepenku. „Asi Eva,“ povídám žalobně.

„Těžko. Eva je ještě mrně, Evíkovi je teprve rok.“

Odfíkl jsem: „Neříkej, že já, neříkej, že já! Nebo by to bylo zlé!“

Čtyřlístky

První *Čtyřlístky* mě opakovaně ohromovaly, když se vynořovaly z relativní šedi světa, a to zvláště čtrnáctka *Ocelový oř* (nebude překonána). Nakreslil jsem podle ní do kroniky dva obrázky, na kterých se poměrně zběsile střílí.

Rychlé šípy

Rychlé šípy jsem dostal ve druhé třídě ve formě sešitového výboru a jejich četba mě okamžitě pohltila. Nepřestával jsem a propracoval se až na konec tak rychle, že máma užasla. Tehdy jsem neměl s vnímáním ani ten sebemenší problém a šlo o tak absolutní zážitek, že naprosto není srovnatelný s ničím, co jsem s komiksy kdy zažil. A první příběh, ve kterém jsem onu pětku potkal a poznal? Začíná jím druhý svazek třídílného výboru a jmenuje se *Rychlé šípy v podzemí*.

Putují na dna kanálů za míčkem.

Hry na rádio

Na rádio jsme si hráli s Ríšou, než se odstěhoval. Jak?

„Pust' Německo,“ řekl jsem a on udělal pusou „klap“. Já začal napodobovat střelbu. „Teď pust' Horčany!“ Začali jsme napodobovat zpěv. „A teď, víš co? Pust' Československo!“ A Ríša opět: „Klap.“ A já: „Komunistická strana byla zahájena brzy přebrzy a prezident jménem Hajčumu řekl: Mumly, mumly.“ Nejinak jsme vysílali v roce padesátého výročí založení Strany.

Co jsem si přál

Co jsem si jako mrně přál? Aby nebyla válka. Aby „už nikdy“ nikdo z lidí neumřel (věru děsivá představa) a abychom měli k obědu vepřo-zelo-knedlo.

Strže Krkonoš

O prázdninách 1971 jsem poprvé navštívil Krkonoše, s babičkou a mámou jsme tenkrát bydlili v jedné z Jeleních bud a právě tady mi vypadl první mléčný zub; třeba tam ještě někde odpočívá. Hory, ó, hory, snil jsem tenkrát cestou z Plzně do Špindlerova Mlýna, jehož jméno znělo magicky, a těšil jsem se, až uhlídám svůj první pravý horský sráz, který jsem kdovíproč nazýval strží. - Cosi svažitého jsem nad rigolem u asfaltky i uzřel a heleme se, to tedy je on. Ono pěkně spádné místečko ve vzpomínce stále ještě absurdně vidím.

Herec Pech a jeho mladý přítel

Sledoval jsem tenkrát v televizi dnes už památnou relaci osvětlující pojmy, již uváděl špatný herec Pech a jeden kluk. Říkali si „příteli“, jak to zůstává v paměti mé generace, a pamatuji si část o produktivitě práce, kde různými tempy dělali bábovičky. V současnosti by relace neobstála ani jako kuriozita, ale co je to produktivita práce vím díky ní dodnes. Co však je a co není sama práce, to definovat nedá se...

Věčné tajemství pod kapotou

Otec dlouho vlastnil modrého skútra vpředu opatřeného tvarovaným plexisklem, občas jej opravoval a bral mě k tomu, ale já býval spící panna; taky tento stroj generoval nudu. Možná i proto, že mi táta málo věcí vysvětloval. Jednou v létě popadli skútr spolu s do půli těla obnaženým sousedem Kondrem (dnes žijí v baráku po něm mladí manželé Červení) a do mrtě jej rozebrali v podkrovním pokoji. Neměl jsem tenkrát ani v nejmenším pocit, že mě nahoru zvou, a teprve po dlouhém pro dítě čase jsem s tátou zase jednou stanul proti dotyčnému stroji. „Co je pod tím krytem?“ zařukal jsem do blankytu plechu.

„Kdybys tehdy byl s námi a neutek, věděl bys to!“ vyčínil mi otec a nic nevysvětlil.

Že v podkroví? vzpomínal jsem. Už mi to totiž připadalo dávno. Třeba mě přece zvalí? Jednalo se o jeden z těch případů, kdy mě od reality odizolovaly maminka s babičkou. Někdy to bylo ovšem na místě a vzpomínám, jak maminka při jedné hádanici, kdy mě bránila, roztrhla otcí v oblasti klíční kosti tričko. Podle všeho jsem byl tehdy sporu mezi rodiči přítomen poprvé a úplně nepřipraven; velice se do mě zařízł. Jak si vzpomínám, na ten trhanec jsem se pak mámy ptal. Typická vzpomínka ozářená bleskem.

A na tom slavném skútru mě táta dovezl až do Kynžvartu a zpočátku jsem sedával hezky před ním. Ano, právě na oné snížené části kapoty, pod kterou navždy leží tajemství.

Proč navždy? Asi jsem v některých oblastech zvědavý jen do jisté míry.

Lidi, kteří se kasají „já nejsem technický typ“, ale moc rád nemám. Ani ne lidi, pro které je vše, co neznají, už „jen technický detail“. Technický detail totiž lze v důsledcích udělat ze všeho! Nejenom z integrování a derivování.

Kreslený film versus sázení stromku

Nejpoutavější z animáků jsem viděl na jednom z německých kanálů, zatímco se otec na zahradě chystal sázet stromek, ale bohužel jsem ten fascinující film neměl šanci dokoukat; táta se totiž přihnal rozzloben do kuchyně a seřval mě, že s ním nejsem. Opět mě to zaskočilo a problém dojistá tkvěl v nedostatečné předchozí komunikaci. Že by mě totiž předtím zval na zahradu, o tom nevím, a i dnes proto moment onoho vyrušení vnímám jako křivdu. Co bych navíc dal za to, abych ten film našel. Ale vím jen, že tam pár banditů v kovbojských kloboucích vstoupí do domku a rozstřílejí hrnky na poličkách, a to za d'ábelské bouřky.

Dále si vybavuji moment, ve kterém toho hubeného zamáčkli balvan, ale on nepokořitelně vstal i s balvanem na klobouku.

Tolik ovšem jen virtuálno! Na vzduchu zahrady jsem se otřepal takřka hned a barvitě tátovi líčil, co za úžas jsem v domě nedokoukal. Zaujalo ho to, i když asi hned vše zapomněl, ale já jsem fanatik a nezapomněl jsem. Na onen animák myslívám dodnes.

Úžasné kanály ARD a ZDF

Nebýt šance sledovat sem tam dva západoněmecké kanály, tak nevím: některé poutavé filmy jsem uhlídal právě tam a nikdy nezapomenu na jedno sobotní dopoledne, kdy jsem dostoupal do útulného pokoje s lůžky v podkroví a v televizi „na Německu“ začal *Stroj času*. Rozumět dialogům jsem nepotřeboval, Wellsovu slovní knihu jsem znal dobře a ta hodina a půl zůstaly zážitkem. Ale už dlouho předtím mě u obrazovky v přízemí bavily západoněmecké reklamy s trpaslíky a zapomenout se nedá ani na čas, kdy vysílali jako by nekonečnou sérii *Draculů*, jak se k tomu ještě dostanu. Obraz bohužel zrnitý, ba zcela mizivý, a vzpomínám, že jsem z jednoho hororu zahlédl jen dunivý začátek, kdy se kamera hrobkou sune k hrobu.

Nelze vyličit, nakolik mi to připadalo vzrušující, zatímco o skutečné smrti a reálném zlu jsem neměl ponětí. - Pročež je snad místné (přimlouvám se za to) tolerovat můj přátelský postoj k vampyrismu, který až daleko později pozlobil básníka Josefa Hrubého.

První a poslední rodinná vycházka

Jedna z prvních vycházek s rodiči, kterou si pamatuji, mě pár metrů od Pumpiček provedla tunýlkem pod tratí a pokračovali jsme do houští uzounkou Pěšinou slimáků, jak bych ji nazval. Až později byla rozšířena, ale opakovaně trochu zarůstá. Až tu jednou vybudují obchvat plzeňského náměstí, zarůstat přestane navždy.

Navždy možná poslední procházka mého dětství s otcem směřovala na opačnou stranu, a totiž k Sedleckému rybníku. Cestou zpátky jsem se přiznal, jak moc se těším, až budu doma a budu si psát. A že toho mám plnou hlavu. Táta měl pochopení a ať to je smutné nebo jen samozřejmé, skutečně to byla naše poslední společná vycházka té šťastné rané doby.

„To by neměli pánové Tyrš a Sokol radost!“

Jako klukovi mi jednou koupili cvičky a nevím už kolikrát týdně večer jsem začal chodit do tělocvičny v sokolovně, což bylo jen pár kroků okolo bloku. Na náměstí. Co mi mezi cvičenci přelétávalo přes nos? Nevím. Prostě mi vadilo jen to, že se sportovalo na žíněnkách? To bych se divil. Ty jsem měl rád. Bavilo mě i skákat přes bednu. Ale nebyl jsem s ostatními úplně kompatibilní a doma brzy ukrutně lhal, že se časy mění, už to není ryzí Sokol jako za babičky, starší kluci se perou a vrážejí do nás a cvičitelé jsou mladíci, kteří nemají autoritu a neudrží si pořádek. Nebyla to pravda, ale stačilo to říct a už jsem tam nemusel. Cvičky jsem s úlevou někde zastrčil. Jak se teď dočítám, zkusili to se mnou přece ještě jednou - v roce 1972. Opět marně.

Sokol ani Tyrš ze mě tedy radost nemají. Ale ještě do toho na stará kolena půjdu! Hoj! Skol!

Bezvýznamnost výročí

Inspirován *Sedmičkou pionýrů* jsem jeden čas pro rodinu vytvářel barevný nástěnný kalendář výročí. Ještě mi totiž nedocvaklo, že není dne ni hodiny, aby nebylo jubilea. A ne jednoho. Již jste absurdnost připomínání výročí taky pochopili? Podle mě se to týká i narozenin. V jednom časopise mě už rok měsíc co měsíc dělají o dva roky starším a je mi to úplně volné.

Bolavý maškarní ples

Znova jsem se v tělocvičně sokolů ocitl během jednoho paměťhodného školního karnevalu. Nevím už proč, ale maminka s babičkou si zrovna toho roku daly extrémně záležet, připravily nám převleky a Eva se stala překrásnou princeznou s korunkou. Já měl jít za černokněžníka v plášti s kouzelnou hůlkou a ve špičaté čepici s klikyháky, ale stala se chyba. Jaká? Maminka

mi v dobré vůli fixem přimaluje tmavé fousy. Neměl jsem to připustit, ale připustil to i dovolil.

Ó, to jsem se pak styděl! A jak. Sotva jsem poprvé pohlédl doma do zrcadla, pochopil jsem, že vypadám nemožně, ale zdálo se mi, že není řešení. Do jámy Lvové jsem vstoupil. Rojili se v ní mnozí skoro stejní černokněžníčkové se žlutými klikyháky na pláštích a za jednoho byl převlečen Jirka Kunzendorfer. Tančil s ostatními v kruhu. Volali mě, abych se zapojil, ale ani jeden neměl obličej dopitvořený fixem jako já. Bylo to traumatizující. Okolo chodily holky a Zuzana, Petra i Eva Kellerová šly taky za princezny.

Stále jsem čekal, kdo se mi první začne smát, ale čarodějící se znova chytili za ruce a... Tanči, tanči, tanči! řekl by dnes textař kapely Mandrage. V rotujícím víru jsem možná chyběl, možná ne, to už nevím, a stále vidím Jirku, jak mě extrovertně zve samozřejmým posunkem. Skoro určitě jsem nepřekonal jakýsi blok.

Že to byly jen subjektivní obavy? Očekáváte, že to zbytkem příběhu doložím? Nemohu. Pamatuji totiž zřetelně i následující školní den a jak se hlásí Jitka Prusíková, která seděla se Štěpkou Kocovou. „Soudružko! Souško, učitelko, Ivo měl tákhle pomalovaný obličej.“

Bože. Propadl bych se tam v tu chvíli hanbou. Skutečně se přihodilo přesně to, čeho jsem se tak bál.

Manželství dvou sourozenců

O dva roky mladší sestru mám rád, ale v dětství to bylo markantní. Škádliil jsem ji a prali jsme se, ale přátelsky (ač ona se bránila až jaksí vážně). - A co se školy týče? Nu, považovala mě za autoritu. Znalce. Prohlašovali jsme před rodiči, že se vezmeme a že spolu budeme mít děti, a to rovněž chlapce a holčičku. „Ale kdyby byly ty děti tak hezký jako Ivo, mohli by to být oba kluci,“ opravila se Eva.

Sportem k trvalé invaliditě

Když mi bylo šestnáct nebo sedmnáct, zadíval jsem se asi jen jednou v koupelně na vlastní nohy a dospěl k velice neobjektivnímu závěru, byť na všem samo sebou něco je. Měly by být nahore hubenější, napadlo mě. Byl to, pravda, jen moment. Jen okamžitý nápad. Pocit, Ale je zde otázka. Měl jsem začít od té hodiny tuze sportovat, jako by se to třeba stalo v románu anebo ve filmu? Protože já to neudělal. A proč jsem to neudělal?

Bylo by to marné, říkalo mi něco se samozřejmostí. Protože je rozhodnuto a už nic nezvratíš. Anebo snad lze měnit osud? Kupříkladu rodnou kostru, a to je jednoduše realita, obdržíte jedinkrát a... Každý zkrátka nejsme Christopher Walken. Nemůžeme být.

Osud sice není, uznávám, předurčen jen kostrou, jen postavou a jen rysy obličeje, jak si možná myslil třeba Josef Nesvadba, ale možná jde o podstatné a snad i hlavní faktory. Všeobecně, pravda, podceňované. A od oné trapné chvíle v koupelně by se v románu, který ale nechci tvořit tradičním způsobem (a pod škraboškou), datoval hrdinův rozkol s tělem, to je možná pravda. Tyto mé vzpomínky necht' jsou ovšem mozaikou trochu jiného typu a necht' se, pěkně tě, Bože, prosím, stanou aspoň pokusem říct kus pravdy. Když ne pravdou na míse. Ať ale nelze, proboha, právně prokázat (říkám si škemravě), co jsem si tady bohorovně všechno vycucal z prstu (všechny ty vraždy, sex). A kéž ani nelze identifikovat, kdy jsem podle ironický a zda jsem někde přidával a jinde naopak upíral. A zda jsem se dělal tu lepším a onde horším. Ať jenom nebe ví, co jsem odsud vypustil.

Dítě hledící v hrůze do budoucnosti

Když jsem byl tím podivným dítětem, těžkly mi na mé tupé mysli vize čtyř či tří událostí dospělého života, které mě v pravdě frapantně děsily. Lze je shrnout buldozerem do čtyř slov: taneční, řídicák, vojna a ženitba. Tomu poslednímu jsem se vyhnul a dnes je to normální. Nicméně body jedna až tři se zdály nevyhnutelné, blížily se a neubráníl jsem se jim. Výsledek je ale stejný, jako bych vykličkoval. Netančím, vojnu jsem prožil na útěku do snů a řídit sice řídím, ale autem nedisponuji, to mají pouze má sestra, můj otec a rodiče mého syna.

Už mlád jsem si taky uvědomil, že některé věci prostě děláme jen proto, že je dělají jiní. Nebo je vidíme u jiných, aniž bychom se zamyslili, zda jsme sami stejní a jsou nám ony akty vlastní.

Uznávám, že je třeba se v něčem lidstvu přizpůsobit, a jinak bychom třeba zemřeli. Ale... Ale vybavuji si dávný otcův názor „lépe se vůbec neženit“, který, pravda, nevztahoval na naši maminku a mínil jej obecněji, s nadsázkou i nadhledem a snad až v jakémsi holmesovském vnímání. Nicméně o věci hovořil vážným tónem a ve mně se navíc uhnízdil snad i pod vlivem Julese Verna pocit, že nejsympatičtější z hrdinů dobrodružných knih naprosto není holobrádek, alebrž svobodný čtyřicátník.

Černý se svářečkou

Jednou táta pozval pana Černého, anebo spíš soudruha Černého z ulice, čistě mimochodem kovaného komunistu a dělníka s dílnou na zahradě, aby nám dal dohromady pár věcí svou

svářečkou. Co mu za to věnoval, netuším, ale mistr otcovy požadavky jeden po druhém akceptoval, přičemž jsme přecházeli od bodu k bodu, a teprve dva kusy svislé okapové roury u vrátek posupně odmítl svařit, což ostatně ani nešlo, protože by to byl spor plechu s litinou. Těžko zapomenout na ironii v sousedově oku, když nad oním švem pobaveně zavrtěl hlavou, a to taky bylo poprvé, kdy se přede mnou na otce někdo požíval spatra a aniž by se v nejmenším zabýval přítomností toho syna, který k rodiči vzhlíží.

Hračky ze zbrojovky

V dětství jsem dostal od babičky z Rokycan či jejího syna Jirky (svého strejdy) duté kovové válečky, kterým jsem říkal nábojnice a měl je moc rád; co jsme si s nimi nahráli.

Zůstal mi jediný – a k němu takový veliký válec, někdejší symbol mého a Evina půdního „klubu“. Roky se válel na pískovišti, ale nereziví. To jen já.

Nebezpečný pouliční kanál

Když jsem byl kluk, zapustil otec mříž uličního kanálu před našimi plaňkovými vrátky kapánek hloub, než se sluší a patří; až na dno dolíku tak úhledného, jako by jej vyvrtal obří mravkolev, ten Ferdův nepřítel. Nicméně pneumatika jednoho auta se jednou frapantně smekla a babička o maléru ve stylu klepen vyprávěla: „Zastavili i támhle - u dalšího kanálu - a ukazovali zpátky. Na nás.“

Co dělat. Otec odpískal přestavbu dvě. Nebyl to naštěstí zase takový problém a jen panovala vedra, za kterých na pomoc dorazil architekt Pospíšil, mezi jehož domem a naším tenkrát stála jen chata manželů Kantnerových. Inženýr se objevil nad kanálem, a to ve slušivých plavkách, a sotva zase zmizel, optal jsem se konsternovaně mámy: „Co to měl tam pod...“ „Přece čůráčka.“

Kruté spaní ve školce

Školka původně nebyla proti nám přes ulici, ale v sousedním bloku proti lékařskému středisku. Úplně bez apríla jsem mezi její chovance narukoval 1. dubna 1968 a dlouho tam nepobyl; strava mi nejela a draví spolužáci taky moc ne. Třeba budoucí alfa samci Sýkora a Rejšek tam pobíhali s mečíky z kostiček mezi našimi pestrými stavebnicemi a nebylo klidu ke kontemplaci. I když... Jenže lůžka, to bylo právě to nejhorší. Po každém obědě se nechodilo kakat, nýbrž na kutě. Za dne bílého jsme se musili uložit na lehátko a snad i usnout, ale nevzpomínám si, že bych se kdy propadl do snů; naopak, bděl jsem a jednalo se o nízko

položený, ale o stupeň utrpení. Ač zanedbatelný třeba ve srovnání s utrpením Rusů pod vládou Stalinovou, to uznávám.

Aspoň to ale nebyl trapas. Jindy ano. A skutečně bych přísahal, že mi ve školce sousedka Pospíšilová (jedna z tamních vychovatelek) utírala ještě i zadek.

Zlá paní Portová

Podruhé jsem chodil do školky od září po srpnové okupaci, ale vbrzku to také vzalo za své.

Nejzajímavější mi tam nakonec připadal rozhlas. Aby taky ne. Poslouchali jsme Hofmanovu *Hodinu modrých slonů* a uhranula mě pohádka o loupežníku Stroupežníku, to tedy uhranula. Ale jak dopadla, dodnes nevím. Byť mi to chybí. Jednalo se totiž někdy o četby na pokračování a mám pocit, že jsem vlastně o pointy přišel vždy.

Jednou ráno pak doma řekli: „Dokážeš se vrátit sám.“

Bud' jsem to sdělení přeslechl, nebo jej nepochopil, a během pocitově nekonečného dopoledne jsem je každopádně zapomněl. Jako pokaždé jsem tudíž nakonec vyhlížel zachránce, seděl jako pěna u své skříňky (se symbolem hradu Radyně) a čekal. Ale nikde nikdo. Má tupost mi přesto nebránila v tom, abych hned v první den po návratu z té zadržované mateřinky tamní děti paušálně neoštemploval jako hloupé. Proč? Kdosi si dovilil bezelstně mi tvrdit o moři, že je mrňavé, i opáčil jsem bravurně: „Není. Je jako moc Plzenců a vejde se do něj i velryba a ještě i ryba.“

Už třetí den po nástupu do společenství mrňat jsem ovšem dostal horečku, byla mi diagnostikována angína a mohl jsem zůstat v bezpečí domova. Vrátil jsem se sice a poslušně maloval látku mamince na šaty, jejíž vzorek dodnes mám, ale... „Už jsem dost naškolkovanej,“ prohlásil jsem a jedno pro mne hrálo. Bez přestání jsem tam chytal rýmu a kašel nebo alespoň chrapot. A naučili mě tam říkat „ty vole“.

Což o to, vychovatelky typu naší sousedky či paní Nedvědová byly milé, ale jedna ne. Zlopověstná Portová. Nevím už vlastně, čím nás děsila, ale pamatuji, jak mi stanula za opěrátkem židličky a jako stroj mě zezadu krmila polévkou. Doma jsem na ni žaloval i pro jináčí zločiny na Izraeli, a když máma vstřebala veškerou tuhle mou nenávist, nechala to zrát. Uchopila hlavičku mosazného razítka, zasadila ji do jedné prázdné patrony z Rokycan, s nimiž jsem si hrával a... „A máme ji. Porta.“ Načež jsme bábu rozmetali.

Kéž podobně skončil i Jack Rozparovač.

Nevezmou mě do školy!

V pěti letech jsem prodělal buď zarděnky (podle mínění lékaře), anebo spalničky (podle příznaků, jak máma konstatuje v kronice). „Irenku odnaproti nevzali do první třídy,“ sdělili mi vzápětí.

„Proč ne?“ „Nenakreslila panáka.“ I začali jsme ještě víc kreslit a máma mě naučila nejen velká, ale i malá tiskací písmena. Brzy jsem už počítal do dvaceti, nicméně tkaničky jsem si kloudně zavázat neuměl. Vzpomínám, jak mi vysvětlovala, že se abecedu mohu učit tím, že budu vyslovovat písmena jako slabiky, i párkrát jsem abecedu v tom modu odříkal a vzápětí už tradičně vypálil před dům chodit v kruhu jako mameluk. Hle, uměl jsem onu řadu, jako když bičem mrská, šlo to snad samo, a zrovna tak tenkrát s básničkami. Ale jen do třetí třídy. V té jsem otci zoufale sdělil, že jsem „těchhle pět slok“ přečetl a kupodivu mi v hlavě rovnou nezůstaly. Seznámil mě tehdy s metodou postupného učení po částech. Jako bych tu chvíli stále viděl. Je dost možné, že bych na onen způsob sám nepřišel.

Zlá soudružka Velichová

Obdobou Portové ve školce se mi stala na základní škole učitelka Velichová, kterou jsem dostal naštěstí pouze na hudební výchovu. Tahala nás za šisky, tj. porost u uší, a ačkoli za ně děti přímo nezvedala, připadala mi zlá.

Zdeňka Voříšková a pionýrský oddíl Hvězdička

Prvních pět let s výjimkou úvodního půlroku jsem na všechno měl ve škole jen a pouze Zdeňku Voříškovou. A rád. Byla přesná, jak se říkávalo. I vtipy měla „přesný“. Vzpomínám, že jsme se jednou v sokolovně převlékali před tělocvikem a mě zarazilo, ne-li iritovalo, že se ukázala na moment v kombiné. Budiž jí ale odpuštěno (už je mrtvá). Počínaje třetí třídou nás vedla i jako pionýry, a když jsme vymýšleli název oddílu, do kterého automaticky třída spadla, navrhl jsem jméno Plamínek. „To ne. Sousední třída už je Ohníček,“ řekla Voříšková. Nakonec jsme se nazvali Hvězdičkou.

Velké otazníky

Knihou Ludvíka Součka *Velké otazníky*, půjčenou ze školní knihovny, jsem v devíti letech propadl záhadologii, ale víc tomu opět dopomohla máma, když doma zavedla zelený sešit v tuhých deskách s titulem *Nepozemšťané na návštěvě*.

Zpočátku dovnitř úhledně i barevně psala a vlepovala senzace sama (a překvapující a šokující zvěsti z celého světa), ale vbrzku jsem navázal.

Celá masa těch báječných příhod...

V prvních letech školní docházky jsem žil pocitem, že mě den co den přímo zavalují kvanta příhod. Stále se cosi dělo a líto mi bylo, že to není zaznamenáváno. Přitom mi připadalo, nevím proč, že to sám sepsat nikdy nedokážu nebo nestačím. Přece jsem to ale jednou zkusil a jen telegraficky pár dní chrlil do jistého notýsku, který dál mám... Co vlastně? Den co den jen pár slov týkajících se nějaké z událostí, která charakterizovala školní den, a to asi takhle: Pondělí: Honba za Jirkou. Úterý: Poštovní schránka v řece. Středa: Schránku jsme... nevytáhli.

Za šokující jsem v těch časech dokázal mít i jen to, že Jarda Houška pokropil stěnu nad parapetem u okna třídy inkoustem, a divil jsem se, proč není soudružkou vytrestán.

Synchronicita

V dětství a mládí mě někdy štvalo a bolelo, že neexistuji na víc místech, že to nelze. Snil jsem o jakýchsi prostřizích či přeskocích mezi enklávami prostoru a připadalo mi krutě zvláštní, že se v jednom bodě reality děje něco banálního, zatímco jinde se jinému zrovna k jeho štěstí přihodí věc vzrušující. V tom ohledu jsem o dost později uvažoval i o filmovém umění a třeba o sekvenci příběhu, v níž je zobrazena láska (nebo i sex), ale do níž je paralelně prostříháno osamělé zoufalství odmítnutého chudáka v nekonečnu poklidné šedi. – Tak jsem snil, ale odumírají mi postupně některá čidla a tohle mě už tedy nepálí. Synchronicitu dokonce ani nemám za moc dobrý nosník příběhu.

Dílna mé první třídy

V první polovině první třídy nás zpracovávali, ač ne do pilin. V dílně. Ta dodnes stojí na zahradě plzenecké měšťanky.

Obecná škola na Malé Straně ve stráni za řekou se totiž opravovala a těch pět prvních měsíců nás měla stará paní Chrastilová, kterou jednou Romana a Jarda alias dvě nejzlobivější kvítka třídy, tak rozčílili, že jim vysypala věci ze školních brašen na hromadu řka: „Přeberte si to.“ Byl to, mimochodem, pro mě nejvíc šokující (a tedy „bleskem osvětlený“) moment za ten první půlrok.

Ej, dílničko! Stále se v oné zvláštní učebně vidím s rukama za zády. Vlevo od lavic dál hnízdí ponky a pod nimi zejí dutiny. Ale nikdy, nikdy se do těch nocí pod stoly, pokud tedy vím, nikdo neodvážil. Z celého toho pololetí jsem si odnesl pocit, že jsme snad ani neopouštěli lavice.

Hry s Evou v posteli

Vymyslel jsem jednou bezvadnou hru provozovanou dvěma dětskými hlavami, a to mou a sestřinou, ale k tomu i hru napojenou na vodorovnou chromovanou tyč mého gauče.

„Hlavičky jsou na tyči, hlavičky jsou pod tyčí, hlavičky jsou níž, hlavičky jsou ještě níž, hlavičky jsou pod peřinou,“ recitoval jsem a byli ještě malí a s Evou bok po boku se jako nebozízky zavrtávali pod pokrývkou. A den co den ráno? To jsem k ní od milného gauče chodíval (spala na váleňdě) a říkával: „Dobré ráno, malá dámo, jakpak máme vyspáno? A ráno klepy, klepy na čelo, aby se duše probudila!“ Což bylo inspirováno *Babičkou*, ale tou od Němcové, ne stejnojmennou Mládkovou písní.

Ale je fakt, že onen song obsahuje slogan „po domě budeš pak šukat, Barunce na čelo t'ukat“.

Válenda, Skákanda a Cochceš

Co se týče rudočerného gauče, tři jeho polštáře jsem si pojmenoval Válenda, Skákanda a Cocheš. Bylo to eldorádo. Na zlatém Cochceši snů jsem se přesně podle vlastních přísných ustanovení směl jak válet, tak věnovat bujarému skákání. Dvě doplňující území gauče sloužila buď pouze k válení, anebo pouze ke skákání. Jak mě jen bavilo podobně volně pobíhat, a přece přísně dodržovat vlastní zákony, kterými jsem lůžko vědomě rozparceloval! Dodržoval jsem tím až takřka vojenský řád, kdy jen mocný Cochceš umožňoval svobodu a kde pouze bylo otázkou, zda má být Cochceš až na okraji či uprostřed. Pokud mě neklame paměť, situoval jsem ho obvykle (trochu nepochopitelně) na jeden z dvou konců gauče.

Pubertálně klíčový problém s pamětí

Paměť ovšem klame. Tak i v této knize. Domýšlíme si, fabulujeme, sníme a bezděky... Bezděky sebe i jiné podvádíme. Během dospívání jsem se navíc musel nějak dostat do jakéhosi stresu, následkem čehož se mi právě paměť zhoršila. Dočasně? To bych nerozebíral, ale vybavuji si, jak jsem už jako teenager řekl Petru Vrobellovi něco o Buffalo Billovi a jeho show, načež Petr pohotově připomněl, že plukovník Cody svého času zavítal do Čech. Užasl jsem. I já přece o jeho návštěvě četl, ale zasulo se mi to. Hergot! Jak to, že si Petr fakta nejen pamatuje, ale i v pravou chvíli vybavuje? Jak to? – Ono pitomé období jsem dnes už překonal. Ale trvalo to!

Erotický tanec mrtvých dam

Snad šlo o jediné odpoledne, převlékaly se peřiny a nás dva s Evou napadlo dělat na koberci v povlácích nenápadně striptýz. Nebo to napadlo mě? Říkal jsem tomu jednak Tanec nahých dam, ale z neznámého důvodu i Tanec mrtvých dam.

Gappa

Ten film je další ikonou mého dětství. Děsné však bylo, jak dlouho jsem ho neviděl. Jen Eda Babka, kamarád z konce ulice, mi jej líčil. Naštěstí *Gappu* znovu uvedli na plátno, a tak jsem na ni chodil za dvě koruny. Dojem? Ohromující. Za emocionální vrchol onoho japonského bijáku mám dodnes sekvenci dlouhé střelby raket cílených do jezera. Tou jsem se v kině Čas přímo opájel.

„Specializace je nutná. To se můžete, pane, rozkrájet.“

Mou tragédií i štěstím je, že se odmítám specializovat. Něco mě nezajímalo nikdy, ale mimo to mě bohužel interesuje vše ostatní a nechci si vybrat, ačkoli život letí, či spíš právě proto. A jak to tedy je? Potkáváte lidi, někteří vás nějak osloví, a to každý jinak, ale... Ale začal jsem si už strašně dávno uvědomovat, že jsou občas příliš specializovaní. Nebo snad ne? Z dětství si vybavuji celou sadu takých sekáčů a zaujala mě u každého nějaká výjimečnost, ale často jsem se pak zarazil a náhle si řekl: „Proboha, ale to taky je všechno.“ A zdálo se mi to málo. Namítáte, že lidi nezvládám analyzovat jako dobří spisovatelé a mnohé jejich stránky mi unikají? Snad. Ale ve většině případů jsem měl pocit, že se nemýlím.

Svět jako celek ty osoby nezajímá.

Jedno jediné místo v ulici anebo na podlaze

Se samozřejmostí jsem (běda béd) lpěl na našem domě a na Vrchlického ulici, kde i dál žiju co nejméně angažovaný občan Starého Plzně a dobrovolný zajatec v městečku, které mám ovšem jinak strašně rád. Ulpěl jsem tu, ale jako nevstřícný k lidem, uzavřený a příliš písící, ba grafomaniakální občan. Nicméně se samozřejmostí lpím i na jednom jediném místě v prostoru mezi vámi jako párem, Jakube a Joriko, a tím místem je těžiště všech mých citů, které se ozve vždy, když vás potkám najednou.

Všemi milovaná Praha

Vedle Plzně mám ovšem v oblibě třeba i Lázně Kynžvart, Sobotku v Českém ráji a Jičín, Znojmo nebo Olomouc. Ne v neposlední řadě Prahu, kterou jsem už jako dítě zkoumal skrz několik průvodců. Přesto ji znám jen do jisté míry a nad její mapou dodnes sním. V dětství mě nadchlo, co zajímavostí má to město na relativně malém prostoru, a prožít tam právě dětství je něčím, co už v tomhle životě neprodělám. Tím spíš mě fascinují některé foglarovky.

Foglar brouzдал s Hochy od Bobří řeky o prázdninách po venkově, to ano, ale zůstává poetou Prahy. I já. A ještě dnes si mohu uvnitř ní připadat jeho ten hoch Pískloun, když se vydá s

Tlouštíkem „za příhodami“, a stejně jako oni dva se nárožního činžáku ptám: „Dome, kde to jsem?“

Obdivoval jsem kdysi na obrazovce chlapíka, který se znalostmi Prahy bodoval v Přemkem Podlahou moderované soutěži *Deset stupňů ke zlaté*, ale sám metropoli „študuju“ opatrně a jako bych si už snad nikdy nedokázal udělat čas, ve kterém na ta magnetizující mě místa zabrousím. „Nechtěj to radši ani poznat,“ řeknu si často. „To by tě ta místa jen zbytečně lákala.“

Mezi pohořími vonných knih o Praze mě svého času zaujal i Škutinův *Svět jako skleněná kulička*, možná nejlepší věc, jakou Prezidentův vězeň napsal. Obdivuji ale zrovna tak Dudákovo *Prahou po Vltavě*. Už jednou předtím jsem i já jistý břeh oné řeky vyzkoušel a vydal se v onu středu po pravém nábřeží od Josefova až k zoo a nevadilo mi, že mě můj přísný přístup k věci opakovaně zdržuje, vůbec mi to nevadilo. Uložil jsem si tenkrát jen a právě to, že těsně po okraji Vltavy obejdu i veškeré tamní ostrovy a poloostrovy počínaje Střeleckým. Což jsem osaměle splnil.

Takřka psychopatem

Za studií v Praze jsem se posunul na další level stresu, aniž mi to ale v podstatě došlo (byl jsem až příliš v tom). Hodně jsem tehdy chodil do kin, i několikrát denně, ale až takový podraz na (živící mě) rodiče to nebyl, neboť ceny lístků zůstávaly nízké (nicméně studium muselo utrpět).

Mnohokrát jsem v Alfě viděl *Dobývatele ztracené archy*, ale i obyčejný český film *Samorost* s Milanem Lasicou a Veronikou Žilkovou (v titulní roli). A párkrát jsem zhlédl *Štvance*.

Obsahují scénu, v níž psychopatického nacistu hrající Malcolm McDowell odsekává americkému pilotovi prsty do polévky. Když jsem na tu odporivost tenkrát mířil naposled, koupil jsem si nějaké bonbóny a demonstrativně je ujídal, aniž bych se při masakru vybatolil z klidu. Co si říkal divák vedle, jen tuším, a za své chování se stydím tak, že bych jej zaručeně nikdy nikde nezmínil.

Veškeré mé study se ovšem mihotají úplně v jiných levelech, než kupříkladu study Milana Uhde v jeho podstatně společenštějších a méně asociálních vzpomínkách.

Brouzdat Prahou vysídlenou

Jak jsem stárl, upadl jsem bohužel do čehosi jako tranzu a začali mi vadit ne snad Pražané jako tací, ale prostě lid. Podobně jako Hitler nechal za sebou kresby částí vyliďněných měst,

tak i já snil. O čem? Že Prahu sice nekoupím, ale zkoumám ji opuštěnou. Asi jako hrdina příběhu *Já, legenda*, když prochází Londýn. Ale překonal jsem tu zvrácenost a bez potkávání různých Jorik by to bezesporu nebylo ono.

Nebo snad ano? Lidi mi dávno nepřekážejí, ale je tu podle mě určitá nevinná diagnóza alias bariéra, kterou mezi jiné občany a mne cosi nacpalo jak pomyslného upíra. I vyskytují se, existují, ale v pomyslném brnění.

Po nějakém čase pobytu uvnitř strahovské koleje číslo sedm jsem šel přes Karlův most, bylo to zjara. Vládlo počasí synchronizované s mořem žen, které se vylupovaly přede mnou ze zástupů a obklopovaly mě v mé vnitřní samotě. To moře očí, to srdce davu a paví, oceán zástupů valících se přes Vltavu, které se snad nikdy neunaví... To vše. Veškerenstvo, vzosně řečeno. Ale nenacházel jsem v reálu žádné srdce davu a ten život, který od té chvíle dodnes žiji, může být poslední, kdo ví, ale tomu neumím uvěřit, protože jsem se s ním od onoho momentu přestal do jisté míry stýkat i prolínat a místožití jsem podstatně začal existovat ve snech, fantazii a v srdci svého zájmu o knihy.

A zastavil jsem se tenkrát v místě, kde Frič roku 1848 šikoval studenty, tj. mezi Mosteckou věží a Klementinem, zarazil jsem se právě tam a hle, mezi světem a mnou našel sklo. Ten okamžik si dodnes dokonale pamatuji a izolovaným jedincem jsem ovšem byl dávno předtím, ale až tam se to odlilo do formy.

Zda se ona průsvitná hmota někdy rozpouští? Ano. A mizívá, ale vždy dočasně. V žáru lásky, i když... Nechci přehánět!

To nechci, ale mám pocit, že když se opravdu zamiluji a je to částečně opětováno, ono sklo se taví a vedle roste halda toho nejčistějšího křemenitého písku.

Skla Svatého Víta

Mluvil jsem už několikrát o ulpívání na detailech, i mám ještě jeden příklad a je jím mé dávné přání vyslovené před rodiči po vstupu do hradní katedrály. Znělo: Chci a musím si prohlédnout všechna ta krásná okna zvolna, pečlivě a kousek po kousku.

Což jsem i vykonal. Dobře tomu? Problém! Ale nespočívá v tom, že si z toho dnes už nic nepamatuji; on tkví v tom, že jsem detaily zapomínal už tenkrát. Už vzápětí. Že jsem je zapomínal, ale zoufale se snažil paměť uplatnit.

Tehdy jsem nicméně disponován nebyl. Nešlo to. A ani pak v Národním muzeu, když mi bylo devět. Jednoznačně mě nadchly jeho přírodovědné sbírky, ale nezamířil jsem mezi ně, nýbrž jinam. S bláhovým bláznovým pocitem, že bude vždycky čas na vše.

Vždy – čas – na vše. Bože. Tím omylem (a jaký to omyl) jsem zůstal obluzován ještě léta.

A tenkrát? V doprovodu Evině jsem bod po bodu studoval inventář expozice o starověku poté, co nás rodiče v muzeu nechali. Postupovali jsme šnečím tempem podle vitrín a zákonitě jsem posléze padl do oka vše hlídající paní. Vážně mi řekla, že bych měl jít za jakýmsi profesorem, neboť ona prý ještě nikdy neviděla chlapce, který by se o tuhle jí sledovanou expozici tak zajímal. Zčervenal jsem. Mýlila se. Ze setkání s profesorem navždy sešlo.

Lidské tváře, každá jiná

Jsem skutečně trochu xenofobní a nemám třeba rád cizí obličeje na obálkách knih ve své blízkosti, asi jako bych je uměl automaticky dešifrovat a jako by mě mohly některé vysát. Jednou jsem seděl doma u psacího stolu a vpadl k nám můj dobrý přítel Frič ze Stodůlek. I se syny, ještě tehdy ne dospělými. Jára mě vyfotil, nearanžovaně, a když jsem se na fotografii lépe podíval, překvapen jsem uhlídal svůj obličej mezi jinými lidskými tvářemi na hřbetech dvou knížek za mnou, a to mezi obličejí pánů Kinga a Rasputina. I svěřil jsem se s tou náhodou (které ale neexistují) bohemistovi Novotnému a stalo se to prvním z momentů, na jejichž základě mě dočasně vytěsnil i s mou rubrikou *Svetr MUDr. Zuzany ze svého časopisu*. Komu by taky nevadil takový autorův egocentrismus?

Praní vlasů

V rodině dodnes neříkáme „umyj si hlavu“, ale vyper si vlasy. Pamatuji, že to byl nezvykle můj táta, kdo mi vysvětlil, jak na to. Kolik mi bylo? Nevím, ale postup dodnes dodržuji a další informace o mytí vlasů to nezatížily, protože jsem ani neztrácel čas s jejich vyhledáváním, a dosud slyším taťuldu, jak dodává: „... a spláchněš je.“ A tiše: „Samozřejmě ne horkou.“ Ale zda studená voda skutečně lépe oplachuje, nemám páru. Neptal jsem se nikoho dalšího. Nenašel jsem od té doby náladu na to ani čas, a pokud teď trochu nadsazuji, vězte, že ručník jsem v koupelně po celá desetiletí a po jediném úleku nekladl na radiátor.

Proč? Jednou uvnitř číhal černý pavouk.

Holení

Bez problémů mi táta zrovna tak vysvětlil, jak se oholit elektrickým strojkem. Břitvu však neovládám a maně vzpomínám na dlouhou chodbu u ubikací v Benešově u Prahy,

v kasárnách, a jak jsem stával na dlaždicích den co den po ránu, já, vojín základní služby u zásuvky a s hrčícím strojkem v ruce. Až dohrčel.

Kde se tou samou dobou šlechtili ostatní, nemám už páru, ale většinou jistě čepelkami; zásuvek tam k dispozici moc nebylo. Pak se tedy strojek porouchal, z domova pár dní putoval nový, a než dorazil, došlo k rannímu nástupu, odkud mě poslali se doholit. Jak jsem to tenkrát udělal, nevím. Mohl bych si to vymyslet; ale proč? Nač?

A raději fir zpět do dětství, které si pamatuji lépe a které ještě má smysl.

Rady Anthony Quinna

Abych zvěděl něco o nepřípadnosti masturbace, nutil mě jednou otec sledovat film *Sen králů* s Anthony Quinnem, jímž zosobněný machr tam nějakému klukovi doporučuje sport.

Umění cigánit

V dětství jsem ještě moc nečetl recenze, ale v jednom starším otcově čísle tehdy fakticky zakázaného časopisu *Plamen* z šedesátých let mě pobavila kritika Cigánkovy knihy *Umění detektivky*, která se jmenuje *Umění cigánit*. Ukázal jsem ji pro pobavení právě i otci a hle, přesto jsem si onu chabou (i když tematicky u nás průkopnickou) Cigánkovu práci později koupil, a to hned, jak jsem ji poprvé zblýskl v antikvariátu. Ještě ji dokonce mám po boku výživnějších Škvoreckého *Nápadů čtenáře detektivek*, byť recenze nelhala. Ale lepší cigánící literární badatel než kradoucí Pavel Grym, který zhřešil na Škvoreckého pobytu na indexu a za louží a ve své knížce o detektivkách bohorovně parafrázuje celé dlouhé sekvence z jeho pera.

Sušení vonných trav

Nejkrásnější čas mého dětství je protkán senem z kopek a seny hráběmi rozhozenými po travnatém pruhu v naší ulici. Ó, ta vůně! Mám ji spojenou s bojovými hrami na kapitána Klosse, kdy jsem lítal a běhal a lítal a běhal sem a tam a střílel a střílel, sám a sám bouchal pusou a padal do těch kopek, což mě přímo nabíjelo. A snil a snil.

Klossovi jsem říkal Glos, asi jako fotbalu *chodbal*, a do sena jsme se vrhali i na louce Pod zahradami. Ale hlavním Glosovým centrem byl přece jen „vršíček“ před okny. Jak rád jsem z něj po zasažení střelou v pomyslné palbě kulil sudy, jak rád a jak šťasten. Avšak jen jedinkrát jsem podobný pád sehrál před spolužákem Kájou Kuchynkou, a to když procházel okolo s maminkou. Usmál se, ale do války nezasáhl. Buď jeho maminka, nebo on sám byli rozumnější.

Táta nám předčítá

Synovi jsem nahlas přečetl bezpočet knih a někdy šlo o perný výkon. Co mu utkvělo v hlavě a co v srdci, je otázkou, já ho z toho zásadně nezkouším, ale na nic to nebylo, oba nás to sblížovalo a pečlivě jsem ony knihy a povídky předem vybíral. Hlavně od momentu, ve kterém jsem pochopil, že ani zdaleka vše přečíst nezvládneme, to bohužel ne - a život je krátký. A zvlášť když musíte chodit do práce. Mně samotnému toho táta v dětství tolik nepřečetl, toť fakt, vděčný mu nicméně jsem. Zvládli jsme *Dvanáct pohádek z onoho světa*, *Dva nezbedníky*, *Tisíc a jednu noc* (jistěže necelou), *Kapitána Korkorána* (jistěže hrdinného, jak to přeložil Kocourek), *Tajuplný ostrov*, pár povídek se Sherlockem. A přečetl mně a Evě především obě první části *Stínadelské trilogie*. Ó, jaký učinily rozkouskovány na pokračování dojem. A slyšel jsi, Jakube, někdy ty nejranější Neckářovy pecky? Nebo ty od Petra Nováka? Tohle bylo podobné.

Jakbysmet vzpomínám, že mi později v Úpě táta mezi lyžováním předčítal z *Bubáků pro všední den*. Chtěl snad je osvěžit i sobě, to netuším, ale na mne neudělali valný dojem. Působili skličujícím dojmem. Je to kruté, ale nechce se mi je číst i od té chvíle, co vím, jak autor v exilu skončil, a kdybych se nyní zbláznil, říkám si, a spáchal sebevraždu, také byste cítili k této knize nedůvěru.

Štěstí a hrůzy infekční mononukleózy

Třináct listopadových dní v prosinci 1968 jsem byl v péči doktorky Libuše Šulákové a bylo to třináctero dnů, ale i půl života. Stonal jsem, a to v nemocnici, okolí jsem vnímal záclonou horečky a prvně v životě jsem si připadal sám. Probudil jsem se, znovu usnul, znovu se probudil. Zpod pokrývky jsem znovu a znovu prohlížel pokoj, zatímco dívka vedle si natřásala polštář. „Ahoj,“ usedla a vyznačovala se neskutečně dlouhými vlasy, které jí pokrývaly jako záplava ramena a záda. Byly závažím? To ne. Sebrala se stolku žlutý hřeben, pročesávala je a já poznal, že jsou jen lehounkým pápěřím. Pak jsme si celé dny povídali a já bych řekl, že jsem ji opravdu měl rád. Jako tebe, Joriko. Láska nemá důvod, ale tady jí něco pomohlo. Iveta byla rozumnější než já. Řekl jsem třeba: „Zlomená noha sroste, ale koleno, když upadneš, se rozbije na kousky a nesroste nikdy. To by doktor nespravil.“ Držela až pod bradou koleno své: „Spravil.“

„Jak?“

„Tomuhle říkají česka, to se takhle po kouskách vyndá, uložíš do nohy česku novou... a je to.“ Aby ne. *Right.Rychtik*. Vše jasné. Samozřejmě. Pak přišli Ivetini rodiče s pomeranči a

banány, což bývala větší vzácnost než dnes, a rozdělili jsme se. Nebo už nevím. Ani to, zda se jednalo o celé dny, já netuším. Nadsazuji. Možná to bylo jen pár chvil, ale na oplátku jsem jí vyprávěl, co jsme spolu zažili hluboko pod zemskou kůrou a uvnitř umělého krtka, jímž jsme pronikali do nejvnitřnějšího nitra zeměkoule, kde jsme pak válčili s mazanými dinosaury. Co na to říkala, také už nevím (a možná si ostatně trochu domýšlím), ale nevěřím, samo sebou nevěřím, že jí to přestalo bavit. Tebe by to, Joriko, bavit přestalo, ale jí ne.

Ale rozhodně nechtěla idyly. Nechtěla, abych příběhy česal jako ona své vlasy. Pak ovšem zůstala Ivetina postel prázdná - po mém dalším probuzení – a ustlaná a já už tu holku nikdy neviděl. Místo ní a Ríši jsem si prohlížel knížky, ale mělo to háček a pověděli mi o tom háčku, už když mě do oné plzeňské nemocnice vezli.

„Vše, co ti sem máma s tátou dají, budeš tu muset nechat kvůli infekci.“

Radši mi proto nedali takřka nic a zůstal jsem, běda, bez oblíbených obrázkových knížek i včetně kresleného Puntí, ležel jsem po bradu pod pokrývkou a jedině, na co já zíral, byl nástěnný rozhlas po drátě, odkud zněla písnička *Tři zvonky* od Browns, česky známá co *Zvony nelžou*. Kdybychom byli opravdu v románu, mám ji v sobě dodnes zakletou. A Iveta?

Ta ji do srdce zaraženou nemá. Už byla pryč. Pamatuji, že píseň skončila a rádio už jen vydávalo nikdy nekončící tón, až konečně přišla zdravotní sestra a vytvořila otočením bočního knoflíku ticho. Později se dostavili rodiče, ale nesměli ke mně dovnitř, takže jsme se na sebe dívali sklem. Máma se potočila a ukázala za sebe. Siluetám střeš a korunám stromů dominovala koule slunce a zvláštní objekt.

„Co je to?“ „Plynojem.“

Uvnitř konstrukce něco nafouknutého stoupalo a klesalo, asi jako plíce obra Dobra, i prahl jsem ty plíce města vidět zblízka. Moc jsem to chtěl.

„Až se uzdravíš, zajdem tam,“ slibovala máma a doma mi ten večer vytvořila několik koláží; mám je dodnes. Jedna se týká letectví, jiná aut, pro dítě je i drobnost kouzlem.

Ale když rodiče od okna odešli, příští týden trval rok. Ostatní děti venku jako by přede mnou získávaly náskok. Po čase už jsem ani nevěřil, že jsem Ivetiny vlasy někdy česal. Vytrhl jsem se ze sna v novém pokoji, nezdál se už bílý a vlastně měl zelené stěny a okýnko. Kam vede?

Bosky jsem se spustil na linoleum, překonal prostor, vylezl na skříňku, koukl sklem. Vedle v čase existovala jako box zelenkavá ložnice.

Co to? Asi dávají zdravější lidi do zelených ložnic? Něco bublalo. Topení. Tam na posteli četla knihu nějaká bytost, bytost starší než já. Trochu strašidelná, trochu normální. Listovala zoologií pro šestou třídu, a jak jsem onu knihu spatřil, vedraly se mi do očí slzy. Došlo mi, že jsem v nemocnici už podruhé v krátkém čase a tady je čtena *má vlastní* zoologie, již miluji díky Burianovu obrázku Iguanodona. Aha! Tak tohle se dělá s věcmi, které po dětech zůstanou! Sebral jsem odvahu a začal ťukat na skleněnou tabulku, skrz niž nešlo křičet. Bytost zvedla oči. Někoho volala a já vzpomněl, že jsem Ivetě chtěl i tento obrázek Iguanodona ukázat, i když nebyl pořízen v nitru země. To by přece, Iveto, nevadilo, ne? To by, přece, Jakube a Jorindo, nevadilo. Ne? Stále jsem klepal, pak mával rukama až někam do vesmíru a dělal různé obličejy, ale žádným, prazádným z těch obličejů se nepodařilo vyjádřit, co přesně chci, a jen rádio zase pištělo.

Dietní čas hrůzných dikobrazů

Když mě přivezli z nemocnice do Plzně, tak jsem v rámci diety pořádal jen drůbež. Jak já si pochutnával. Asi proto mám ještě dnes nejradši kuře s nádivkou.

Ale z nemocnice, kde mě osamělost těch pár dní deptala, mě brali na revers, i chodili okolo mě nějakou dobu s bílými rouškami na ústech. Měl jsem v tom čase děsivé sny a někdy nepohádkově obludný pocit, že se mi do hrdla vodopádem valí oceán řid'ounekého těstíčka. Zalykal jsem se, konce to nebralo. Jen sen.

V dalším jsem odhalil, že zeměkouli občas sviští co kulka ostnatý dikobraz, který se opakovaně a vždy v nejnečekanější vteřině vynoří z trávy právě pode mnou a frnk, stoupá kzenitu. On. Mocná d'ábelskost, zohledněná pak do jisté míry v mé knize *Žiju! Ježek v kleci*. „Záběr“ oné ježury zbezprostřední blízkosti ve mně probouzel děs, ale když jsem usínal na gauči pod oknem v kuchyni, stačila knavození strachu i jen šňůra s prádlem natažená přes místnost a prostý vzor závěsu.

„Jsou tam strašidelné paní, mami!“

A když jsem daleko později dělal v ordinaci psychiatra Vojáčka Rocharchův test, rovněž jsem první ze skvrn označil za „dvě paní, které perou“.

Mínil jsem ale spíš valchování.

Kdo nás to uspává?

V tom, kdo uspává děti, jsem měl díky rádiu v jednu chvíli hokej. Je to Makový mužiček Spinkej a sype na víčka mák? Je to bohyně spánku a pokrývá zem „uspávajícími makovými

zrnečky“ jako na poslední stránce staré pohádkové knížky od Ludmily Grosmanové-Brodské?
Nebo uspává Hajaja?

Hajaja si už tehdy říkaly rozhlasové pohádky na dobrou noc a jednou za mě doma napsali do soutěže vyhlášené zrovinka slavným Mužíčkem. Uhádl jsem předtím, kdo je černý tunelář, a obdržel za krtka svůj první dopis v životě, dopis z Československého rozhlasu. Byl ilustrovaný Helenou Zmatlíkovou a vypadlo z něj mejdlíčko.

Mikulášská na obchodní akademii

Koncem roku 1969 opět naděloval Mikuláš na mámině ekonomické škole a prosil předtím děti, aby pokud možno přednesly básničku, chtějí-li dárek. Přihlásila se nejprve jedna holčička (podobná možná Ivetě z nemocnice) a začala zpívat a mámina kolegyně poslala k Mikuláši s básničkou jinou ratolest. Nicméně Veliký s berlou se optal potřetí. V tu chvíli jsem měl z nějakého důvodu za to, že jsem povinen prodat, co umím, a že čekají. „Já!“ vyhrkl jsem, aniž bych na to rodiče připravil, a mířil jsem přes tělocvičnu k rudobílému muži s vousy. Zčervenal jsem, div jsem se trémou nerozplakal, a hlasem o pár tónů vyšším než obvykle a daleko hlasitěji než ostatní děti jsem začal recitovat *Princezničku na bále*. Do konce. Na žádnou strofu jsem nezapomněl. Od začátku do pointy jsem pokračoval jedním dechem a tónem, oči upíral k rodičům jako ke spáse. Když jsem se vrátil, sálal jsem, jako bych dostal ze vzrušení nejvyšší horečku křesťanských věků, ale vybojované štěstí mi vydrželo až domů. První můj souboj ctižádosti s trémou a strachem skončil.

Mikuláš nějak věděl, že umím doma nejen uklízet hračky, ale stavím z kostek a kreslím, a jen mi připomněl, abych konečně šel s proudem a zvládl klíčku, a že už více nesmím trápit Bimbu. - Ale jej já netrýznil, u kocourka se věru jednalo o omyl!

Den po tomhle krásném Mikuláši se to ve mně sice domlelo a já ulehl s angínou, ale rok nato jsem na téže škole přednesl v šedém dětském sáčku Halasův *Mlýnek*.

Měřítko boží

Mám příjemné rané vzpomínky na skopičiny s tátou, který nás lechtal a přitahoval jako Magnetová hora. „Ale byly děti, které ulochtali k smrti,“ zaslechl jsem tehdy co žert, a když mi bylo devět a půl, poprosil jsem mámu, ať mě políbí na dobrou noc, a povídám: „Víš, že mi to dělá dobře na srdce i na tělo? Je mi takový teplo.“

Mazlení ovšem ustalo s tím, že začínám už být „velkej muskej“. Snad mám neoprávněný pocit, že toho ale maminka nechala dřív, než bylo zdrávo, a stále si pamatuji, jak jsem nějakou dobu cítil absenci těch objetí.

Ohromnou? Běžnou? Jak to určit? Měřítka patří jen Bohu, on má v kapse etalon. Ale na nějakou dobu ve mně jakési nenaplnění utkvělo a nevím, se kterým rokem dětství je spojen tenhle konec, ale pamatuji, že mi o desátých narozeninách máma řekla, že už jde o věk, kdy jdou v některých zemích kluci mezi dospělé chlapy.

Stál jsem vůbec o to? Přejde na to, jak je dospělý chlap definován.

Vesmír, Země, člověk a my, děti

Jako malé dítě jsem fotbalu říkal *chodbal* a naše babička zase jednou nevěděla, zda se fotbal nepíše s písmenkem D vevnitř.

Fodbal. To mi bylo devět let, i povídám: „Měli by taky udělat ňákou školu pro ty starý, protože už toho moc neví.“

Sám jsem toho ale moc nevěděl. Ani slovníky nepomohly. V rodině jsme ovšem vedle Vánoc drželi jmeniny a narozeniny a dočkal jsem se při těch příležitostech úžasných překvapení. Stále pamatuji moment ve svých deseti, kdy na stole za domem čeká vytoužená Kocourkova encyklopedie *Vesmír, země člověk a my, děti* a dva globy, ten *opravdický* a ještě jeden malý z modrého plexiskla. Pokladnička. Onu chvíli, ten pohled si uchovávám v paměti a dotyčné veledílo opatruji, byť jsem je nikdy soustavně nepřečetl (inspirovalo ale k řadě výtvorů).

Má tělesná konstituce a voda s citronem

Lítáním venku jsem se vždy zpotil. Až moc. Vzpomínám, jak bývala babička svědkyní toho, že jsem oproti ostatním dětem zbrocen výrazněji, a vzpomínám, jak mi vysvětlila, že určení nemají hned lokat ledovou vodu, aby nedostali zápal.

Až po chvíli jsem se tudíž vždycky napil a miloval chladnou vodu s citronem... A cukrem, jistě, ale to se neříkalo, a když babička slastný nápoj chystala, sledoval jsem ji a prý: „Co se tam dává dřív?“

„Cukr se špatně rozpouští v kyselině, to si pamatuj,“ řekla.

Neestetickou tendenci se potit u sebe někdy dál pozoruji, a to především v partiích obličejů. Potím se „z očí“, a pokud se věnujete sportu (a potíte se), nepřijde vám něco takového samo sebou nemístné, ale pokud třeba jen češete jablka a musíte i za poměrně chladného počasí po

každém košíku otírat něčím tvář, je to na pováženou. Vzpomínám v té souvislosti na tancovačku v Jeseníkách u Starého Města pod Sněžníkem, kde jsme trávili letní prázdniny počátkem osmdesátých let na vysokoškolské praxi a kde si jeden spolužák patrně myslil, že jej po pár pivech neregistruji, když na parketu otráveně prohodil: „Kdyby mě Fencel jeden před chvílí omylem neřuk do hrudi čelem, tak jsem zůstal úplně suchej.“

Betonový ráj před mými okny

Jedním z důsledků výstavby školky byl příjezd jeřábů. Naskládaly do trávy před naše okna dvě podivuhodné stavby z dutých překladů a mezi nimi nechali soutěsku, do které jsem hned vyrazil. Ne klímat. Šplhat. Jako horolezec do skalního komína. Tenisky jsem strkal špičkami do otvorů v panelech a byla to další z krajin mého světa. Jak smutné, že ony štosy nakonec rozebrali a jsou dnes uvnitř stavby proti mému oknu. Škoda jich. Prožil jsem s nimi věk. Jako by existovaly jen pro mne celou éru a už mi vždy měly patřit.

Základy mateřské školky se stanou trasami mého autíčka

Ve veškerých fázích výstavby jsem školku sice nevyličil, zato jsem ji prolítal. Ó, co já se nachodil po jejích základech. Miloval jsem horoucně plechový model historického autíčka, v hrsti s ním vyrážel na staveniště a systematicky projel po veškerých zákrutech základů. Bylo to lepší než chodit po rourách na vodu a jindy zase rourách na plyn. Nejúžasnější mi pak připadaly totálně „havarijní“ sjezdy, během nichž jsem bugatku pouštěl po pásovém nakladači. Nadsakovala šíleně, ale směr, směr ten udržela. A ty fofry! Prášilo se za kočárem, ale zrovinka tak fajnové bylo inscenovat její krkolomné pády do propastí výkopů *à la* první záběry Broccova *Muže z Hongkongu*. Autíčko jsem tím postupně ničil, o tom pochyb nebude, ale jako dospělý jsem v devadesátých letech šťastně spatřil jeho repliku v bývalém klášteře v Klatovech a mám ji v jedné knihovně dosud.

Žukem v Praze

Utkvěla mi jedna výprava tátovým služebním autem, které se zúčastnila i máma. Mimo jiné jsme navštívili antikvariát na Smíchově, kde jsem ulovil Součkův *Případ ztraceného suchoplavce*, a volnou chůzí jsme došli na smíchovské nábřeží, což byla krása, Nicméně je symptomatické, jak živě si dodnes pamatuji teprve příjemnost izolované cesty domů na plachtou uzavřené korbě, kdy jsem se prostě, šťastně a cele věnoval studiu článku o Simenonovi ve starém čísle Světové literatury.

Neff a Čech

Mé dospívání doplnili vedle otce dva muži, které jsem obdivoval. Prvním byl Ondřej Neff, jehož rozumový, aktivní a optimistický přístup ke světu mi je velice blízký. Co nejpodrobněji jsem následkem toho sledoval (od roku 1979) jeho práci.

Druhým idolem se mi, aniž přesně chápu proč, stal František Ringo Čech. Zhypnotizoval mě? Možná. Co máme společného? Nevím. Ale poprvé mě uhranul vystoupením před silvestrovskou půlnocí 1983, kdy zazpíval *Já už jdu*.

Jeho rozmanitou a zatím nedoceněnou tvorbu jsem začal sledovat a mapoval ji léta v sadě školních sešitů. I zpětně, tedy před rokem 83. Onoho materiálu dnes ale mám až příliš a jakoukoli knihu o Frantovi asi dřív vyprodukuje šikovný mistr Graclík, byť mnohé mé detaily nepodchytí.

Chtíč a lesní d'áblík

Babička vyprávěla o zkušenosti z mládí s jakýmsi chlapem, který ji chtěl provázet lesem k Radyni. „Sotva nás obestřely stromy, uviděla jsem něco v jeho očích, otočím se a povídám: Jdem!“ Vykročila údajně zpátky k domovu.

Inženýr Císař, který donedávna žil na rohu naší ulice, vnímal ten úsek lesa esoteričtěji a vyprávěl mi tomu přiměřenou historku. Mířil prý od hradu do Plzně a cosi malého se ho „chytilo“ a nechtělo se jej pustit, putovalo to paralelně mezi stromy po stranách jeho trasy a stále s ním, dokud les neskončil.

Stáří a neupřímná dobrotivost mládí

Na babičce jsem měl v dětství možnost pozorovat stárnutí a děsilo mě občas, jak nakonec ztrácela kontakt s okolním světem, když sedávala v kuchyni v křesle. Mizí schopnost bystře komunikovat, horší se paměť i úsudek. A přece mi připadá jen jako banální nedorozumění jeden moment z času, kdy jsem se s rodiči vrátil z dovolené v horské chatě Šerák. - Babička už nás čekala, hlídala vlastně zatím dům, a svěřila se: „To ale byla náhoda. Stojím u okna, pod ním jdou mladý s bágly... Kde jste spali? volají na ně jiní. - Pod Šerákem.“

Na ten omyl se záměnou slov širák a šerák jsem babičku neupozornil. Otázka: Bylo to zbabělé nebo dobrotivé? Odpověď. Bylo to podle dobrotivé.

Jedna jediná piha na kráse aneb Sousedské duely

Živě si vybavuji modelovou situaci, která mě v dětství začala tak trápit, až jsem ji v hávu následujícího příběhu zadal jako problém mamince. „Co kdyby někdo měl dokonale upravenou zahradu a jen sousedův plot by mu to kazil? Jak by se asi dohodli?“

Odpověď možná mohla znít: „Však by ten soused hradbu nakonec vyčistil.“ Ale nezněla. Místo toho následoval dialog, během něhož jsme se oba výborně bavili tím, jak jsme se doplňovali v líčení všeho, co by se mohlo z oné malé příčiny vyvrbit. Z malých příčin velké následky, zněla zásada filmů Laurela a Hardyho, a ti sousedi by si navzájem prováděli stále větší a větší alotria a schválnosti.

Bavilo mě také, musím se studem přiznat, plít a upravovat záhony, ale jednoho dne mě přes plot oslovil pan Kantner. „Ivoušku,“ zachraptěl otvorem, který měl vyoperovaný na krku. „Děláš to moc pěkně. Ale neměl bys tu zem urovnávat, ona se mi sype pletivem k vám.“ „Aha.“ Propříště jsem dával pozor. Co mi přijde smutnější a charakteristické? Že jsem se sousedem až do jeho smrti jinak nikdy skoro ani nepromluvil.

Černý Bimbo a bílý Punt'a

Dětství mi zpříjemnila řada kocourků, a to většinou smolně černých. Babička kdysi pro toho prvního vymyslela jméno Bimbo a já říkal i dalším Bimbo II. až IV., o čemž píši podrobněji v malé kronice, kterou jsem o kočkách vedl. Bimbo je ovšem původně známý černoušek z obrázkových příhod známých z první republiky jako *Punt'ovy příhody* a nekompletní soubor malé řady těch veršovanék (s Klapáčovými obrázky) jsme doma měli svázaný do dvou knih, které jsem si odmalička prohlížel kolem dokola. Náležely k mým nejmilovanějším a nad jejich verši jsem pochopil, v čem tkví umění rýmu a jak je to s intuitivním dodržením počtu slabik. Na rozdíl od většiny dětských knížek jsem ale o tyhle dvě bohužel přišel, když je máma věnovala mým malým bratrancům v Rokycanech. Jak to jen mohla udělat? I táta se podívoval a já mlčel, avšak dotklo se mě to.

Když mi ale při jedné návštěvě v Rokycanech bratrance hrdě předvedli své prý nejoblíbenější *Punti* a do nebes je vychvalovali, řekl jsem si „aspoň tak“.

Kočí občané v naší rodině

Bylo to v Lázních Kynžvart, kde mě poprvé napadlo: Proč nemáme doma taky kočku? Chlapec s holčičkou tam totiž jednu strakatou měli. Rád jsem ji hladil, stále nám ji ale brali a nechtěli, aby chodila do pokoje, kde jsme tehdy žili. Když jsme se vrátili domů, přání jsem prosadil a vybírali jsme z pěti koťat u jistých Ladmanů. Vyhrál kompletně černý kocourek, i nesli jsme jej v tašce, aby nenašel cestu zpátky. Brzy se u nás cítil bezpečně a hrával si s papírovými koulemi na provázcích. Někdy jsem ho zlobil. Jak? Přiklopil jsem ho třeba kolíbkou pro panny a otvory v ní obestavěl knížkami.

Jindy jsem mu na ocas uvázal mašli. V zimě metal ve sněhu kotouly a celoročně lovil a na práh nosil myši. A i ptáky (za což býval kárán).

Po dvou letech ale bohužel dostal prašivinu a táta ho utopil, což mi rodiče podali tak, že práchnivý Bimbo pošel sám. Pohřbili jsme jej pod kříž z latěk hned u králíkárně a nějaký čas k nám chodila jen strakatá kočka Miloše Kubína. Naštěstí babička jednoho krásného dne uviděla na střeše kůlny hubeného Bimbova dvojníka. Napoprvé jí utekl, ale podruhé jsme ho uvěznili na chodbě. Na rozdíl od Bimby I. měl tento kocour pod krkem čtyři bílé černokněžnické chlupy. Jak se ukázalo, původně náležel sousedce Vondráčkové, ale neměla ho ráda, což jsme pochopili z toho, že vždy dostal obrovský strach, když se dostavila na návštěvu, a prchl před ní do zahrad.

Pelech měl Bimbo z hadrů v krabici na radiátoru ústředního topení v kuchyni a ještě jeden na podlaze u topení. Když se vyspal a vstal, vždy se protáhl, mohutně zívá a skočil rovnou do pelechu číslo dvě, kde se stočil a zas usnul.

Další z brlohů jsem Bimbíkovi aspoň dočasně zbuďoval z červenobílých kostek. Když přicházel ze zahrady, pozdravil přítomné vychovaně krátkým mňouknutím a vyskočil do doupatka. Uvelebil se. Brával to sklepem, ale někdy naříkal na okenní římse. Coby pravý blesk uměl přiletět na babiččino volání „Bim, Bim... Bimbi, Bimbi... Čičičiči“ a jeden čas hubl a nakonec vyzvracel tasemnici. To přežil, ale připadal mi o něco lenivější než jeho předchůdce. Nevadilo to ovšem a teprve s ním jsem vynašel hru Na velkého a malého spočívající v tom, že jsem ulehl na záda a kocoura si postavil na hrud', což bylo velice zvláštní a příjemné, neboť hrdě dominoval jsa tím pravým *velkým*, zatímco já byl tím malým.

Spolužák Mírek Manda měl tou dobou ve Vilové Čtvrti na zahradě drátěnou ohradu se smutným, strakatým koťátkem, a když jsem je spatřil, zatelefonoval jsem od nich z pevné linky zbrkle domů. Hle, máma obratem přijela našim kombíkem a kotě cestou k nám bezstarostně podlézalo pod sedadly. „Bude to Honzík“, rozhodli jsme. Vyklubal se z něj divoch a Bimbo se ocitl v defenzivě. Honza se první vrhal na jídlo, původního pána domu ode všeho vytlačoval a jednoho dne se Bimbo vypařil.

Brzy nato jsme uviděli na sousední parcele rodu Vlnářových kočku za tlapku polapenou do želez, a tak otec přešel plot a ubytoval ji do králíkárně. Nějak dokonce zjistil majitele. Ten se zvířete ujal, nicméně tlapka odpadla. Otec past sousedovi za trest nevrátil a za mé asistence zkoušel její mechanismus, načež jsme ji ukryli v garáži. Zda se stal i Bimbo II. obětí snaživého Vlnáře, nevím, ale uvěřili jsme tenkrát tomu.

Taky Honzík se ovšem rozplynul. Kočku, pravda, tenkrát choval v ulici skoro každý. I ta Vondráčková měla zase nějakou novou černotu. Ta přišla do jiného stavu a k ránu 20. dubna 1977 vrhla tři koťata: šedé, černobílé a černé. Která asi barva zajistila život dalšímu z Bimbů, je jasné, zato chudák šedák byl utopen.

Ale oba jeho sourozence jsme matce sebrali dva měsíce po porodu a takřka laboratorně je doma pozorovali. Střídavě spolu zápasili nebo si hráli a také se ocucávali, ba ničemu jinému než vzájemnému ocucávání se snad nakonec už nevěnovali, takže jsme byli rádi, když jsme to černobílé kotě komusi udali.

Zbytku vrhu jsem začal pod vlivem *Knihy džunglí* říkat Bimbo Baghíra III. Z cucání svého břicha naštěstí přešel na hryzáni našich prstů a začal prozkoumávat náš dům.

Náš? Svůj, samozřejmě. Brzy se jeho rádius zmocnil širšího okolí a nakonec, myslím, řádil v celém bloku. S výjimkou spižírny, našeho dětského pokoje, tátovy pracovny a ložnice rodičů směl v domě všude a jeho chování vymezila tzv. Vyhláška Jedna O kočkách. Kutloch měl nejprve v kuchyni, ale byl přenesen ke kotli do sklepa a potom na seno v kůlně. Přes den spával na koberečku (speciálně pro něj zhotoveném) a došlo na pár večerů, kdy mě a Evu proháněl ulicí. Unikali jsme bystře na kolečkových bruslích, které jsme dostali pod stromek roku 1977, a to byla ulice už asfaltová. Baghíra několikrát vyšplhal na střechem domku manželů Kantnerových a neuměl se dostat dolů. Kamarádil se s černou kočkou babiččiny sestry v zahradě za námi a divoce si hrávali. Ale zmizel.

Propadl se a já onu tetinu kočku pohotově označil Bimbo IV. Aby to odsýpalo. Ale u Špetů, a tedy na odvrácené straně protějšího bloku, se narodila další dvě koťata, strakaté a černé. S Evou jsme si tam s nimi párkrát hráli a ještě netušili, že budou naše. Jednoho dne se totiž ten černý ňouma vynořil u vrátek – a stal se Bimbou V.

Jenže ulehl, nejedl, nepil a umřel. Jako ten tambor. Vlastnoručně jsem jej pohřbil do hrobu prvního ze všech Bimbů, tam vedle králíkárně.

Nato jsme ještě jakž takž ochočili zbývajících z tuláčků od Špetů, i stal se Honzíkem II. Měl černý ocas a na temeni tři černé skvrny a čtverec. Chytával stíny a často i ten vlastní. Úžasnou rychlostí probíhal pokoji, přičemž předváděl přemety a ohromné skoky.

Jen dodám, že psa jsem nikdy neměl a ani ho nechtěl. Jen jednou se k nám jeden zatoulal, a kde jsem tenkrát vzal vodítko, si nevzpomínám, ale několikrát jsem se byl s ním projít po Plzenci a dokonce v lese pod Radyní. Bylo to nečekaně vzrušující a zvykl bych si. Ale něco jsem možná zanedbal? Utekl.

Věrnost a otrocká povaha mi nesedí a víc mě uchvacuje krutý individualismus kočky; třebaže víme, že ta potvora bezostyšně dává přednost domu a stravě před jakýmikoli pány.

„To tě zajímá?“ optal se strýc

Jak už řečeno, nikdy jsem se nedokázal na nic dlouho specializovat a snad proto mi bylo tak vlastní psaní a kreslení rodinného časopisu, který jsem chtěl mít různorodý a plný rubrik. Jindy mě na týden zaujaly rekordy Země a na papíře pod sklem psacího stolu jsem si na vlastnoručně zhotovené mapce některá rekordní místa vyznačil. Náhodou zrovna přijel na návštěvu otcův bratr Jiří, což nebývalo časté, a optal se mě poměrně logicky: „To tě zajímá?“ Nedokázal jsem mu vysvětlit, že vlastně moc ne a nechci se specializovat a zajímám se – povrchně – hned o celou přehršli rozmanitých věcí najednou.

Sbíráte drobký?

Na návštěvě u strýce Jiřího v Rokycanech jsem byl kdysi zaujat tím, že se v přítomnosti mé i mých rodičů sehnul a sebral s koberce podle mého mínění bezvýznamný drobek. Strýcův detailismus našel později víc než skvělé uplatnění v tom, že napsal spoustu knih o zbraních a ještě víc článků do odborných časopisů, nicméně tendenci „jít po smeti“ mám taky. Sbírám, zametám, uklízím. Je to podobná tendence, jakou přiznal Zdeněk Svěrák, který svou ženu vždy nechá mýt nádobí, načež ona si jde lehnout a on „to dočistí“. Taky já radši dočišťuji, než bych myl či vysával. Snad byl podobným i Cvečka alias poněkud nemužný chlapec, kterého jsem poznal na vojně. „Já mámě v kuchyni pomáhám a...“ Možná ale kecal, aby ho pustili do civilu. Třeba ten vůl čekal, že to zabere lépe, než když si jiný chlapák vzal na sebe k odvodu místo trenek dívčí kalhotky

Diskriminace a rok 1977

Měl jsem možná štěstí, že rokem 1977 zřejmě skončila diskriminace dětí těch osob, které byly po roce 68 vyloučeny ze strany. Dostal jsem se o to snáz na střední školu.

Ohromující bedničky u Babků

Před velikým bílým domem na konci naší ulice, ve kterém žil Eda Babka s mámou a tři další partaje, mívali v koutě dvora haldu bedniček, jimiž topili. Lezli jsme po ní jako po Sněžce a spolu s Eduardem si uvnitř budovali navzdory hřebům „bunkry“, než nás vykázali pan Hajšman a jeho ještě divnější žena. Jednalo se ale předtím o slastné kuklení mezi prkénky. Kéž bych i teď dokázal do detailu zaznamenat každý náš tamní stavební počin.

Dobrá pan Nekola a zlá smrt

Na domovní chodbě vedle Babky a jeho matky-švadleny (otec se povětšinou plavil po oceánech, kde vařil) žil pan Nekola, který se přímo nepodobal herci Anthony Perkinsovi, ale dnes si ty dva spojuji. Jak vzpomínám, zapálili obyvatelé hřbitovně bílého domu jednou večer oheň kus od oné hromady beden. Opékalo se, bavil jsem se. děti jak neseto a padlo „ty vole“. Vyslovil jsem to kupodivu já, ač jinak jsem neslušně nemluvil. „Cos to řekl?“ naklonil se ke mně Nekola, a poněvadž jsem neměl páru, oč mu jde, vola mi připomněl. Mám dodnes za paradox, že tak akurátně plísnil zrovna mě. Byl to omyl, bylo to přehnané a zrovna tak neměl proč plísnit Evu, což ale taky nedělal. Jednou ji zato pozval k sobě a věnoval jí nějakou cetku. Vyprávěla, jak ji v předsíni vyjukal obraz s lidskou lebkou. Nekola byl zaměstnancem pohřebního ústavu.

Kradu kamínky

Jako kluk jsem bezostyšně kradl zvláštní Edovy kamínky. Asi mi je ukazoval v kumbálu pod schody za domem a já je doma na zahradě s hrůzou v zádech strkal pod králíkárnu. Ohromilo mě, když jsem tam poklad najednou nenašel. Kdo ho jen mohl odčarovat? Snad nějaké bájně zvíře? To mi nešlo do hlavy. Nebo jsem byl sledován při ukládání kamení oknem otcovy pracovny?.

Ďábelský pan Hajšman

Nekola byl dobrák, i když působil poněkud toporně, a Edova maminka mi zcela seděla. Navíc kamarádila s mámou mého spolužáka Vaška Chýlka. Navštěvovaly se, mladé ženské, nebo vlastně ještě holky, ale to mi tehdy tak nepřipadalo. U Edy doma jsem nikomu nevadil a zaujalo mě bidýlko a klícka. Měli pestrého Žaka a ten hovořil i sprostě. Ostatně taky Eduard disponoval nemravnými hlody. Vzpomenu nejmírnější: „Mami, támhle je komín a na něm čapí hnízdo, říká kluk. Frčej autem a on opakuje na zadním sedadle: Čapí, čapí, čapí... Nedá si pokoj, až schytá facku. Ha – ha – ha!“

Naopak s tváří plnou důstojné váhy Eda jednou vybalil na plácku před domem fotku z novin a kus článku. „Požár lodi Pionýr!“ četl. Jeho otec prý katastrofu zažil, nicméně i jako vnitrozemský stát jsme měli tenkrát lodi asi deset, takže o tu jednu tak nešlo. Ale věří tomu ještě dnes někdo?

Eda „samozřejmě“ sbíral i fotky jezdců šampionátu formule jedna, který se tehdy jezdil teprve dvacet let a jenž disponoval u děcek neskutečným kreditem. A Hajšman? Lekal nás i za domem v zarostlé, šeré zahradě. S Edou jsme tam prozkoumávali kumbál pod nepoužívanými zadními schody, ale dnes je bohužel zvláštní světlá budova děsů zbourána a rozšířili do jejího

prostoru podnik Pronapo. Jelikož se tam pracuje i v noci, rád si představuji, že astrální obrysy někteří z nájemníků zaměstnance straší.

Jak to začalo s Eduardem Babkou

Edu jsem poznal už ve školce a měl jsem rozkošnou tendenci ho šikanovat. Jeho – a tehdy ještě nikoho jiného. - Už nevím, zda ho trápil i někdo další, ale asi ano. Proč také ne? Připadalo nám, že si o to koleduje už vizáží. I já chtěl vidět toho mrňouse brečet! Bú.

„Proč s Edovi ubližoval?“ vyzvídali doma.

„Když von se jmenuje Eduard,“ reagoval jsem pohrdavě. „Eduard Babka. Eduard Babka,“ opakoval jsem zarputile za pochodu obytnou kuchyní, ale nejednalo se jen o zvuk jména. Pronásledoval jsem Edu horlivě i naší ulicí a vyvrcholilo to útokem ve chvíli, kdy se vracel se sít'ovkou z nákupu. Srazil jsem ho ve finále pěkně do prachu, ač jsem určitě nechtěl, aby vysypal rohlíky. Bohužel se rozletěly a on strašně bulil. Jeho hezká máma jej pak doma uchopila za ručičku a mířili Vrchlického ulicí. Už stoupali po schodech ke dveřím, zaklepala a já ji bezmocně pozoroval z pískoviště, kde jsem měl zrovna rozdělanou „maltu“. Báł jsem se? Asi, ale byl jsem i mírně rozzloben. Pamatuji, že jsem v emoci zvedl prst a vidím se, jak dělám na Babkovou ty, ty, ty. - Soudkyni Barbaru bych pochopitelně rovnou odstřelil, jenže koho by tenkrát napadlo, že naše mozky čeká taková vymývací hrůza?

S Edou jsme se skamarádili. Dodnes mě má rád, čemuž se ani moc nedivím. Vždyť já vždy a znovu tak báječně vyprávěl. I jemu, už tenkrát a tolikrát! A to, že umím povídat příběhy, mi pomáhalo vždycky a všude, avšak Eda se stal jedním z mých nejoddanějších posluchačů a mohlo se to vyvíjet třeba k literární spolupráci (a viz Scortia/Robinson), kdyby se taky neodstěhoval. Jako všichni. A on do Rokycan – a v tom, co teď připomenu, se skvím celý. Jen jednou jedinkrát jsem Edu v Rokycanech vyhledal, a to ještě během skoro povinné rodinné návštěvy u tety a strýce, kteří - podáním osudové ruky - bydlili na druhém konci téhož dlouhého paneláku. Kamaráda jsem našel snadno - a viděl mě rád. Vynořilo se i pár nových jeho známých a mohl se tedy Ivem Fenclem pochlubit. Už předtím jsem spontánně uvolnil stavidla své výmluvnosti, i naslouchali, takže aspoň v tomto směru jsem neselhal, nicméně víckrát jsme se nesetkali. Tedy pokud nepřijeli k nám bruslit na rybník. Jako by mě v nedalekém Starém Plzenci a zde proti školce něco drželo z podzemní studny magnetem.

Smrt Klausovi!

Ale někoho jsme jako děti prostě šikanovat potřebovali, i vyšlo to po Edovi na Jiříka Klause. „Víte co? Budeme si říkat chlapi!“ navrhoval co mazánek partě, a tak jsme ho vyčlenili.

Stimuloval nás a hony na něj nás stimulovaly znovu, kaji se. Ještě jako mládenec jsem se následkem oné éry válek zdravíval se spolužákem Pirnerem ledabylým „smrt“ odvozeným z našeho smluveného pozdravu „smrt Klausovi“. Když vyrostl, stal se šoférem kamionu a jeho maminka, která dodnes ví o většině toho, co se v naší čtvrti šustne, se nechávala slyšet, že by nás už všechny přebral. Přesně tak.

„Přesně tak!“

Jednou mě máma upozornila, abych neříkal „přesně tak“. „Proč ne?“ „To říká kolegyně, s prominutím kráva.“ Nic na světě prý *přesně* nebývá. Na to mohu vzít jed. Skutečně jsem poslechl, zřekl se oné vazby jako manželství a jiným slovem, které já vyřadil v průběhu času z rejstříku je *copak*. Proč?

Babička si kdysi stěžovala na tátu, že ji v pracovně, kam asi omylem vpadla, uvítal slůvky „copak, copak“, která několikrát zopakoval. I ona je opakovala jeho dikcí a navždy mi je tím znechutila.

Pohřešuji tyto rukopisy...

O pár svých děl jsem přišel. Je zvláštní představa, že jsou v něčím držení, ale připadá mi to lepší, než si říkat, že je z nich popel.

Především to jsou *Tajnosti Londýna* a *Tajnosti Prahy*, sešity formátu A4 po okraj plněné hůlkovými písmeny. „Hůlkově“ psal hrdina filmu *Dotek medúzy* a poté, co jsem ten horor zhlédl, zradil jsem psaní psacími kamarády, jakému mě doma naučila maminka a ve škole Chrastilová a Voříšková, odvrhl jsem tu kvalifikaci z minuty na minutu a začal dosud propojená písmena odsekávat jak řezník, aniž by se mě dotkla sebemenší stopa pocitu, že hřeším. Udělal jsem to, aniž bych ovšem měl ponětí, že je psaní hůlkovým písmem v Anglii (kde se odehrává ten film) poměrně obvyklé.

V *Tajnostech Londýna* se jednalo o činnost děsivého Klub vrahů a zlověstné vypaření se vozu podzemní dráhy plného cestujících ze středu uhánějící soupravy. *Tajnosti Prahy* jsem pro změnu smolil pod vlivem Krejčího knihy *Praha legend a skutečnosti* a odpovědně usedal nad aktuální mapu hlavního města, které jsem dosud takřka neznal, takže byla má situace stejná, jako kdybych se skláněl nad plánem Paříže. Určitě to bylo přínosem a do některých ulic, k některým kostelům anebo k náhrobku Tychona de Brahe jsem stylově situoval sekvence v podstatě okultního příběhu, ve kterém má roli provařený dům U Černé matky boží. Jeden ten sešit jsem nechal počátkem osmdesátých let na nádraží v Plzni ve vlaku a druhý zřejmě

odešel s jinou mou zapomenutou brašnou. Už menší význam přikládám rutinnímu příběhu *Chapadla*, ve kterém napadne obrovský hlavonožec loď v blízkosti ostrova Clipperton.

Povolání a vyvolení aneb Témata visí ve vzduchu

Není pochyb, že různá období přinášejí svá témata a mnohá témata se vrací jako mrtví. Poletují, či spíše visí ve vzduchu a je dost povoláných, aby se jich literárně zmocnili, a minimum vyvolených, kteří se jich opravdu zmocní. Nebo ze správné strany. Dobrým příkladem jsou upíři.

I když je na diskusi, zda kdy vůbec vyšli z módy. Ale když jsem byl kluk, byli *in*. Jak jsme jen jako děti téma vampyrismus milovali! Bylo to *něco*. Vyprávěli jsme si v křoví nebo někde na zídce děj těžko tenkrát dostupných filmů a počátkem let sedmdesátých byl středobodem světa krve a zubů snímek Romana Polanského *Ples upírů*, který ovšem disponuje i delším a zábavnějším titulem. Těšila mě vize onoho filmu v podvědomí a co stín stínu ke mně doléhala nepoznaná legenda. Horory nicméně běžely na německých televizních kanálech a naším bonusem při jejich odchytu se stávalo tajemství na druhou generované tím, že jsme nerozuměli cizí řeči. Sem tam jsem dokonce ani přesně nerozeznal, co se děje, jelikož černobílý obraz nepředstavitelně zrnil.

Poměrně překvapeně kvituji, etnologu Petře Janečku, Joriko a Jakube, že tenkrát mezi dětmi kolovala i historka o princezně ze skleněného těžítka, která je původně povídkou od Anstey Guthrieho. A to skvělou. Víc než upíři mě ale nezhypnotizovala a jejich téma tkvělo za mého dětství imanentně v atmosféře. I daleko pozdější poprask okolo *Stmívání* tudíž neumím brát jinak než s rezervou a jen jako pokračování staršího boomu.

Jinou otázkou je, nakolik upíří téma souvisí s potlačenou sexualitou. Určitě dost, řekl bych, a sex dokonce nemá v těch příbězích krve co pohledávat, jsou-li ryzí, a to prostě proto ne, že vampyrismus sám je jeho sublimací a rodí se jeho vytěsněním.

Ale přece občas zakukala i jiná témata a těsně před listopadovým převratem jsem je zachytil skrz Giocondu. Napsal jsem tenkrát příběh *Pod mým vlivem*, ve kterém jsem zohlednil škálu podivností okolo slavného Leonardova obrazu, jak je reflektovaly dostupné časopisy a tisk. Rovněž pointa mě napadla, nicméně vyvoleným jsem se právem nestal a po jisté době mě nahradil Dan Brown, Až on námět vyždímal do mrtě.

Rybničky, jezy, podle skal...

Než byla v Plzenci vyhloubena požární nádrž, koupali se občané nad prostředním jezem, kde mě táta učil plavat. Vítězstvím zprvu bylo dorazit bez chytání se břehu od splavu až do vzdálené, šeré zátočiny pod smutečnými vrbami.

Pod jezem jsme zase budovávali rybníčky a nacházeli živé škeble. A kde jinde bych do písku vyrýval i Panamské a Suezské průplavy, kde jinde bych vršil hráze? A to mi chybí, musím říct, a to postrádám. Stejně jako rapidní většinu toho dětství, ve kterém mi ještě tolik míst a věcí připadalo krásných.

V Plzenci ovšem hučí další dva jezy. Ten na Malé Straně já dodnes takřka nepoznal a ani v dětství jsme tam nechodili (asi je tam něco děsného, asi vodník), zato jez u Št'áhlav leží v té oblasti Úslavy, s níž se pojí klíčové události z času po mém pětadvacátém roce, které jsem metaforicky zohlednil ve strojopisných románových příbězích *Ochránci morčete* a *Nastasja aneb Prokletí morčete*.

Jorika a Jakub jako dva maňásci

Z dětství mi zůstalo dost hraček, ale asi tušíte, Jakube a Joriko, že na ty, co se odporoučely do horoucích pekel odpadu jako *to Kingovo To*, povětšinou zapomeneme. Já jsem v některých směrech ostatně taky taková hračka a k nejranějším plyšovým kamarádům mého dětství patřil pár maňásků. Pes... a opice. „A kdybychom je našli?“ zeptal se Jorika.

„Anebo kdybychom našli ten mléčnej zub na nějaké skládce v oblasti Jeleních bud v Krkonoších?“ zeptal se nepochybně žertem Jakub.

„Tak by se jednalo o můj kult osobnosti,“ zasmál jsem se. „Ale s těmi maňásky byste mi zahráli. Ne?“

„Já bych hrála s opičkou,“ přitakala Jorika. „Ne. Počkat. Ne. Střídali bychom se a měnili hlasy. Hm. To už by bylo lepší použít tvé loutkové divadlo a přizvat Zuzanu.“

„Ale kterou Zuzanu? Tu ze základní školy, nebo tu ze střední školy?“

Nevěděli. Neměli ponětí. A lehkomyšlně dodali: „A přizveme i paní Portu. Taky negativních postav typu Fantomase je třeba a možná by se dokonce ukázalo, že zase tak negativní nebyla. Vyprávěj ještě chvíli.“ A tak jsem pokračoval.

Výlety s babičkou a „starosti“

Babička Štěpánka z matčiny strany měla po muži zdarma dráhu a vybavuji si tři výlety s ní. Hluboce na mě zapůsobily. První směřoval do Koněpruských jeskyní, druhý na Karlštejn, třetí

k zámku Hluboká. Nadšení ve mně svedla vyvolat už cesta poschod'ovým vlakem z Berouna a to, že něco jako patrové vagóny na naší planetě existuje. Ejchuchu, rád bych se takovým vyvýšencem zase svezl. Seděl bych v poschodí jako tenkrát, i když babička před cestou domů navrhovala jít pro změnu dolů. To prý může být taky zajímavé. Husa!

Na Hluboké jsme zabrousili i do oblasti dnešní zoo, kterou ještě tehdy neotevřeli, a prošli malý zámeček plný loveckých trofejí, načež mi babička řekla, abych na ni počkal, a zmizela za křovím. Nepochopil jsem, popošel a překvapilo mě, že ji vidím v bombard'ácích. V kupé rychlíku z Plzně jsme se ocitli jednou s pánem, proti němuž seděla žena, která bez přestání mlela. Ne praženou kávu. Pusou. Už brzy mi připadala neuvěřitelná a její vývody bez konce. Jak to její posluchač může pod tím deštěm slov vydržet? Kdyby to aspoň bylo o Rumcajsovi! Džentlmen ovšem nereagoval a má babička jej politovala. Ale teprve poté, co jsme přestoupili. Až po letech mě napadlo, že ti dva třeba byli mí pozdější kolegové z vlakové pošty Širl a Lakatošová v momentě, kdy si jeli pro poštovní vagón do Prahy.

Jen pár let nato jsem cestoval v jiném kupé s mámou a proti nám se rozvaloval s nevkusně roztaženými nohama a jako nějaký chrobák chlap, který se soustředěně dloubal v nose, což mi odmala zakazovali. Teď jsem spatřil proč a byl znechucen. Sám bych to dělal nenápadněji, věděl pokrytec ve mně. A ony laciné výlety s babičkou? Vzala je voda a hlavně školní docházka. Vybavuji si, jak jsme už dlouho před mým nástupem do první třídy šli s máminou mámou z nákupu a potkali u nás v ulici sousedku, načež padlo zatrolené slovo škola a sousedka řekla: „Už budou starosti.“ Od té doby jsem přemýšlel, čí.

Jdi za baterkou svého dětství!

K Ježíšku 1972 jsme dostali já a sestra silnou baterku. Připadá mi poněkud zoufalé, že už řadu let ze sebe za boha nevydoluji pocit, se kterým jsem tenkrát rozjívěně poskakoval za kuzelem světla, když rozrážel hmatatelnou temnotu. Dnes kráčívám nočním lomem s moderní malou svítlnou a jistě, okouzluje mě ohromné bílé vejce vykrajované přede mnou kuzelem běli v černi, a jistě, metám oním oválem sem tam... Ale pocity z míst ZA BATERKOU DĚTSTVÍ jsou v tahu. To se Bradburymu nejspíš nestalo. Ale ani jeho už se nezeptám.

Co nám všechno chybělo

Nebudu se hádat o tom, co vše naší rodině začátkem sedmdesátých let chybělo, ale vzpomínám na tehdejší seznam z nitra své hlavy, jako by přede mnou ležel. Co jsem postrádal? Na které zbytečnosti jsem se uměl těšit? A byli to snad nějakí milenci? Nesmysl! Byly to televize, telefon, zvonek, klavír a cirkulárka. Jen občas se zátiší s těmi předměty

zmenšilo, ale nikdy jsem nic nevyškrtával, protože v takové chvíli, kdy něco přibude do domácnosti, na seznamy zapomenete.

Díky prodeji rokycanského domu koupil táta auto a rovněž klavír značky Rossler byl odtamtud. Televizi Fortuna jsme ovšem měli dávno a na typické řinčení telefonu 96 465 (vzorně jsem se ho učil z paměti) taky došlo. Neexistovaly ještě tehdy mobily, ale dalo se už volat na čísla pro přesný čas i pro předpověď počasí, sjízdnost silnic, výsledky Sportky a Sazky a - dokonce - byl kdesi nahrán jídelní lístek příhodný pro oběd a další s večerí. Též programy televize, místních kin a divadel. Jistěže jste měli kde kontaktovat i požární ochranu, záchrannou službu a tehdejší Veřejnou bezpečnost s velkým V. Rovněž krajskou informační službu pro motoristy, hlášení dopravních nehod, buzení a podání telegramu.

Televizi jsme si ale pořídili pozdě. Už jsem chodil do první třídy a mělo to předeheru, kdy se máma stala svědkyní, jak před kterýmsi spolužákem ležérně kamufluji, že dosud onen aparát doma nemáme. Abych víckrát studem neprášil jako baron o tom, že se má rodina nevyskytuje až tolik mil za opicemi, nedostatek domácnosti byl napraven. Jasně si vzpomínám, že po prvním zapnutí jsem na obrazovce uviděl lano a skálu a slyšel volání. Uviděli jsme horolezce ve skalním městě. Díval jsem se i dál. A když mi někdy uťali zvuk a zrovna se rozbíhal večerníček, volával jsem: „Mami, mami, je zavřená klapačka.“

Vidět, to není zažít

Před svým osmým rokem jsem měl za nejlepší na světě ty bohulibé činnosti, díky kterým vyrůstal nějaký „domeček“, a byl jsem v tom ohledu stále uhranut kapitolami na stavební témata v knížkách *Svět kolem nás* a *Veselé příběhy*. Mimo to jsem prahl kreslit Eiffelovku, o které mi naši tak poutavě vyprávěli, a snil, že se mi celou noc bude zdát jen o tom, jak si hraji s tebou, Jorikou. Chci říct, jak si hraju venku s Ríšou. Někde v zahradách. Nicméně nejoblíbenější mou hračkou zůstávaly „červenobílé“ kostky, i když vlastně byly mnohobarevné. Nejintenzivněji jsem pak nevzpomínal na vás dva, Joriko a Jakube, poněvadž jsem vás ještě neznal, ani na Ríšu, ani na Zuzany a spol., ale na Kynžvart.

A jsem hlavně pozorovatel, a oč méně prožívám, o to víc se kradmo dívám. Někdy. A dívám se, i když sám sebe zuřivě přesvědčuji: „Ne, nechci, ne, to nemusím vidět.“ Jako dítě jsem ale ještě do žádného podobně nepřírozeného stavu katalepsie neupadl, a když jednou pravilo děvče ze sousední ulice: „A proč bych tam měla jet, proč? Vždyť to můžu vidět v televizi!“, ztratil jsem překvapením řeč. Jak může být tak pošetilá?

Vnímáte texty písniček?

Jednou jsme měli doma jako často v činnosti neodbytný rozhlas po drátě a zrovna dělali anketu na téma „Vnímáte text, když posloucháte písničku?“ Jak si kupodivu vzpomínám, už jako chlapci mi to naprosto nepřipadalo jako nepřipadná otázka, ač například Mládkovy výmysly jsem precizně vnímal vždycky; ale ty snad slétly z jiného světa a jak to je, víte sami. Občas byste i přísahali na krucifix, že text vnímáte, a zatím z něj víte kulové. S mámou jsme dokonce jednou zaslechli moderátora, který prohodil: „Rádi bychom si lehli do trávy, jak zpívá Jana Kratochvílová.“

Pokud text *V stínu kapradiny* vnímáte, víte však, že tam leží zabítý voják.

Neidentifikované filmy

Řadu pořadů a filmů, které mě atakovaly těsně poté, co jsme si pořídili televizi, jsem v novém miléniu identifikoval až díky YouTube a Česko-slovenské filmové databázi, nicméně ne všechny a zbylo dost neidentifikovaných. Utkvěl mi například maďarský snímek, který se možná jmenovat *Exploze*, a já při něm prvně cítil, co obnáší být pohlcen režijně generovaným napětím. Jak už vysvětloval Hitchcock, šok má cenu také, ale lepší je napětí, kdy s deptající vás jistotou víte, že pod stolem tiká puma, a přece tápete a netušíte, ve kterém momentě stolovnický roztrhá. Zrovna tak v *Explozi* mělo k výbuchu dojít a došlo, ale šťastně a na konci, kdy už hlavní borec všechny zachránil. Toho chlapa pořád vidím, když poněkud zdrchaně odchází od epicentra detonace, zastaví se, zdvíhá nohu jako psisko, opře podrážku o něco a zašněrovává tkaničku. Kdož ví. Možná to mohlo symbolizovat právě ono vítězství nad bombou, k němuž došlo i zásluhou machrovy pečlivosti, jeho klidu, systému a racionalizmu. Anebo tam tu tkaničku scenárista vepsal kvůli kontrastu miniatury s globálností výbuchu.

Dávali toho tenkrát dost málo, ale viděl jsem i snímek o chlapci bojícím se zpočátku jako čert kříže stařeny z lesa či ze skal, na kterou v nouzi, když pak potřeboval pomoc, volal paní Pecho či paní Perchto. Z nějakého důvodu hoch musel navzdory vši své hrůze za ní.

Zaujal mě i japonský film, kterým putoval jiný kluk, a utkvěla mi scéna, kdy někdo před jeho zraky popraví slunečnici. Ale kdybych měl vyprávět veškeré příběhy ze vzpomínek, které se dnes dají oživit na YouTube, konce bych se nedobral. Jisté je, že jsem těmi obrazy a scénami tenkrát žil, a význačnou otázkou zůstane, zda nakonec nejsou důležitějším světem než šedá ulice. Tam sice Chesterton a Čapek hledali zázraky nevšednosti, ale snažili se možná i pomoci sugesce. Jaký je tu nakonec rozdíl?

Otcovy noční směny, kterých se nevyvaroval

Otec je doktor filozofie a počátkem normalizace dělat ještě aspoň vychovatele v internátě na Koterovské v Plzni, ale musel taky odejít a zkusil to v nedaleké pekárně, kde někdy za noci i mírně provokoval, když se procházel s knížkami malé poetické edice. Doma začal uléhal za dne a mě nejdřív nedošla spojitost. Vzpomínám, že jsem pracovníkem jednou procházel a prohodil: „To už zas ležíš?“ Otec vybuchl. Od té doby jsem si dával pozor. Bez zajímavosti není, že jsem mu ne tak dlouho předtím (12. března 1972) bez problémů navrhl. „Budeme si muset pořídit dvouposchd'ovej gauč, co myslíš? Já si chci taky číst.“

Poprvé v Praze a poprvé u Vydry

Tři dni prázdnin v roce 1972 jsem díky tátovi a mámě zaujatě strávil v Praze a prošli jsme Národní muzeum, Hrad i zoologickou zahradu, do které jsme dokonce dopluli. Žil jsem však nemenším nadšením v oblasti bílých kamenů spočívajících v šumavské Vydře, na které nikdy nelze zapomenout i proto, že jsem jich několik tak dlouho hladil doma.

Staroplzenecká pout' v roce 1972

To se ještě konávaly poutě na lukách u starého železného mostu a roku 1972 byla nezvykle bohatá. Poprvé jsem tenkrát absolvoval let v takzvané raketce (v červené, zatímco na Evu zbyla žlutá) a poprvé jsem si troufl bez doprovodu na řetízkový kolotoč. Byly to časy, kdy svěští ještě točivali celý dlouhý týden před vlastní pout'ovou nedělí.

Tajemný Babkův zámeček, nahá Angelika a krutá monstra

Hnědě oblékaný strýc Edy Babky chodil v klobouku a žil ve velikém domě v naší ulici, kde teď bydlí Chladovi. Před okny měl skalku s modelem zámku a s jezírkem a ne, nikdy jsem tam nevstoupil, takže jsem ji neohmatal. V průběhu let vzala za své. Jen pár metrů od ní neměl sousední pozemek plot (dnes jsou oba propojené) a nedostatečně jej nahrazovaly leda bezy. Pod listy jsme vysedávali a klábosili, třeba o filmové Angelice. Nebo o upírech. Letělo obé, jak už řečeno, ale důležité bylo třeba to, ve kterém dílu ságy byla Angelika nejvíc nahá. Ona, jakýkoli jiný vlkodlak, ba ani sličné Frankensteinovo monstrum ale u mě neměli a nemají na vampýry.

Jakub a Jorika předpovídají počasí

Za času mého dětství měli veškerí lidé „upíry času“ dosud nevysátí občas na parapetu domeček, který přidržovaly šrouby a matice. Byl to byt. Byla to ulita panáčka a panenky. Pán a paní se vynořovali dveřmi podle toho, zda bylo či nebylo slunečno, a máma mi je jednou ukázala aspoň z dálky. Tak jako Babkova zámečku jsem se jich nikdy nedotkl a ona

nezdůraznila, že věštění v reálu vždy nefunguje. Měla mi to ale říct. Takhle jsem tupě věřil, že se jedná o regulérní rodinu profesionálních měřičů počasí, a hnětlo mě, že je na parapetu u nás doma také nevězníme. Měl jsem ty dva navíc za nezískatelnou vzácnost. Ne, mě vůbec nenapadlo, že jsou v prodeji.

„Bude pršet, smrdí kanály,“ říkala taky máma.

„Jak to víš?“

„To se ví odedávna.“

„Zase nějaká pověrka,“ opáčil jsem.

Hádky. A kdo má pravdu?

Dítě obvykle má za to, že pravda je jedna; ne víc než jediná. „Lidi nemusej ale být jen hodní nebo zlí,“ snažila se mi máma vysvětlit, nicméně to jsem smetl následující replikou. „Dobře, ale někdo je víc hodnej a někdo víc zlej.“

Stane-li se pak dítě svědkem hádky, staví se na něčí stranu jednoznačně. Tu ovšem slyší argument strany protichůdné. Je ho s to akceptovat zvlášť tehdy, má-li i druhou stranu rádo. Uvnitř děcka tak dojde k přesmykům. Dítě jde chvíli s jedním hádajícím se a na další moment koexistuje s druhým. To se střídá a slzy se postiženému derou do očí, v teráriu uvnitř malé bytosti raší chemicky nastrojený zmatek a být svědkem hádky nenáleží k tomu nejzdravějšímu.

Ale vy se, Joriko a Kubo, klidně hádejte. Mě to baví.

Louhy míchat, sýru dýchat

Zvlášť na chemii dost lidí není. Já na ni taky nebyl, a jak jsem skrz její činidla a roztoky mohl prolout na gymnáziu, je dotazem s jedinou odpovědí: Profesorka Škardová znala mou matku a kdysi spolu dokonce chvíli učily. Mne to ochránilo. Z měšťanky předtím v Plzenci pamatuji z chemie již pomalu jen moment, kdy nám řekli o existenci tří skupenství, a to s následujícím dovětkem, který dokazuje, že děti se šetřily už tenkrát: „Jo, a pak ještě plazma... Existuje.“ A pedagožka váhala. „To brát nebudeme.“ Byl jsem rád, stejně mě víc zajímaly plazmy dobrodružné literatury.

Absolutní král dobrodružství Edgar Burroughs

Pamatuji, že Burroughse proboural do mého do té chvíle spíš vernovského a poklidnějšího světa poprvé Vašek Chýlek. Ukázal mi sešit *Tarzana* s Burianovou obálkou a řekl foneticky (s E na konci): „To napsal Burroughse.“

V příjemné vzpomínce se zase koukám na jméno toho génia. Ovšem: šéfredaktor magazínu *Čítárny* Mike Herman, pro kterého dnes pracuji za obrovské peníze, má Tarzaniánu za paskvil. „Absurdní *story*. To se nemohlo stát!“ připomíná.

Možná ne. Ale podívejte... Když i Dylan má dnes Nobelovu cenu... Mne třeba si Tarzanova legenda zaháčkovala a spolkla snáz než ostružinu. Vypravěčstvím, krvavostí, spádem. I právě nereálností džungle, do jejíchž černošských útrob nahlížíte z bezpečí. Tím Burroughs bodoval a perlil a s tím, že by gorily lidské mrně nikdy nevychovaly, i kdyby to byly gorily ze sci-fi superkmene, si hlavu nelámal.

Knihy, knihy, knihy

Tato kniha je věnována Jakubovi a Jorice, neboť jsou jiní než já. A čím?

Především moc nečtou (což je trend), ale ani já ze svého hlediska zvlášť moc nečtu. Zato žiju v knihovně. Je-li to život, nevím, ale „bylo to vážně úchvatné“ a co pamatuji, měli jsme ne jednu, ale X knihoven se značným počtem knih. S tím neuvěřitelným počtem, které vlastním dnes, to sice nelze srovnat, ale obsah regálů mě stačil podněcovat jako nejzdravnější z dešťů léta.

Je ovšem skličující, že některé ty knihy stačím do smrti už leda prolistovat. Mnozí včetně Eca by mi sice možná poradili, jak z nich ještě vstřebat maximum, ale bylo mi už padesát a třeba je pozdě. Na něco určitě. I dětství bych ostatně zapomněl, kdybych se mu takto nezačal věnovat, a maně vzpomínám, jak mi otec řekl: „Ne abys mi někdy nějakou prodal!“ A mínil knihu. Obával se zbytečně. Nic podobného mě nikdy ani nenapadlo.

Prodat knihy? Pro-bo-ha!

Má první babička umře

Byla to jen jedna z módních vln a náhodou se zvedla za mého dětství. Zdravotní náramky. Koupil jsem jeden za máminy penízky k svátku babičce z Rokycan, ale... Ale stejně zemřela a stala se tak jediným člověkem v rodině, který mi během dětství odešel do záhrobí. Na její pohřeb nás se sestrou vystrojili, a když se v krematoriu dala rakev do pohybu, otec se ke mně naklonil: „Vidíš? Teď babička odjíždí a nikdy už ji neuvidíš.“ Slzy rodičů jsem taky vnímal poprvé.

Archeologem smrdutých kompostů

Na zahradě jsme mívali kompost u Vlnářova plotu a okolo něj se táhla nízká omítnutá zeď. Jen vepředu šlo dovnitř projet s kolečkem. Ohrádka chátrala, až táta rozhodl, že cihly rozebereme. Léta potom jsem v těch místech při rytí objevoval jejich úlomky. Každý byl meteorem.

Ó, promluv, televize

Démony dětství mé generace byli vedle *Draculů* i moderátorka Štěpánka Haničincová a dosud žijící malíř Miloš Nesvadba. Nedělní ranní pořad *Pohádkové divánky* nešlo při absenci konkurence obejít, ale žádných mnou vytoužených hororů jsem se na jejich pastorální půdě nedočkal. Zaujaly mě vlastně v tom směru jen dvě věty, z nichž jednu zaručeně vyslovila sama veliká Štěpánka. Zněly „nad Londýnem se vznášela hustá mlha“ a „vítr lomcoval okenicemi a zhasínal pouliční lampy“ a byl jsem tenkrát natolik nenabažen strašidelných příběhů a natolik po nich lačnil, že jsem obě sentence stupidně propojil pro potřebu vlastních příběhů do jediné a nelámal si pranic hlavu tím, že se mlha obvykle valí poklidně a lomcující vichry by tomu bránily. Ona slova se mi prostě líbila, i když „byla temná a bouřlivá noc“ od lorda Lyttona je, uznávám, legendárnější.

Miloši Nesvadbovi je už přes devadesát a setkali jsme se vlastně jen jednou na Světě knihy, ale svého času mi poslal vlastnoručně malované čestné uznání za účast v televizní soutěži *Hrdinové z pohádek*.

Trailery

Trailery se říká sestříhaným sekvencím, které mě jako kluka fascinovaly víc než filmy, a dokázaly mě vyděsit. Poskytnu netypický příklad podle mě děsivé upoutávky. Zvala na film podle prózy Arnošta Lustiga *Smrt si říká Engelchen*.

S rodiči do hor

Při pobytech v horských boudách a ubytovnách jsem vždycky vnímal intenzivněji, až mi to připadá podezřelé. Je to jako s mým současným spánkem. Jakmile opustím vlastní postel a žiji pár dní jinde, spím hluboce. Sotva se ale vrátím, je noc opět nepokojnou a přerušovanou lyttonovskou poutí k depresi, jak bych to nadneseně nazval.

Na rekreacích jsme s Evou jako děti intenzivněji vnímali třeba i jenom nábytek a jednou v Rudě to bylo zvlášť markantní. Jak si vzpomínám, disponovali jsme útulným pokojem s kuchyňkou, komorou a vstupní chodbičkou, což jsme si nekonečně pochvalovali, a sestra a já

jsme tam navíc poprvé pochopili, co je peřínák; doma jsme jej neměli. Tam hned dva, to bylo něco. I lezli jsme dovnitř jako fretky do svých útulných domků a co víc, maminka opodál každé ráno pořádala tzv. čajovou společnost, kdy se podávalo množství křupavých rohlíků s máslem. Jako tam už mi nikdy nejely.

Vždy na horách mě ovšem díky knihovničkám horských chat zcela uhranula nějaká kniha, a to navždy. Vedle *Vražd v ulici Morgue* se takovými světy pro sebe staly především dvě. *Olda a tři Marťánkové* a *Pohádkový detektiv Břetislav Hostivít*. Tu prvou ilustroval Miloš Nevadba, tu druhou Miloš Noll.

Pedikúra

V raném dětství mi jednoho dne začalo připadat, že rodičům rostou neestetické nehty na prstech u nohou, i zkusil jsem dělat pedikéra. Kupodivu se nebáli. Možná to dokonce vítali. Zda se jednalo jen o dvě rána u nás v podkroví anebo o delší epochu, jak to ve vzpomínkách opakovaně vyznívá v podobných případech z raných chvil životů, nevím. Čas ale nevezmete zpátky a neobalíte ho jako vonné bláto okolo pomyslných Billových šatů. Nepřipadá vám divné, že se v životě jedou *skoro* všechny záběry rovnou na ostro?

Parní lokomotivy

Nezapomenu na syčící gejzír rudých jisker, který uměla vypustit parní lokomotiva, když mě za tmy v Plzenci míjela mezi staženými závory. Chodili jsme se na ně dívat i za bílého, parného dne. Ne daleko. Ještě jsem zachytil dozvuk parní éry. Už rok před mým narozením ale byla ta trať, kráječící napůl chleba jménem Starý Plzenec, elektrifikována. První v naší zemi.

Setkání s podivuhodným malířem pokojů ze sousední ulice

Žitavky dozrávají z jablek první. Jedna rostla u nás na zahradě. Lézt na ni jsem uměl ze všech stromů nejlépe, ale nezačal jsem ani s tím spontánně, ale až poté, co mi výstup s panterí lehkostí a názorně předvedl starší kluk Friš ze sousední Jiráskovy ulice. Styl a způsob, kterým vyšplhal po hlavní šikmé větvi, jsem si provždy zafixoval. Friš mě jako kluka navštívil párkrát u nás v kuchyni a já žasl, jak umí kreslit. Válel. Z hlavy zvládl členitý Karlštejn. Prý mu předtím doma stačilo ho párkrát obkreslit. I jeho otec byl malíř, ač hlavně pokojů, a jednou nám vymaloval. Stále vidím puchýře na stropě, které se udělaly. Proč na míchání barvy nedbal, netuším, třeba se u mých rodičů nesetkal s dostatečnou asertivitou, ale jistým je, že máma to vlastnoručně zachránila. Od těch časů malovala ona. Už s Frišem jsme ovšem

provázkem vybrnkávali vodorovné linky nahoře na stěnách - a pochytili ledacos dalšího. Taky jsem se ho ptal, zda už něco maloval černě.

„Asi fotokomoru. Nebo komín?“ opáčil nesoustředěně, a jelikož před podobnými akcemi je obyčejně nutno přestěhovat nábytek, vždy jsme si s Evou užily tak vzniklých skrýší a prolézaček, uvnitř kterých se dalo snít. Zvláštní. Nejpodivnější bylo, které kusy nábytku se mohou na chodbě k sobě nečekaně dostat. Je to jako s lidmi a seznamováním.

Pan Ivan Mládek

Už hluboko v dětství mě nadchl Jiří Suchý, ale jediný zpěvák, který ke mně postupně vystupoval z šedi rozhlasu a jehož texty jsem skutečně vnímal, byl Mládek. Nové a nové jeho písně se vynořovaly po značnou část mého dětství a snadno jsem si je zapamatoval. Sbíral jsem je do paměti, a když Ivan začal vydávat dlouhohrající desky, šťasten jsem na nich ty hity jeden po druhém objevoval. Podobně zábavné a někdy dokonce ještě lepší texty od Františka Ringo Čecha, které Mládkově éře částečně předcházely, jsem si zamiloval teprve později. V klubu na Strahově jsem se v devatenácti letech zúčastnil živé nahrávky Mládkova alba *Úterý*, a když jsme u toho, co zlom vnímám to jeho silvestrovské vystoupení, kde zpívá malinko ordinérnější verzi písně o tapetování i včetně sentence „je to ale konečně zase něco nového“. Sám přitom byl něčím novým (a jeho nástup), a když se ocitl na vrcholu, zůstalo jeho nepřátelům už minimum věcí, jimiž by jej bylo možné dehonestovat. Snad jenom nařčení, že se podbízí dětem.

Třeba i proto tenkrát uvedl onu tapetovou píseň o obraně proti zbanalizování manželského sexu. – Ivan Mládek se trochu podobal strýčku Jedličkovi, o němž se říkalo, že děti ve skutečnosti nenávidí, a Ivan Jedličku prozíravě zapojil do jedné své pohádky.

Ještě o magické televizi

Táta se po delším období šoférování rozvedl a našel práci vychovatele v Jedličkově ústavu na Vyšehradě. U mámy se to projevilo mimo jiné tím, že ještě s babiččíným požehnáním porazila hrušku a začala daleko víc sledovat televizi, proti které otec po roky vcelku oprávněně brojil. Určité a asi jen dočasné propadnutí onomu médiu mi sice tehdy chvíli výrazně vadilo, jak si pamatuji (televize u nás pojednou zněla nějak moc oproti minulosti), ale když si uvědomím, jaké neuvěřitelné množství knih maminka učte, nemohu než podobné výtky vnímat jako absurdní.

Hody Stroje nudy aneb Jak přežít návštěvy

Návštěvy mě obvykle paralyzovaly. Jak ty, co přijely, tak ty, na které nás rodiče vláčeli. Jistě byly výjimky, ale většinou jsme někam dorazili a já nevěděl, kam s očima. Ještě tak nejspíš se mi stáčely ke knihovně. Ne vždycky stála v dohledu. Jenom výjimečně jsme se sešly někde s jinou návštěvou, ale vzpomínám na takový případ. Byl tam chlapík, který začal dlouze vyprávět o dovolené v Bulharsku. Opěvoval Pirin, který prochodil. Nudil jsem se i během jiných návštěv, ale nedával to na obličejích znát. Otec poutníkovi vyjádřil obdiv. Možná právem. Zpětně mám pocit, že ten chlap vizuálně připomínal Aliestera Crowleyho.

Na nějaké z návštěv jsem za podobných okolností pozoroval jednoho svého vrstevníka, jak tam jako idiot způsobně sedí, ani nedutá a neztrácí zaujatý výraz. Je tedy asi na podobné „hody Stroje nudy“ zvyklý? divil jsem se a ještě nejvíc mě zaujaly nesčetné nutrie tátova známého z Kubice.

Uchopil jsem fotku z dětství a bylo to okno

Fotografie jsou okny, avšak otec nebouchal okny ani okenicemi, nýbrž dveřmi (když se i třeba právem hněval), takže já sám naopak dveřmi prásknout neumím.

Naprosto ne. Židlí prašším o podlahu klidně a je na maděru, ale ruku na klíce mi vždycky zadrží ta vzpomínka. Stále ještě vím, jak mi bouchání dveřmi vadilo.

Podivné odhlížení od ilustrací

Jako chlapec jsem miloval komiksy, například *Seka a Zulu*, ale k ilustracím jsem postupně nabyl vztahu věru prazvláštního a vytěšňoval je při čtení stejně jako později dopravní nehodu, při které se zabila Zuzana Nosková.

Programově jsem doprovodné obrázky od nějakého momentu přehlížel, neboť až příliš konkurovaly mému snění nad textem, a zrovna tak se mě postupně zmocnila apatie vůči cizím fotoalbům. Přikládal jsem k podobným obrázkům pěst, anebo tedy spíš pěstičku, a ani v tom nejmenším jsem, milá Joriko, nechápal, proč se lidé tolik chlubívají mrtvými kompozicemi na fotkách; já tam nic podstatného neviděl a především ne Zuzanu z gymplu (a tedy TU DRUHOU), jejíž podobenku doplněnou kaktusem (smála se vedle kaktusu z balkónu) jsem si naopak od nějakých sedmnácti schovával.

Okamžiky, které cizí snímky zachytily, jsem ale sám nikdy nezažil a mnoho mě s nimi většinou nespojovalo. To by mi samozřejmě tak nevadilo, nicméně kloudné příběhy nad tím skoro nikdy nikdo nevyprávěl. Škoda. Připadalo mi, že jde o až příliš velkou porci povrchu a smysluplná skutečnost zůstala neviditelná a dá se právě leda odvyprávět.

Ošidnost vsazování vzpomínky do času

U knih a filmů, které jsem četl a viděl, umím zpětně identifikovat jejich sklípky v kalendáři, vždyť si po desetiletí pečlivě a bez výpadků vedu sešity, kam si vše dočtené a zhlédnuté zaznamenávám. To je tedy jasné. Ale co týče všeho ostatního, tak to jsem u sebe, vy dva, zaregistroval zvláštní tendenci. A teď vám o ní řeknu navzdory tomu, že vás to jen těžko může moc zajímat.

Usazuji do první části sedmdesátých let příhody z druhé jejich poloviny! Znovu a znovu. Proč?

Nevím. - Tak třeba listuji po letech v ročnících časopisů Ohníček a čtu o kultuře nebo někdejších filmových premiérách – a je to tu. Opět. Mám ten pocit. Jistě, já ty filmy viděl. Ale doteď jsem měl dojem, že jsem je viděl daleko mladší. A prazvláštní se mi zdá i to, jak zůstávají některé události oddělené v jiných světech a odlišných časových pásmech, ač proběhly takřka paralelně.

Atlas kulturních památek

Měl jsem rád pestrou knížku s obdélnými kousky mapy Československa, do kterých byly zakresleny veškeré „kulturní památky“. Bože, co jich bylo. Onen atlas je dodnes k nezaplacení, i když se toho dost změnilo.

Krajně nudný sběr bylin

Jak je vidět, stojím někdy takřka proti společnosti, ale chodil jsem za socialismu trhat květy keřů, a to i do stráně pod Hůrkou, a neměl to za vykořisťování školou či Pionýrem. O utrpení ve formě *piplačky* se ovšem jednalo a o Stroj nudy taky. Nebylo to „holt“ jako sestavovat stěnu z třístiček dřeva pod schody ve sklepě, ale táhlo se to časem. Jistěže vím jedno: Kdekoli v továrně to bývá u pásu horší a ke všemu najdete děsivější alternativu, jak připomíná Houellebecq, nicméně.

Pilně jsem otrhával i květy hluchavek, jak bylo naší zdánlivou povinností, a dnes už mi to připadá neuvěřitelné.

Dva javory

V Plzenci rostou dva javory s kouzelným domečkem v kulaté koruně; jeden u hřiště skokanů na kolech a druhý uhlídáte, když vystoupíte z vlaku. Co mi přijde zvláštní? Jako by se za posledních padesát let jejich koruny nezměnily. Asi jde o vlastnost javoru? Jak rád bych dovnitř do těch korun vplétal srdce i dnes.

Nutkavé zívání

Vzpomínám na období před svým pátým rokem, kdy jsem začal mít potřebu zívát a nebyl jaksi s to dozívnout. Kolik dní asi trval ten čas zlých čarodějnic u mých mandlí?

Pohádkový děda a tři přání

Když mi bylo jedenáct a půl roku, napsal jsem do kroniky, kterou mi dávno předtím založila máma, že bych před kouzelným dědečkem, pokud by se vyskytl, vyslovil následující tři přání. Aby nebyla válka. Aby neumřel nikdo z naší rodiny. Abych já sám vlastnil co nejvíc knížek a časopisů. Divné jen, že jsem nespecifikoval jakých.

Nutkavé čtení

O zvláštnosti mé povahy svědčí, že jsem během jedné návštěvy u strýce, tety a menších než já bratranců objevil mezi jejich knížkami i dvě publikace *O Aliku, Cvalíku a strýci*. Předchozí dva svazky dobrodružství stejných hrdinů jsem měl doma od dětství a ctil je takřka jako kult, takže jsem během té návštěvy Rokycan cítil nutkavou potřebu přečíst i ta pokračování; už proto, abych si přečtení mohl zaznamenat. Taky že jsem nepřestal, dokud jsem nebyl na konci, a když jsme se vrátili domů, obě knížky jsem si jako nově přečtené očísloval. Tristní. Nicméně Ondřej Neff napsal kdysi pro neprodejně noviny Albatrosu fejeton o tom, že se někdy přezouvá u kamaráda a zapomene se a zůstane začten s nosem ve článku v nějakých novinách rozložených na podlaze. I já mám tu tendenci.

Odpor k holičům

Už v raném dětství se mi u kadeřníka moc nelíbilo a později jsem cítil k tamnímu ataku na tělo tak propastný odpor, jako by šlo o ponor na dno Mariánského příkopu. Ani stádo volů by mě k holiči tou dobou nedotáhlo, už to dnes nechápu. Co to mělo znamenat? Uvažoval jsem o tom, Joriko a Jakube, že mi holič vadil jako chlap, nicméně mám matný pocit, že jsem se potenciálně bál zrovna tak kadeřnice. O co tu šlo? Fyzická blízkost stříhající mě osoby mi prostě začala připadat nepřekousnutelná a zdálo se mi naprosto nemožné si do podobné *pakárny* jít dobrovolně sednout. K zubaři zvlášť v dětství prostě musíte, ale k holiči? Peklo pekel! Léta letoucí mě stříhala jen matka, a to nejsem žádný Norman Bates. Nebo právě proto.

Malování po chodnících

Kresbě na asfalt jsme se věnovali v mateřské školce a byli obvykle hrdi na své výtvary. Jednou jsem ztvárnil natolik pestrý tank, až šlo zapomenout, že předloha vznikla kvůli

zabíjení. Tanky vůbec bývaly tématem mých kreseb a s invazí Rusů (když mi byly čtyři) to souviselo, ale jen volně.

Čtyři z tanku a pes

Bratranec Zdeněk Šašek nás jednou upozornil na údajně obrovské kvality polského televizního seriálu o psu Šarikovi a osádce nějakého tanku. Prý se na to doma dívají. Babička tedy pustila naši černobílou televizi a hle, vysněná dobrodružství mě taky začala pohlcovat. Tank nazvali ti chlapi Rudy. „Nabít protipancéřovým!“ „Nabít tříštivým!“ Taky ty povely jsme zapustili do her. Janek, „Gustík“, Grigorij... Jen toho posledního jsem si nikdy nezapamatoval. Chyba. Zrovna on je v určitém ohledu velice důležitý jako čtvrtý typ tu akcentovaných chlapů. Dnes bych dokonce upřesnil, že je to hotový Josef Váňa dotyčného seriálu.

Vánoce 1978

Když mi bylo čtrnáct, našel jsem pod stromečkem opět plno dárků, jejichž seznam jsem ani tentokrát neopomněl vyhotovit, a to aniž bych byl Josefem Váchalem. Zde je parafráze:

Knihy edice *Oko Rozum do kapsy* už v předchozím vydání mnou oblíbená díky několika výpůjčkám v knihovně. 2. Knihy edice *Oko Naše souhvězdí*, kterou jsem slovo od slova přečetl, aniž bych si co zapamatoval a aniž bych vzhlédl k nočnímu nebi. 3. Flaubertův klasický román *Salambo*, po jehož dopsání se vyjádřil, že bylo jeho cílem literárně vyjádřit žlut. 4. Knihy *Když papyry promluvily*. 5. Knihy *Po stopách sultánů a rádzů*. 6. Knihy *Tajemství indiánských pyramid*. 7. Knihy Rudolfa Čechury *Abeceda důvtipu s holmesovským věnováním od mé sestry*. Tu jsem na rozdíl od předchozích skutečně přečetl. 8. Diář na rok 1979. 9. Poznámkový blok. 10. Čtverečkovaná trhačka. 11. Fixy. 12. Čtyři odznaky. 13. Kanón na pingpongové míčky. 14. Nátělník. 15. Lyžařské rukavice. 16. Zbrusu nové lyže. 17. Plakátové barvy. 18. Barevné křídly. 19. Jiný typ barevných kříd. 20. Několikery trenýrky. 21. Desky na výkresy. 22. Vodovky. 23. Štětec. 24. Čtvrtky. 25. Svetr. 26. Lyžařské boty. 27. Řezátko. 28. Stojánek na propisovačky. 29. Tři propisovačky. 30. Bloček. 31. Vinylová dlouhohrající deska Ivana Mládka. 32. Model malé motorky s varováním. 33. Cvičební točna. 34. Nové, vánoční číslo mnou samým produkováného časopisu *Rodina*, pokud tohle lze mít za dar, neboť bylo věnováno především zbytku rodiny. 35. Na velkou čtvrtku mnou vymyšlený a tuší kreslený komiks *Přepadení banky*, který jsem poněkud uboze udal svůj dárek babičce. 36. Komiks *Pif*. Ten jsem vystříhal ze Sedmiček pionýrů a díly chabře lepil do velkého školního sešitu, aby si

je mohla souvisle číst Eva. 37. Dvě kolekce cukroví. 38. Čtyři svíčky, což byl dárek „rodiny rodině“. 39. Nová televize. 39. Kobereček v podobě sluníčka sedmítečného. 40. Tác na dort, u něhož stálo, že je darem od našeho kocoura, zatímco kocour sám obdržel nový kutloch z plechu.

Když mi bylo čtrnáct aneb Jeden zvláštní leden

V lednu 1979 jsem studoval gymnázium a paralelně prožil tzv. uhelné prázdniny, během nichž jsme zvládli realizovat s profesory povinný lyžařský výcvik. Otec stále pracoval jako šofér u místní vodohospodářské správy a máma učila na dnešní Obchodní akademii v Plzni. Mohu se mýlit, ale je možné, že jenom tento bližší pohled na aspoň jedno krátké období poskytne jakýsi zpevňující nátěr i korekci okolní mozaice.

Pondělí 1. ledna

Po Silvestru jsem šel spát asi ve dvě ráno. O půlnoci jsme si jí, táta, maminka, její matka a má o dva roky mladší sestra Eva připili a chvíli jsem z podkroví pozoroval ohňostroj nad Plzní. V televizi zatím běžel tzv. Večerníček pro dospělé v podobě snímku *Maxipes Fík filmuje* a Eva se pak ještě dívala i na Celesténa (z dívčího ústavu) alias Floridóra (z divadla), jak bych připomněl operetu, ve které ve dvacátých letech ochotnický perlila naše babička.

Když jsem na Nový rok 1979 vstal, dočetl jsem knihu *Naše souhvězdí* a všiml si pootevřenými dveřmi, že přes noc udeřily mrazy. Zatímco na Silvestra ještě ráno přšelo, teď se rtuť v teploměru zřítila na šestnáct pod nulou, zvolna se snášel bílý prach a po chvíli jsme museli jít odhazovat. Navlékl jsem se pak jako pumpa na zimu, jak by řekl můj spolužák z prváku gymnázia Josef, a vyšlapával na zahradě své oblíbené bludiště. Pod sněhem ulehla celá severní Evropa, doprava byla mnohde přerušena, v Moskvě prý naměřili 49 pod nulou, v Leningradě pětadesát. Eva, ta nejhezčí z dívek, ovšem prozíravě vytvořila už koncem loňského roku domácí vývěsku na ta nejmrazivější témata.

K obědu rýže. Večer opakovali film *Jáchyme, hod' ho do stroje*. Mámu bolela hlava, já se učil angličtinu a prokousávám se závěrečným dílem *Mušketýrů po deseti letech* známým jako *Král a vězeň*.

Úterý 2. ledna

Mínus deset. Produsali jsme s Evou na zahradě další stezky a vyšlapali i jakési brejle, shora viděno; bez těch to žádný rok nejde. Koulovali jsme se a zašel jsem na nádraží koupit si měsíční jízdenku na leden, což se mělo brzy vyjevit jako částečná zbytečnost.

Z domina jsem si na koberci dětinsky budoval „řetězovku“, k obědu zbaštil svíčkovou a večer náhle vypjali proud. Louskal jsem zrovna Dumase, byl poslední den zimních prázdnin, a když se setmělo, začal jsem doufat, že budou pro změnu vyhlášeny prázdniny uhelné. Věřil jsem navíc, že se první den ve škole nebude zkoušet. Spočítal jsem kapesné. Navzdory svátkům za mnou obnášely úspory takřka šest set korun.

Středa 3. ledna

Poprvé letos ve škole. Chvála Bohu se nezkoušelo. Jen jsme kreslili jakousi pozvánku a učilo se pouze pět hodin, takže jsem se vlakem z Blovic vrátil už v jednu, dojedl svíčkovou, učil se a večer sledoval anglický film *Sandra*. Teplota venku povážlivě stoupala. A přece často vypínali elektřinu. Koupili jsme novou baterku a balík škatulek se zápalkami. Do každé místnosti jsme umístili jednu škatulku.

Čtvrtek 4. ledna

Poprvé jsme měli ve škole na češtinu novou profesorku Karlíkovou. Perný den! Ve zdraví jsem se ale opět vrátil už jedničkou a doma rodičům rádooby rozmarně předváděl své podání písničky *Lojza a Líza*. Obával jsem se po dnešku také jisté pernosti dalšího předpololetního týdne na gymplu, ale věděl, že pak jedeme na lyže. Těšil jsem se. Eva mi zatím v plzeňské knihovně půjčila *Tajemství Viléma Storitze* a *Neviditelného*, kterého kdysi vydali v jednom jediném svazku se *Strojem času*.

Pátek 5. ledna

S radostí jsme přijali ve třídě zprávu, že minimálně příští týden budou uhelné prázdniny. Tak přece. Uf! Perný týden zkoušení nehrozí. Ty prázdniny já vlastně potřeboval jako sůl, ujišťoval jsem se a zároveň si umiňoval: Budu se učit. Ale taky si budu číst, věděl jsem. Popřípadě budu i něco psát a budu bruslit na Sedleckém rybníce.

Uhelné prázdniny mezitím vyhlásili rovněž ve zprávách. Odstrojoval jsem zrovna smrček a pokoj zůstal pod nánosem jehličí. Soustředěně jsem vysál a uklidil. Rodiče večer zmizeli autem někam na návštěvu.

Sobota 6. ledna

Po obědě nás vzal táta s pukem na tu vzdálenější část Sedleckého rybníka. Tuhle zimu první bruslení a docela mi šlo. Putovali jsme po ledě až dozadu a ještě dál. Po náhonu, což bylo jako kouzlo. Na jindy nedostupná místa. Byl to den, kdy jsem ráno dlouho spal, a jelikož *Stroj času* (ve vydání z roku 1905) už jsem zhltnul, pustil jsem se do *Neviditelného*, zatímco babička

pořádala *Viléma Storitze*. Televize ovšem omezila vysílání a každý den začínalo teprve od sedmi večer.

Neděle 7. ledna

Já, táta a Eva jsme opět bruslili a už jsem se těšil, jak v pondělí dorazí z Plzně do Plzně s hokejkou můj kamarád Vít'a Vojáček. V rybníce se koupali otužilci. K obědu byl můj oblíbený segedínský guláš, babička se činila. Rozebral jsem Betlém, dočetl *Neviditelného* (stejně jako *Stroj času* na mě udělal dojem) a pustil se do *Storitze*. S tátou jsme konce hokejek obalili izolační páskou, aby se nepřerazily. Večer jsem vstřebal poslední díl dětského seriálu *Tajemství proutěného košíku* a přečetl i první ze Čtyřlístků roku *Ve znamení Merkura*. Dvanáctiletá Eva mi zatím na stroji oddaně a nevěřte, že otrocky přepisovala můj nový „román“ *Doktor XY kontra Scotland Yard* a já si zcela vážně pochvaloval, že mám pořád co psát. Měl jsem se ovšem i co učit.

Pondělí 8. ledna

Učil jsem se. Četl. Podle slibu přijel Vít'a. Dvě hodiny jsme řádili na Sedlečáku; vrátil jsem se překvapivě utahán. To ráno jsem opět vstával pozdě a ten večer vkládat do úst jako každý den rovnátko. Jinak jsem toho ledna vymýšlel příběhy svých komiksových hrdinů Knoflíčka a Tyčinky a do velikého sešitu sepisoval další díl svého afrického cyklu *Mgva aneb Tichá smrt pralesa*, který jsem pak přejmenoval na *V nitru Kamerunu*. Mrazy polevily, ale naštěstí jen trochu; v obytné kuchyni v televizi tudíž dál zůstal perfektně divatelný druhý německý program, zatímco jejich první běžel v druhém televizním přijímači v podkroví. A Svobodná Evropa u táty v pracovně. Všiml jsem si v programech, že budou Západní Němci opět dávat nějaký opulentní film s hrabětem Draculou, zatímco Československá televize teď skromně začínala s vysíláním dokonce až v půl deváté večer. Totéž plánovali na úterý.

Úterý 9. ledna

Máma byla v Plzni u kadeřnice. Psal jsem a dočetl *Viléma Storitze*. Stejně jako v případě zbylých dvou Evou půjčených románů jsem vypracoval jeho podrobný obsah do čtenářského deníku; od 29. června 1977 jsem podle svých záznamů bez sebemenšího vynechávání textu přečetl 121 všemožných publikací. Ten výčet jsem prodlužoval od momentu, kdy se o podobném přístupu zmínila suplující u nás stará panna, knihovnice a pedagožka v penzi Polášková, všeobecně zvaná Babi Poly.

Když jsem vyšel na verandu, strnul jsem v čerstvě napadaném sněhu. Rtuť byla na nule. Zašli jsme okolo bloku nakoupit.

Středa 10. ledna

Znovu přijel Víťa, ale led byl rozehrátý; u okrajů rybníka stála voda. Na dvou odhrabaných plátcích jsme přesto perlili s pukem a v teple domova pak listovali encyklopedii *Od agamy po žraloka*. Teplota se motala jen okolo nuly a brzy jsme se měli už dovědět, nebudou-li prázdniny náhodou pokračovat ještě týden.

Čtvrtek 11. ledna

Do třetice jsem řádl s Víťou na sedleckém ledě, i když okolo zapadal novými nánosy; bruslit se dalo jenom na několika odhrabaných plochách. Setkali jsme se zato s Edou a Tomášem Babkovými z Rokycan, mými starými kamarády, kteří se před lety odstěhovali, a protože si o to spontánně řekli, vyprávěl jsem u mola příběhy. Zatímco Československu televize vysílala teprve od půl desáté a nudně, Němci na páteční noc uchystali dalšího *Draculu*.

Pátek 12. ledna

Ráno jsme se od jedné máminy kolegyně, která nám domů zatelefonovala, dověděli, že se do školy půjde dokonce až 29. ledna, tedy teprve po třech týdnech prázdnin. Radovali jsme se s Evou velice a vydali se do ulic to oznámit kamarádům. Teprve odpoledne zprávu oficiálně vyřkl rozhlas; to bylo další slávy. Sněhu ale ubývalo. V noci před půl dvanáctou začal na Německu *Dracula*, jenže mrzlo tak chabě, že obraz nebyl co k čemu. Poněkud jsem si proto zoufal. V Československu filmy tohoto druhu nedávali. Krutou a takřka nenaplněnou touhou po filmových hororech, a zvláště těch upířích, jsem strádal celé dětství.

Sobota 13. ledna

Bruslení jsem zanechal a raději sáňkoval na svažitě cestě poblíž pozemku kamaráda Aleše Holečka, spolužáka z kreslení. Se mnou a Evou sportovali její kamarádka Jana a houf kluků včetně Edy a Toma. Uklouzl jsem a zvrkl si nohu. Ten večer jsem se vykoupal v naší sklepní prádelně. Pak jsme sledovali únosnou filmovou komedii o přetahovači pracovních talentů představovaném Luděkem Sobotou v černých brýlích *Já to tedy беру, šéfe*. Znovu jsem si přepočítal odznaky a zjistil, že jich vlastním 472. Počet čísel časopisu Rodina, která jsem doma tvořil, toho dne dosáhl sto šestnácti, aniž jsem ještě tušil, že to tím navždy zhaslo. Ve svém pokoji jsem v těch časech přechovával asi pět set knih.

Neděle 14. ledna

Začal jsem se chystat na pondělní odjezd na Šumavu, kde jsme měli se školou strávit čtyři dni výcvikem, a stále četl *Tři mušketýry po deseti letech*. Zatímco sekvence milostných intrik

kolem Athosova nevlastního syna mě nudily, část odehrávající se v Anglii za nástupu Karla II. na trůn mě bavila. Četl jsem vleže: pořád mě bolela ta noha, s kterou jsem navštívil i lékaře. Podle něj se jednalo o výron, nicméně rodinná známá doktorka Vojáčková to odmítla. Mé hory ohroženy nebyly.

Pondělí 15. ledna

Vybaven batohem a novými lyžemi jsem chytil vlak v sedm a dopravil se ke gymnáziu v Blovicích, odkud jsme autobusem dojeli do Rudy. Ubytovna nás čekala u silnice směřující už rovnou do hraničního pásma. Rozdělili nás na pokoje. Se mnou, outsiderem, se v prvním patře očima dneška ocitli škodoväcký ředitel Pepík Kotěšovec, stavební inženýr Jeník Tymml, politik a starosta Spáleného Poříčí Pavel Čížek a provozovatel thajské cestovní kanceláře Josef Brožík.

Poobědvali jsme v hotelu Šumava a šli na sjezdovku U nádraží, kde bohužel nefungoval vlek. Přeskáče jsem si jako i v každém z následujících dní donesl pod svah v batohu. V šest večer jsme ve společenské místnosti absolvovali besedu o nebezpečnosti hor.

Úterý 16. ledna

Zatímco snídani tu servírovali každodenně na devátou, budíček byl v půl osmé. Šlo se na Belvédér, tedy konečně ostřejší svah, který jsem poznal už jako malé dítě. Zde sice vlek jezdil, jenže na pokyn pedagogů jsme stejně musili do kopce pěšky a prošlapávat prašan. Zařadili mě podle očekávání rovnou do prvního družstva, vedeného hezkou soudružkou profesorkou Peškovou, zatímco druhé dostal na povel tělocvikář Karel Hovora, vybavený jen běžkami. Instruktor, který tuto sestavu doplňoval, měl rovněž běžky, a tak žádný div, že jsme odpoledne skončili na - podle mě podřadných - Samotách. Žádný padák! Aspoň že jsme mohli užívat vlek. Ale po obědě jsem zažil trapas, protože jsem před hotelem Šumava zapomněl hůlky. Musel jsem se pro ně od sjezdovky vrátit, nikomu jinému se to nestalo. Velice jsem se styděl hlavně před třídní Peškovou a ve chvíli, kdy jsem ji o maléru informoval, jsem se dokonce křečovitě rozesmál. Naštěstí hole zůstaly zapíchnuté tam, kde jsem je zanechal. Toho večera jsme si stejně jako předchozího dne nejprve připravili čaj, načež jsme se spolužáky hráli v kostky a taky karty. Ale nejvíc nás nadchla hra lota. Na pokoji bylo i rádio, ale nesměli jsme ho zapínat kvůli propagandě. Což se vesele porušovalo.

Středa 17. ledna

Den jsme strávili na bezpečných Samotách a večer jsme si na pokoji vykládali vtipy včetně protistátních, kterými jsem disponoval hlavně já. Následovaly horory, to se předvedl hlavně

spolužák jménem Václav Háček, a jak tomu mezi mládeží dodnes bývá, došlo i na vyprávění dějů různých filmů. Ještě později jsme se strašili. V jeden moment se rozletěly dveře a já zařval: „Ruce vzhůru.“

Hovora vplul s rukama jen mírně zdviženýma a s ironickým úsměvem. Přistoupil k mé posteli. „Otočte si to zapínáním do nohou. Ne?“ Od té doby skutečně jen výjimečně usínám s knoflíky u nosu.

Čtvrtek 18. ledna jsme opět strávili na Samotách.

Pátek 19. ledna

Po snídani jsme šli do Rudy nakupovat, a když jsme se vrátili, zabalili jsme si a po obědě se autobusem vrátili do Blovic. Tam ovšem leželo stejně sněhu jako v Rudě. Během přestupu na vlak jsem zaregistroval v rukou nějakého dítěte nový Čtyřlístek, jejichž sbíráním jsem byl už deset let posedlý, ale do trafiky jsem to již nestačil.

A doma? Hned jsem se dal do četby knížek *Příběhy Sherlocka Holmese* a *Tři banány*, ta druhá je od Zdeňka Karla Slabého, a sice úplně dětská, ale chtěl jsem to dohonit. Doma mě čekaly i odebírané časopisy: týdeník *Sedmička* (včetně komiksů), *Pionýrská stezka*, *Věda a technika mládeži*. Iracionálně jsem ten den přečetl a jako zvládnutou zaznamenal i publikaci o zámku *Kuks*, která se válela na otcově stole. Maminka mi ugrilovala kuře. Ten večer byl v televizi našich kapitalistických sousedů další *Dracula* a pro následující pátek chystali ještě jednoho.

Sobota 20. ledna

Eva mi celý den zabavovala rozečtené Holmesovy případy, tak jsem začal psát a kreslit ještě jedno číslo *Rodiny*, které jsem ale nikdy nedokončil. K obědu jsme měli špagety, další z mých oblíbených jídel. Večer jsem s rodiči sledoval americkou komedii *Odborník na banky* a před ní první část nového Borovičkova seriálu *Spadla z nebe*. Natočili ho Slováci a byl o mimozemšťance.

Neděle 21. ledna

Probudil jsem se pozdě a začal se učit. Dočetl jsem *Tři banány* a byl rád, že do konce uhelných prázdnin ještě týden chybí.

Pondělí 22. ledna

V naprostém klidu a izolaci jsem šťastně pokračoval v četbě *Příběhů Sherlocka Holmese*, kterýžto svazek, upozorňuji, obsahuje i dva romány.

Úterý 23. ledna

Navštívil nás spisovatel Zdeněk Barborka, tátův známý. Díky němu jsem dostal nápad, ve kterém mě okamžitě podpořila máma. A jaký nápad? Začneme s novou kartotékou, a to českých spisovatelů současnosti. A také jsme začali. Podobné papírkování už bylo ovšem mým osudem předtím a realitou je, že jsem tou dobou už v několika krabičkách seskupoval jiné kartičky a také pod vlivem tehdy zapovězených *Nápadů čtenáře detektivek*, které mi zpřístupnil otec, jsem podle dat narození a v červené barvě pořádal veškeré zahraniční autory detektivek, ale i další kartotéku, do níž jsem zase řadil jen „žluté“ autory jakékoli zahraniční sci-fi a kartotéku „zelených“ psavců ryze dobrodružného žánru. Možná to je dnes k ničemu, vím, když mě však Eva o patnáct let později seznamovala se svou kamarádkou Věrou, tak jí ukázala právě na vrstvy těchto šílených papírků a ji prý prvořadě ohromilo, že mám vše uspořádáno podle dat narození, a přesto obratem kohokoli najdu.

Středa 24. ledna

To dopoledne jsme se schodů i okolo domu odškrábali umrzlý sních. S mámou jsem začal s kartotékou českých autorů druhé poloviny dvacátého století. Každý měl svou kartu ze čtvrtky, na ni jsme lepili výstřižky, a když nebyly, tak jsme informace psali. Řádný nový slovník toho typu tehdy neexistoval. - Krmili jsme taky ptactvo a nás kocour Honza jej pozoroval zpoza záclony. S tátou jsem si pouštěl gramodesky s angličtinou. Toho večera jsme s rodiči sledovali britský cestopisný film *Kapitán James Cook* o první výpravě slavného kapitána do Jižních moří, ale připadal mi nezáživný. A venku mrzlo a já si stejně ze všeho nejradši četl či psal.

Čtvrtek 25. ledna

Učil jsem se a konečně dočetl *Příběhy Sherlocka Holmese* a vylíčil je do deníku. Máma se byla zatím podívat v Plzni v ekonomické škole, kde učila, zatímco otec, doktor filozofie, už léta pracoval jako řidič. Odškrábali jsme opět zmrzlý sních se schodů a Eva v ten den vyrazila poprvé v životě na celý den na lyže. Se známými. Rodiče zhlédli v plzeňském biografu *Hamleta*, zatímco jsem v televizi sledoval Mládkův Banjo band. Jak jsem se toho čtvrtka dověděl z vysílání, jacísi bídníci naplánovali v Československu dlouhodobý posun začátku pracovní i učební doby, takže jsem se mohl těšit, že budu do školy chodit od devíti. Fajn? Ani náhodou. Připadalo mi to „vysloveně odporné“, jak jsem si zapsal do diáře.

Pátek 26. ledna

Ležel jsem v posteli navzdory tomu zápisu až do devíti ráno a s pocitem vnitřní svobody pokračoval v nekonečné četbě Dumasova spisu *Král a vězeň*. Už mě to zase nebavilo, ale bral jsem to jako povinnost. Ke své škodě. Eva zatím ještě jednou zmizela na Šumavu a já vzpomínal, jak se mi tam líbilo. - Můj syn Filip absolvoval o několik desetiletí později tzv. seznamovací pobyt se svými gymnaziálními spolužáky a uložili jim předtím, aby si každý vzal geologické kladívko. To mu bylo taky patnáct, nicméně za našich časů čistě seznamovací pobyty neexistovaly, takže je měl zastoupit poslední den výcviku v Rudě ukončený večírkem. Pořád jsem viděl, jak se angličtinář Milan Slivka objevuje v kulturní místnosti s kytarou a snaží se to rozproudit. Stejně jako ostatní kantoři čekal, že na *Klementajm* navážeme. Že se začneme dospěle bavit. Ale my jsme seděli jako zakrnělí. Koukali na sebe. Kluci na holky, holky na kluky. Přišli jsme do prváku, kde nám začali vykat, už z osmiček a s odstupem nám pak třídní řekla, že to s kolegy pochopili. Ale ne hned.

A my? Dívali jsme se později z třetího ročníku na vlastní prvak jako do nekonečných dálav a na nepochopitelnou galaxii. „To jsme ale ještě byly blbý děti,“ říkaly z nás o trochu starší blbě děti. Byly to zvláštní časy.

Ještě něco o holkách

Na putovním táboře v Krkonoších mezi sedmou a osmou třídou jsem se poprvé setkal s tím, že někteří spolužáci mírně obtěžovali spolužačky. V první z tří fází pouti pohořím jsme dvakrát spali v dřevěné noclehárně v Peci pod Sněžkou, která ještě stojí, a sice tam byly dvě velké místnosti, ale začalo se s návštěvami a výsledek vyšetřoval manžel naší třídní doktor Ryneš. Pokud vím, nepokáral ve finále ani minimálně Monharta z Tymákova, který se mi přitom radostně svěřil, které dívce sáhl mezi nohy. Tento kluk také znal nejvíc nemravných fórů.

Návštěva v Německu

Jako dítě jsem jednou navštívil Drážďany a jejich obnovené centrum na mě udělalo zvláštní dojem. Dál jsme nedojeli, ale na střední škole jsem kvůli efektu zalhal ruštináři Ivanu Korovickému, že jsem prošel i Muzeem doktora Karla Maye v Radebeulu. „Vážně? Tam jsi byl?“ zvedl huňaté obočí.

Video, mobil a jiné překerní zločiny

Potok mého televizního dětství protekl ve znamení mylného hesla „už to nikdy neuvidím“. Nenapadlo mě, že kdosi vynajde síť, na které kdosi jiný vynalezne YouTube, i číhával jsem na pořady jako pitomý ostříž. Pokud jsem některý rádoby fatálně propásl, mohl jsem leda doufat v reprízu. Po celá desetiletí jsme si navíc nepořídili video a snad jen třikrát v životě jsem v Nepomuku navštívil na den či dva Pepíka Kotěšovce a zhlédl tam několik v československých biografech zapovězených trháků. Ale jsem koneckonců rád, že jsem žil víc mezi knihami než mezi videokazetami, a je to podobné, jako se mnou a první naší televizí.

Zvláštní ovšem je permanentně se vracející dojem, že nová vymoženost takříkajíc krade čas. Tento pocit mě dostihl i říši mobilních telefonů, a když (začátkem milénia) věnoval můj kolega Zbyněk (ve firmě Kuvert) můj první mobil, v prvním momentě jsem se opět vylekal a vzpomněl si, že jsem pár dní předtím uháněl rychlíkem, četl si knížku a po očku žasl, že se jakási dáma proti mně celý čas věnuje právě a jedině svému přístroji.

Jak to? Jaký to má smysl? - Podobný zločin na literatuře jsem nechápal.

Svět bez mobilů

Dnes už mnozí mladí nepochopí, že jsme před érou mobilu nedisponovali až na výjimky vysílačkami, a jak bylo náročné smluvit srazy. Spolužák z Univerzity Karlovy Zdeněk Frolík mi jednou prozradil, že v jistých dnech pojedou Berounku a utáboří se v určitý večer ve Zbiroze. Jel jsem tam vlakem, nenašel nikoho. Jindy se jiný spolužák René Duras z ČVUT zmínil, že se přes noc bude vyskytovat v táboře u Karlštejna. Bylo mi tenkrát jedenadvacet, vystoupil jsem v Berouně z rychlíku a šel. Je fakt, že rád. A že jsem prahl, abych si konečně ohmatal břeh mnohokrát předtím mnou pozorovaný z vlaku. Ale smrklo se a fiha, Renda nikde. Na nejbližší zastávku mě vzala Bezpečnost. - Teď si vezměte, jak jinak by obě výpravy probíhaly, kdyby už existovaly mobily.

Olomouc neboli Jiná pohádka

Olomouc chápu jako hlavní město Moravy a zamiloval jsem si to tam teprve nedávno. Přesto jsem se taky o tomhle městě zmínil Jakobovi a Jorice a dodal: „Ty starý domy. Snad je někdo vytrhl a přenesl z Prahy. Nebo si vezměte jen olomoucké uličky. Ta zvláštní, svažité náměstí. Zvony na všech věžích tolika kostelů. Průchody. Ale dětství jsem tu neprožil, tak o zdejším *geniu loci* nejsem *štond* kompetentně vyprávět.“

„Nejsi?“

Zavrtěl jsem hlavou. A snad jsem přeháněl. Nicméně aspoň Jorika nám vyprávěla. Konečně. Vyprávěla nám o vlastním dětství. Je to, pravda, jiná pohádka. Pro mě dnes kupodivu zajímavější.

Poslední zvonění

Dochoval se film z tzv. posledního zvonění na gymnáziu v Blovicích, kde jsem se projevil jako jen průměrný imitátor několika televizních žertů z dílny pánů Kaisera a Lábuse. Reprodukoval jsem i pár výroků našich profesorů a tehdejší ředitel Volf, který nás jinak měl na zeměpis, si mě možná teprve díky tomu zapamatoval.

Něco štěpných veršů

Už mi bylo asi dvacet, ale byl jsem pořád potrefený tvorbou rýmovaček a plnil jimi sešity. Dva nesou tituly *Chmelové songy* a *Sycherácké songy*. Ten druhý jsem zaplnil během čundru u rybníku Sycherák a jen Pepík Brožík mi tehdy výrazně konkuroval. K jeho milostné sbírce *Rok v beznaději*, inspirované jakousi prázdninovou svazáckou brigádou ve Východním Německu a jistou Karin, jsem tudíž připojil aspoň doslov *Jak svět nepřichází o básníky* datovaný 2. 3. 1984.

Kozma Prutkov přichází

V jedenadvaceti letech mě zaujal ruský Cimrman Kozma Prutkov a pod jeho vlivem jsem vymyslel soubor aforismů *Z plodů přemýšlení velikého Tukana*. Současně jsem byl dál pod vlivem Františka Ringo Čecha a v tom duchu se nese i má parodie průvodce společenským životem *Jak se kde chovat* (1984), kterou nelze než analyzovat jako ryzí případ potlačených citů k Zuzaně. Lepší je asi soubor autobiografických grotesek z tehdejšího života „nás mladých a uvolněných“ *Jak to bylo* (1984-1985), i když tu zaujímám dandyovskou pózu podobnou Ringově a touhu po lásce kamufluji.

Sám sobě formuluji děj kreslených grotesek s Kukačkou!

V dětství viděla má generace daleko méně animáků, než kolika je zaplavena ta dnešní. Láska ke kresleným groteskám mi přesto - či spíš právě proto - zůstala a nostalgie vládne. Panuje minimálně mému světu, i preferuji Měďu Běďu, Králíka Bugse a Námořníka Pepka. V nepochopitelném už mi období ještě před videem jsem dokonce praktikoval tu zvláštní činnost, že jsem si pokaždé po zhlédnutí dalších Pepků či Bugsů zapisoval jejich děje. Jistě, skutečný génius paměti vám i po zhlédnutí zběsilého kresleného filmu z fleku odvypráví jeho nejsložitější sekvenci, ale na to nemám.

Anděl strážný a šest schodů dolů k jahodám

Pamatuji, jak jsem v raném dětství otevřel domovní dveře, které ještě tenkrát měly kukátko, a užasl nad bílou záplavou zimy. Jahodový záhon byl zavátý. Jindy jsem byl poněkud rychlejší, nepřesně došlápl, v povětří nad schody realizoval kotrmelec a dopadl dole na chodník u jahod. Dík andělu strážnému jsem zůstal v pořádku (nebo v normálním nepořádku) a minimálně já sám budu do smrti věřit, že je to anděl a Kdosi ještě nad ním, co při mě stojí.

Podobnosti lidský tváří

I dnes se mi stává, že si všimnu vzájemné podobnosti lidí, a když jsem byl malý, tak se mi v televizi někteří vyloženě pletli; konkrétně Miroslav Horníček a Vladimír Dvořák, snad že jeden čas nosili obdobného ježka. Ale vězí v tom víc než ježci. První dojem hraje. Časem pocit podobnosti vyprchá, ale přesto je tu třeba paralela mezi Munzarem a Haničincem; takže jsem kdysi přijal se zadostiučiněním inscenaci, v níž ten druhý zosobnil Munzarova tátu. Až daleko později jsem si mohl všimnout i zvláštní podobnosti mezi Milošem Zemanem a Jiřím Grygarem, hlavně v oblasti očí obracených v sloup, a je možná symptomatickým, že ten druhý nemá toho prvního rád.

Jiří Sovák a Miloš Kopecký

Kromě Horníčka jsem si jako kluk zamiloval Sováka, především díky dnes už zapomenuté dvojnické komedii *Tři nevinní*, kde má čtyřroli, a samozřejmě díky Dietlově adaptaci Flaubertova románu *Byli jednou dva písáři*. Sovák mi připadal jak legrační, tak sympatický a teprve pár let nato mému vkusu dozrál Miloš Kopecký, i když mě baví třeba už v *Trapasech*. Ale *Trapasy* překonal sérii o Alfonsi Karáskovi a filmem *Já už budu hodný, dědečku*. Ten jsem poprvé zhlédl jednoho klidného klíčového večera, kdy byli rodiče v pražské Viole. Snad se tam bavili, už nevím, ale já sám měl pocit, že v televizi přicházejí o nekonečně moc. Film jsem jim pak aspoň vyprávěl.

Můj Edgar Poe

Proč jsem vedle Verna a Dumase čítal nejradši zrovna Poea a Stevensona? Nevím. Prostě se to stalo, ačkoli mě zdaleka všechny Poeovy povídky nebraly. Byl jsem ale trochu snob a četl jej prostě proto, že to byl on, Baudelairem pozdvižený.

Ale nadchly mě *Příběhy Arthura Gordona Pyma*, jejichž syžet už jsem z dřívějšíka znal z verneovky *Ledová sfinga*, kde mu je věnována kapitola. Ohromil mě i *Zlatý brouk*, jak už psal v souvislosti s Malou Úpou, ale nic nevysvětluje kult, který jsem si okolo Poea už co chlapec

zbudoval. Je jediný, ohledně vydání jehož prací jsem zpracoval hned dvě kartotéky, a když z něj jeho překladatel Schwarz předčítal ve zmíněné Viole, pokusil jsem se rodiče přesvědčit, abychom tam jeli.

Fantomas vám srdečně blahopřeje

Bylo to díky filmovému klubu v Plzni, že jsem v dětství přece zhlédl i pár klasických filmů včetně *Přízraků noci* a *Noci v opeře*, díky které jsem pochopil komicnost Groucha Marxe. Se spolužákem Šaškem jsme viděli taky tři dochované rané díly *Fantomase* a na střední škole jsem založil takzvaný Klub přátel Fantomase a naverboval tam víc než dvacítku nevinných lidí - poté, co jsem se pasoval na předsedu. Na cenném losinském papíře jsem sepsal deset bodů jeho stanov, které byly záměrně svou vlastní parodií a precizně zabezpečily, aby členem zůstal každý navždy.

Brát věci doslova

Poměrně dlouho jsem bral pojmy až příliš doslova, asi jako dnes na líše české literatury Vladimír Novotný, a ulpíval na jazyce, který je pro mě na rozdíl od vizuálních vjemů základním stavivem, z něhož se tká svět.

Uvedu příklad toho ulpívání. V časopise *Sedmička* zveřejňovali rubriku *Když mi bylo třináct* a já se opakovaně rozhořčoval nad jejím názvem. Co to ti zpovídání blábolí? Přece si nemohou pamatovat, zda se jim to či ono nepříhodilo o rok dřív!

Ulpívání mám i za jednu z příčin svého problému s jazyky. Anglicky jsem se díky tátovi něco naučil, to je pravda, a ten jazyk mám moc rád, ale vyprávění a psaní příběhů u mě souvisí se zvukem a tedy češtinou. I líboval jsem si vždy v pěkně znělých názvech kapitol a ještě zvučnějších titulech celých děl a příkladem takové fascinace češtinou je i můj vztah k sekvencím z Hofmanova *Pana Tau*, které ilustroval Jiří Šalamoun. Některé jsou pro mě dodnes mantry a kdysi jsme ony slogany opakovali s Evou. „Proboha, vždyť jsou v tom skřítkové!“ „Byl to ten nejúžasnější dostih mé jezdecké kariéry.“ „Opice se opičily úplně zbytečně.“ „NASA určité věci tají.“

Šestá třída základní školy

Přestup do měšťanky na náměstí představoval první setkání se žáky ze vsi Losiná, což byli skoro samí kluci. Začaly potyčky. Naši učitelé je už znali. Zažívali střety při té inkluzi rok co rok a naštěstí zhruba věděli, jak nás pacifikovat. Brzy se obě skupiny vždy spřátelily a upoutal mě kupříkladu Petr Roch, chlapec z komunistické rodiny, který působil dospěleji. Jednou se

plamenně opřel do západoněmeckých revanšistů, jindy rovnou do Charty 77. Mně doma ledacos vysvětlovali právě obráceně než jemu, ale to nevadilo; Petr uměl precizně napodobovat způsob, kterým si Fantomas snímal masky jiných lidí, a ještě mistrněji předváděl, jak si mistr hrůzy masky nasazoval a upravoval.

V šesté třídě mě upoutal dějepis. Skvělá Šnajdrová uměla podat starověk skoro tak srozumitelně, jako dnes podává historii Paul Johnson. Řecko, Řím, jejími slovy mě nadchly. Ani její následovnice, pozdější poslankyně Iva Levá, nebyla marná, a to zvláště při líčení peripetií Francouzské revoluce, ale už to nebylo ono. Ode mě si navíc vyslechla ledacos a takový Benjamin Franklin byl následkem toho dočasně americký prezident.

„Jo? To ani nevím,“ reagovala suše.

Jeden z mála učitelů mezi učitelkami

Mimo učitelek jsem v dětství zažil v podstatě jen jednoho jediného kantora, a to jen rok. Byl to zlatý Vídršperk. Dostal nás jako osmáky na přírodopis, zeměpis, brannou výchovu a práce na pozemku. Jeho zájmem byla zoologie a biologie, ty měl takříkajíc v krvi. Vzpomínal, jak v dětství ležel v Brehmovi, a nejméně jednou nás vzal za tím Brehmem do kabinetu.

Občas jsem Vídršperka zkoušel zaujmout. Přinesl jsem třeba vypůjčenou *Guinnessovu knihu rekordů*, a když přicházel, nápadně otevřenou jsem ji ukrýval pod stolec. „Co máš?“

Řekl jsem to. „Tomu se můžem taky věnovat. Potom.“ Poznal, že se chci chlubit něčím, co mám za ohromující. Jindy mě chválil na pozemku, že správně upravuji hranu kompostu. Když jsem odcházel na gymnázium, tak jsem věděl, že mi bude chybět.

Věda o vlasti v mém podání

Vídršperk sice říkal, že ho zeměpis tak nebaví, ale dokázal ho dělat zajímavý. Do sešitů jsme si kreslili pestré mapy českých a moravských krajů. Zatímco někdo na to nadával, mně se nezdály dost dobré, i zavedl jsem doma sešit vlastní a mapoval znovu. „A líp!“ shrnul bych to. Tím jsem navázal na dva své starší sešity domácí *Vlastivědy* a psal a kreslil dál a dál s hlubokým zájmem, aniž bych si uvědomoval jistou absurdní zbytečnost svého počínání. Ale něco málo jsem se tím možná naučil. Probíral jsem prostě školní vlastivědu znovu a po svém, ty sešity dál mám a předcházely jim navíc ilustrovaný a krasopisně psaný blok (nikoli blog), který jsem pojmenoval *Teče voda, teče* a do něhož jsem se obdobně naivně pokusil shrnout vše, co souvisí s „há dvě ó“.

Plzenecká Stínadla a jiné poklady ducha

Rychlým šípům Stínadla závidíme, ale zpětně mám pocit, že děcku stačí i málo prostoru, takže taky já svá Stínadla našel. V Plzenci, tom starém a dobrém. Našel jsem je - a jako jeho řádný, i když tenkrát ještě menší občan.

Stínadla pro mě leží mezi několika zahradami a dvory uvnitř našeho bloku a vybavují si výpravu do jejich srdce. Ze sokolovny jsme nikoli prvně lezli na pozemek starého baráku, jehož průčelí směřuje na náměstí. Ještě v něm tehdy neřídili pamětní síň (a dnes je soukromý).

Vedle stojí vejminek, ve kterém přebývala postarší občanka, a toho dne jsme ji viděli venku močit. Ale bývala zalezlá, takže jsme se bez problémů mohli pouštět chodbičkou mezi budoucí síní a domem Hákových. Onen kaňon je famózní a končí zdí, k jejímuž hřbetu se dalo zevnitř vylézt. Udělal jsem to, jukl přes horní lem a ohromen zjistil, že čučím na náměstí.

Vícekrát jsem se do Stínadel vrátil a ledaskomu z kamarádů předvedl onen nečekaný výhled přes zeď, která je tam stále, i když byla od té doby nahrazena novou. Jde o mikrosvět, který mi nahradil imaginární město, a existuje stále pár desítek metrů ode mě a konce naší zahrady. Není to zvláštní? Připadal jsem si tam jako v jiném, velice vzdáleném světě, ale vlastně se to nezměnilo. Stále tam ona Stínadla zůstala, Jakube a Joriko, a jen už dovnitř nesmím.

Je ale pravda, že ještě po letech jsme se s jinou partou do sokolovny vrátili a zase lezli pro dětskou radost po jedné tamní střeše. Říšův strýc Čejka nás ale ze dvora svého statku zbystřil, vystartoval k žebříku, jednoho z nás překvapivě polapit a dosti vážně se ptal, zda jsme šli krást.

Připadá mi trochu zvláštní, že to nebylo poprvé, co mě tak ulovil. Už řadu let předtím došlo totiž v mém dětství na dni, kdy jsem zatoužil vykopávat poklad, a sice se jednalo o iracionální přání, ale nezapomeňte, že ten, kdo aspoň jednou nezatoužil nalézt poklad, nebyl nikdy skutečným dítětem, jak správně říká Stevenson. A „Pod zahradami“ jsem tenkrát v opojení vybral z neznámé příčiny zrovna neoplocený roh Čejkovy zahrady, půjčili jsme si u něj v otevřené kůlně nějakou tu motyky a... Díra rostla, a když se pak přihnal, za boha živého nemohl pochopit, co to má znamenat. Stále tam kopal i sám a hloub a hledal, co jsme před ním ukryli. Nic!

Den spousty dětí

Jednou se to báječně sešlo a dodal bych, že jen jednou. Hráli jsme si jako děti na ulici ve vysokém počtu asi deseti, aniž by to kdo organizoval. Bylo to proto, že k nám na návštěvu dorazili Klepsovi s oběma dcerkami, a přítomni byli také Říša či Zdena Kohelová nebo holky ze sousední ulice. Vím, klepete si na čelo s pohrdáním, jenže nikdy předtím jsem mimo školu

nebo hříšně takový shluk kamarádů nezažil. Ale všichni jsme se toho dne nadchli pro kolektiv a v jednu chvíli jsme promenovali širou řadou bok po boku, s rukama na ramenou. Síla, síla síla. Hip, hip, hip. Soudržnost. Kolektiv hrdě předvedený dospělým. A jim jsme se líbili. Aby ne.

Měl jsem pesimisticky za to, že ta vzpomínka už zůstává jen ve mně, ale nedávno mi Jiřina Klepsová prozradila, že ten den opatruje ve vzpomínce jakbysmet.

Krvavé koleno přichází

S Evou jsme si vymýšleli rozličné zábavy pro vyplnění dlouhé chvíle vzadu v uhánějícím wartburgu, kde se mi při čtení dělalo špatně, ale skutečným hrám děti tenkrát holdovaly taky na ulicích, ve dvorech a v zahradách. *Honzo, vstávej* bylo ptákovinou první třídy a na dotyčné vyzvání jste se museli optat, kolik že je hodin.

Další hra *Cukr, káva, limonáda, čaj, rum, bum* stála za dost a možná i vy znáte d'ábelskost, oří níž se odborně recituje: „Polívka se vaří, maso na talíři, sežere to a bude to...“

Pro případ, že je třeba se rozpočítat, mě pak naučili ještě „plave mýdlo po Vltavě, jakou barvu asi má?“ A když ji spoluhráč stanovil, tak jste slůvko barvu vyjadřující rozporcovali na slabiky a jimi rozpočítávali dál.

Aspoň hru *Krvavý koleno*, jejíž titulní postavu kdysi Radovan Krátký zohlednil v kultovní knize *Bubáci*, ilustrované Mirkem Vášou, připomenu blíž. Pojetí dětí z okolí Vrchlického ulice v Plzenci dost možná bylo specifické.

„Táto, my máme hlad!“ „Tak si jděte do komory pro jídlo.“ Poodejdete k pomyslné komoře, když proti vám vyrazí Krvavé koleno. Vydává skřeky, i *zdrháte* k tátovi nebo mámě (představuje-li rodiče děvče) a blekotáme: „Táto, tam někdo je.“ „Prosím tě!“ dí rodič apaticky. „To jen spadla pánev na kocoura.“ Odběhnete, ale Koleno vás vystraší znova. S křikem se vracíte a ještě vyslechnete dost obdobných teorií o tom, co je v komoře. „Sakra, dost. Jdem,“ vzdá to rodič. Jenže Koleno se postaví i jeho autoritě: „Huí! Kráks! Kksí-mi-chrýýý!“ zní to zhruba, nicméně rodič se ptá s bohorovným klidem (který mě právě na této hře fascinoval nejvíc): „Jak se jmenuješ?“

„Krvavý koleno.“ „Co jíš?“ „Lidský maso.“ „Co piješ?“ „Lidskou krev.“ „Na čem spíš?“ „Na lidský kůži.“ „Na čem sedíš?“ „Na lidských kostech.“ Říkali jsme ale *kostíúch*.

„Kdy si pro nás přideš?“ Následovala odpověď formou libovolného celého čísla od jedné do dvanácti a s výjimkou hráče zosobňujícího Krvavý koleno jsme se chytli za ruce, tančili v kruhu a zpívali: „První hodina odbila a lampa ještě svítila. Druhá hodina...“

Ve chvíli, kdy jsme došli k hodině odpovídající onomu číslu, vykřikli jsme: „Lampa zhasla!“ Ryčící Koleno se samozřejmě hnalo po nás a ten, koho polapilo, se stal Krvavým kolenem příští hry.

Zmenšování světa

Je tím nejbanálnějším z poznatků stárnoucích lidí, že se najednou ani první světová válka nezdá daleko. Natož pak druhá. Český ráj už není Obrovská Říše Dětství, nýbrž jen plácek rozložený v mikroprostoru. Do hor v českém pohraničí je to z Prahy na motorce pojednou pár chvil; města se podivuhodně zmenšují.

Ani Starý Plzenec není tak už jen svět pro sebe a pouze pro tebe, občánku.

A Plzeň? V ní se potkáváme všichni, naslepo tam mohu kdykoli vypálit a dopředu vím, že potkám hned několik známých.

Odhaluji existenci repríz. O pořadu s obřimi tužkami

Jednou, už je to nepředstavitelně dávno, mě na ještě jenom běločerné obrazovce nadchl pořad, ve kterém děti transportovaly tělocvičnou obří pastelky. Sledoval jsem jednu úžasnou sekvenci těch legrací za druhou sám a ó, jak jen mě mrzelo, že to nevidí taky rodiče. Užasli by? Užasli. A měl jsem štěstí. Už jsem totiž tou dobou pročítal televizní program (v časopise Rozhlas) a hle, hned nazítří *Tužky* opakovali.

Tak jsem mámu k televizi přivedl. Jaké naplnění.

Píši Dietlovi. Jako mnozí

I *Bakaláře* lze zařadit mezi seriály velikého Dietla, onoho Dumase našich krajů, jehož dědictví sálá svou mocí dodnes, a jehož sílu uznal dokonce můj otec, ač televizi jinak neholduje. Jednoho dne vyšel z pracovny a překvapivě vážně mi oznámil, že „zase bude nový seriál; tentokrát z nemocnice.“

A co má bejt? pomyslíl jsem si. Proč mi to říká? To přece bude blbost!

Seriál avizovaný dokonce i Svobodnou Evropou začali ale dávat a dostal každého a vybavuji si, jak jsem ještě roku 1988 seděl o víkendů na vojenské „pévéesce“ a bývalý můj mazák tam nakoukl a podivil se, na co, proboha, čumím.

„Opakují *Nemocnici*.“

Ale k *Bakalářům*. Z původních diváckých námětů, které do televize přicházely, nezůstávalo po probírce a jejich přeepsání Mistrem Dietlem zrovna moc a navíc jsem se odhodlával zasáhnout příliš dlouho, takže teprve roku 1984 jsem nezapomenutelné paní Pospíšilové zaslal dopis s rádoby příběhem na téma *Jak jsem přestal věřit na zázraky* a vylíčil doma tradovanou vzpomínku na funkční pistoli, kterou děda z matčiny strany za Protektorátu *zašil* natolik mistrně, že se nikdy nenašla, když pak umřel na nějaký zánět ještě před uzavřením míru.

Temný pud našich půd

Tma dítě svírá, tma dítě ohromí. Zalykáte se hrůzou, i když já bych řekl, že zdravě. Jste ještě poseti čidly a hoj, kéž bych se ještě uměl Paní tmy bát jako tenkrát. V domě to jde taky.

Tma tam vegetuje ve sklepech plných pavouků, kteří občas přibíhají taky nahoru (to bylo dětských úleků), a fascinovaly mě vždy právě tři půdy našeho domu.

Právem. Protože představovaly Grygarovy vesmíry. Vlastně ale ne Grygarovy a s nohama na zemi uznám, že dohromady jde o jedno jediné podkroví, do něhož byly koncem šedesátých let vestavěny dvě ložnice.

Jedna část půdy zůstala od toho momentu zakleta až pod vrcholem střechy a obemyká komín, vedle kterého je plechový poklop, jímž lze shlížet do zelených zahrad i dohlédnout na hřiště sokolovny a ještě dál (ale vyhněte se, prohoha, vosím hnízdům, která poblíž opakovaně vyrůstají).

Skoro nikdy tam nahoru nechodím. Není důvod. Jen párkrát jsem tam uklidil a podlaha tam ostatně je s výjimkou plošiny u vstupního poklopu (musíte po žebříku) potažena skelnou vatou, nad kterou se dá při průzkumech leda balancovat na vodorovných trámech.

Další z půd se stala ta „velká“, ale mě vždy přitahovala půda třetí, o dost užší a táhnoucí se pod jiným bokem střechy. Ta prostora ukrývá skříně s knihami a psacími stroji i pár lodních kufrů se zpráchnivělými novinami a odpočívají tu jako v hrobě všechny mé školní sešity do jednoho, neboť máma ani jediný nevyhodila. Žasnu nad představou, že bych si je mohl snést dolů a jedním po druhém bych nyní listoval - a lapal ještě i další vzpomínky. Nebylo snad už jich dost? Možná bych v těch sešitech jako Proust narážel na další a další asociace, kdo ví, a obdobou toho je nostalgické listování ve starých učebnicích.

Eva a já jsme na začátku té půdy měli (maminkou rovněž vymyšlený) „klub“, jak stálo barevnými křídami psáno na šikmém trámu, a ještě jedna podivnost mě straší.

Obě níž položené strany půd se východním směrem zužují do příšerně nudlových konců a já tam do nitra strachů zavítal skutečně jen párkrát.

V jedné nudli jsou, pravda, odnepaměti naskládány jen střešní tašky. Ale co máme v té druhé, užší nudli?

Asi to nebude nic podobného jako ve Švandrlíkově hororu *Zrůdy*, ale určitě půjde o ráj strašidel, a když byl táta jednou pár dní v domě sám, prý se v ložnici nahoře začal bát.

Ani se nedivím, vždyť ta ložnice leží mezi třemi půdami.

Okouzlen mluveným slovem

Hlavně v mládí se mi stávalo, že mě ve městě takříkajíc odlovilo *nahrané* mluvené slovo, a to tak důkladně, až mi připadalo, jako bych dal městu vale ocitl se obklopen řekou vět jinde.

Když jsem jezdil s vlakovou poštou do Budějovic, lapili mě tím stylem na Lannově třídě Kaiser s Lábusem v prvních *Rodinkách*, i zastavil jsem se a mohl se brzy ušmívat. Z audiokazet plynuly špilce a asi deset let předtím mě na Václaváku podobně přimrazil neviditelný Nárožný a jeho vinyl s Machem a Šebestovou.

Místa, která mizí v propasti času

Některá místa mizí v propastech a berete to jako realitu. Sice plaše, ale automaticky.

Tak třeba vedle nás před pár lety vypučel rodinný dům Andreasových (a dnes Čapkův) a náhle si sotva vzpomenu, jak se v téže oblasti táhla málo sekaná zahrada lovce koček. Jen párkrát jsem po ní vlastně dobrodružně běhal a teď mi to je líto. Kdy vlastně naposled?

Odbrzdný náklad'ák

Jako kluk jsem jednou ruku v ruce s mámou mířil k nádraží a na horním okraji svažité Jiráskovy ulice jsme míjeli náklad'ák bez šoféra. Začal se rozjíždět. Vpředu měl po stranách jakési kovové tyčky s bambulkami a závozník, který se odněkud vynořil, chytil bližší bambuli. Snad čekal, že masu ubrzdí? Auto jím smýklo k zemi a vleklo ho. Konečně se zmátořil, ruka natrefila na kliku, on naskočil do kabiny. Zatímco po většinu života jsem o té příhodě neuvažoval, dnes už bych ji málem interpretoval paranoidně, když ono místo zas a zase míjím. Chlapi určitě chtěli upoutat mou mámu či také mě.

Bouře na moři

Když mě v raném dětství koupávali, snažil jsem se vždy rozpoutat co největší „bouři na moři“, jak jsem to nazýval, a šplouchal a šplouchal.

Domácí telefony a milovaný koberec

Když si rodiče v mých devíti letech přestěhovali ložnici z přízemí do podkroví, dostali strach, zda se nebudeme s Evou v noci v novém dětském pokoji, který tak vznikl, bát, a otec přišel se dvěma nápady. Navrhl, že do stěny vsadí trubku a zdola půjde hovořit s kýmkoli v patře.

Co druhou variantu spojení prosadil pak domácí telefon. Koupili jsme dva. Spojení skutečně fungovalo. Krátce.

Dostal jsem tehdy za úkol vybrat v Praze do nového dětského pokoje koberec, i šlapu po něm dodnes, ačkoli trásně na koncích jsme dávno ochodili. A tenkrát mě potkal ještě jeden úkol.

Vysávat. A česat žíně. Dělal jsem to poctivě a pečlivě.

Ale třeba z pastování lina (a následného leštění) mě dodnes jímá děs jako ze stravující marnosti. Naopak mě bavilo asistovat při sestavování nábytkové stěny a mámu tenkrát šťastně napadlo, že budeme jedné ze skříněk říkat Muzeum. Naskládal jsem tam na její radu svá díla, jejichž počet pak narůstal, a surrealista Petr Král tomu říká „zařizovat v bytě soukromé mýtiny“.

Vystavuji pravěk

Děti milují dinosaury nebo pravěk jako takový a výjimkou jsem nebyl a ctil dvě knihy paleontologa Augusty s Burianovými obrázky, jakožto i sérii zápalkových nálepek s prehistorickými motivy, kterou mé matce promptně zaslali rovnou ze sušické továrny (které dej pán Bůh věčnou slávu).

Postupně jsem rovněž nakreslil na dvacet čtvrtek dvacítku pravěkých potvor, a když mě jednoho krásného rána mylně napadlo, že už mám těch artefaktů s tematikou pravěku hodně, uspořádal jsem pro rodinu výstavu. A ještě několikrát.

Tajnosti filumenie

Během prvního pololetí první třídy jsem něco provedl, asi dostal i na zadek (což jako obvykle už nevím) a máma se brzy nato vytrasila s tajuplným nápadem. Eva a já bychom prý měli něco sbírat. A děti, vyberte si co.

Mně dala dvě možnosti. Buď známky... nebo nálepky od sirek.

O modrém mauriciu jsem ještě bohužel neslyšel a byl jsem niterným pyromanem, a tak mi to druhé připadalo průchodnější. Už nevím, zda měla na vybranou i Eva, ale je jisté, že později schraňovala v albu spoustu nálepek od sýrů. Ale sbírala je, lze to říct?

Nevím. Ale normálním ženám sběratelství není vlastní. Zajímají se o lidi.

Já se ovšem pro filumenii nadchl a máma tomu napomohla, když napsala do Sušice. Tamodtud nám obratem a zdarma poslali celé archy sérií. S matčinou pomocí jsem je rozmístil do alba, které mi koupila, a nezapomenu, jak jsem jednu strašně špinavou krabičku sebral na asfaltovém chodníku jen pár pídí od vrátek mé rokycanské babičky.

Možná zrovna v místě, kde v šedesátých letech uklouzl můj děda.

Dospělí zprvu chtěli, abych tyto umolousané sirky zapudil, ale já odmítl a stylizovaný strašidelný obličej z nálepky se mi do série hodí dodnes.

***Svět na kolejích* pan Bouda**

Už zesnulým panem Boudou Juniorem ilustrovaná knížka edice *Oko Svět na kolejích* mě a mámu zaujala tak, až pro mě začala pokreslovat a popisovat stránky vkládané do kroužků. Výpisky přibývaly a vbrzku mi před kukadly křepčily přehršle traťových značek a návštěvidel. Zrovna tak jsem mohl studovat náskres postupu při ražení tunelu.

Ale nepamatoval jsem si z toho mnoho. Až jako bych na *tohle* v mozku postrádal chlívěčky.

V těch samých kroužcích jsme s maminkou po čase pokračovali vlepováním znaků československých měst.

Magie bez Copperfielda

Jiná kniha edice *Oko* mě přivedla k čarování a předváděl jsem rodině a kamarádům triky. Plastový kelímek na čištění zubů jsem úspěšně nechal propadnout deskou stolu a do nitra krabičky sirek vkouznil minci. Ó, jak nesmírně piplavě já svá kouzla také analyzoval a popisoval do hned několika sešitů!

Šel městem kouzelník!!! Ruský trháč

Při svém rozhodnutí, že budu filumenista, jsem si to naprosto neuvědomil, ale ovlivnila mě pár let předtím vstřebaná knížka Jurie Tomina *Šel po městě kouzelník*, kterou mi ještě předčítala babička. Bohužel ji nevlastním. Ale když jsem ji po letech vypůjčenou předčítal synovi, připadala mi pořád dobrá, i když trochu zdlouhavá. Asi jako mi dnes přijde zdlouhavý *Neználek*. Ona veledíla však zůstala uhrančivými a zvlášť na mě bude vždy zabírat úvodní sekvence *Kouzelníka*, kdy se kluk setká s děsivým chlapcem s modrýma očima, který není s to uvěřit vlastním magickým zápalkám a nutkavě, ne-li zvráceně je přepočítává. Získal jsem jich (formou obrovské hromady) skutečně *přesně* milion? ptá se zavile. - Stačí zlomit jedinou,

dodám, a cokoli si přát. Splní se to. Hrával jsem si pak na onu ukrutnou moc sirek nějakou domu a dost dřívěk to odneslo, aniž by se jakkoli provinila, a to byla na rozdíl ode dneška vesměs funkční.

Až později jsem zjistil, že Tominova kniha získala i podobu písňového filmu *Tajemství železných dveří*.

Někteří magičtí malíři. Brychta, Jágr, Kubašta, Neprakta a Noll

Magicky na mě v pravý čas zapůsobila i *Tunelácká pohádka* (1968), a to díky obrázkům Mistra Brychty. Miluji jeho kresby a opentlily taky jednu *Vlastivědu*. Tou jsem v dětství listoval kolem dokola úplně uhranutý, než jsem se naučil číst, a opakovaně jsem si vymýšlel nekonečné vlastní příběhy tak, aby se kloubily (stránku po stránce) s veškerými v knize nakupenými ilustracemi. Majetnický jsem do obrázků ledacos dokresloval, a jelikož jsem zrovna prožíval i jakousi sumírovací éru, i jsem je spočítal a očísloval.

Skrz ilustrátory jsem si ovšem zamiloval řadu knih, jak to ještě v mých časech bylo normální.

Například dílo Bohuslava Březovského *Nepovídej pohádky*, a to díky Jágrovi. Už je bohužel mrtvý a ne všichni v něm vzývají Boha, ale já ano. Naprosto geniální malíř Jágr uměl vytvořit krajiny, nad kterými kdekerý dětský snílek prožije pomyslně celé roky. Ale miloval jsem zrovna tak Kubaštova *Gullivera* či Miloše Nolla (fungujícího zdárně v Mateřídoušce).

A velký Neprakta? Vidění naší generace ovlivnil daleko mocněji, než jsme si uvědomovali, anžto je taky autorem spousty stolních her včetně už zmiňovaného Bystrozrakého. A teprve okolo Kristových let (kupodivu ne dřív) jsem některé jeho krásky začal obkreslovat. Těžko říct, proč na mě až tehdy začaly fungovat intenzivněji.

Saša Kliment! Láďa Dvorský! Tak by to ale šlo dlouho

Vzpomínám rád i na pár dalších knih, které bohužel nevlastním, ale tenkrát bodovaly.

A víte, vy dva, i pokud máte milovanou publikaci odnepaměti doma, neomrzí se. Ale ryzí, pravý kult okolo knihy pak nevnímáte, na to vám musí na nějaký čas sejít z očí. Vedle Tominova *Kouzelníka* a *Tuneláků*, které napsal Ladislav Dvorský, postrádám tímhle vzrušujícím způsobem možná už jen tebe, Joriko, ale spíš *Tajný lodní deník*. Jo, a roky mi chyběly i knihy *Kde jsi*, *Cyrile?*, *Dobrodružství s větrníkem* od Alexandra Klimenta, *Strom pohádek z celého světa* (z kterého mi bylo předcítáno v Kynžvartu) a také jedna starší publikace o Krakonošovi. Jistěže to není vše a existuje navíc v jednom mém sešitě seznam titulů, kterých se mi během let dostalo od Městské knihovny Plzeň. I nad nimi by se dalo snít

věky, zrovna jako nad zápisy ze sedmi svazků mých čtenářských deníků nebo nad výčtem knih mnou přečtených, i když tam mají právo pobytu jen ty opravdu zvládnuté od začátku až do konce.

Krize

Práce na seznamu mnou dočtených knih začala roku 77 jakousi pubertální krizí. Bylo mi třináct a zničehonic jsem si překvapen uvědomil, že nevnímám, co čtu.

Jistě. To se stává každému. Ale toto se nedělo občas.

Uvědomil jsem si, že si taky málo zapamatovávám. Ocítl jsem se asi v nějakém nevědomém stresu, ale tak jsem to tenkrát nebral, necítil jsem se nemocný a nikomu jsem se nesvěřil, ale začal proti oné nudě *nepaměti* úplně osaměle bojovat, a to i založením onoho sešitu.

Jako první knihu mu určenou jsem znovu a co nejpečlivěji přečetl *Psa baskervillského* a programově jsem jej tenkrát přelouskal *včetně tiráže!* I veškeré další tiráže jsem pak ještě nějakou dobu urputně dočítal a zrovna tak bylo povinným „dorazit“ sebenudnější doslov, bohužel. Pokud bych totiž i jedinou stránku vynechal, neposkytl bych si právo knihu zaznamenat.

Proč ta přísnost? To mi povězte! Byla to mánie. Něco ve mně však prahlo, aby to v linkách mého sešitu přibývalo, a tak jsem si - co pako – brzy uznal za „přečtené knihy“ i veškerá čísla *Knihovničky Čtyřlístek*. Ten sešit se seznamem čteného se měl dočkat X pokračování a ještě jsem neskončil. Do nejnovějšího dál zaznamenávám „odbavené“ položky.

Ve skutečnosti jsem naštěstí zběžněji přečetl daleko víc titulů, než těch několik tisíc sem zanesených. Jak jsem nabíral rozum a překonal původní blok, už jsem se totiž neuměl nutit k tomu, abych otrocky dočítal veškerenstvo, a dnes naopak v jedné knize nakladatelství Epoque radím: „Přeskakujte.“

Dlouhodobá a krátkodobá paměť

Jak už jste postřehli, v mnohém jsem primitiv. Tak třeba matka mě v některých směrech intelektuálně převyšuje a knihy louská rychleji (a to jí bude za tři roky osmdesát). Ona však zase víc zapomíná. Ale pohybuje se nade mnou ve spoustách oblastí, i když její paměť je na ledacos krátkodobá.

Sám jsem po roky čítal s námahou, než jsem se konečně opět zbavil té prožluklé pubertální bariéry roku 77. Potřel jsem ten blok, nicméně úplně to nebylo možné a myšlenky mi dodnes odbíhají od textu. Bývalo to se mnou ale tristnější.

Jsem z toho venku, úplně ovšem nevyhrajete nikdy a bohužel právě za studia na vysokých školách v Praze jsem prodělal období, kdy jsem celé svazky pročítal freneticky a bez vynechávek, a přece nevnímал. Anebo mám pocit, že jsem vnímал málo.

Je to osud více osob? Nevím. Na někdejší horší paměť si mi stěžoval třeba Ivan Adamovič a v tom mu tedy rozumím, i kdyby byl o nevímcu chytřejší.

Chci teď ještě uvést titul knihy, kterou jsem na vysoké nevnímал nejdokonaleji... Běda.

Nemohu si vzpomenout. - Sešite, kde jsi?

Samomluvy ničím zlým nebyly nikdy

Taky můj táta ovšem zažil krize; přišel, jak už řečeno, o zaměstnání, pozbyl mnoha iluzí a přes dveře jeho pracovny jsem doma jednou slyšel, jak si zase už povídá. Na to jsem sice byl zvyklý, ale tentokrát mě iritoval. „Nevěrný děti. Nevěrný,“ zamumlal. Co? Něco jsme s Evou provedli?

Dóm a jeho *Píseň pro Joriku*

„Prahu jsem, Joriko, měl rád daleko dřív než tebe a dřív, než jsem se tam prvně ocitl,“ vyprávěl jsem, zatímco jsme došli ona, já a Jakub k úpatí Svatého Víta.

Tam jsem se odmlčel, vždyť v dóm lépe vrůstá Hapkova a Rytířova *Píseň pro Joriku*.

Odsouzená lidská střela zacílená na film

Od 1. března 1975, kdy jsem v kině v Plzenci zhlédl *Noc na Karlštejně*, jsem si do dalšího ze sešitů zaznamenával veškeré mnou viděné filmy. A dělám to dosud.

Zpočátku jsem registroval jen snímky spatřené v biografu a nebral jsem ohled na televizi, taky to jsem ale později napravil. Z výčtu ale vysvítá, že jsem v polovině sedmdesátých let ještě do kina moc nechodil. Hned první léto ze čtyřiceti let v hledáčku (1975) jsem ovšem šel třináctkrát a roku 1976 to bylo podobné. Pak následovala asi roční odmlka. Proč?

Kino mi zakázali kvůli přípravám na přijímací zkoušky a teprve před Silvestrem 1977 jsem tedy v plzeňském biografu Leningrad zhlédl vytouženou *Odsouzenou střelu*, tu japonskou předchůdkyni *Nebezpečné rychlosti*, která se neodehrává v autobuse, ale v Šinkanzenu, který nemůže zpomalit, aniž by vybuchl.

O prázdninách 1978 jsem pak byl na zmiňovaném už táboře v Tatrách a v Bystrici nás donutili navštívit snímek *Tichý Američan v Praze*, nicméně teprve počínaje fascinujícím *Haroldem Lloydem*, který běžel v srpnu 78 biografem Čas na plzeňském náměstí den co den

od rána až do večera, jsem zase kina obsadil a kupříkladu v deníku *Neviditelný pes* na některé ty návštěvy vzpomínám ve čtyřdílném článku.

Odznaky bez jakéhokoli soudného výběru

Se sběrem zápalkovým nálepek jsem postupně přestal a navzdory svému zájmu já nikdy neshromáždil ani žádné větší množství komiksů z nitra žvýkaček Donald. Ale o to urputněji jsem sbíral seriály v časopisech.

A také odznaky. I dnes jich mám krabici s několika panely. Do černi potahů (na těch panelech) jsem kovové kamarády léta zabodával, ale sumírování bohužel probíhalo natolik bez výběru, barbarsky a paušálně, až jsem byl zcela vážně připraven za odznak do počtu uznat i Evinu sponu s beruškou! Taky kategorie jsem totiž odnikud nepřejímal, ale vytvářel si je sám. Ještě štěstí, že jsem aspoň vyděloval symboly podniků, míst a výročí.

Z pohádky do pohádky za sto. Není lepší hry

Místo počítačových her jsme jako děti milovali hry stolní. Mnoho jsem sice neužil hokeje s plastovými modely branek, ale placatí hokejisti zrození z plechu mi ještě kynou z poličky.

Mocněji jsme si ale já i Eva oblíbili hazardní ruletu. Naučil jsem se z návodu, jak se sází v Monte Carlu, a napodoboval jsem tamní hráče. Zaujala mě ale dočasně i kruhová hra *Haló, taxi*, jejíž dřevěná auta na zádi disponují magnety, kam lze lepit pasažéry v podobě figur.

Nakonec to ovšem nade vším vyhrála hra *Z pohádky do pohádky*. Náleží k těm, u nichž se i dnes umím ponořit do krajiny příběhu a zapomenout na svět. Co jsme se jí nahráli, co jsem se na jejích cestách našel.

Řadu dalších map nám velice oddaně kreslila máma a jen některé podle vzorů v jedné knize; jinak užila vlastní fantazie! I mně dodala odvahy, a tak existuje i pár mnou malovaných herních plánů.

Veselák na mě byl při kreslení hodný

Dětství jsem možná propasal, ale zčásti i prokreslil. Otec tu dokonce viděl prioritu a v lidové škole mě učila Alena Krausová-Henkerová, která mu imponovala. Jak už jsem se zmiňoval, ještě předtím jsem ale dojížděl do Plzně k Veselákovi, a jednou jsem tam s notnou akribií zachytil oknem část kolejiště hlavního nádraží.

„Paráda, ještě ale tenhle projíždějící vlak zachyt!“ vyzval mě spolužák.

Jenže to nešlo.

Navíc mě kreslení bavilo spíš tehdy, když byly obrázky součástí nějakého děje a vzpomínám proto i na část odpoledne strávenou bez Veselákova vědomí s komiksem o Buffalo Billovi. A v Plzenci jsem pak na cestách z lidušky vyprávíval spolužáku Petru Vrobelovi.

Ta škola našla v jeden čas přístřeší v budově někdejší školy mateřské a já byl rád, že je tamní zahrada (dnes už bohužel zastavěná) úplně, ale do puntíku stejná, jako ji pamatuji z časů zlé Portové, ale dobrotivé Nedvědové.

V období mé puberty nás ovšem Krausová nechala právě v té magické zahradě plné pískovišť kreslit větvičky - a já zklamal. Běda, už mi kresba nešla jako dřív. Zrovna jsem ztrácel kus autistního umu a sám uznal, že výsledek neodpovídá předloze. Do všech detailů ne. Ale proč by taky měl? vrtalo mi pojednou hlavou. Jaký to má všechno smysl a není snad lepší snít? A zatímco otec ještě snil právě o mé výtvarné kariéře, můj talent odumíral zevnitř.

Co může malíře uspokojovat na nehybnosti zátiší? ptal se ze mě písmenkový blb.

Dá se obraz odvyprávět? A kudy? - A pokud se odvyprávět přece dá, není snad špatný? Tak a podobně jsem uvažoval a neprahl už po hodiny a hodiny zachycovat nějakou jedinou chvíli na jediném místě. Nicméně 1. září 1979 mi paradoxně jeden obrázek otiskla Pravda.

Skrze dětské dopravní hřiště na-do-raz

26. června 1975 přijela do sokolovny dětská autoškola a po hřišti na házenou rozestavěli dopravní značky, vyznačili křižovatky, rozdali nám bicykly, a jelikož jsem značky celkem znal, nechal jsem se opojit. Jízdu jízdu. Šlapal jsem nezřízeně a co to šlo a předpisy jsem dodržoval, na tom jsem si zakládal, ale svištěl jsem jak břit po obvodu i skrz cvičiště, a to naplno a nadoraz. Když mě instruktor konečně zastavil, zjistil jsem, že na mě už chvíli všichni včetně Zuzany křičí. Vynadal mi od plic a dodal: „Přeju ti, kluku, aby ses hned, jak si koupíš motorku, zabil.“

Dnes už je pravděpodobně mrtev.

Paní školníková a zlý hoch (já)

Původní paní školníková z mateřské školy proti našemu domu se jmenuje Laurichová a musela mě dozajista zmerčit v některém z momentů, kdy jsem pronásledoval Jiříka Klausových, nebo o jeho šikanování slyšela od Jiřího matky. Nevím. Ale když mě jednou odchytila při jiné lumpárně, řekla: „Ty jsi tak zlej, tak zlej kluk!“

Nepochyboval jsem sice ani sekundu, že se plete, nicméně totéž povzbuzení jako z úst mé mámy to nebylo. Smazala to částečně teprve okolo mých pětadvaceti, kdy mě přistihla, jak buším za letního vedra do stroje ve výklenku za domem.

„Makáč!“ broukla naprosto překvapivě. Jenže opět přeháněla.

Napsal jsem na žumpě jedinou delší povídku a nic víc a to, že mě při psaní zahlédla, mi věru příjemné nebylo. Tvorba příběhů sice není žádnou masturbací, ale jistá podobnost tady existuje.

Netrestní rejstříky

Odněkud z Ameriky či Anglie vydobyl táta kdysi svazek, ve kterém jsou abecedně řazeni veškerí tehdejší autoři knih a jejich díla. Silně fascinován jsem ten objemný fascikl doma pak roky a roky procházel jako ten Ecův mnich a překládal jsem si některé z názvů. Ty jsem zaznamenával do tematických kartoték a sporu není, že při mé uzavřenosti násobené ještě jistou izolovaností Plzně a koneckonců celé změně za železnou oponou jsem se tehdy k podobným informacím jinudy mohl dostat jen těžko.

Otec vychovatelem v internátech

Nedaleko kruhového objezdu na Koterovské v Plzni trčí věžáky několika internátů, a když začínala sedmdesátá léta, byl tu otec vychovatelem. Návštěva v jeho království mě vždy nadchla.

„Vidíš támhle ty dveře?“ zeptal se.

„Jo. Kam vedou?“ „Do pokoje dvou holomků.“ „Co provedli?“ „Sešplhali ze sedmého patra po hromosvodu.“ „Tý jo.“ A přistoupil jsem k oknu. Ta hloubka se zdála brr. Zahřmělo.

Po chvíli už lilo, oba internáty se leskly a mezi nimi se leskla propast jako mezi někdejšími Dvojčaty, ač nepřehánějme. „To šplhali za bouřky?“

„Ne, ne; ale stejně to byl hazard.“

„Co další dveře?“

„Tam žijou dva nejlepší.“

Ve šplhu? Blesklo to mnou. Zahřmění doznívalo. Žijí tam nějakí šplhouni? Ťuk! klepli jsme a vstoupili. Většinu pokoje zabíral malebný, plastický model krajiny. Křehce tvarované lesíky, asi jako na oné cestě z Nezvěstic do Rokycan, a loučky všech odstínů. Stín času v tunýlcích,

mostky, pan výpravčí s plácačkou, nádraží i tím hromosvodem a vše vypracováno do toho nejmenšího detailu a obkrouženo železnicí se závorami. Byl to jen sen?

Byla to realita. Bylo mi sedm. Klukům přede mnou ale sedmnáct a připadali mi dospělí. Hrdě spustili své strojky a jízda vláčku mě zaujala, ale neuměl jsem si pomoci, pořád jsem se trochu styděl. „Nepůjdem?“ S tím jsem se chybně obrátil k otci.

Vzal mě ven a opustili jsme svět železnic. Vynadal mi hned za dveřmi. Nepochopil, že jsem se jen ostýchal, a kdo ví, snad si vážně myslel, že si myslím: Proč si ti volové raději nečtou?

Něco na tom ale bylo. Nový hrabě Monte Christo přece prchal z vězení po hromosvodu, který rozžhavily právě blesky, i když... „Co je to za kluka, když ho nebaví vláčky?“ řekl nejspíš táta doma poté, co jsem se vypařil z doslechu, a máma, která tak ráda zakládala sešity, vzala výtku jako výzvu a byl zaveden už zmiňovaný bájný sešit o tratích (hotová bomba).

Za mé oddané asistence i pořizovány výpisky z Hlavatého a Boudovy knížky a překreslován semafor za semaforem. Přibývalo to krásně. Vida! Tak i ajznboni mají dopravní značky.

Uvnitř zurčela trocha poezie. „A je to!“ řekli jsme s mámou a zdrojovou publikaci edice Oko šťastni, ale i smutní vrátili dětskému oddělení Městské knihovny v Plzni.

„Koukej, táto!“ donesl jsem mu listy v kroužcích. To už naplňoval osud mnoha tehdejších osob a klesal po pomyslném bleskosvodu níž. Noce trávil u pece pekárny, kterou si možná vyhlédl, už když okolo frčival na skútru k internátům. Pak dokonce získal výuční list.

„Takhle zacházet s kvalifikací,“ vrtěl hlavou Mirek Vojáček, ale nevěděl dost.

V polovině osmdesátých let se pak táta zas pustil po onom drátu vzhůru, aniž co podstatného odvolal. To nejhorší hromobití už přešlo, déšť ustával a on mohl dělat vychovatele v Jedličkárně. Až díky návštěvám tam jsem pochopil, že mít starost o *job* je určitě nutné, ale ta horší trápení vznikají jinak. Ne, když se jen stydíte jako já. Jsou tu, když se třeba už narodíte jako bleskem spálení.

Nebo sletíte z hromosvodu rovnou na beton, ale přežijete. To. Ťuk. I táta pochopil.

Nezapomenu, jak mě jednou na Šrámkově Sobotce vedl k vystoupení klasického kvarteta.

Usedli jsme a hudebníci proti nám seděli na pódiu. Klidně.

Klidně, až na jednoho. Byl stižen trémou. Táta se ke mně naklonil. Nějak jsem dopředu tušil, co řekne. „Vidíš? Tak nějak jsem vypadal.“ Krapet jako Škvoreckého Danny?

„Víš vůbec, že ses měl původně jmenovat Dan?“ zeptal se jindy.

Chod' na chvostě za čerty, anděly a Svatým Mikulášem!

Mikuláše jsem brával jako nějaké první Vánoce. Chodil k nám i s čertem a s andělem a musel jsem pokaždé odříkat básničku a něco jsem dostal. Nejkrásnějším se stal večer před Svatým Mikulášem v tom roce, kdy jsme byli s Evou poprvé propuštěni mezi děcka do plzeňských ulic a mohli se potkávat s čerty. Nebylo to zrovna jako z Lady, avnitř několika panelových domů jsme sledovali celé přehršle Mikulášů a bouchaly u toho petardy, ne-li zátky. Všemožně se zlobilo, i když asi jen socialisticky, a povoleno bylo, co v jiné večery ne.

Vánoční prázdniny jako dokonalý azyl

Vánoce pro mě byly po roky sladkou enklávou a záměrně jsem se kvůli nim odstříhával od vnějšího světa. Prahnutí se izolovat jako Byrd bylo v tom čase intenzivnější než jindy.

V pátek před víkendem, po kterém obvykle začínaly zimní prázdniny, jsem přišel ze školy, kde jsem se ještě naposled pozdravil dokonce i se Zuzanou Noskovou, a ukryl jsem brašnu.

Zpod skla na stole jsem vyhodil krajně neromantický rozvrh hodin, a lidičkové draží z planety Zem, už jsem věděl s naprostou jistotou, že budu čtrnáct dní *mimo*. Ne ale samozřejmě na drogách, to právě naopak. Naprosto vnímavý a tvůrčí.

Na to uvolněné místo po rozvrhu jsem nastrkal jinou jistotu, totiž vánoční pohledy, jak mě to jednou poprvé naučila máma (už to byl rituál), a odkrojen od školy jsem konečně začal žít úplně šťastně. Ale ano, i jsem sáňkoval, i jsem bruslil, ale hlavně jsem si sněhu užíval na zahradě. Jaksi v skrytu. A tam vznikl i sněhulák, tam rostlo a dlabáno bylo iglú, tam já prošlapával co nejklikatěji cestičky a vymýšlel pak zkratky. A zas do tepla! Četl jsem, psal a kreslil a snil a žil ve vlastním vnitřním světě, a to i ve chvílích, kdy jsem byl s nějakým kamarádem.

Rok co rok jsem také sestavoval dnes už trapné seznamy dáreků a míval pocit, že pod stromek dostávám hrozitánsky moc věcí. A jistěže věcí a nikdy ne lidí. Nikdy by mě třeba nenapadlo zajít za Noskovou, která na rozdíl ode m,ě žila, ale leží přede mnou další výčet dvaadvaceti dáreků z téhož roku, kdy mi bylo deset.

Veliké řezátko, které se dá přišroubovat na okraj stolní desky. Trojbarevná propisovačka. Osuška. Košile. Trenky. Potápěčské brýle. Vodové barvy s moderně skleněným příklopem. Fosforeskující i plakátové barvy, tři svíčky a desky na věci do školy. Do daleka šajnující baterka (a nebude se hodit jen večer do ulice). Model autíčka s přívěsem, model bugatky a model autobusu. Stolní hra Moto-kross a hra Autoškola. Hra Loupežníci. Bonboniéra.

Verneovka *Škola robinzonů*. Běhounkova *Kniha robinzonů*. *Knihy džunglí* ilustrované Burianem. Kniha *Po indiánské stopě*. Svazček edice *Oko České erby* a co víc bych si tenkrát mohl přát?

Ale něco přece. Na téma Vánoc jsem vytvářel sešitky (určené často Evě) a sešival je osobně ve hřbetě a veškeré rituály, kterým jsem uvykl v raném dětství, jsem v etapě okolo Ježíška prahl prožívat opět, čemuž říkejme třeba Syndrom E. T. A. Hoffmanna.

Ty rituály často souvisely se sněhem a všem vévodily brejle. To jsme totiž jednou čekali s maminkou na nádraží, a abych se nenudil, naučila mě, jak se do sněhu vyšlapává právě podoba obřího cvikru.

Ne, nebylo to na planině Nazca, ale od té doby jsem brejle zimu co zimu vytvářel, i když obvykle na zahradě. Stejně mě bavilo vydupávat bludiště a rád jsem sníh odhrabával. Tak vznikla i má *Sněžná pohádka*.

Ale rád jsem už před svátky budoval i Betlém - a jen jsem nikdy nestrojil stromek. To měli na starost rodiče, asi jako by i on patřil k těm darům, co se pod ním vynoří.

Nejhezčí vánoční čas jsem ovšem zažil v roce, kdy televize věnovala odpoledne a večer němé grotesce, a právě od tohoto Štědrého dne grotesky tak miluji. A co víc, pláču, že se nemůže ten večer vrátit. V televizi ho totiž kvůli mně stěží budou rekonstruovat, Joriko a Jakube, ale když mi bylo teprve deset, já byl skutečný král a na vrcholu. Tam, kde jste teď vy. A symbolem všech Ježíšků se mi stal filmový muzikál *Pan doktor a jeho zvířátka*.

Dávali však třeba i populární seriály *Ivanhoe* a *Znovu u Spejbla a Hurvínka* a snad jenom ta filmová verze *Zorra* s Delonem, která mě předtím v plzeňském biografu nadchla, po letech strašně zklamala. Napoprvé asi u mě tak rezonovala proto, že se jednalo o syžet, s nímž jsem se setkal taky poprvé.

Vánoce znamenaly i tradičního kapra ve vaně a pracny mnoha druhů.

A jednou i předběžnou výrobu ohromujících papírových řetězů, košíčků a dalších ozdob pod máminým vedením. To jsme zrovna šetřili a nastal tedy druhý díl Vildracova *Růžového ostrova*.

Přežil se Jerzy Wittlin?

Polský humorista *Jerzy Wittlin* (1925-1989) psával parodie průvodců a jeden český výbor z nich *Průvodce bezradného člověka* (1974) je překladem Oldřicha Syrovátky. Tak mám Wittlina nejradši. A kolikrát jsem se nad ním už prohýbal smíchy.

Je pravda, že některé jeho průvodce zastaraly, ale naštěstí ne všechny a nejlepší je *Průvodce grafomana* (1965) s kapitolami *Jak a komu dedikovat knížku*, *Jak napsat redakci dopis*, *v němž navrhujeme vydání svého díla*, *Jak číst odpovědi z redakcí*, *Jak poskytovat rozhovor*, *Jak si počínat v literárních diskusích* a *Jak si zajistit mezinárodní literární cenu*, přičemž za vrchol všech parodií považuji sekvenci *Jak psát román na pokračování*, v níž autor bodře navrhuje deset napínavých zakončení a stejný počet začátků uvolňujících napětí a doporučuje prozíravost, s níž si máme vést co nejtajuplnější deník. Jen zápisy totiž jistí dost práce pro badatele, až umřeme, a nejlépe bude, když v nich vydržíme zmiňovat různé Zuzany.

Já ovšem podotýkám, místo deníku sepsal tyto vzpomínky na dětství, ve kterých následnou dospělostí jen mírně, přesto ale rapidně opovrhují.

Jako čímsi méně významným. Ale to mi nebrání se ještě jednou poklonit Jerzemu:

Pondělí : V tom Hamletovi opravdu něco je! Pátek večer:Lilian! Oči Lilian. V temnotách zářící oči Lilian!Sobota: Oběd s Richardem. Hovězí žebro 13,50 zlotých, kompot 5,40 zlotých, káva 8 zlotých. Bez polévky.Středa: Za Poroninem cesta odbočuje doleva, potom napravo, potom ještě doleva. Žluté tabule, umístěné na pravé straně silnice, neklamně oznamují: ZAKOPANÉ. Čtvrtek: Vrátil jsem se z Jelítkova. Přepadly mě křeče. Žaludek?

S koncem dětství vzhůru do Znojma

Začátkem srpna 1980 mi bylo šestnáct a rodiče vzali mě a Evu na Moravu a do Bratislavy, když si předtím telefonicky zamluvili meruňky u jistých manželů Pitrajových z Dolních Dunajovic.

Jednou zastávkou oné anabáze se stalo Znojmo a s nostalgií jsem si právě tam uvědomil poprvé v životě, že mé pravé dětství končí. Foglarovským očima jsem totiž na tamních náměstích a náměstíčcích uviděl moravské děti v plném slunci a náhle jsem věděl: Nebudu víc jedním z vás, nikdy už. Dynky tydynky. Nebudu. Nebudu. A tajně jsem brečel.

Už k vám nepatřím. Z Plzně jsme odjeli v pět ráno 8. srpna a vlekli kombíkem nekrytý vozík příbuzných Čížkových plný bedniček. Ukrýval i basu plzeňské dvanáctky.

Sedmdesátkou jsme překonali jižní Čechy se zastávkou u jednoho rybníka za Jindřichovým Hradcem, vlnícím se hřbety desítek kaprů. V Telči jsem poprvé stanul na onom náměstí s podloubími a to si byly tamní domy ještě navzájem podobné. Prohlédli jsme si zámek plný loveckých trofejí a parky. Obešli jsme vodní plochy a Telč je skutečně ostrov.

Nicméně ji mělo zastřít Znojmo a jeho přehrada, jeho mosty a jeho Dyje, která plyne v propasti před zarostlou, horkou strání plnou vinic a protkanou spleť stezek. Věže a uličky Znojma matou, i sestoupili jsme do nitra kopce, na kterém se město rozkládá a který je protkán i spleť chodeb. Zase jsme vylezli a ze strání nad řekou vyčnívají terasy a vyhlídky a další stavby se vypínají nad stržemi a vy jen okouzleně objevujete výhledy. Nade vším chrám.

Zdejší rotunda je navíc sestrou té plzenecké. Snad navždy mě prodchla atmosféra tamní prosluněné dlažby, asociující starou Prahu podobně, jako se to děje v Olomouci, a jak jsem, Jorindo, kráčel do svahu jednou z ulic, z domků vybíhaly další a další děti, hrály si v paprscích slunce a naplnilo mě to obrovským steskem i nostalgií. Bylo mi náhle už celých šestnáct let a nepřipadal jsem si samozřejmě stár, ale ke svobodným dětem jsem se už nemohl přidat, to spíše kamsi k Arthuru Machenovi a Howardu Phillipsi Lovecraftovi. Jak jsem toho jen litoval, jak? A ač staroplzenecký patriot, zoufal jsem náhle nad tím, že ve Znojmě nebydlím a neznám to tam a že nikdy víc nepoznám takové dětství, jaké lze strávit tady. Jeden celý ráj mi utíká, on mi úplně mizí a už se dokonce rozpustil.

Vrátit jsem se do magického Znojma až v první srpnový týden roku 2016 se synem s matkou a rovněž na tuto druhou návštěvu nikdy nezapomenu, ale já bych se, Joriko a Jakube, vracel do Znojma stále. A vždycky bych, pokud jen možno, bydlil uvnitř bloku v penzionu Solnice.

K minaretu

Přes Mikulov jsme mířili do Dolních Dunajovic a přívěs ponechali meruňkářům. Za kilo si tenkrát účtovali deset korun, zatímco rok předtím rodiče pořídili to samé za osm. – Ech, co, ve sklípku nám navíc dali napít savkou rovnou ze sudu a věnovali plnou láhev.

Když jsme pak přijeli do kempu, byl celý přečpaný, a tak jsme modrý stan pro tři osoby (táta zůstal v kombíku) vztyčili skoro ve vjezdu.

Sotva stál, sprchlo. V noci přišla i bouřka, ale ráno jsme se koupali v tamním rybníce, hemžícím se opět kapřími hřbety. Někdo se mezi tím věnoval windsurfingu, ale my mířili k Lednici plné parků a s obřím skleníkem bujícím tropickou vegetací. Tím největším parkem se tu klikatily úhledné stezky a v dále všemu dominoval orientální minaret. Od zámku k němu je vidět přes rybník a přes pár ostrůvků, na které se bohužel k mé nelibosti nesmělo, a onen rybník je ještě klikatější než londýnská Serpentina, takže z dálky působí jako celá řádka samostatných vodních ploch, zatímco minaret je nám následkem optického triku blíž.

V parku se rovněž sklíbí umělá jeskyně a nechybí rádoby římský akvadukt. Zahrada čas od času oplývá i dívkami a má tisíc částí, ale hlavně dvě. Jednu francouzsky geometrickou a jednu anglickou.

Na Slovensko

Z Lednice jsme tenkrát uháněli wartburgem kombi až do kempu Zlaté Písky, který byl ovšem narvaný také, což otec řešil zbylými láhvemi dvanáctky; ač už si nepamatuji, proč musel lézt do tamní recepce oknem.

Jezero tam odpočívá v písčitém lomu, z něhož ční jeden ostrov, a zase bylo po dešti, když jsme přijeli, a nekoupalo se nijak moc lidí. V areálu mě zaujal minigolf, který jsem jinak pamatoval jen ze Špindlerova Mlýna, a zatímco otec večer usínal nepohodlně natažen na polštářích ve voze, vyprávěl jsem ve stanu Evě a mámě vysněné příběhy inspirované stále ještě znojemským podsvětím, ale i pitoreskní siluetou lednického minaretu. Jakube, Joriko, Bože můj, kéž bych se do těch příběhů ještě někdy dokázal vrátit.

Nazítří jsme v kempu párkrát zmerčili Veřejnou bezpečnost, ale nám dala pokoj.

„Nacvaklým“ autobusem jsme se vydali do Bratislavy, avšak nebyl pravý nýbrž okružní, i ocitli jsme se na výchozí zastávce. Nicméně bodrý šofér se nad námi ustrnul a zadarmo nás naložil podruhé a to jsme už vypadli v pravý čas - a přestoupili na bratislavskou tramvaj.

Hle, i tramvaják byl přívětivost sama, a tak jsme uvěřil, že Čechy s nerudností zůstaly daleko za mnou, a jen dodatečně váhám, zda nás táta tenkrát netáhl kol Blavy úmyslně. Kdo ví?

Možná čekal z autobusu lepší výhledy. „A prohlížej si krásy Blavy. Bude hůř.“

Úžas ve mně ale dozajista vzkřísil Dunaj. „Kráčeli jsme po nábřeží směrem k obrovskému mostu,“ vyjádřil by se autor románu a my spatřili parníky a teprve za necelý rok se měl tady ve vlnách utopit můj nejoblíbenější zpěvák Jiří Schelinger.

Ach, konečně. Konečně se dotýkám mostní věže, kterou si batole se mnou totožné kdysi prohlíželo na konci Říhovy/Fukovy encyklopedie, a u dveří výtahu jsme, pravda, museli vystát frontu, abychom až příliš draze poobědvali v kruhové restauraci nahoře, ale výhled za to stojí. I pak ten z Bratislavského hradu, kde mě tehdy zaujala také propastnost studny. A šli jsme - a šli - a překvapilo mě jen trochu, když otec navrhl, že upijeme něco málo našeho vína.

V kempu jsem pak osobně půjčil lodičku. Opírali jsme se do vesel mezi motorovými čluny, z nichž jeden táhl lyžaře, a taky to jsem viděl poprvé. A pak jsem zakotvil na ostrově, což vám bylo jako z Arthura Ransoma. Ale večer jsem ze stanu ne moc rád naslouchal námluvám mezi

naší sousedkou a mladíkem, jehož ujišťovala, že pro ni konvence moc neznamenají. V šestnácti zrovna nejste odvázaní, pokud posloucháte stěsnání s částí rodiny setkání milenců. Ráno mě táta vyzval, ať s ním zajdu na pláž.

Vstoupil jsem tam do jezera, ale koupání jsem tehdy poprvé v životě nevnímal jako uvolňující a osvobozující. A tak už to zůstalo. V dvoudílných černých plavkách se vlevo na dřevěné konstrukci slunila už odpoledne předtím sexy ženská, nicméně v přítomnosti rodiče jsem se po ní takřka neodvažoval podívat. Ležela vlastně v dálavách, přesto mě ale neuvěřitelně vzrušovala. Nechápal jsem tenkrát, jak to muži vůbec mohou přežít, když se ženy podobně odhalují, a po muslimsku neuměl pochopit, proč je vlastně svlékání dovoleno. Není to snad riskantní a moc otevřené?

Autobusem a tramvají jsme se vrátili do Bratislavy a zkoumali obchody i antikvariát, kde jsem objevil dva svazky cyklu *Alfred Hitchcock a tři pátrači*.

„Co sis to vybral?“ ptal se táta. „Á, slavněj román.“ Ale to vyslovil nesmysl.

Poobědvali jsme a pili Pepsi, už tenkrát mě dokázala nadchnout.

V Bratislavě jsem si koupil i třetí a poslední odznak té dovolené. Ze Zlatých Písků jsme se hnali stovkou dálnicí a Pitrasovi po nás chtěli rovnou tisícovku. Za sedmdesát kilo meruněk. Ale přihodili okurky a další mok.

„Potřetí k nim nejedem,“ rozhodl přesto otec, který navíc očekával, že meruňky budou jako loni už připraveny v přívěsu a nikoli jenom v průjezdě. Už pak nepřekročil sedmdesátku, s mámou se střídali a mě autoškola zrovna čekala na gymplu. 12. srpna okolo druhé v noci jsme dorazili domů a nazítří se rozpršelo. Významný díl meruněk táta okamžitě rozprodal.

S tebou mě nebaví svět

„Nejlepší česká komedie dvacátého století“ mi symbolizuje další z konců mého dětství.

Chtěli jsme jet původně na jiný film, ale měli vyprodáno, a tak jsme skončili v kině Eden na Poledňákové. Po promítání se táta zeptal, jak se nám líbilo.

„Ale jo,“ povídám jako obvykle.

Začal se rozčilovat, že je film falešný a nezobrazuje svět reálně. Jako by se naši rozešli právě tím.

Problém kobky aneb Několik jen pofiderních nárazů pracovní reality

První skutečný náraz životní praxe alias práce mě čekal teprve ve třiatřiceti, kdy jsem kvůli Ivaně musel odejít od vlakové pošty a ocitl se v příšeří skladu firmy Global Milk v Plzni-Božkově. Právě tady, ve stínu regálů, jsem teprve prodělal ty krušné momenty, které někteří normální kluci zažijí v patnácti u ponku, když opustí školku. Až v Globalu jsem se prvně cítil nesvobodně spoután, i když, a to naopak pokorně připomínám, pořád míle mil od duši ničících fabrik. Tato práce skladníka (kterou jsem vydržel dělat deset měsíců) se totiž odehrála v relativně benevolentním prostředí zásobárny jogurtů, nanukových dortů a polévek.

„Problém kobky“ přede mnou vyvstal ovšem již o roky dřív při nástupu k poště, a leda tedy období ještě předtím u kartografie se dosti podobalo ryzí svobodě, jak to i líčím v rukopise *Sabrina Horáčková zemřela a žije v Berouně*.

U Pošt jsem se ale ocitl v uzavřených vagónech a... jistě, ty pojízdne příbytky se řítívali do dále rozmanitými krajinami, ale když jsme se s balíky a dopisy vrátili zase do Plzně, nebo když jsem naopak nastupoval do směny, býval jsem poblíž hlavního nádraží projít oblastí tzv. balíkové překládky, což mi dlouho bylo poměrně nepříjemné, i praktikoval jsem to vždy co nejrychleji.

Tato má dětinská hrůza teprve postupem času tála, jak jsem se přece jen oťukal se zaměstnanci, tj. hlavně se ženskými.

Dojemný doktor Bolíto

Za dávných časů ještě černobílá Československá televize proběhla dnešním dětem už nevysvětlitelná *éra promítání diapozitivů*. O co šlo? To se vám zatemnilo, asi jako byste postaru vyvolávali fotky, a na bílou zeď začala máma promítat sice strnulé, ale magické obrázky na pokračování. Pověštinou ilustrovaly pohádky, ale někdy i překvapivá dobrodružství doktora Bolíto, který u nás vykročil na hořlavý celuloid tou formou roku 1961, Vypadal divně, jako pracovník Červeného kříže kurýrující zvířata pod egyptskými pyramidami, které v původní literární předloze rozhodně nenajdete, jenže ono to zase tak nevádí, o předlohy nemusí vždy jít a zážitkem se mi ostatně stalo také uvedení Attenborouhgova muzikálu *Doktor Dolittle* (1967) „Dva tisíce zvířat hraje!“ pěla ódy reklama v dětském časopise Ohníček. „Patnáct set lidských herců! Čtrnáct písní.“ A sice mě do kina zapomněli rodiče vzít, ale díky televizi jsem byl později o to víc okouzlen. V čase jedněch Vánoc. A dokonce mám i dnes ještě ten pocit, že mě už později nikdy víc nedojala žádná scéna, než ta, ve které tři ústřední hrdinové (mladík, dívka a chlapec) opouštějí doktora, jenž dobrovolně zůstal se zvířaty poté, co je vyléčil, a ti tři mladí sice vyplouvají do Anglie útulně

ubytování v červotoči obří ulity gigantického mořského hlemýždě, ale „*utopíme se steskem v moři slzí*“, připadá chlapci. Utopíme. Po zhlédnutí filmu jsem se taky choulil v ulitě přikrývky a vlastních slzí s snil, že jsem Dolittle; to já.

Toho ovšem hrál šedesátiletý Rex Harrison (1908-1990) a po *My Fair Lady* (1964) podruhé dokázal, že lze být hvězdou muzikálu a... neumět zpívat. Za hit *Mluv na zvířata* přesto pak převzal Oscara, a jak on, tak já jsme měli rádi živoucí odměnu opic doktorovi, jíž se stal prapranuk jednorozcův, inspirovaný v čase prvního vydání Loftingovy knihy čerstvým objevem okapie. Má *prdu*. Na každém konci těla hlavu - a minimálně jedna stále bdí. „Jsem tak plachý, že nesnesu, aby se na mne někdo díval,“ míní a pro Hughha Loftinga šlo o symptomatický výrok. Na společnou domácnost s ním dvouhlavá potvora po jistém přemlouvání přikývla a jistě to říct nelze, ale asi udělala dobře.

Stejně dojemný *Snowman*

V mládí jsem v časech Ježíšků býval citlivější a občas mě s neskutečnou a dnes už nepochopitelnou silou uhranul nějaký film, a to nejspíš tehdy, když byl vysílán hned po ránu, kdy proti mně nečekaně vystoupil z obrazovky. Což uměl i zvláště nakreslený *Snowman*.

Sny čtrnáctiletých o ideálu

Ve čtrnácti jsem říkal ne válce, toužil létat a chtěl umět mizet. Místo toho jsem ale dostal od maminky za úkol sestavit týdenní jídelníček. Zadáni jsem se zhostil a úvodem figurovala krůta s nádivkou, to jistě; ale prakticky stejně si pochutnám na míchaných vejcích.

Z nápojů mi tenkrát daleko víc chutnávala kofola a pili jsme taky Amaru nebo Ilsano, zatímco Coca-Cola se brala jako vzácnost. Díky babičce jsem se ráno co ráno nalokal dost i mléka a kromě vepřového se zelím a kompotů z angreštu a hrušek jsem v těch dnech preferoval špagety, grilovaná kuřata, vajíčka na hniličku, šunku, knedlíčkovou polévku, segedínský guláš a svíčkovou, přičemž za delikatesy platily meloun a polárkový dort.

A tehdejší mé představy o vyplnění času? Nebyly realizovatelné! Nicméně se zdá, že rovnou třetinu dne jsem toužil trávit psaním (v horším případě kreslením), tu druhou četbou a teprve třetí „běháním“ venku či prací na zahradě.

Co se pak týče cest, destinacemi mých snů tenkrát byly Český ráj, Tatry, Krkonoše, Kynžvart. A jistěže Praha. Za tu dám srdce.

Odvozenost rané idiotovy tvorby

V jednom příběhu, který jsem zplodil asi ve dvaceti, vystupoval „muž čtyřiceti tváří“ a tatínek jej v momentě, kdy jsem opustil vysokou školu a nic mu neřekl, mylně považoval za mé alter ego; jenže tak to nechodí. Slova „muž čtyřiceti tváří“ jsem si tehdy jen někde přečetl, týkala se nejspíš legendárního mistra převleků Vidocqa a připadala mi romaneskní. I využil jsem jich.

Ještě jednou o hrůze ze specializace

Životy lidí se spolu s roky často úží, až se zúží na jeden, dva skutečné zájmy, což nemusí, ale může být strašné. V lepším případě se interesy zřetězí a my se po cestě životem zahryzáváme do nových a nových krajíců, přičemž jíme vždy jen jeden. Nebo si postupně nasazujeme všelijaké klobouky a také hlava nám pobere pokaždé jen jediný. Je to běžné, já to tak ovšem nedělám a jistě, existují celé rozsáhlé oblasti, o které jsem se nikdy ani nezačal zajímat, ale celkem vzato jsem svět vnímal už od dětství až příliš jako komplex a odmítal si chystat bloky do kteréhokoli oddělení, asi jako bych chtěl (a já skutečně chtěl) sledovat víc oblastí, i když třeba jen v obrysech. Je to divné, ale skutečně s podivným poklidem se smírůji s tím, že mi mnohé detaily života uniknou, a ne, nechtěl bych se celý život zabývat třeba jen Zdeňkem Nejedlým, jen archeologií či jen Edgarem Poem.

A sice nesouhlasím s názorem, že se každý specialista postupem času „změní v úplného idiota“..., něco však na něm bude.

O Bohu a běhu času

Už psycholog William James upozornil, že leckterá díra v paměti umí vyvíjet tak notorickou aktivitu, jako by šlo o pulsar. Jako kdyby uvnitř o sebe zvonily ledy ve skleničce. William James sice nepoužil zrovna tyhle mé metafory, ale uprostřed děr bezesporu číhají přízraky jako v kráterech, jak věděl, poťouchle kynou směrem k nám a huhňají: „Umím se stát znova tvou zdravou vzpomínkou!“

Má to, pravda, háček. Ač k tomu není snad do dále ani coul, akt nebývá realizován a ona enkláva po zapomenutých vzpomínkách se chová jako tvrdohlavý mezek. Je paličatá. Je odolná. A přece! A přece motory čoprů řvou, dokud otvor po vzpomínce nezanikne. A dokud se to nestane, rozhlašuje prostora vůkol: „Jsem. Existuji.“ A je. Skutečně je pustou prázdnotou po vzpomínce a dožaduje se pro mě podivně zrzavé pozornosti se zlomyslnou vytrvalostí. Cítívám to tak. A ona se ptává zlověstně dívčím hlasem: „Jak jsi to jen mohl udělat?“

„Ale to bylo zlegrace, Zuzano.“

„Jo? Vždyť nechyběl víc než milimetr.“

A já na to: „Já bych tě nikdy neuhodil. Nikdy.“

„Ne? - To jsi tak chladokrevnej?“

Vzpomínka je jako šerý obdélník. Je obdélníkem po obraze na stěně a „od té doby jsem v sedle motorky už neseděl, chlapi.“ „Tak proč nás učíte?“ „Jasnočka. Proč nás, Vladaři, chcete z těch dopravních předpisů zkoušet?“ A roku 1980 žraly kočky dozajista stejně jako dnes a Bob Dylan už byl za zenitem stejně jako dnes a čtyřiaosmdesát procent dotazovaných psychologů odpovědělo, že podle jejich názoru má autobiografická paměť rejstřík zážitků *úplný* a nic uvnitř nechybí. *Ani my*. Ani my, kteří nezvládáme razit sondy k ložiskům vlastní minulosti, zatímco naše zkušenost žije zasuta a zatímco náš mozek stárne a zatímco tkáně odumírají a naše zálohy se rozpadají. Zálohy jako naivní holky.

Hlavní díl vzpomínek mé kebuly ovšem sestává z toho, co jsem četl a skrze hudbu slýchal v písničkách, a z toho, co jsem zhlédl v televizi, kině a na internetu. To je zvláštní pravda. Ale takyněkteré reálné zdroje tu naštěstí byly a... Hola! Má vůbec smysl oba ty druhy třídít?

Má význam odřezávat vzpomínky na skutečnou realitu od vzpomínek na tu virtuální? Má?

Tak dál nosíš po kapsách sny mládí a „bez těch snů byl by svět holá poušť“. Nebo jako hrozný náraz motorky.

O Bohu a běhu času, část druhá

Přece jen jsem se snažil rýžovat hlavně vzpomínky nevirtuálního druhu, nicméně to není nic platné. I tvrdím, že mezi ryzí autobiografií o dětství a imaginativním vyprávěním se navzdory všemu pne jen provazochodecky vlasová hranice. Chlup; nic víc. A sice jsem zkusil odvyprávět aspoň část (vymyšlené) pravdy, ale pravda jako taková přece není žádný hmatatelný objekt a ještě bývá na rýžovištích cezena. Takže co. Takže ve výsledku ochutnáte jen jakýsi ementál reality, Joriko, jen zvláštní ementál s nezahladitelnými otvory vynechávek.

Ale nikomu ze vzpomínajících nikdy nelze důvěřovat a nikomu ze vzpomínaných zase nesmíme bohorovně přisuzovat i právě ty úchylky, které jsou dotyčnému vlastní.

Dehonestovaly by ho. A ještě něco. Nemohu dokázat, že jsem většinu těchto údajných vzpomínek nevyfabuloval, ale upozornit chci na to, že ona mozaika možná vskutku není až tak autentická, jak se nabízí usoudit. Abych vám dokonce řekl pravdu, asi jsem si vše vymyslel a maně mě napadá: Nelhal už třeba i Gustav Janouch v *Hovorech s Kafkou* (aniž bych se s Janouchem srovnával)?

Neprášil jako slavný baron a nejsou snad jeho *Hovory* dokonalou (židovskou) protiváhou k *Protokolům sionských mudrců*? Nejsou (totiž) i ony mystifikací?

Věřím, že ano. Zda jsou přítom autentické samy *Protokoly*, se ptal už proklatý Hitler, aby dodal. „Co na tom záleží? Jsou pravdivé!“ Gustav Janouchpak své *Hovory* koncipoval obdobně, asi jako by Adolfa Hitlera slyšel, ale tyto hovory na rozdíl od *Protokolů* ob stojí.

Jsou na rozdíl od nich fikcí, která nelže. Tak i tato kniha. Přičemž na jednotlivých historiích i těch nejprostších jedinců nás opakovaně zaráží, jak se nejenom vše podstatné (ale taky vše nepodstatné) každému přihodí v životě jen jednou.

V mládí si to ještě neuvědomujete, ale později ano. Později to víme. Není repríz! Jsou jen první pokusy. Nezbyvá proto než

1. nevyjít z úžasu,
2. využít (pokud jen možno) každou šanci,
3. neztratit tempo
4. nikdy se nevzdat. Narodil jsem se zcela neješitně ve čtvrtek 16. dubna 1964 ráno a chtěl jsem svou mozaikou imaginárních vzpomínek znázornit, nakolik se vzpomínky často redukují pouze na dětství a nic pozdějšího. A připojím hypotézu. Smysl života tkví jenom v prožití dětství.

O Bohu a běhu času, část třetí

Představte si teď čtyři jakékoli roky a pohlédněte od jejich konce na jejich začátek. Jak byly dlouhé? Jsou chvílí či věkem?

Podobnému srovnání se, myslím, říká vědecky *teleskopie* a hle. Končí, dejme tomu, zrovna rok 1974 a mně je zas deset. Rozhlížím se a v tiráži nějaké knihy jsem právě objevil datum 1970. Nedozírná je představa čtyř nekonečných let tam za mnou a až do roku 1970! Ne snad? Jsem přece dítě a ona mi signalizuje absolutní dálavu, ba pohled k Edaphosaurům. Co vše jen se mi přihodilo od první do čtvrté třídy! A teď se ptám: CO... je blíž realitě?

Už dospělé vnímání času, nebo opakování pravdy dětství vypovídané po Halasovu způsobu do zdi u lůžka? Inu, je to otázka zapeklitá, ale minimálně pro potřeby této knihy volím b).

A jestliže se smíříte, Joriko a Jakube, s tím, že minimálně pro její potřeby chápu dospělý věk jen co nadstavbu nad ryzím životem dětství, pak si zbytek vzpomínek mohu nechat pro sebe.

Z četných perspektiv by stejně připomínal můj rádobý dospělý život jen trapas, řekl bych, a komedii spletenou s tragédií. Ale dětství bylo mé! A jen tam zůstalo hodně.

Přesto nemůžu než poděkovat za některé šťastné momenty časů pozdějších a štěstí mám i v tom, že Tomu nahoře nedůvěřuji jenom předstíraně, ale i mimo Svatou Horu nad Příbramí a aniž jsem se do víry kdy nutil. Nemusel jsem se do ní nutit a pokaždé se poblíž mě dokonce vynořil i někdo pozemský, kdo si se mnou rozuměl. Ještě jako dítě jsem, pravda, věřil v Ježíška a jeho dárky a dokonce i jeho vánoční stromek (a někdy jsem si Ježíška dokonce představoval jako smrček s tváří), ale někdy v šesti letech máma řekla: „On není.“ Tak jsem na dlouho věřit přestal, respektive věřil pouze v sebe, což trvalo po celá desetiletí, a teprve když jsem poněkolkáté dostal košem, začalo mi připadat trochu zvláštní, že by se nikdy nikdo nedovídal o citech, které byly u mě tolik let marné. Nač by pak existovaly? K čemu by byly? divil jsem se- a ne že bych se ony city nepokoušel vyjádřit písemně, to jsem samozřejmě dělat, ale nepřipadalo mi, že by výsledek mohl být lidmi zcela pochopen. Takže část světa není slovy sdělitelná, uvědomil jsem si. Ale proč by existovala? Proč by existovala, kdyby nebyl Bůh? A poprvé mě napadlo, že Ta Bytost je především svědek.

Většinou nám nepomáhá, od toho totiž není, ale dívá se a zcela výjimečně nás i podpoří. A především ví, jak to s námi bylo a jak opravdu. A to je to dobře. Ne? A jak to říká klasik?

Není nic. Pokud přece něco je, nelze to poznat. A jestliže něco náhodou poznat jde, nelze to žádnému našemu bližnímu doopravdy sdělit.

Davidson

Jakub se zasmál. „Tak my už musíme jet.“ Začal túrovat čopra.

Stáli jsme zase před jejich kavárnou, už byla zamčená, a když nasedl, usadila se Jorika za něj. „To s nás pěkně zdržel.“

„Sorry,“ řekl jsem spisovnou angličtinou. To abych nepůsobil sentimentálně.

„Ale ne. Dělán si legraci,“ upřesnila Jorika a nevelkou pěstí dámy naznačila úder do mé tváře. Její ruka v semišové rukavici se ale zastavila milimetr před mýmnosem. *Jako kdysi*. I když už nešlo o Zuzanu Noskovou. Jorika držela Kubu v pase. Odstartovali.

Pohled opačným směrem

Odstartovali a neříkám, že jsem se v něčem od malička nezlepšil (neboť všichni stárneme a nabíráme zkušenosti), ale v čemsi jsem DOZAJISTA byl jednička mezi patnáctým a dvacátým rokem.

Načež to začalo směřovat v ledasčem do kytek (asi jako na té spolužaččině motorce). I Zuzana se zabila, aniž jsem s ní kdy řádně mluvil, a další Zuzanu jsem prostě prošvihl a matka mého syna, o které jsem tady vůbec nevyprávěl, podlehla zhoubné nemoci a já... A já sám uvízl mnohým v dětství.

Jistě, je tu můj syn a naše společné výlety i bezpočet knížek a povídek, které jsem mu v čase dětství nepateticky předčítal, a filmy a zábavní herci, na které jsme se dívali, a je to věru Svatojánská noc, umíte-li právě z dětství čerpat a dětství taky dávat, ale...

Ale víc než dětství to samozřejmě není. Nic víc. Zvláštní věc. Ještě roku 2014 byla pro jednu knihu přeložena do italštiny jedna má povídka nazvaná banálně *Pohled z paštiky* a... A není snad charakteristické, že takřka ve stejné verzi ji poprvé uveřejnil už roku 1983 můj někdejší spolužák (a dnešní politik) Pavel Čížek v časopise *Vysoké školy zemědělské v Praze*?

Neilustruje to snad nejlépe stagnaci mé dospělosti? Tendenci se nikdy neodtrhnout od dětství úplně? Řekl bych, že perfektně. Vrah jsem a vrahem zůstanu - a něco si pořád píšu (to je fakt), ale společensky nejsem nic než neangažovaný občan Starého Plzně s touhou předčítat a vymýšlet si (a po téhle výpovědi je ona touha fabulovat ještě daleko výraznější) a žiju uvnitř dotyčné obce pod hradem Radyní a nevysoko nad řekou Úslavou třiapadesát let na těch samých pár metrech čtverečních a takřka jako sysel.

Potkat mě můžete leda dvakrát týdně ráno u trafiky.

Pokus o „sdílenou literaturu“:

Pokud usoudíte, že napsaný text byl pro vás natolik zajímavý a čtivý, že byste byli ochotni ho ocenit, pošlete autorovi na číslo konta

158038674 / 0300 honorář dvacet korun. (mob. **721 934 765**)

Jde o nový směr v přijímání literatury bez mezičlánků a nutných nákladů. Autorům i čtenářům by se tento způsob mohl stát časem přijatelný.

Ivo Fencel

- Ivo Fencel (16. 4. 1964) je člen tří spisovatelských organizací včetně *Obce spisovatelů České republiky* a blogger *Literárních novin*. Píše pro deník *Neviditelný pes*, *Plzeňský literární život*, *Čítárny*, *LUK*; dlouholetý spolupracovník časopisu *Tvar* i dalších periodik, spoluautor víc než čtyřiceti knižních publikací. Vystupuje v cyklech pořadů *Záhady a záhadologové* a *Řeknu ti, co čtu*.
- **MJ. MU BYLO VYDÁNO:**
- *Stroj na vraždy* (Nemesis 5/1996, první část stejnojmenného románu, ilustrace Jakub Sršeň)
- *Ranní sny* (1998, edice Tvary, psáno se spisovatelem Jiřím Navrátillem; předmluva Irena Zítková, doslov Jiří Navrátil)
- *Smí zůstat, Kynžvart* (2001, připsáno Ladislavu Fuksovi, obálka Josef Mištera)
- *Smíš zůstat mrtev* (2003, edice Tvary)
- *Kalendář plzeňský 2004* (2003, předmluva Vladimír Novotný, ilustrace Stanislav Poláček, připsáno „Charlesi Bronsonovi a Evě Vlachové“)
- *Norman Bates kontra Fantomas* (2006, doslov Vladimír Novotný, ilustrace Michal Neradil)
- *Smíš zůstat mrtev* (2006, „iniciační román ztracených iluzí“)
- *Zabiju Putina v Karlových Varech* (2007)
- *Američan zemře v Brdech* (2008)
- *Královská zábava* (2010, psáno s Ondřejem Neffem)
- *Dvě tváře doktora Jekylla* (2012, doslov Vladimír Novotný, ilustrace Marek Škubal)
- *Rok Joriky* (2012, ilustrace Lukáš Kudrna, sbírka povídek a veršů)
- *Gotická kobka aneb Třináct milionů způsobů jak zemřít* (2013, „iniciační román o bloudovi“ připsaný Radce a Katce Betlachovým a Jakubu Paškovi)
- *Styky s Jorikou aneb Obvyklý případ doktora Jekylla a pana Hyda* (2013 a znovu 2016, doslov Martin Petiška)
- *Domek pana Stilburyho* (2013, doslov Viktor Viktora)
- *Básnické mezisvětý otců a jejich synů k prahu bolesti* (2014, s otcem Ivem Václavem Fenclem, ilustrace autor)

- *Zdánlivé maličkosti* (2015, psáno se spisovatelem Janem Kameníčkem)
- *Žiju! Ježek v kleci* (2015)
- *Idealista, romantik, kritik a Marie* (2015)
- *Pipi vypídí Šangri-La* (2015)
- *Idealista, romantik, kritik a Marie* (2016, mj. rozšířeno o „*Jako za starých časů*“)
- *Lektorka z galerie na rohu* (2017)